

Затверджено:

Рішення _____ сесії
Мелітопольської міської
ради Запорізької області
VII скликання

від _____ № _____
Мелітопольський міський
голова

_____ С. МІНЬКО

Стратегія розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року

м. Мелітополь, 2019

Стратегія розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року розроблено за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Уряду Канади. Зміст документу є виключною думкою авторів та не обов'язково відображає офіційну позицію Уряду Канади.

Проект ПРОМІС спрямовано на зміцнення муніципального сектору в Україні, впровадження ефективного демократичного управління та прискорення економічного розвитку шляхом підвищення спроможності українських міст у сфері демократизації врядування та місцевого економічного розвитку; створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу; підтримки процесу децентралізації та інтегрованого планування розвитку на місцевому, регіональному та національному рівнях.

www.pleddg.org.ua

Зміст

ЗВЕРНЕННЯ ДО ГРОМАДИ	5
ВСТУП	5
1. МЕТОДОЛОГІЯ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ	7
2. КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТА	11
3. ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ВИБОРУ	13
4. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІСТА	19
4.1. СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ А. МІСТО РОЗВИНЕНОГО БІЗНЕСУ ЗІ СПРИЯТЛИВИМИ УМОВАМИ ДЛЯ ІНВЕСТУВАННЯ	20
4.2. СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ В. МІСТО РЕСУРСОЕФЕКТИВНОЇ ТА ЕКОБЕЗПЕЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	30
4.3. СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ С. МІСТО ЕФЕКТИВНОГО ВРЯДУВАННЯ ТА СУЧАСНИХ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ	38
5. СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА СТРАТЕГІЇ	50
6. УЗГОДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ СТРАТЕГІЇ З ІНШИМИ СТРАТЕГІЧНИМИ ДОКУМЕНТАМИ РЕГІОНУ	52
7. МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНКА ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ	54

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1. ПРОФІЛЬ МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ

ДОДАТОК 2. ЗВІТ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ БІЗНЕСУ МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ

ДОДАТОК 3. ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ

ДОДАТОК 4. СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ З РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ

Звернення до громади

Шановні мелітопольці!

Сьогодні головним завданням для всіх нас є майбутнє нашого міста, його добробут та процвітання. Задля успішного функціонування та розвитку, місто повинно мати власну довгострокову стратегію розвитку. Адже Стратегія ґрунтується на баченні, системі цінностей та місії міста, що є сенсом його існування.

Стратегію розвитку міста Мелітополя до 2030 року було розроблено на основі сучасних тенденцій розвитку міст Європейського Союзу та з урахуванням проблем всіх сфер життя мешканців нашого міста. Вона відображає нові амбітні цілі розвитку міста, які вказують на шлях досягнення її сталого майбутнього як комфортного та безпечного міста для життя та роботи.

Я переконаний, що Стратегія розвитку міста Мелітополя до 2030 року стане міцним фундаментом для розвитку нашого міста та активізує весь наявний потенціал і підвищить добробут мелітопольців.

Від свого імені хочу запевнити, що міська влада докладе максимум зусиль для ефективної реалізації Стратегії розвитку міста, аби кожен житель мав гідні умови життя та праці в Мелітополі.

З повагою
Мелітопольський міський голова

С. МІНЬКО

Вступ

Сучасний період розвитку України характеризується розгортанням процесів реалізації реформування місцевого самоврядування, адміністративно-фінансової децентралізації, комплексу секторальних реформ, спрямованих на наближення послуги до громадянина та збільшення обсягів повноважень органів місцевого самоврядування. В умовах реформування моделі перерозподілу бюджетно-фінансових ресурсів, формування нових зон відповідальності органів управління місцевого рівня виникають нові виклики та ризики.

Ефективність проведення реформ забезпечить підвищення соціальних стандартів, рівня та якості життя населення. Однак прогресивні зрушення можливі лише за умов реального економічного зростання та послідовності у прийнятті управлінських рішень.

Для ефективною реалізації регіональної та місцевої політики необхідно узгодження цілей, пріоритетів, завдань і заходів центральних, регіональних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування стосовно як розв'язання нагальних проблем розвитку, так і досягнення довгострокових стратегічних цілей. Тому розробка та реалізація Стратегії розвитку міста здійснена на основі системи взаємопов'язаних документів: Закону України від 05.02.2015 № 156 «Про засади державної регіональної політики», постанови Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року», наказу Міністерства регіонального розвитку від 31.03.2016 № 79 «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації», Стратегії розвитку Запорізької області до 2020 року, а також стандартів Європейського Союзу в сфері планування розвитку територіальних громад.

Фінансування заходів і проектів Стратегії розвитку міста здійснюватиметься за рахунок: міського бюджету; міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам; фінансових ресурсів суб'єктів регіональної політики, державних та приватних партнерів на принципах державно-приватного партнерства, міжнародних інституцій; капітальних видатків державного бюджету; державних цільових програм, угод щодо регіонального розвитку; програм і заходів, включаючи інвестиційні програми (проекти), що реалізуються за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку.

За підтримки міжнародних донорських організацій може бути забезпечено реалізацію проектів з підвищення науково-технічного потенціалу, розвитку підприємництва, демократизації процесів управління, гендерного бюджетування та підвищення ролі жінок в процесах управління громадою, тимчасового розміщення та розселення переміщених осіб, їхньої інтеграції у приймаючих громадах. Ці проекти є частиною довгострокової підтримки країн ЄС, США, Канади та інших країн світу.

Мета Стратегії розвитку міста полягає у вирішенні спільних проблем і реалізації завдань щодо ефективного розвитку продуктивних сил громади, раціональне використання ресурсного потенціалу, створення комфортних умов життя населення, забезпечення екологічної безпеки та вдосконалення територіальної організації суспільства. Це досягається через спільну реалізацію інтересів влади, громади та бізнесу.

Робота над аспектами ґендерної рівності є невід'ємною складовою Стратегії розвитку міста Мелітополя. В документі приділено увагу рівній участі жінок і чоловіків в економічній діяльності, визначено економічні можливості та перешкоди. Місто надаватиме підтримку забезпеченню якісного працевлаштування жінок і чоловіків в рамках ініціатив зі створення робочих місць, забезпечуватиме врахування голосу жінок в управлінні містом і застосовуватиме на практиці принципи ґендерної рівності гарантовані Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Стратегія спрямована на економічний розвиток як процес стратегічного партнерства, який допомагає прискоренню зростання продуктивності місцевої економіки через стимулювання інвестицій у нові та існуючі підприємства з високим потенціалом до зростання, створення умов для цього розвитку на тривалий період. Економічний розвиток спрямований на виробництво найбільшої кількості благ і створення максимальної кількості робочих місць за

рахунок реалізації переваг конкурентоспроможності, яка полягає у динамічному й більш стабільному розвитку у порівнянні з іншими регіонами, у розвитку місцевих фірм, що перемагають своїх конкурентів з інших регіонів (зі збуту, експорту, продуктивності, доходів) та джерелом якої є місцеві умови для ведення бізнесу – сприятливе бізнес-середовище.

Обґрунтування положень Стратегії розвитку міста здійснено на основі статистичних показників розвитку України, Запорізької області та аналітичної й оперативної інформації управлінь і відділів міськвиконкомів, райдержадміністрацій, аналітичних досліджень і прогнозних розрахунків, чинних законодавчих і нормативних актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, місцевих органів влади з урахуванням міжнародних правових актів і міжнародних угод.

Розпорядженням міського голови від 29.08.2018 року № 395-р, з метою розробки Стратегії розвитку м. Мелітополя створено Робочу групу зі стратегічного планування за участі представників управлінь і відділів міськвиконкому, депутатів міської ради, керівників підприємств і установ, підприємців, представників громадських асоціацій, незалежних експертів.

Перше засідання Робочої групи відбулося 28 серпня 2018 року, на якому учасники ознайомилися з методологією процесу розробки Стратегії розвитку міста, обговорили Дорожню карту її розробки на весь період роботи, визначили обсяги необхідної інформації та її джерела для формування Профілю громади міста, а також обговорили методологію проведення опитування керівників підприємств і підприємців.

У процесі розробки Стратегії фахівці Проекту Партнерство для розвитку міст (ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Уряду Канади, здійснювали методичне забезпечення, експертний аналіз даних і результатів досліджень, отриманих під час здійснення процесу планування, забезпечували надання консультаційних послуг з питань, які належать до усіх аспектів стратегічного планування та розвитку громади.

1. Методологія розробки Стратегії

При всій різноманітності моделей і методів стратегічного планування, вони мають три великі блоки, притаманні будь-якому проектному циклу: аналіз – планування – впровадження, для яких, за необхідністю, завжди передбачається можливість ітерації, тобто повторення по колу, але на якісно новому рівні.

Під час розробки Стратегії розвитку міста Мелітополя (Стратегія) та Плану її реалізації використано методологію, яка складається з 6 логічних етапів: 1) Організація роботи зі стратегічного планування; 2) Аналіз середовища та факторів розвитку територіальної громади; 3) Визначення місії, бачення, сценаріїв і напрямів розвитку громади; 4) Розробка планів дій (Плану реалізації Стратегії); 5) Громадське обговорення та ухвалення Стратегії та Плану її реалізації; 6) Моніторинг і впровадження Стратегії.

Рис. 1. Схема процесу розробки Стратегії

Для передбачення та запобігання появі негативних екологічних впливів на довкілля, які можна очікувати в результаті впровадження Стратегії, використовується Стратегічна екологічна оцінка (СЕО). СЕО – системний і запобіжний процес аналізу впливу на довкілля запропонованих проектів документів розвитку стратегічного характеру. Після визначення можливих позитивних і негативних впливів, у разі необхідності, Стратегію розвитку громади міста можна доопрацювати для подальшого розширення позитивних впливів і зменшення можливих негативних впливів. СЕО сприяє ефективній реалізації ініціатив з місцевого розвитку, забезпечуючи інтеграцію пріоритетів екологічної збалансованості до розвиткових ініціатив.

Етап 1: Організація роботи зі стратегічного планування

Робоча група зі стратегічного планування (РГ)

Розпорядженням міського голови визначено групу осіб, яких було запрошено до роботи над Стратегією, які ухвалювали всі рішення, необхідні для розвитку міста. Саме на засіданнях Робочої групи були презентовані, обговорювались усі напрями роботи та ухвалювались відповідні рішення. Склад РГ сформований із представників органів місцевого самоврядування (представники міської ради та її виконавчих органів), представників приватних компаній (представники великих, середніх, малих підприємств і приватні підприємці), членів громадських організацій. Також до складу робочої групи включено активістів, які забезпечують гендерну рівність в громаді та сприяють охороні довкілля. Створення саме такого типу партнерства стає вагомим чинником, який підвищує якість та цінність кінцевих матеріалів і зміцнює ймовірність того, що проекти, які включено до Стратегії будуть впроваджені, а цілі, визначені в ній будуть реалізовані.

Графік проведення робіт зі стратегічного планування

Графік розробки Стратегії та Плану її реалізації став головним інструментом управління процесом планування. Графік розроблявся виходячи з потреб РГ і працівників органів місцевого самоврядування для забезпечення вчасної реалізації усіх етапів виконання робіт зі стратегічного планування.

Етап 2: Аналіз середовища та чинників розвитку територіальної громади

Профіль (Паспорт) громади

Інформаційною основою для планування розвитку територіальної громади є базовий документ - аналітично-описова частина Стратегії. Аналітично-описова частина має назву Профіль громади та розміщується у додатку до Стратегії. У Профіль громади виконаний аналіз кількості, якості та динаміки зміни основних макро показників економіки, показників демографічних процесів, ресурсів громади. Для аналізу необхідно бачити стійкі тенденції, отже доцільна наявність показників не менше ніж за 5 років. Після кількісного аналізу були сформульовані якісні висновки. Профіль громади став важливим чинником для членів Робочої групи при обговоренні й досягненні консенсусу щодо критичних проблем, які стоять перед громадою. Аналітичні матеріали Профілю громади також використовувалися в аналізі SWOT.

Проведення опитування думки представників громадськості й бізнесу

Дослідження думки представників місцевого бізнесу стало обов'язковим елементом аналізу середовища в процесі стратегічного планування. Зібрана інформація зведена до єдиного документа – звіту про результати опитування, який відображає консолідовану думку представників органів місцевого самоврядування, ділових кіл і громадськості міста. Корисним стало проведення опитування щодо ставлення представників міста до планів, напрямів розвитку, пріоритетних галузей економіки та бажання співпрацювати в рамках роботи над зміцненням місцевої економіки.

Також на етапі аналізу ситуації в місті було проведено стратегічну сесію в форматі «відкритих просторів» з представниками учнівської, студентської молоді, молодими підприємцями.

Розробка SWOT-аналізу

Зовнішній аналіз – оцінка основних загроз і можливостей, що визначаються зовнішнім щодо міста середовищем і внутрішній аналіз – аналіз сильних і слабких сторін громади, забезпечують визначення основних проблем розвитку територіальної громади. Добре розуміння цих чотирьох аспектів ситуації в громаді допомагає точніше спрямувати планування заходів з прискорення розвитку громади на максимально можливе використання сильних сторін, виправлення слабких сторін, використання наявних можливостей і усунення загроз. SWOT-аналіз проводився в цілому по місту та розрізі визначених пріоритетних напрямів його розвитку.

Етап 3: Визначення місії, бачення, сценаріїв і напрямів розвитку громади

Складання стратегічного бачення та місії міста

Аналіз внутрішнього й зовнішнього середовища територіальної громади та розробка Бачення виконувалися паралельно, що забезпечило відображення в Стратегії очікувань основних зацікавлених сторін. На практиці, процес стратегічного планування Робочою групою починався з визначення Місії та Бачення бажаного стану територіальної громади у майбутньому. Бачення бажаного майбутнього територіальної громади – це образ, що має оволодіти всією громадою й надихати її. Місія територіальної громади – це причина появи, основне призначення та сенс її існування, сукупність унікальних історичних і сучасних особливостей і конкурентних переваг громади, які у неї вже є, та які громада хотіла б зберегти для подальшого розвитку або здобути у процесі свого розвитку. Бачення майбутнього і Місія територіальної громади були ретельно розглянуті й затверджені РГ, а також донесені до всіх громадян міста.

Згода щодо напрямів і пріоритетів розвитку міста

Після відповідного аналізу, на засіданні РГ обговорювалися аналітичні матеріали та їх результати. На цьому засіданні досягався консенсус щодо пріоритетів розвитку, що є визначальними для міста. Бажана «траєкторія» розвитку, що мала привести громаду до Бачення, складалася з низки стратегічних напрямів розвитку, які мають відповідати не тільки Баченню розвитку й Місії територіальної громади, але й базувались на проведеному аналізі її розвитку та перевагах, ресурсах і визначальних можливостях.

Стратегічні напрями на бажаній «траєкторії» розвитку вказують на шляхи досягнення саме цього стратегічного Бачення. З визначенням напрямів розвитку було продовжено процес свідомого вибору конкретних способів, системи цілей і результатів розв'язання визначених проблем, реалізації можливостей. Кожен зі стратегічних напрямів конкретизувався у стратегічних і оперативних цілях.

Етап 4: Розробка планів дій (Плану реалізації Стратегії)

На наступному етапі стратегічного планування за кожним з визначених напрямів розвитку розроблялися стратегічні (загальні) цілі, на основі яких формулювалися цілі нижчого порядку – оперативні цілі.

Стратегічні цілі виходили зі стратегічного Бачення й стратегічних напрямів і утворювали рамки, в яких приймалися рішення щодо конкретних цілей і заходів. Сукупність стратегічних цілей відповідала конкретному стратегічному напрямку.

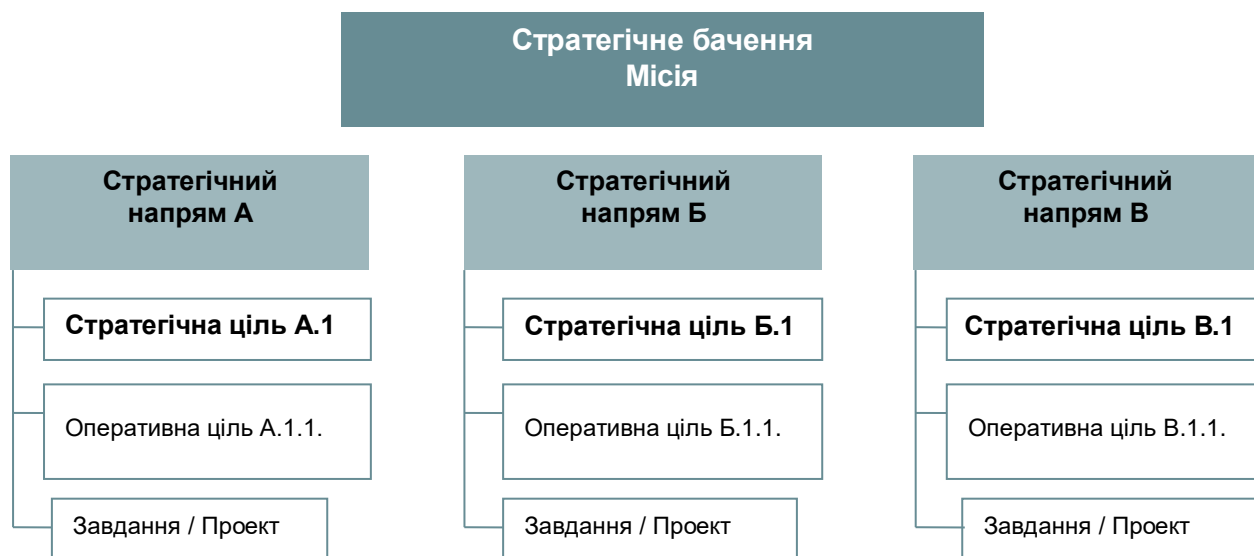

Рис. 2. Схема побудови Стратегії

Оперативні цілі показували, як необхідно проводити зміни та визначати стратегічні цілі кількісно, показували терміни виконання, конкретних виконавців, результат виконання, обсяги та джерела фінансування, конкретні заходи. За кожною оперативною ціллю розроблялася низка проектів, що відображають, які заходи необхідно здійснити, якого результату необхідно досягти, хто є відповідальним за реалізацію даного проекту, хто є виконавцем і співвиконавцем конкретного заходу, який строк виконання, який обсяг прогнозованих коштів необхідно залучити та з яких джерел їх можна отримати для реалізації даного проекту.

План дій / План реалізації Стратегії презентувався перед членами РГ, яка його затвердила.

Етап 5: Громадське обговорення та ухвалення Стратегії та Плану її реалізації

Склавши Стратегію розвитку та План її реалізації включно з Планом моніторингу виконання, РГ ініціювала проведення громадського обговорення. Після проведення громадського обговорення допрацьовані проекти документів подавалися на розгляд і ухвалення міській раді в якості політики міста.

Етап 6: Моніторинг і впровадження Стратегії

Управління впровадженням Стратегії повинно складатися з двох частин. Перша політична складова декларує бажання досягти цілі, ухвалювати рішення та розподіляти повноваження щодо виконання завдань. У другій частині повинно йтися про виконавчі органи, які виконуватимуть проекти.

Система моніторингу має включати: орган з моніторингу (необхідно створювати з врахуванням особливостей територіальної громади); документ (Положення) про систему моніторингу виконання Стратегії (у Стратегії є окремий розділ з описанням системи моніторингу її впровадження); систему індикаторів (результатів) виконання Стратегії (кількісні та якісні показники / індикатори).

Визначення органів, відповідальних за реалізацію Стратегії

Для забезпечення належного рівня відповідальності за реалізацію Стратегії, необхідно створити орган / інституцію, яка би займалась її впровадженням. Забезпечення впровадження – це управлінське завдання, яке передбачає контроль за діяльністю численних організацій, які задіяні у процесі виконання проектів та заходів Стратегії. Цим має займатись Комітет з управління впровадженням, створений з представників органів місцевого самоврядування, бізнесу та громадськості. Ця група добре організованих професіоналів уособлює політичну волю реалізувати заплановані зміни.

Система індикаторів оцінки ефективності впровадження Стратегії

У системі стратегічного планування моніторинг і оцінка є заключним етапом розробки Стратегії та здійснюються протягом усього періоду її впровадження. Інструментом моніторингу є система комплексних показників (індикаторів), які відображають як ефективність виконання конкретних завдань, так і засвідчують їхню відповідність стратегічним цілям Стратегії розвитку громади.

Система моніторингу ефективності виконання Стратегії передбачає багаторівневу ієрархічну модель системи індикаторів.

2. Коротка характеристика міста

Мелітополь – місто обласного значення, адміністративний центр Мелітопольського району Запорізької області, з населенням 153992 чоловіка (на 1 січня 2018 року). Розташоване місто на річці Молочній, біля Молочного лиману, що прилягає до Азовського моря. Походження назви міста Мелітополя: від грецького «Мелітос» – «медове місто». Загальна площа міста становить 49,66 кв.км.

Місто Мелітополь розташоване у південній частині Запорізької області. Відстань до обласного центру – 120 км, до узбережжя Азовського моря – 50 км. Автомобільне сполучення: до Києва – 641 км; до Мінська – 1167 км; до Варшави – 1406 км; до Кишенева – 607 км.). Найближчий морський порт - м. Бердянськ (120 км, Азовське море), м. Херсон (231 км, Чорне море). Найближчий річковий контейнерний термінал – м. Запоріжжя (127 км). В місті є вантажний аеродром. Найближчий міжнародний аеропорт – м. Запоріжжя (127 км). Через місто проходить дві автомагістралі європейського значення (Е58 Відень-Ужгород-Одеса-Ростов-на-Дону і Е105 Кіркенес-Санкт-Петербург-Москва-Харків-Ялта), а також у місті розташована залізнична станція Мелітополь Придніпровської залізниці.

Місто засновано у 1784 році. На території нинішнього міста було розташоване невелике ногайське селище Кизил-Яр. У 1816 році поселення отримало назву Новоолександрівська Слобода. Населення швидко зростало за рахунок державних селян з північних губерній України та Росії. 7 січня 1842 року Слободу віднесли до категорії міст та назвали Мелітополь на честь портового міста Меліта.

До кінця XIX століття «медове» місто розвилось як торговий центр — діяли кілька банківських і кредитних організацій, склади оптової торгівлі. Найбільшими підприємствами були чавуноливарний завод і машинобудівний завод братів Классен (1866 р.), залізничне депо й майстерні. У 1874 року було засновано технічне училище, на місці якого в цей час після ряду реформ і перетворень розташовується Таврійська державна агротехнічна академія. Впродовж 1870-1880 років у Мелітополі почало розгортатися виробництво сільськогосподарських машин, розвивалася борошномельна та харчова промисловість. Наприкінці XIX ст. у місті налічувалося близько 30 невеличких промислових підприємств. Проте Мелітополь розвивався переважно як торгове місто. Цьому сприяло прокладення у 1870-х роках Лозово-Севастопольської залізниці.

Виробничий потенціал

Сучасний Мелітополь – центр машинобудування, харчової та легкої промисловості, розвинутий науково-промисловий центр на південному Сході України. Основні види продукції промислових підприємств міста: обладнання, механізми, електротехнічне обладнання, алюміній і вироби з нього, чорні метали та вироби з нього, транспорт, жири, олія, шрот, готові харчові продукти, швейні вироби та ін.

Найбільш відомими підприємствами є: завод турбокомпресорів «Турбоком», Таврійська ливарна компанія «ТАЛКО», ТОВ «Термоліт», Мелітопольський олійноекстракційний завод, ТОВ «ВКФ «Мелітопольська черешня» та інші.

На 01.01.2018 обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) склав 5749091,3 тис.грн. На середні підприємства припадає 68,7%, малі — 31,3%, мікропідприємства - 12,4% від загального обсягу реалізованої продукції по м. Мелітополю.

Підприємництво

В місті Мелітополі активну господарську діяльність здійснює 804 підприємства, у т.ч. промислових підприємств, з них: в галузі машинобудування - 128 підприємств; в харчовій промисловості - 25 підприємств; в легкій промисловості - 18 підприємств. Кількість зайнятих працівників складає 12846 осіб, у тому числі на середніх підприємствах зайнято 8476 осіб, на малих - 4370 осіб, з них на мікропідприємствах - 1635 осіб.

Експортна та інвестиційна діяльність

За 2017 рік підприємствами міста Мелітополя експортовано продукції на 78,4 млн. дол. США, що на 21,6% більше показника 2016 року. При цьому, у 2016-2017 роках суттєво змінилася структура експорту. Такі об'єктивні фактори, як високий рівень морального та фізичного

знос основних фондів, енерго- та ресурсовитратність виробничих процесів, значною мірою впливають на зниження рівня конкурентоспроможності промислової продукції та призводять до зниження частки експорту в галузі машинобудування та збільшення частки продукції АПК, в т.ч. промислового садівництва.

Низка мелітопольських підприємств є відомими не тільки в Україні, а і в інших країнах світу. Серед цих підприємств – завод турбокомпресорів «Турбоком», єдине підприємство в Україні, яке виготовляє турбокомпресори для всіх видів автомобілів та сільськогосподарської техніки. Підприємство має міжнародний сертифікат системи контролю якості ISO 9001:2008. Таврійська ливарна компанія «ТАЛКО», маючи міжнародний сертифікат системи менеджменту якості DIN EN ISO 9001:2000, здійснює експортні поставки до Італії та Німеччини. Карта експортних поставок компанії «Термоліт», яка здійснює виробництво індукційного ливарного та гріючого обладнання, налічує 16 країн. Мелітопольський олійноекстракційний завод здійснює поставки до таких країн, як США, Іспанія, Корея, Китай, Індія, Нідерланди, Польща.

Місто має значний природно-економічний потенціал для розвитку промислового садівництва. Черешневі сади цього регіону займають 2,5 тис. га, що становить 25 % від загальної площі відповідних садів в Україні. Основу регіонального асортименту промислового садівництва складають 44 сорти черешні, які створено працею вчених-науковців Мелітопольської дослідної станції садівництва та внесено до Реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні.

Ринок праці та доходи населення

В останні роки в місті спостерігається ускладнення демографічної ситуації. Якщо станом на 1 січня 2014 року чисельність наявного населення складала 156859 осіб, то на 1 січня 2018 року – 153992 осіб, з них: 46% - чоловіків та 54% - жінок. Працездатного віку населення – 62,8%. Основною причиною зменшення чисельності населення залишається його природне скорочення та негативний міграційний рух.

Кількість зайнятого населення збільшилася у 2017 році по місту у порівнянні із 2016 роком на 939 осіб. Цей факт вказує на пожвавлення місцевої економіки. Найбільша зайнятість населення спостерігається у сфері торгівлі, промислового секторі, державному управлінні, у сфері освіти та охорони здоров'я.

Середньомісячна заробітна плата, нарахована на одного штатного працівника за 2017 рік склала 5446,30 грн., що становить 146 % до відповідного періоду минулого року

Соціальна інфраструктура

Сфера освіти міста представлена 26 дошкільними закладами, 23 загальноосвітніми закладами, 6 професійно-технічними освітніми закладами, 4 філіями університетів та 2 державними університетами.

Сфера охорони здоров'я міста представлена установами – КУ «ТМО «Багатопрофільна лікарня інтенсивних методів лікування та швидкої допомоги» (в т.ч. 7 амбулаторій сімейної медицини), КУ «Мелітопольська міська лікарня № 2» (в т.ч. 7 амбулаторій сімейної медицини), КУ «Мелітопольська дитяча лікарня», КУ «Центр первинної медичної допомоги № 1», КУ «Центр первинної медичної допомоги № 2». У місті також функціонують пологовий будинок, станція швидкої медичної допомоги, 2 поліклініки, а також стоматологічна поліклініка, психіатричний диспансер та протитуберкульозний диспансер, КУ «Мелітопольський центр профілактики і боротьби зі СНІДом», КУ «Мелітопольський онкологічний диспансер», КУ «Мелітопольська станція переливання крові».

Культурна спадщина міста представлена 4 пам'ятками монументального мистецтва, 19 пам'ятками історії місцевого значення, 3 пам'ятками археології, парком – пам'яткою садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення, 14 об'єктами архітектури міста, які мають історико-культурну цінність. У Мелітопольському районі розташований Державний історико-археологічний музей-заповідник «Кам'яна Могила».

Об'єкти культури міста представлені Палацами культури – ім. Т. Г. Шевченка, Залізничників, Мелітопольським міським краєзнавчим музеєм, етнографічним музеєм «Кале», Арт-галереєю «Арт-Хауз», кінотеатром «Перемога», оздоровчим центром «Вітамін», спортивним клубом «Терра-Спорт».

3. Обґрунтування стратегічного вибору

Моделювання сценаріїв розвитку міста Мелітополя було здійснено на засіданні Робочої групи зі стратегічного планування 13 вересня 2018 року. Підставою для цього моделювання стало представлення учасникам результатів аналізу середовища та проведеного об'єктивного й суб'єктивного аналізу. Учасники засідання ознайомилися з інформаційною основою для планування розвитку територіальної громади у вигляді базового документа – Профілю громади. У цьому документі виконано аналіз кількості, якості та динаміки зміни ресурсів громади.

Також представлені результати опитування керівників підприємств та підприємців міста. Вивчення думки представників підприємництва міста дало можливість учасникам Робочої групи дізнатися про їх ставлення до органів місцевого самоврядування, проблеми, які вони вважають найбільш важливими, про їхні очікування та про їхні плани на майбутнє.

Аналітичне дослідження основних соціально-економічних і демографічних тенденцій у ретроспективі останніх років, та, відповідно, моделювання «соціально-економічного ландшафту» (взаємонакладання стійких у часі чинників впливу) міста дали можливість сформулювати базові сценарні припущення, «інерційний» (песимістичний) та «інтенсивний» (оптимістичний) сценарії розвитку міста.

Базові сценарні припущення:

1. Показник ВВП на душу населення України після 2018 року матиме незначне зростання – на 2-3% у рік.
2. В найближчі роки податкове навантаження на суб'єкти підприємницької діяльності та населення не зменшиться. Можна очікувати спрощення правил ведення бізнесу.
3. Зростатиме державна підтримка регіональної економіки через відновлення та розвиток інфраструктури
4. В Україні поступово будуть впроваджені стандарти ЄС щодо виготовленої в Україні продукції.
5. Інвестиційний клімат в Україні дещо покращиться. Країна стане привабливішою для європейських інвесторів.
6. Надалі зростатимуть ціни в національній валюті на паливно-енергетичні ресурси, особливо для населення та комунальних підприємств.
7. Доходи населення у найближчі 2-3 роки будуть відносно низькими, після цього – поступово зростатимуть до 2030 року.
8. Підприємствам найближчі 2-3 роки буде обмежений доступ до позичкового капіталу. Потім доступ до кредитів має суттєво покращитися.
9. Міграція населення та природне скорочення спричинятимуть брак кадрів практично в усіх сферах виробництва та надання послуг, що може сприяти ширшому застосуванню складної техніки на виробництві.

Інерційний (песимістичний) сценарій розвитку «Хай все лишиться, як було!»

Демографічна ситуація міста характеризується зменшенням чисельності населення у працездатному віці, «старіння населення».

Господарський комплекс розвиватиметься з імовірним збереженням, «консервацією» нинішнього стану виробництва. При цьому варіанті розвитку подій основною мотивацією функціонування господарського комплексу міста залишиться отримання максимально можливого прибутку на основі екстенсивної експлуатації існуючих виробничих потужностей. При цьому динамічні показники виробництва будуть залишатись малорухомими. Зростання виробництва (при наявності такого) буде характеризуватися незначними та нестабільними темпами.

У випадку реалізації «песимістичного варіанту» розвитку господарський комплекс Мелітополя буде характеризуватися такими особливостями: у структурі економіки міста домінуюче положення буде займати металообробка та машинобудування, легка та

харчова промисловість, що сприятиме зростанню техногенного пресингу на довкілля за умови збереження незадовільного стану системи життєзабезпечення міста систем каналізування, водопостачання, утилізації відходів; екстенсивні тенденції в економіці не будуть сприяти упорядкуванню та ефективному використанню міських територій. У випадку реалізації цього обмеженого сценарію повільно зростатиме чисельність зайнятих у промисловості і сфері послуг.

Реалізація «песимістичного сценарію» залишить місту вкрай вузький простір структурних змін у виробничому комплексі. Досить вузька та однобока спеціалізація на виробництві продукції сільськогосподарського машинобудування та металообробки обумовить надзвичайну уразливість соціально-економічної системи міста. Відчуватимуться навіть найменші перебої у поставках продукції та коливання кон'юнктури ринку.

Описаний сценарій відбиває лише основні соціально-економічні та демографічні параметри, які, проте, є визначальними для характеристики майбутнього міста. Очевидно також, що на даному «ландшафті» за збереження основних тенденцій і незмінності базових припущень не існує альтернативної траєкторії, яка призвела б до іншого сценарію. Отже, онтологічною підставою Стратегічного вибору є неприйнятність описаного сценарію для громади.

Імовірний оптимістичний сценарій розвитку передбачає цілеспрямований вплив на соціально-економічний «ландшафт» чинників, які лежать у межах впливу місцевої громади. Траєкторія розвитку на гіпотетичному «ландшафті» на основі базових припущень формує «оптимістичний» сценарій. Він ґрунтується на нарощуванні потужностей промислового виробництва на базі нових інвестиційних проєктів у традиційних для міста або суміжних галузях з поступовим зміщенням виробничих циклів у бік зростання глибини переробки.

Сценарій інтенсивного розвитку: «Нові реформи – нові можливості!»

Інноваційний варіант розвитку міста пов'язаний із всебічною модернізацією та структурною трансформацією господарського комплексу та соціального ландшафту. При цьому варіанті розвитку подій демографічна ситуація покращується, уповільнюється тенденція загального зменшення населення, збільшується народжуваність, спостерігається позитивне сальдо міграції.

Осучаснення та підвищення ефективності господарського комплексу міста на основі інвестиційних проєктів, у першу чергу, місцевого бізнесу, забезпечуватиме досягнення максимально можливої суспільної ефективності, не тільки отримання високого ефекту у функціонуванні виробництва, але й досягнення на його основі відповідного соціального рівня розвитку міста (умов і якості життя населення), а також збереження сприятливого стану довкілля. Важливою складовою господарського комплексу міста має стати мале та середнє підприємництво, питома вага якого зростатиме в усіх економічних показниках.

Інноваційна економіка міста характеризуватиметься готовністю суб'єктів господарювання до конкуренції, пошуку й освоєння нових ринків. У зв'язку з наявністю сприятливих умов для розвитку господарський комплекс міста разом з житловим будівництвом отримують збалансовані та достатні обсяги інвестицій.

Важливою складовою даного варіанту розвитку стане диверсифікація структури виробництва міста та розширення його спеціалізації. Доцільним у цьому відношенні є розвиток сучасних виробництв точного машинобудування, імовірно більш активно спрямованого на кооперацію із європейськими товаровиробниками. Більшого значення набуватиме комплекс харчової та легкої промисловості, який буде розбудовуватися на основі нових економічних зв'язків у першу чергу із місцевими постачальниками сировини для переробної промисловості. Важливим напрямом впровадження інноваційного варіанту розвитку економіки міста має стати переорієнтація експорту та просування продукції місцевих товаровиробників на нові зовнішні ринки, що створюватиме умови для більш продуктивної зайнятості населення. Зростання попиту на продукти харчування на світовому ринку сприятиме розвиткові саме цього сектору економіки. Це вимагатиме розбудови сучасних логістичних комплексів, індустріальних парків. Створення індустріального парку реалізує повний інноваційний цикл виробництва, що потребуватиме проведення наукових досліджень, розробки дослідних зразків і впровадження їх у виробництво. Індустріальний парк матиме зручне транспортно-географічне розташування, наявність висококваліфікованої робочої сили, сформовану інженерну, комунікаційну інфраструктуру, близькість до потужних університетських центрів.

Ймовірність такого сценарію невисока, підтвердженням чого є тривала стагнація у політичній і соціально-економічній сферах держави, відсутність виразної зовнішньої політики, відсутність стратегії розвитку країни, а також відсутність контр-еліт у видимій перспективі, які змогли б змінити зазначені тенденції. Все це дає право на формування раціонального сценарію, що визначатиметься траєкторією на існуючому «ландшафті» за базових припущень появи нових, керованих чинників впливу на цю траєкторію, які перебувають в межах компетенції громади міста, а також найбільш ймовірних чинників зовнішнього впливу в їх сприятливій комбінації.

Сценарій раціонального розвитку: «До великої мети малими кроками!»

Цілеспрямована та злагоджена політика керівництва міста призведе до поступового припливу як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій.

Незважаючи на анексію Криму та уповільнення пересування товарів та людей основними транзитними автомобільними та залізничними дорогами, на перетині яких знаходиться місто, тим не менше вигідне логістичне розташування сприятиме будівництву в місті нових сучасних підприємств у нових галузях економіки із запровадженням новітніх інноваційних технологій.

Місто стане потужним логістичним центром для Північного Приазов'я, основною ланкою на південному напрямі та напрямі Південь – центр. А також логістичним центром для навколишніх сільських населених пунктів, які мають досить тісні економічні, трудові, соціальні, культурно-побутові та інші зв'язки із містом, їх єднає спільне природне середовище, збереження якого є важливою запорукою сталого розвитку, оскільки саме вирощування сільськогосподарської продукції, її поглиблена переробка та транспортування може бути основою розвитку.

Місто розвиватиметься як центр міської агломерації, зберігаючи свій статус потужного промислового центру. При цьому варіанті розвитку чисельність зайнятих зростатиме, у тому числі, в невиробничій сфері. У смарт спеціалізації міста з'являться тренди: збільшуватиметься частка послуг в структурі економіки та частка сільськогосподарської переробки. У структурі економіки і надалі зберігатимуться машинобудування та металообробка, однак загалом вона зазнає значної диверсифікації. Комплексне переозброєння сільського господарства на основі державної підтримки вимагатиме нового високотехнологічного обладнання для машинобудування та металообробки з високим рівнем екологічної безпеки.

В економічній структурі збільшуватиметься питома вага сільськогосподарської переробки, харчової, легкої промисловості. Через зростання цін на енергоносії більш активно будуть використовуватися відновлювальні джерела енергії, у тому числі, технічні сільськогосподарські культури, а відтак і їх переробка. Паралельно розвиватимуться органічні виробництва, попит на продукцію яких зростатиме.

Розвиток туристичної та рекреаційної сфери сприятиме притоку у місто інвестицій і розвитку малого та середнього бізнесу, у тому числі жіночого підприємництва.

Збереження вищих навчальних закладів сприятиме притоку молоді в місто, хоча слід зважати на демографічні особливості періоду. Реформування освітньої галузі та системи охорони здоров'я поглиблюватиме зв'язки Мелітополя та прилеглих територій

Структурні зміни в забезпеченні життєдіяльності міста відбуватимуться на основі розвитку ринку житлово-комунальних послуг та всебічного впровадження енергозбереження

Громада значно збільшить свою пізнаваність завдяки досягненням в сфері міжнародної співпраці та активної участі в міжнародних діалогових платформах.

Описаний сценарій став базою для формулювання стратегічного бачення та місії міста на стратегічну перспективу.

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ

Мелітополь – відкрите місто для підприємницької успішності, інноваційний сервісний та логістичний центр Північного Приазов'я, готовий до міжнародної співпраці. Територія для розвитку точного експортноорієнтованого машинобудування. Інноваційний центр переробної та харчової промисловості, заснованих на новітніх технологіях, забезпечених високопрофесійними кадрами.

Модерновий та привабливий здоров'я зберігаючий, інклюзивний міський простір, що створює можливості для успішного розвитку особистості: освіти, спорту, міжкультурного діалогу. «Зелена перлина» українських степів, місто креативних індустрій та туризму, комфортне для людей різних культур.

МІСІЯ МІСТА

Мелітополь – колыска давніх цивілізацій, органічна складова долини ріки Молочної, місце сили та доброї енергії.

Логістичний хаб Азовського узбережжя, важлива складова українського машинобудування, лідер садівництва, бджолярства та органічних виробництв.

Місто дружніх людей, щаслива багатонаціональна родина.

Результати SWOT-аналізу

Учасники засідання Робочої групи 28 серпня 2018 року разом з залученими експертами провели SWOT-аналіз розвитку міста. Інформація та знання, отримані та впорядковані в процесі проведеної інвентаризації чинників, стали важливим ресурсом для подальшого аналізу економічного та соціального стану громади.

У SWOT-аналізі сильні і слабкі сторони це найчастіше внутрішні чинники, а можливості і загрози пов'язані з факторами зовнішнього середовища. SWOT-матриця являє собою інструмент для аналізу цих факторів, зроблений за принципом їх перетинання і взаємозв'язків:

- Сильні сторони використовуються для створення майбутніх можливостей;
- Слабкі сторони перетворюються в можливості;
- Загрози пов'язані зі слабкими сторонами.

Вплив цих факторів був врахований при визначенні напрямів, стратегічних, оперативних цілей. В основі вибору – сценарій раціонального розвитку з урахуванням можливостей інтенсивного розвитку

Сильні та слабкі сторони

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Патріотично налаштовані мешканці.	1. Зменшення чисельності населення міста.
2. Політична воля до відкритості влади та зав'язків з громадськістю. Громадський бюджет.	2. Низька експортна орієнтованість бізнесу, втрата традиційних ринків збуту.
3. Виробнича кооперація підприємств міста із Запорізькими підприємствами.	3. Ринок праці характеризується перевищенням попиту над пропозицією робочої сили.
4. Сприятливі природно – кліматичні умови та близькість сировинної бази для виробництва харчової продукції.	4. Відсутні фінансові стимули та недосконала інфраструктура підтримки бізнесу.
5. Високий рівень диверсифікації економіки.	5. Дефіцит земельних ділянок для продажу та оренди.
6. Сформована культура підприємництва, розроблено відповідні цільові програми.	6. Високий фізичний знос об'єктів міської інфраструктури та житлово-комунального господарства.

<ul style="list-style-type: none"> 7. Якісні адміністративні послуги для населення та бізнесу. 8. Вдале розміщення міста – транзитно-логістичний центр. 9. Центр виробництва саджанців фруктових та декоративних рослин. 10. Розвинене машинобудування для сільськогосподарської галузі. 11. Наявність профільних ВНЗ для підготовки кадрів. 12. Широкі міжнародні зв'язки, міста-побратими. 13. Велика кількість аматорських творчих колективів. 14. Якісний стадіон та спортивні об'єкти. 15. Співпраця зі Світовим банком, НЕФКО та іншими міжнародними організаціями. 16. Наявність медичних закладів третього рівня: онкологічний, психіатричний диспансери. 17. Диверсифікований ринок з обслуговування житла. 18. Сприятливі умови для вирощування плодоовочевої продукції. 	<ul style="list-style-type: none"> 7. Незадовільний технічний стан та слабка транспортна спроможність автомобільних доріг. 8. Недосконала система громадського транспорту. 9. Недостатньо місць розміщення туристів. 10. Низький рівень впровадження енергоефективних технологій. 11. Низький рівень оснащення та дефіцит кадрів закладів соціальної інфраструктури. 12. Відсутність ефективної системи поводження з ТПВ та сучасного полігону. 13. Відсутність театру, філармонії, професійних творчих колективів. 14. Низький рівень доступності інфраструктури міста для людей з інвалідністю та осіб з особливими потребами. 15. Забрудненість русла річки Молочної. 16. Забруднення повітряного басейну міста через пересувні джерела. 17. Нерозвинена інфраструктура переробки, зберігання та збуту плодоовочевої продукції.
--	---

Можливості та загрози

Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> 1. Покращення бізнес – клімату в Україні за рахунок впровадження реформ. 2. Наявність «браунфілдів». 3. Збільшення території за рахунок приєднання територіальних громад. 4. Державна підтримка створення індустріального парку. 5. Можливість отримання міжнародної технічної допомоги. 6. Продовження процесів інтеграції з Європейським Союзом. 7. Центр нового госпітального округу. 8. Значні запаси артезіанської води. 9. Підвищення інвестиційної привабливості України та Запорізького регіону. 10. Зростання світового попиту на продукцію агропромислового комплексу. 11. Розвиток логістичної інфраструктури регіону. 12. Підтримка держави в забезпеченні екологічної безпеки (очищення води, переробка сміття). 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Падіння обсягів пасажирських та вантажних перевезень через анексію Криму та частини Донбасу. 2. Погіршення інвестиційної привабливості через політичну нестабільність та продовження воєнного конфлікту на Сході України. 3. Згорання реформ та девальвація гривні. 4. Негативне сальдо міграції, відтік висококваліфікованих фахівців за кордон. 5. Підтоплення території через підвищення ґрунтових вод в межах понижень рельєфу. 6. Недоступність кредитних ресурсів. 7. Неможливість підключення до енергоспоживання через тиск монополістів. 8. Скорочення частки працездатного населення.

Висновки за результатами проведеного комплексного аналізу

SWOT-аналіз демонструє, що погіршення торговельно-економічних відносин з країнами Митного союзу, зокрема з Російською Федерацією (одного з найбільших торговельних партнерів підприємств міста), анексія Криму, близькість військових подій та ускладнення суспільно-політичної ситуації в цілому в країні впродовж останніх років негативно вплинуло на обсяги виробництва. Особливо негативно це позначилося на діяльності підприємств машинобудівної галузі. Аналіз товарної групи (машини та устаткування) продемонстрував, що значна частина українських експортних поставок здійснювалася до Російської Федерації. Однак зрозуміло, що зміна векторів партнерства, якою б болючою вона не була сприятиме модернізації підприємств та виходу на новий рівень розвитку за умови збереження та розвитку кадрового потенціалу.

Однак за останні роки підприємства міста частково переорієнтували свої виробництва на інші ринки. Для зовнішньої торгівлі міста властиве високе позитивне сальдо без особливо значущих коливань.

Фінансова система міста характеризується помірним зростанням доходної частини бюджету в результаті позитивного впливу бюджетної та податкової реформ. Однак зростають і зобов'язання місцевих бюджетів.

Наповнення бюджету розвитку помірне, а отже власні ресурси міста, які можуть бути спрямовані на розвиток інфраструктури не покриватимуть потреб. Є необхідність в залученні додаткових ресурсів, у тому числі, кредитних.

У соціальній сфері спостерігаються процеси секторальних реформ в системі охорони здоров'я, освіти відповідно до державної політики. Ініціативами міста є активна підтримка спорту та культури.

У сфері надання комунальних послуг спостерігаються негативні тенденції через нерозвиненість ринку комунальних послуг, високу енергозалежність даного сектора, зношеність мереж і систем, які забезпечують надання комунальних послуг. В муніципальному секторі активно впроваджуються енергоефективні заходи, однак вони не покривають потреб впровадження таких технологій. Підписання Угоди мерів і розроблення Плану дій сталого енергетичного розвитку сприятиме покращенню ситуації.

Мелітополь стає активним гравцем на міжнародній арені, реалізуючи активну маркетингову політику.

Місто Мелітополь має потужний ресурс, який використовує для впровадження сучасних управлінських технологій, підвищення ефективності органів місцевого самоврядування, забезпечення участі у розбудові міста всіх зацікавлених сторін. Громада прагне до врядування європейського зразка, основним завданням якого є забезпечення сталого економічного та соціального розвитку міста, забезпечення базових потреб городян.

4. Стратегічні напрями розвитку міста

Бажана «траєкторія» розвитку, що має привести громаду до стратегічного бачення забезпечуватиметься рухом за визначеними Робочою групою 15 січня 2019 року стратегічних напрямками розвитку:

A. Місто розвиненого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування

B. Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури

C. Місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг

Реалізуючи стандарти Європейського Союзу в сфері планування розвитку територіальних громад, передбачається, що Стратегічний план розвитку громади є основним планувальним документом, в якому кожен стратегічний напрям є глобальною програмою, реалізація якої забезпечуватиме досягнення визначених стратегічних цілей, стратегічного бачення загалом.

Схема стратегічного плану розвитку міста Мелітополя

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ

Мелітополь – відкрите місто для підприємницької успішності, інноваційний сервісний та логістичний центр Північного Приазов'я, готовий до міжнародної співпраці. Територія для розвитку точного експортно орієнтованого машинобудування. Інноваційний центр переробної та харчової промисловості, заснованих на новітніх технологіях, забезпечених високопрофесійними кадрами.

Модерновий та привабливий здоров'я зберігаючий, інклюзивний міський простір, що створює можливості для успішного розвитку особистості: освіти, спорту, міжкультурного діалогу. «Зелена перлина» українських степів, місто креативних індустрій та туризму, комфортне для людей різних культур.

Стратегічні напрями розвитку

A. Місто розвиненого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування

B. Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури

C. Місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг

Стратегічні цілі

A.1. Залучення інвестицій та розвиток інфраструктури підтримки бізнесу

B.1. Підвищення ефективності міської інфраструктури

C.1. Формування ефективної політики партнерства в муніципальному управлінні

A.2. Формування сприятливого бізнес-середовища та умов для просування продукції місцевого виробника

B.2. Підвищення енергоефективності та безпечності житлового фонду

C.2. Підвищення якості надання медичних послуг

A.3. Розвиток трудового потенціалу

B.3. Покращення стану довкілля та екологічної безпеки міста

C.3. Формування сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста

A.4. Муніципальний маркетинг та розвиток туризму

B.4. Привабливі безпечні публічні простори та транспортна інфраструктура

C.4. Забезпечення правопорядку та підвищення безпеки

Для досягнення стратегічних та оперативних цілей формуються відповідні плани дій на трирічний термін реалізації, відповідно до пропозицій, які надходять в рамках оголошення збору проектних ідей.

4.1. Стратегічний напрям А. Місто розвинуеного бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування

Мелітополь як економічний та адміністративний центр Мелітопольського району, розвиватиметься в напрямі подальшої диверсифікації економіки. Основою концепції розвитку пропонується реалізація розбудови тісної співпраці із суміжними сільськогосподарськими територіями.

Оскільки м. Мелітополь є підписантом угоди «Мери за економічне зростання», в основу напрямку покладено принципи, задекларовані даною міжнародною ініціативою, а саме:

- Правова та інституціональна база
- Доступ до фінансування
- Земельні ресурси та інфраструктура
- Кваліфіковані трудові ресурси, інклюзивність
- Зовнішнє позиціонування та маркетинг

Внутрішня мотивація, готовність та адекватна спроможність місцевої влади управляти місцевим економічним зростанням є характерною рисою успішної місцевої економіки. Важливим чинником цього процесу є міжсекторальна співпраця і взаємодія на місцевому рівні.

Позитивним чинником експортного потенціалу Мелітополя є відносна галузева й товарна диверсифікація, що дозволяє прилаштовуватися до зміни ринкової кон'юнктури та створює додаткові можливості розвитку інноваційних продуктів.

Традиційна сфера машинобудування зберігатиметься за рахунок підвищення співпраці із європейськими товаровиробниками.

Втрату традиційних ринків буде компенсовано завдяки просуванню товарів місцевих виробників на інші ринки. Спільні зусилля підприємництва та місцевого самоврядування буде спрямовано на просування товарів та послуг місцевих виробників на українському та міжнародних ринках.

Відбуватиметься збільшення частки підприємств з переробки сільськогосподарської продукції та її логістики - планування, закупки, транспортування та зберігання на усіх етапах виробництва із забезпеченням управління ланцюгами поставок. Концентрація логістичних потоків за умови створення відповідних логістичних потужностей зростатиме, оскільки запланована на рівні Запорізької області та Мелітопольського району інвестиційна діяльність у сільськогосподарській галузі передбачає подальший розвиток сільського господарства та розширення переробки сільськогосподарської продукції, у тому числі, - виробництво альтернативних видів палива рослинного походження, розширення площ під багаторічними насадженнями, будівництво тваринницьких комплексів.

Важливу роль відіграватиме необхідність виробництва обладнання для агропромислового комплексу, включаючи системи крапельного зрошення, тощо.

Одним із способів сприяння розвитку в даному напрямі буде підготовка майданчиків для будівництва та оснащення сучасних логістичних центрів для забезпечення зберігання та транспортування вантажів залізничним та автомобільним транспортом.

Розвиватиметься ринок послуг. Станом на сьогодні ця сфера статистично ніяк не відображається, однак за умови подальшого проникнення інформатизації у всі сфери життєдіяльності, включаючи розвиток Мелітополя як логістичного центру, слід передбачити значне зростання попиту на цьому ринку.

Розвиток інформатизації соціальної сфери, як і сфери надання послуг загалом також сприятиме зайнятості в сфері інформаційних технологій, створенню нових робочих місць у цій галузі. Відповідно, зміни запитів на ринку праці мають підтримуватися місцевими навчальними закладами.

Планування від сильних сторін місцевого бізнесу, врахування існуючих можливостей, буде спрямоване на подолання проблем, визначених в процесі аналізу.

Основні проблеми

- Втрата традиційних ринків збуту промисловими підприємствами міста та зменшення обсягів вантажних перевезень через зміну напрямів логістичних потоків.
- Перешкоди доступу підприємств міста до інженерної інфраструктури.
- Відсутність інноваційного сектору в структурі економіки міста; Застарілі засоби виробництва, які обмежують зовнішню економічну діяльність підприємств;
- Відсутність спільної Концепції розвитку із прилеглими територіями. Слабкі можливості просування продукції місцевих сільгоспвиробників на українські та міжнародні ринки. Відсутність сталої кооперації в цій галузі;
- Недостатня розвиненість інфраструктури підтримки МСП; Обмежені можливості ресурсного та інформаційного забезпечення підприємництва;
- Недостатність фінансових ресурсів у МСП, відсутність доступу та висока вартість кредитних ресурсів;
- Втрата кадрового потенціалу, відсутність на ринку кадрів потрібних спеціальностей. Система підготовки кадрів не відповідає потребам ринку праці міста;
- Недостатня розвиненість інфраструктури підтримки інвестиційної діяльності;. Низька зацікавленість внутрішнього інвестора, недоступність фінансових ресурсів;
- Складність пошуку нових ринків збуту продукції, слабка підтримка суб'єктів господарювання в цій сфері.

Подолання проблем відбуватиметься шляхом формування місцевої політики, спрямованої на створення сприятливого бізнес-середовища та інфраструктурного розвитку:

- Розвиток інженерної інфраструктури для бізнесу;
- Розвиток логістики;
- Створення якісних інвестиційних продуктів та умов для інвестування;
- Просування інвестиційного потенціалу міста;
- Розвиток кадрового потенціалу;
- Забезпечення активної промоції місцевої економіки;
- Маркетинг міста та розвиток туризму.

Вироблення та реалізація такої політики можливе лише шляхом об'єднання зусиль влади і бізнес-асоціацій .

Напрямок розвитку А Місто розвинуеного бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування

Стратегічні цілі

А.1. Залучення інвестицій та розвиток інфраструктури підтримки бізнесу

А.2. Формування сприятливого бізнес-середовища та умов для просування продукції місцевого виробника

А.3. Розвиток трудового потенціалу

А.4. Муниципальний маркетинг та розвиток туризму

Оперативні цілі

А.1.1. Розвиток інженерної інфраструктури для бізнесу

А.2.1. Розбудова регіональних економічних кластерів

А.3.1. Розбудова системи забезпечення підприємств міста кваліфікованими кадрами

А.4.1. Розвиток туристичної інфраструктури

А.1.2. Розвиток логістики

А.2.2. Просування продукції місцевих виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках

А.3.2. Поглиблення співпраці навчальних закладів та бізнесу

А.4.2. Створення унікальних туристичних продуктів

А.1.3. Створення якісних інвестиційних продуктів та умов для інвестування

А.2.3. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу

А.3.3. Створення умов для розвитку бізнес здібностей серед молоді

А.4.3. Маркетинг та просування туристичних можливостей і продуктів

А.1.4. Просування інвестиційного потенціалу міста

Схема стратегічного напрямку А. Місто розвинуеного бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування

Стратегічна ціль А.1. Залучення інвестицій та розвиток інфраструктури підтримки бізнесу.

Важливою складовою гнучкої, конкурентної економіки є розвиток підтримуючої інфраструктури на основі впровадження найновіших технологій, включаючи врахування вимог зниження негативного впливу економіки на стан навколишнього середовища.

Насамперед для діючого бізнесу, з метою максимального використання існуючих потужностей, можливостей відкритості ринку електричної енергії, буде досягнуто максимального сприяння енергозабезпечення промислових зон міста та утворених логістичних центрів.

Місто сприятиме виділенню площадок для будівництва нових транспортувальних потужностей, об'єктів альтернативної енергетики.

Для Мелітополя є важливим відновлення та нарощування логістичних можливостей, що досягатиметься шляхом розвитку кооперації місцевого бізнесу та бізнесу сусідніх сільськогосподарських територій.

Передбачається створення низки Інвестиційних продуктів у вигляді мережі індустріальних парків та промислових зон для Мелітопольської агломерації, формування бази даних об'єктів для інвестування, впровадження системного моніторингу внутрішніх інвестицій.

Буде створено умови для забезпечення підготовки інвестиційних площадок для стратегічних - важливих для громади та розвитку економіки території. проектів.

З цією метою буде створено умови для залучення науковців до розробок інвестиційних проектів, забезпечено можливості місцевого самоврядування залучати довгострокові кредити з метою реалізації інвестиційних проектів, у тому числі, від Міжнародних фінансових інституцій, через впровадження практики муніципальної гарантії.

Використовуючи найширше коло каналів інформування як існуючого бізнесу про експортні можливості, так і міжнародної спільноти про експортний потенціал місцевої економіки, її інвестиційні можливості, місто сприятиме підтримці місцевого виробника.

Стратегічна ціль А.1	
Залучення інвестицій та розвиток інфраструктури підтримки бізнесу	
Оперативні цілі	Завдання та сфери реалізації проектів
А.1.1. Розвиток інженерної інфраструктури для бізнесу	<ul style="list-style-type: none"> - Сприяння розвитку інфраструктури для відновлюваної енергетики. - Забезпечення транспортування електроенергії в інвестиційно - перспективних районах. - Розбудова інженерних мереж в інвестиційно привабливих районах міста.
А.1.2. Розвиток логістики	<ul style="list-style-type: none"> - Створення логістичних центрів. - Розбудова мережі транспортних магістралей в інвестиційно перспективних районах міста та прилеглих територій на засадах міжмуніципального співробітництва. - Розбудова регіонального аеропорту. - Формування розвиненої логістичної мережі, в тому числі об'їзної дороги.
А.1.3. Створення якісних інвестиційних продуктів та умов для інвестування	<ul style="list-style-type: none"> - Підтримка проектів державно-приватного партнерства. - Розвиток техно-, та індустріальних парків. - Підготовка інвестиційних ділянок типу «браунфілд» та «грінфілд». - Створення інвестиційного порталу. - Створення умов для розміщення містобудівного кадастру у вільному доступі. - Забезпечення вільного доступу до інвестиційних ресурсів. - Розроблення та врахування критеріїв екологічної безпечності інвестиційних проектів під час підготовки та відбору інвестиційних пропозицій. - Проведення комплексної еколого-містобудівної реабілітації «браунфілдів» для поліпшення екологічного стану міста, покращення естетичних якостей міського середовища та його мікроклімату.
А.1.4. Просування інвестиційного потенціалу міста	<ul style="list-style-type: none"> - Інституційне супроводження залучення інвестицій. - Оцінка інвестиційної привабливості міста та її презентація. - Проведення інформаційних кампаній щодо інформування про можливості інвестування на території Мелітопольської міської ради.

Стратегічна ціль А.2. Формування сприятливого бізнес-середовища та умов для просування продукції місцевого виробника.

Просування товарів місцевого виробника на зовнішньому та внутрішньому ринку надалі можливе через впровадження стандартизації товарів та послуг, створення умов для сертифікації продукції з метою виходу на зовнішні ринки. Також в соціально-економічному розвитку України значну роль відіграють великі торгові мережі, які готові працювати із великими партіями сертифікованої (стандартизованої) продукції. Ці виклики можуть бути подолані завдяки ефективним логістичним мережам, які розвиваються, враховуючи особливості географічного розташування та економіки території.

Основою їх розвитку будуть місцеві економічні кластери, які мають внутрішній потенціал розвитку. Органи місцевого самоврядування надаватимуть консультаційну допомогу та виконуватимуть організаційну, координаційну роль в організації їх діяльності.

Розвиток таких кластерів відбуватиметься на основі загальної економічної концепції розвитку Мелітопольського субрегіону, який включатиме значну частину Мелітопольського району.

Може бути також розбудований міжобласний субрегіон, враховуючи території Нижньосірогозького району Херсонської області (60 км до Мелітополя). Покроково це може бути забезпечено через включення даних територій в інформаційне поле Мелітополя, подальший розвиток економічних зв'язків через розвиток логістики, розширення кола та спектру послуг, які можуть надаватися сусіднім територіям. Саме кластерна організація сприятиме комерціалізації науки, підвищенню частки продукції з високою доданою вартістю.

Стратегічна ціль А.2 Формування сприятливого бізнес-середовища та просування продукції місцевого виробника.	
Оперативні цілі	Завдання та сфери реалізації проектів
А.2.1. Розбудова регіональних економічних кластерів	<ul style="list-style-type: none"> - Інформаційна та координаційна підтримка кластерів та інших форм кооперації МСП. - Створення машинобудівного та агропромислового кластерів.
А.2.2. Просування продукції місцевих виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках	<ul style="list-style-type: none"> - Інформаційна, адміністративна та наукова підтримка місцевого виробника. - Комерціалізація наукових досліджень. - Налагодження співпраці з міжнародними бізнес-асоціаціями та ТПП з розвитку бізнесу. - Маркетингова підтримка місцевих виробників. - Створення "Офісу розвитку бізнесу та експорту".
А.2.3. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу	<ul style="list-style-type: none"> - Впровадження інформаційної онлайн служби для підприємців з можливістю отримання переліку всіх необхідних дозволів та ліцензій для відкриття різних видів бізнесу (віртуальний бізнес-центр). - Сприяння розвитку підприємництва (вкл соціальне) з залученням жінок, молоді, представників національних меншин, та залученням кращих практик інтеркультурних міст Програми РЕ - Менторська підтримка розвитку МСП. - Розвиток Агенції місцевого розвитку для сприяння розвитку екологічно дружнього («зеленого») малого та середнього бізнесу.

Стратегічна ціль А.3. Розвиток трудового потенціалу

Визначальним питанням подальшого розвитку місцевої економіки є насичення ринку праці відповідними трудовими ресурсами та створення на території міста умов для підготовки кадрів. Важливе як набуття людьми потрібних професій, так і створення відповідних умов праці місцевими роботодавцями.

За умови відсутності реального впливу органів місцевого самоврядування на діяльність ВНЗ та ПТНЗ, планується компенсувати кадровий голод шляхом координації діяльності суб'єктів господарювання, освітніх установ, центру зайнятості.

За рахунок дульної системи навчання, використання можливостей державних програм розвитку навчальних закладів, відбуватиметься розвиток освітньої бази та бази практик мережі навчальних закладів для підготовки кадрів.

Створено організаційні умови для співпраці навчальних закладів та бізнесу. Для студентства створюватимуться додаткові умови через діяльність студентських бізнес-інкубаторів. Одночасно місто сприятиме проведенню «Днів роботодавців» як у м. Мелітополь так і у Запорізькій області.

Стратегічна ціль А.3 Розвиток трудового потенціалу	
Оперативні цілі	Завдання та сфери реалізації проектів
А.3.1. Розбудова системи забезпечення підприємств міста кваліфікованими кадрами	<ul style="list-style-type: none"> - Моніторинг регіонального ринку праці. - Адаптація освітніх програм закладів професійної (професійно-технічної), вищої освіти до вимог бізнесу. - Розвиток бази виробничих практик закладів професійної (професійно-технічної), вищої освіти. - Удосконалення системи перепідготовки кадрів у співпраці з районним центром зайнятості. - Розвиток дуальних систем навчання між ВНЗ та суб'єктами господарювання. - Покращення навичок співробітників МСП-експортерів. - Проведення тренінгів для представників МСБ з питань «зеленого» бізнесу, енергоменеджменту, альтернативної енергетики та збалансованих моделей споживання і виробництва.
А.3.2. Поглиблення співпраці навчальних закладів та бізнесу	<ul style="list-style-type: none"> - Проведення Днів відкритих дверей підприємств. «Днів професій», «Ярмарок вакансій» тощо. - Підтримка студентських бізнес-інкубаторів у навчальних закладах міста. - Поглиблення співпраці міської влади, бізнесу та вищих навчальних закладів. - Співпраця установ освітніх округів з ВНЗ, підприємствами, стажування та екскурсії на підприємства.
А.3.3. Створення умов для розвитку бізнес здібностей серед молоді	<ul style="list-style-type: none"> - Формування мережі муніципальних молодіжних коворкінг-центрів. - Створення «Майстерні старт-апів» з акцентом на перспективні та інноваційні галузі. - Проведення конкурсів молодіжних бізнес-проектів. - Розвиток бізнес-інкубаторів, бізнес-акселераторів і технологічних парків. Студентських бізнес-інкубаторів.

Стратегічна ціль А 4. Муніципальний маркетинг та розвиток туризму

Розвиток туризму набуває нового звучання для Мелітополя завдяки саме його ролі як логістичного центру та розвитку туризму «одного дня». Місто набуватиме ознак традиційної гостинності завдяки розвитку туристичної інфраструктури, у тому числі, місцевих вокзалів та привокзальних площ як якісних публічних просторів.

Можливості надання унікальних туристичних послуг потребують їх інформаційної та організаційної підтримки, яка забезпечуватиметься завдяки розвитку послуг екскурсійних бюро.

На основі співпраці із місцевими музейними установами та Національним заповідником «Кам'яна могила» розвиватиметься низка локацій для формування на їх основі туристичних продуктів. До створення нових форм мистецтва буде залучено місцеві театральні колективи та музикантів.

На особливу увагу заслуговує розвиток садівничого туризму, основи якого є у місті однак вимагають подальшого розвитку на основі співпраці із місцевими підприємцями, зайнятими в даній сфері.

Оскільки місто має маркетингову стратегію, затверджену рішенням 33 сесії VII скликання Мелітопольської міської ради від 21.08.2017 №9, вона буде основним документом, за яким здійснюватиметься діяльність за цією стратегічною ціллю.

В рамках стратегічного плану розвитку міста буде забезпечено інституційну підтримку розвитку маркетингу міста, створення унікальних туристичних продуктів та сертифікованих туристичних маршрутів, виготовлення інформаційних продуктів тощо.

Стратегічна ціль А.4 Муниципальний маркетинг та розвиток туризму	
Оперативні цілі	Завдання та сфери реалізації проєктів
А.4.1. Розвиток туристичної інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> – Означення логістичних і туристичних об'єктів, рекреаційних локацій міста. – Формування туристично - привабливих просторів. – Інституційна підтримка розвитку туризму.
А.4.2. Створення унікальних туристичних продуктів	<ul style="list-style-type: none"> – Створення туристичних об'єктів. – Створення унікальних сертифікованих туристичних маршрутів, в тому числі екологічних. – Підтримка садівничого туризму. – Розвиток зеленого туризму.
А.4.3. Маркетинг та просування туристичних можливостей і продуктів	<ul style="list-style-type: none"> – Проведення промоційних кампаній. – Створення додатків для персональних пристроїв з метою отримання інформації про місто. – Інституційна підтримка маркетингу та брендингу туристичних можливостей регіону.

План дій з досягнення цілей за стратегічним напрямом розвитку А

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
Стратегічна ціль А1 Залучення інвестицій та розвиток інфраструктури підтримки бізнесу			
А.1.1. Розвиток інженерної інфраструктури для бізнесу	Відповідні управління/ відділи міської ради, АРМ	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечено в генеральному плані розвитку міста можливість розвитку інфраструктури для відновлюваної енергетики. 2. Сформовано відповідні інвестиційні пропозиції. 3. Визначені максимальні потужності для приєднання. 4. Забезпечено можливості для транспортування електроенергії в інвестиційно перспективних районах. 5. Збудовано (реконструйовано) інженерні мережі відповідно до перспективних потреб розвитку промислового та будівельного комплексу.
А.1.2. Розвиток логістики	Відповідні управління/ відділи міської ради, АРМ, підприємства агробізнесу міста Мелітополя та прилеглих районів	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Збудовані та працюють логістичні центри. 2. Реконструйовані мережі транспортних магістралей в інвестиційно перспективних районах міста. 3. Збудовано об'їзну дорогу. 4. Збудовано регіональний аеропорт. 5. Створено пакувальну платформу (логістичний центр) для сільськогосподарської продукції.

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
А.1.3. Створення якісних інвестиційних продуктів та умов для інвестування	Відповідні управління/відділи міської ради, АРМ	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечено реалізацію проектів державно-приватного партнерства. 2. Запущено муніципальний індустріальний парк. 3. Підготовлено оферти з пропозиціями для інвесторів - інвестиційні ділянки типу «браунфілд» та «грінфілд». 4. Створено Інвестиційний портал міста. 5. Сформовано (розміщено) містобудівний кадастр у вільному доступі. 6. Забезпечено вільний доступ до інвестиційних ресурсів. 7. Розроблено критерії екологічної безпечності інвестиційних проектів. 8. Проведено комплексну еколого-містобудівну реабілітацію «браунфілдів».
А.1.4. Просування інвестиційного потенціалу міста	Відповідні управління/відділи міської ради, АРМ	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечено інституційне супроводження залучення інвестицій АРМ. 2. Здійснено оцінку інвестиційної привабливості міста. 3. Проведено роботу із залучення міжнародних партнерів та програм, що сприяють покращенню інвестиційного клімату міста. 4. Проведено інформаційні кампанії (організація інвестиційних форумів й інших заходів) щодо інформування про можливості інвестування в місто.
Стратегічна ціль А 2 Формування сприятливого бізнес-середовища та просування продукції місцевого виробника			
А.2.1. Розбудова регіональних економічних кластерів	Міська рада, Індустріальний парк «Мелітополь» ініціатор ТОВ «Ізатекс Індастрі»; Асоціація малого та середнього бізнесу, керівники ІТ-підприємств та ректори ВНЗ, Управління з розвитку підприємництва та промисловості	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сформовано та діє машинобудівний кластер. 2. Створено та діє ІТ кластер. 3. Створено та діє агропромисловий кластер.

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
А.2.2. Просування продукції місцевих виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках	Управління з розвитку підприємництва та промисловості, Миська рада, МСП м. Мелітополя і Запорозької області, КУ «АРМ», Асоціація малого та середнього бізнесу, ТОВ «Центр стратегічного розвитку територій» ТДАТУ ім. Д. Моторного	Миський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Створено Дорожню карту підприємця-початківця. 2. Постійно реалізується проект «Купуй Мелітопольське» 3. Забезпечено відкриття дистрибуційних центрів мелітопольських виробників. 4. Забезпечено взаємодію з міжнародними бізнес-асоціаціями. 5. Створено центр підтримки виробників та перевиробників сільськогосподарської продукції. 6. Створено центр трансферу технологій. 7. Розвинено екологічно дружній («зелений») малий та середній бізнес.
А.2.3. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу	Управління з розвитку підприємництва та промисловості, Відділ інформаційних технологій та захисту інформації управління стратегічного розвитку міста, КУ «АРМ», Інститут підвищення кваліфікації ТДАТУ	Миський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Постійно відбуваються консультації бізнесу та влади для вирішення місцевих проблем. 2. Діє експоцентр на базі індустріального парку «Мелітополь». 3. Забезпечено функціонування віртуального бізнес-центру. 4. Створено умови для працевлаштування маломобільних груп населення. 5. Забезпечено консультування МСП.
Стратегічна ціль А 3. Розвиток трудового потенціалу			
А.3.1. Розбудова системи забезпечення підприємств міста кваліфікованими кадрами	ДВНЗ «МПЕК», Промислові підприємства міста, ПНПП, ТДАТУ ім. Д. Моторного, КУ «АРМ», ДВНЗ «МПЕК», Управління з розвитку підприємництва та промисловості	Миський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Створено дуальну магістратуру. 2. Проведено моніторинг ринку праці. 3. Забезпечено навчання для МСП експертів. 4. Створено сайт пошуку роботи. 5. Проведено тренінги для представників МСБ з питань «зеленого» бізнесу, енергоменеджменту, альтернативної енергетики та збалансованих моделей споживання і виробництва.
А.3.2. Поглиблення співпраці навчальних закладів та бізнесу	ТДАТУ ім. Д. Моторного, МДПУ ім. Богдана Хмельницького, Управління з розвитку підприємництва та промисловості	Миський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Створено Центр професійної підготовки та розвитку молоді. 2. Забезпечено підготовку фахівців з туризму. 3. Забезпечено підготовку кваліфікованих профільних спеціалістів для підприємств переробної, харчової промисловості.

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
А.3.3. Створення умов для розвитку бізнес здібностей серед молоді	ТДАТУ ім. Д. Моторного, МДПУ ім. Богдана Хмельницького, Управління з розвитку підприємництва та промисловості, Управління молоді та спорту	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1.Сформовано мережі муніципальних молодіжних коворкінг-центрів. 2.Створено «Майстерні старт-апів» з акцентом на перспективні та інноваційні галузі. 3.Проведені конкурси молодіжних бізнес-проектів. 4.Розвинено бізнес-інкубатори, бізнес-акселератори і технологічні парки. Студентські бізнес-інкубатори.
Стратегічна ціль А 4. Муніципальний маркетинг та розвиток туризму			
А.4.1. Розвиток туристичної інфраструктури	Відділ муніципального маркетингу та туризму, управління соціально-економічного розвитку міста, КУ «Агенція розвитку Мелітополя», Суб'єкти туризму, Громадські організації, фізичні особи, МДПУ імені Богдана Хмельницького, ДНЗ «Мелітопольське ВПУ»	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1.Означено логістичні і туристичні об'єкти, рекреаційних локацій міста. 2.Сформовано сучасні публічні простори для гостей на території міста у тому числі, в районі вокзалів та привокзальних площ. 3. Сформовано мережу екскурсійних, туристичних бюро. 4.Облаштовано пішохідні зони, туристично-привабливих місць та зон відпочинку, зупинок туристично-екскурсійного транспорту в центрі міста. 5. Здійснюється інституційна підтримка розвитку туризму. 6. Розвивається зелений туризм.
А.4.2. Створення унікальних туристичних продуктів	Відділи, управління міської ради, Кафедра туризму, соціально-економічної географії та краєзнавства МДПУ ім. Богдана Хмельницького, Г.О. «ММЕО»	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1.Розроблено Туристичний путівник «Мелітопольщина - перехрестя культур і традицій». 2.Створено археологічні, пейзажні локації. 3.Включено до туристичних маршрутів архітектурних, історичних, культурних пам'яток Мелітопольщини. 4. У міському просторі розміщено зображення брендів ознак міста. 5.Створено Музей Черешні. 6. Проведено сертифікацію туристичних маршрутів, в тому числі екологічних. 7. Розвивається садівничий туризм. 8.Сформовано базу туристичних ресурсів.
А.4.3. Маркетинг та просування туристичних можливостей і продуктів	Відділ муніципального маркетингу та туризму управління соціально-економічного	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвивається кластеризація суб'єктів туристичної сфери. 2. Забезпечено інформаційну підтримку маркетингу та брендингу туристичних можливостей.

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
	розвитку міста виконавчого комітету, відділ культури ММР ЗО, МДПУ імені Б.Хмельницького, національно-культурні товариства	організацій, кошти партнерів	3. Забезпечено підготовку фахівців гостинності. 4. Розроблено додатки для персональних пристроїв з метою отримання туристичних маршрутів та інформації.

4.2. Стратегічний напрям В. Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури.

Запобігання ключовим глобальним викликам, забезпечення розвитку основних галузей економіки та збереження і розвиток населення стануть основою філософії розвитку системи життєзабезпечення міста.

Місто є підписантом ініціативи «Угода мерів», ініціативи Європейського Союзу, яка охоплює місцеві та регіональні органи влади, що беруть добровільні зобов'язання підвищувати енергоефективність та нарощувати використання відновлювальних джерел енергії на своїх територіях. Таким чином, Мелітополь взяв на себе зобов'язання скоротити власні викиди CO₂ щонайменше на 20% до 2020 року, сприяючи, таким чином, розвитку екологічно орієнтованої економіки та підвищенню якості життя.

Підґрунтям для розвитку у даному напрямі буде збереження комунальної форми власності на основні об'єкти постачання життєво необхідних послуг: водопостачання, водовідведення, тепlopостачання. Основою для підвищення ефективності роботи комунальних підприємств буде реалізація Плану сталого енергетичного розвитку міста, постійна актуальність якого забезпечуватиметься управлінням соціально-економічного розвитку міста виконавчого комітету Мелітопольської міської ради.

З метою модернізації системи тепlopостачання буде розроблено та реалізовуватиметься сучасна схема тепlopостачання міста, яка ґрунтуватиметься на збереженні централізованої системи тепlopостачання для багатоквартирних житлових будинків та диверсифікацією тепlopостачання для установ комунальної форми власності, сектору індивідуальної житлової забудови.

Водопостачання зони житлової забудови, установ комунальної форми власності, за винятком суб'єктів, які забезпечені водопостачанням із окремих свердловин, також забезпечуватиметься централізовано. Буде проведено інвентаризацію джерел питного водопостачання, впроваджено моніторинг ефективності використання водних ресурсів міста.

За сприяння, та на умовах співфінансування з місцевого бюджету, буде забезпечено участь суб'єктів господарювання у реалізації міжнародних, державних проектів та програм у сфері енергоефективності.

Надання послуг з обслуговування житла відбуватиметься на ринкових засадах, за умови збереження контролю органів місцевого самоврядування за якістю наданих послуг та за інженерним станом будівель.

Основні проблеми

- Поганий стан інженерної інфраструктури з надання послуг ЖКГ;
- Відсутня актуальна схема енергозабезпечення міста;
- Низький рівень впровадження енергоефективних технологій;
- Низький рівень використання «теплих кредитів»;
- Застарілий парк транспортних засобів, які надають транспортні послуги; недостатня кількість об'єктів безпеки дорожнього руху;
- Скорочення площі зелених насаджень;
- Відсутність системи управління ТПВ;
- Черги в комунальних установах;
- Забруднені поверхневі джерела води (річка, струмки);
- У сфері благоустрою відсутні складові, які забезпечують утилітарні потреби;
- Відсутні елементи контролю безпеки біля основних інфраструктурних об'єктів міста.

Подолання проблем відбуватиметься шляхом формування місцевої політики, спрямованої на:

- Підвищення енергоефективності та ресурсоефективності усіх сфер життєзабезпечення міста;
- Покращення загального стану інженерної інфраструктури;
- Розвиток транспортного сполучення міста та прилеглих територій;
- Розвиток дорожньої інфраструктури;
- Створення умов для відновлення та збереження екосистеми міста;
- Створено умови безпечності міського середовища.

Схема стратегічних і оперативних цілей за напрямом розвитку В. Місто енергоефективної та екобезпечної інфраструктури

Стратегічна ціль В.1. Забезпечення ефективної енергетичної політики

Місто і надалі братиме активну участь у міжнародних проектах, спрямованих на стабілізацію процесів у сфері довкілля та енергозбереження. Заходи з енергоефективності будуть впроваджуватися на умовах партнерства та співпраці усіх секторів громади. Основою для цього буде впровадження постійного моніторингу ефективності використання енергоресурсів. Комунальні послуги, на які сформувалася природна монополія, будуть розвиватися шляхом підвищення економічної ефективності, впровадження технологій, які забезпечують збереження енергії і, відповідно, - довкілля.

Ефективна енергетична політика міста буде реалізовуватися на основі актуалізованого Плану сталого енергетичного розвитку. Відповідно до міжнародних вимог, буде створена та розвиватиметься система енергоменеджменту. Усі суб'єкти комунальної форми власності протягом 2019-2021 років впровадять енергомоніторинг та будуть повністю забезпечені приборами обліку.

Для приватного сектору розробляється система заходів, які заохочуватимуть до впровадження енергозберігаючих заходів.

Буде впроваджуватися на системній основі термомодернізація будівель бюджетної сфери міста та обладнання системами обліку і регулювання споживання енергоресурсів об'єктів міста (лічильники, ІТП).

Енергоефективне теплопостачання буде забезпечено через підвищення ефективності міської системи теплопостачання.

Енергоефективне освітлення до 2020 року буде завершено шляхом формування енергоефективної системи освітлення міста.

Будуть впроваджуватися енерго- та ресурсоефективні системи водопостачання та водовідведення.

Розпочнеться системне створення діалогової та освітньої платформи з питань енергоефективності (День енергії, акції енергозбереження, освітні заходи).

Стратегічна ціль В.1 Підвищення ефективності міської інфраструктури	
Оперативні цілі	Завдання та сфери реалізації проектів
В.1.1. Забезпечення ефективної енергетичної політики	<ul style="list-style-type: none"> - Запровадження повного циклу енергомоніторингу. - Запровадження ефективного муніципального енергоменеджменту. - Актуалізація Плану дій сталого енергетичного розвитку (ПДСЕР).
В.1.2. Підвищення енергоефективності будівель бюджетної сфери та об'єктів комунального господарства	<ul style="list-style-type: none"> - Формування системи енергоаудиту. - Термомодернізація будівель установ бюджетної сфери. - Облаштування будинків сонячними колекторами для підігріву води.
В.1.3. Підвищення енергоощадності системи теплопостачання	<ul style="list-style-type: none"> - Підвищення енергоефективності об'єктів теплопостачання. - Будівництво котельень на альтернативних видах палива. - Реконструкція та модернізація систем теплозабезпечення.
В.1.4. Сучасна та ресурсоефективна система водопостачання та водовідведення міста	<ul style="list-style-type: none"> - Реконструкція та оптимізація системи водопостачання та водовідведення, Новопилипівського водозабору. - Встановлення ресурсоефективного та енергоощадного обладнання для підйому, розподілу води, водовідведення та водопостачання. - Реконструкція центральних очисних споруд міста.
В.1.5. Створення ефективної системи вуличного освітлення	<ul style="list-style-type: none"> - Розбудова системи міського освітлення із застосуванням світлодіодних світильників. - Впровадження «smart»-системи управління освітленням міста.

Стратегічна ціль В.2. Підвищення енергоефективності та безпечності житлового фонду

Споживачів житлового фонду усіх форм власності буде забезпечено засобами обліку теплової енергії.

З метою залучення коштів власників житла в утриманні будівель буде забезпечено інформаційну та матеріальну підтримку створення ОСББ та ОСН. Забезпечуватиметься діалогова та освітня платформа з питань енергоефективності.

Стратегічна ціль В.2 Підвищення енергоефективності та безпечності житлового фонду	
Оперативні цілі	Завдання та сфери реалізації проектів
В.2.1. Оптимізація ресурсо- та енергоспоживання житлової сфери	<ul style="list-style-type: none"> – Створення діалогової та освітньої платформи з питань енергоефективності (День енергії, акції енергозбереження, освітні заходи). – Забезпечення споживачів засобами обліку теплової енергії.
В.2.2. Формування системи ефективних власників житла	<ul style="list-style-type: none"> – Інформування населення щодо можливостей реалізації проектів у рамках державної програми «Тепла оселя» та державного фонду енергоефективності. – Інформаційна, фінансова підтримка впровадження ресурсоефективних технологій ОСББ. – Підтримка будівництва пілотних енергоефективних (пасивних) будівель.

Стратегічна ціль В.3. Покращення стану довкілля та екологічної безпеки міста

Зберігаючи у комунальній власності на діючі та запроектований полігони ТПВ, місто забезпечує безпечне складування, утилізацію та захоронення ТПВ. Протягом реалізації Стратегії у випадку збереження монополії планується забезпечити поетапний перехід до перероблення відходів на сировину або енергію не менш, ніж 70% їх обсягів.

Для решти відходів буде забезпечено захоронення з наступним високим рівнем рекультивації використаних земель за сучасними технологіями захороненням відходів.

Результат досягатиметься шляхом впровадження сортування ТПВ за місцем утворення (на підприємствах, установах, організаціях та житловому секторі). В результаті на першому етапі буде здійснено морфологічний аналіз ТПВ, що дасть змогу розробити та реалізувати концепцію повного циклу сортування та використання ТПВ як сировини до вказаного рівня (70%).

- Впровадження сортування ТПВ за місцем утворення;
- Моніторинг обсягів та структури ТПВ;
- Диференціація промислових та будівельних відходів, забезпечення роздільної утилізації;
- Підготовка та реалізація Концепції поводження з ТПВ.

Стратегічна ціль В.3 Покращення стану довкілля та екологічної безпеки міста	
Оперативні цілі	Завдання та сфери реалізації проектів
В.3.1. Сприяння збереженню екосистеми міста	<ul style="list-style-type: none"> – Облаштування парків і скверів. – Інтегрування водойм в міський простір, облаштування водоохоронних зон, озеленення прибережних захисних смуг. – Озеленення міста. Збільшення кількості сучасних зелених зон та інсталяцій. – Заходи по боротьбі з карантинними рослинами. – Впровадження сучасних технологій очищення стічних вод. – Відновлення гідрологічного режиму річки Молочної, струмка Кізіярського.

В.3.2. Створення ефективної системи управління відходами	<ul style="list-style-type: none"> – Формування сучасної та ефективної міської політики поводження з ТПВ. – Проведення досліджень, вивчення морфологічного складу ТПВ. – Впровадження ефективної системи сортування та переробки побутових відходів. – Рекультивация полігону із будівництвом сміттєпереробного комплексу. – Запобігання утворенню стихійного накопичення відходів.
В.3.3. Підвищення екологічної свідомості мешканців міста	<ul style="list-style-type: none"> – Інтеграція екологічної та кліматичної складової в освітній простір міста. – Проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо роздільного збирання ресурсоцінних компонентів побутових відходів (соціальна реклама, телепередачі тощо) – Екоосвіта, екологічні акції. – Проведення масово-роз'яснювальної роботи серед жителів міста, особливо дітей молодшого віку, учнів і молоді, щодо енергозбереження та запобігання змінам клімату.

Стратегічна ціль В.4. Приваблива, сучасна, безпечна міська інфраструктура.

Розвиток логістики та туризму вимагають від міста підвищеної уваги до формування сучасного міського простору, раціональної організації дорожньої інфраструктури і транспорту, порядку та безпеки.

Територія міста набуватиме сучасного вигляду, розширюватимуться публічні простори, зручні для городян та туристів за рахунок ревіталізації територій, які наразі не використовуються за призначенням. Розвиватимуться зони для спорту та дозвілля родини. Сучасні простори створюються не тільки під відкритим небом, а й на базі громадських будівель,

Через розвиток комунального транспортного підприємства буде створено умови до покращення якості надання транспортних послуг шляхом їх диверсифікації та включення у схему руху приміських територій.

Стратегічна ціль В.4. Приваблива, сучасна, безпечна міська інфраструктура	
Оперативні цілі	Завдання та сфери реалізації проектів
В.4.1. Створення сучасних зон дозвілля та відпочинку	<ul style="list-style-type: none"> – Доступні та відкриті міські публічні простори (площі, сквери, дворові території багатоповерхових будинків і т.д.). – Розширення мережі доступних публічних просторів. – Облаштування доступних Fi-Wi зон. – Ревіталізація публічних просторів шляхом створення тематичних, мистецьких, клубних публічних просторів, в тому числі в незатребуваних промислових зонах міста. – Будівництво басейну. – Розширення мережі спортивних майданчиків з обладнанням, стадіонів.
В.4.2. Розбудова дорожньої інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> – Розбудова безпечної інфраструктури для дорожнього руху. – Оптимізація системи паркування. – Підвищення доступності транспортної інфраструктури маломобільних груп населення. – Запровадження для дітей освітніх програм з безпеки руху, створення майданчиків безпеки в школах та дитсадках. – Капітальний ремонт мосту. – Капітальний ремонт доріг у тому числі з удосконаленням покриття з ґрунтового на асфальтоване.
В.4.3. Запровадження безпечного муніципального транспорту	<ul style="list-style-type: none"> – Створення комунального підприємства з надання транспортних послуг. – Розробка системи управління громадським транспортом. – Оновлення зручних зупинок, орієнтованих на потреби споживачів. – Запровадження електронного квитка. – Запровадження GPS- навігації для усіх транспортних засобів, створення «розумних зупинок». – Розвиток системи сполучення сусідніх районів та міста.

План дій з досягнення цілей за стратегічним напрямом розвитку В. Місто енергоефективної та екобезпечної інфраструктури

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
Стратегічна ціль В.1. Підвищення ефективності міської інфраструктури			
В.1.1. Забезпечення ефективної енергетичної політики	Виконавчий комітет Мелітопольської міської ради	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	1.Актуалізовано План дій зі сталого енергетичного розвитку (ГДСЕР). 2.Запроваджено ефективний муніципальний енергоменеджмент. 3.Запроваджено повний цикл енергомоніторингу.
В.1.2. Підвищення енергоефективності будівель бюджетної сфери та об'єктів комунального господарства	Виконавчий комітет Мелітопольської міської ради, Відділ капітального будівництва	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	1.Сформовано систему енергоаудиту. 2.Термомодернізовано не менше одинадцяти будівель установ бюджетної сфери. 3.Облаштовано будівлі бюджетної сфери сонячними колекторами для підігріву води.
В.1.3. Підвищення енергоощадності системи тепlopостачання	Виконавчий комітет Мелітопольської міської ради	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	1.Підвищено енергоефективність об'єктів тепlopостачання. 2.Збудовано котельні на альтернативних видах палива; 3.Реконструйовано та модернізовано системи тепlopозабезпечення.
В.1.4 Сучасна та ресурсоефективна система водопостачання та водовідведення міста	КП «Водоканал» Мелітопольської міської ради	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	1.Реконструйовано та оптимізовано систему водопостачання та водовідведення, Новопилипівського водозабору. 2.Встановлено ресурсоефективне та енергоощадне обладнання для підйому, розподілу води, водовідведення та водопостачання. 3. Реконструйовано центральні очисні споруди міста.
В.1.5 Створення ефективної системи вуличного освітлення	КП «Міськвітло»	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	1.Розбудовано систему міського освітлення із застосуванням світлодіодних світильників. 2.Впроваджено «smart»-систему управління освітленням міста.
Стратегічна ціль В.2. Підвищення енергоефективності та безпечності житлового фонду			
В.2.1. Оптимізація ресурсо- та енергоспоживання житлової сфери	ІТ відділ виконкому, Мелітопольська міська рада, громада міста Управління ЖКГ, Управління соц.-економ. розвитку	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	1.Створено діалогову та освітню платформи з питань енергоефективності (День енергії, акції енергозбереження, освітні заходи) 2.Забезпечено споживачів засобами обліку теплової енергії.

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
В.2.2. Формування системи підтримки ефективних власників житла	Управління ЖКГ, ОСББ	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поінформовано населення щодо можливостей реалізації проектів у рамках державної програми «Тепла оселя» та державного фонду енергоефективності. 2. Відшкодовано відсоткові ставки за кредитами, залученими ОСББ і ЖБК та впроваджено заходів з енергозбереження та енергоефективності у багатоквартирних будинках. 3. Здійснюється інформаційна підтримка діяльності ОСББ. 4. Підтримано будівництво пілотних енергоефективних (пасивних) будівель.
Стратегічна ціль В.3. Покращення стану довкілля та екологічної безпеки міста			
В.3.1. Сприяння збереженню екосистеми міста	Виконавчий комітет Мелітопольської міської ради Запорізької області, Приазовський національний природний парк, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, КП «Водоканал»	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Облаштовано парки і сквери. 2. Покращено гідрологічний режим та екологічний стан річки Молочної та струмка Кізіарського. 3. Облаштовано водоохоронні зони, озеленено прибережні захисні смуги. 4. Збільшено кількість сучасних зелених зон та інсталяцій. 5. Забезпечено реконструкцію системи каналізування міста. 6. Впроваджено сучасні технології очищення стічних вод.
В.3.2. Створення ефективної системи управління відходами	Кафедра екологічної безпеки та раціонального природокористування МДПУ імені Богдана Хмельницького, Виконавчий комітет Мелітопольської міської ради Запорізької області, Господарючі суб'єкти, КП «Мелітополькому нтранс»	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сформовано сучасну та ефективну міську політику поводження з ТПВ. 2. Проведено дослідження, з вивчення морфологічного складу ТПВ. 3. Впроваджено ефективну систему сортування та переробки побутових відходів. 4. Організовано сучасний полігон для утилізації або переробки ТПВ. 5. Запобігання утворенню стихійного накопичення відходів. 6. Рекультивация полігону із будівництвом сміттєпереробного комплексу. 7. Створено потужності з переробки та утилізації ТПВ і рослинних відходів. 8. Створено систему роздільного збору та вторинної переробки сміття.
В.3.3. Підвищення екологічної свідомості	Виконавчий комітет Мелітопольської міської ради	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інтегровано екологічну та кліматичну складову в освітній простір міста. 2. Проведено роз'яснювальну роботу

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
мешканців міста	Запорізької області, Мелітопольський інститут екології і соціальних технологій ВМУРоЛ «Україна», Навчальні заклади міста.	донорських організацій, кошти партнерів	серед населення щодо роздільного збирання ресурсоцінних компонентів побутових відходів (соціальна реклама, телепередачі тощо) 3.Проведено екологічні акції та екоосвіту, 4. Постійно проводиться масово-роз'яснювальна робота серед жителів міста, особливо дітей молодшого віку, учнів і молоді, щодо енергозбереження та запобігання змінам клімату.
Стратегічна ціль В.4. Приваблива, сучасна, безпечна міська інфраструктура			
В.4.1. Створення сучасних зон дозвілля та відпочинку	Виконавчий комітет Мелітопольської міської ради Запорізької області	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	1.Створено доступні та відкриті міські публічні простори. 2.Облаштовано доступними Fi-Wi зонами. 3. Ревіталізовано публічні простори. 4. Створено тематичні, мистецькі, клубні пабліки на незатребуваних промислових зонах міста. 5.Розширено мережі спортивних майданчиків з обладнанням, стадіонів. 6.Збудовано басейн.
В.4.2. Розбудова дорожньої інфраструктури	Виконавчий комітет Мелітопольської міської ради Запорізької області	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	1.Розбудовано безпечну систему дорожнього руху. 2.Оптимізовано систему паркування. 3. Підвищено доступність транспортної інфраструктури маломобільних груп населення. 4.Запроваджено для дітей освітні програми з безпеки руху, створено майданчики безпеки в школах та дитсадках. 5.Облаштовано місто вело- та пішохідними доріжками. 6.Проведено капітальний ремонт доріг та мостів.
В.4.3.Запровадження безпечного муніципального транспорту	Виконавчий комітет Мелітопольської міської ради Запорізької області	Міський бюджет, державний бюджет, кошти міжнародних донорських організацій, кошти партнерів	1.Створено комунальне підприємство з надання транспортних послуг. 2.Удосконалено мережу автобусних маршрутів з урахуванням нових об'єктів соціальної інфраструктури та дозвілля. 3.Розроблено системи управління громадським транспортом. 4.Оновлено зручні зупинки, орієнтовані на потреби споживачів. 5.Запроваджено GPS- навігацію для усіх транспортних засобів, створено «розумні зупинки». 6.Запроваджено електронний квиток. 7.Розвинено систему сполучення сусідніх районів та міста.

4.3. Стратегічний напрям С. Місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг

Даний стратегічний напрям передбачає поліпшення якості муніципальних послуг за рахунок впровадження інфраструктурних проектів і секторальних реформ в сфері освіти, охорони здоров'я, культури, спорту та соціальних послуг тощо.

Ці зміни вимагають ефективності місцевого врядування як партнерства влади, громади та бізнесу, основними характеристиками якого є спільна участь, орієнтація на консенсус, відповідальність (підзвітність), прозорість, належне реагування, ефективність та результативність, рівність та врахування інтересів всіх категорій громадян і відповідність принципу верховенства права. Ефективне врядування передбачає, що погляди меншості враховано та голоси найбільш незахищених верств суспільства почуто при прийнятті рішень.

Місто вже сьогодні демонструє високі досягнення в сфері активного впровадження інструментів демократичного управління та залучення громадськості до управління містом. Створений та функціонує молодіжний парламент Мелітополя при Мелітопольській міській раді у формі консультативно-дорадчого органу, інші громадські ради, активно впроваджуються заходи молодіжної та дитячої демократії.

Активно функціонують громадські організації з метою захисту прав та інтересів різних груп населення, у тому числі внутрішньо переміщених осіб, учасників АТО, жінок, молоді, соціально незахищених верств населення тощо. Проводяться майстер-класи, виставки, тренінги, форуми, конкурси з метою забезпечення активної участі в управлінні громадою та суспільному житті. У співпраці із закладами освіти та громадськими організаціями в 2018 році місто Мелітополь перемогло у конкурсі ЮНЕСКО «Міста, що навчаються». Українське місто Мелітополь увійшло до 10 найпрогресивніших міст світу, які розвивають навчання впродовж життя.

І хоча відкритість, прозорість, підзвітність влади та участь в управлінні громадян стають системною основою для належного врядування у місті, а технології забезпечують доступність та простоту цих процесів, однак в подальшому знадобиться ще неабиякі зусилля щоб реалізувати цей напрям.

В першу чергу, це стосується покращення управління містом, комунікації влади і мешканців через використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, а саме через елементи е-врядування та е-демократії.

Демократизації процесів управління громадою сприятиме подальше створення сучасних публічних просторів партнерства влади, громади та бізнесу. Такі простори необхідно створювати на базі енергоефективних будівель із сучасним обладнанням, що забезпечать якісні електронні сервіси надання послуг на базі відкритих інформаційних просторів рецепцій та прийому громадян. Запровадження стандартів клієнтського сервісу та безбар'єрний доступ до приміщень підвищить рівень задоволення споживачів якістю послуг.

Автономізація закладів медицини, освіти, культури, впровадження нових підходів до управління, стратегічне планування, ефективне управління фінансами та персоналом сприятимуть переходу на новий рівень якості надання послуг.

Створення сучасного культурно- спортивного простору стимулюватиме розвиток конкуренто – спроможного спортивного та мистецького ринку із рівними стартовими умовами для культурних та спортивних організацій незалежно від форм власності з метою задоволення попиту представників міжкультурного середовища міста на культурний продукт або послугу за місцем проживання.

Подальше покращення спортивної інфраструктури як в закритих приміщеннях так і під відкритим небом сприятиме якості життя та задоволення потреб всіх категорій населення міста, особливо молоді.

Стратегічні проблеми

- Слабке матеріально-технічне забезпечення соціальної сфери міста;
- Низький рівень доступності інфраструктури для людей із інвалідністю;
- Недостатній обсяг, погана доступність та якість медичної допомоги;
- Неефективний менеджмент у системі автономізованих закладів освіти, медицини;
- Відсутність політики збереження населення, зокрема молоді;
- Недостатність місць – «точок зростання» для креативних ідей, новаторських рішень, ініціативних команд та обміну думок;
- Низький рівень впливу громадськості на процеси прийняття управлінських рішень і соціальної згуртованості громади;
- Недостатній вплив молоді на процеси прийняття рішень щодо розвитку міста;
- Неефективність активного суспільного діалогу з проблемних питань розвитку громади міста;
- Недостатнє інформування населення;
- Низький рівень культури населення;
- Слабкий рівень застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управління та комунікації із громадою;
- Недостатність доступних сучасних публічних просторів (освітніх, культурних, спортивних тощо);
- Неефективність та недостатність приватно-публічних, територіальних та міжмуніципальних партнерств;
- Відсутність безпекової платформи.

Для подолання вищезазначених перешкод необхідно:

- Формування сучасної управлінської структури та кадрове забезпечення органу місцевого самоврядування в умовах реалізації секторальних реформ;
- Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в систему управління громадою та комунікації із громадою;
- Створення об'єднаної територіальної громади або умов для співробітництва територіальних громад.
- Створення ефективної системи комунікації з громадою (комунікаційна стратегія, електронні стрічки, стенди, громадські обговорення, платформи публічного діалогу);
- Запровадження гендерних підходів у залученні громадськості до прийняття рішень;
- Створення електронних громадських платформ;
- Розширення переліку адміністративних послуг, які надаються в ЦНАП;
- Створення спроможної мережі закладів первинної медичної допомоги на принципах доступності, матеріально-технічне оснащення та забезпечення кваліфікованим медичним персоналом;
- Обладнання відкритого та комфортного простору рецепцій та прийому громадян, впровадження інформаційних систем та надання електронних сервісів (електронна черга тощо) в муніципальних закладах;
- Покращення громадського здоров'я, співпраця з закладами культури та спорту, профілактика захворювань;
- Реорганізація (в тому числі перепрофілювання) закладів охорони здоров'я, оптимізація функцій щодо надання медичної допомоги між учасниками госпітального округу, визначення видів та обсягу медичної допомоги вторинної ланки медицини;
- Формування інноваційних інклюзивних просторів освіти, матеріально-технічне переоснащення закладів освіти;
- Створення міжкультурних діалогових платформ на базі закладів освіти та культури;
- Формування ефективної мережі культурних закладів;
- Формування мережі сучасних спортивних закладів;
- Формування платформи для створення творчих молодіжних практик та обмін досвідом, проведення молодіжних дискусійних панелей;

- Розширення партнерства школи з батьками, ВНЗ, поліцією;
- Розвиток учнівського самоврядування в навчальному середовищі;
- Запровадження безпекової діалогової платформи на базі партнерства міської ради, поліції, громадськості;
- Створення муніципальної системи охорони правопорядку.

Напрямок розвитку С Місто ефективного відкритого врядування та сучасних публічних послуг

Стратегічні цілі

С.1. Формування ефективної політики партнерства в муніципальному управлінні	С.2. Підвищення якості надання медичних послуг	С.3. Формування сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста	С.4. Забезпечення правопорядку та підвищення безпеки
---	--	--	--

Оперативні цілі

С.1.1. Формування сучасної управлінської структури органу місцевого самоврядування	С.2.1. Створення ефективної системи надання ПМД	С.3.1. Формування міжкультурної діалогової платформи	С.4.1. Залучення громадськості до забезпечення правопорядку
С.1.2. Розбудова територіальних партнерств для забезпечення сталого розвитку	С.2.2. Розбудова ефективної мережі вторинної ланки медицини	С.3.2. Розбудова інфраструктури вражень	С.4.2. Створення муніципальної системи охорони правопорядку
С.1.3. Прозоре формування сучасної просторово-планувальної документації	С.2.3. Формування спроможної мережі Мелітопольського госпітального округу	С.3.3. Підвищення ефективності мережі закладів освіти	
С.1.4. Залучення громадськості до управління містом, зокрема молоді		С.3.4. Місто спортивних досягнень	
С.1.5. Підвищення якості та доступності адміністративних послуг		С.3.5. Розвиток мережі творчих центрів для дітей та молоді	
		С.3.6. Запровадження освіти упродовж життя	

Схема стратегічних і оперативних цілей за напрямом розвитку С. Місто ефективного відкритого врядування та сучасних публічних послуг

Стратегічна ціль С 1. Формування ефективної політики партнерства в муніципальному управлінні

В умовах реформування системи місцевого самоврядування в країні та децентралізації владних повноважень на принципах субсидіарності, який передбачає передачу державних повноважень органу місцевого самоврядування, виникає необхідність розбудови гнучкої, легко адаптованої до змін сучасної управлінської структури органу місцевого самоврядування. Дана структура має забезпечити якість надання послуг, в тому числі

отриманих від держави повноважень, у тому числі. адміністративних, освітніх, культурних, спортивних, медичних, безпекових послуг. Це можливо за наявності відповідного кадрового забезпечення виконання функцій місцевого самоврядування в умовах реалізації секторальних реформ, впровадження гнучких систем проектного менеджменту, впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних систем, ефективних горизонтальних комунікацій в підрозділах ОМС, наявності електронних баз даних, муніципальних реєстрів.

Ефективний муніципальний проектний менеджмент передбачає розбудову міжвідомчих, територіальних, професійних міжмуніципальних та міжнародних партнерств, які не тільки посилять конкурентоспроможність громади міста в наданні якості життя населенню самого міста, але й навколишніх сільських територій в результаті подальшого розвитку Мелітопольської агломерації, реалізації спільних з сусідніми населеними пунктами проектів міжмуніципального розвитку .

Інституційне забезпечення розвитку Мелітопольської агломерації, розробка сучасної планувальної документації громади, створення сучасних механізмів комунікації із громадою міста та із сусідніми сільськими територіями із застосуванням гендерних підходів планування та бюджетування сприятиме якості життя на всій території Мелітопольської агломерації.

Запровадження інструментів відкритого врядування, осучаснення просторів прийому громадян в комунальних закладах, орієнтованих на комфортність та доступність людей з інвалідністю, запровадження гендерних підходів у залученні громадськості до прийняття рішень - це ті інструменти, які посилять ефективність комунікації із громадянами та розширять їх можливості до активного суспільного життя.

Стратегічна ціль С 1 Формування ефективної політики партнерства в муніципальному управлінні	
Оперативні цілі	Сфери реалізації проектів
С.1.1. Формування сучасної управлінської структури органу місцевого самоврядування	<ul style="list-style-type: none"> – Кадрове забезпечення виконання функцій місцевого самоврядування в умовах реалізації секторальних реформ. – Впровадження гнучких систем проектного менеджменту в управління. – Впровадження систем електронного документообігу, горизонтальних комунікацій в підрозділах ОМС, електронних баз даних. – Впровадження електронних систем голосування, електронної демократії.
С.1.2. Розбудова територіальних партнерств для забезпечення сталого розвитку	<ul style="list-style-type: none"> – Визначення та реалізація спільних з сусідніми населеними пунктами проектів розвитку, міжмуніципальне співробітництво. – Розробка спільної концепції розвитку агломерації (субрегіону). – Інституційне забезпечення розвитку агломерації (субрегіону). – Формування об'єднаної територіальної громади.
С.1.3. Прозоре формування сучасної просторово-планувальної документації	<ul style="list-style-type: none"> – Розробка та оновлення планувальної документації. – Зміна зовнішнього вигляду існуючих будівель: проекти «Арт-Інтервенція».
С.1.4. Залучення громадськості до управління містом, зокрема молоді	<ul style="list-style-type: none"> – Створення системи комунікації з громадою (комунікаційна стратегія, електронні стрічки, стенди, громадські обговорення, платформи публічного діалогу). – Запровадження гендерних підходів у залученні громадськості до прийняття рішень. – Підтримка громадських та молодіжних ініціатив на конкурсній основі. – Запровадження гендерно орієнтованого бюджетування. – Розвиток волонтерського руху. – Підтримка та адаптація членів громади, що зазнали стресів, соціальна адаптація та інтеграція з громадою вимушених переселенців та учасників ООС та їх сімей. – Створення електронних громадських платформ (електронні петиції, громадський бюджет). – Запровадження інструментів відкритого врядування.

С.1.5. Підвищення якості та доступності адміністративних послуг	<ul style="list-style-type: none"> – Покращення якості надання адміністративних та соціальних послуг на базі прозорих офісів. – Розбудова інфраструктури надання соціальних послуг. – Визначення стратегії розвитку системи соціальних послуг згідно з потребами населення.
---	--

Стратегічна ціль С.2. Підвищення якості надання медичних послуг

В умовах реформування системи фінансування охорони здоров'я необхідно забезпечити запровадження ефективної системи надання медичної допомоги на базі якісної мережі медичних закладів. Великого значення набуває впровадження ефективного менеджменту в автономізованих закладах та перереєстрацію комунальних закладів у комунальні некомерційні підприємства первинної та вторинної ланки медицини.

Створення Центру первинної медичної допомоги, як комунального некомерційного підприємства передбачає впровадження нових підходів до управління підприємством: стратегічне планування та управління фінансами, управління персоналом, впровадження клієнтського сервісу та ефективної системи зовнішніх комунікацій. Необхідно привести матеріально-технічну базу КНП у відповідність до табелю оснащення, встановити медичну інформаційну систему, що дозволить перейти до електронних сервісів надання послуг первинної медичної допомоги для пацієнтів/клієнтів.

Необхідно забезпечити місто кваліфікованими медичними кадрами через відповідну систему навчання лікарів ПМД (сімейних лікарів, терапевтів та педіатрів) та втілити нові підходи до управління практиками через партнерські відносини із медичними закладами вторинної та третинної ланки медицини, соціальними службами, профілактичними, фізкультурними та спортивними закладами, реабілітаційними центрами, Центрами здоров'я усіх форм власності тощо.

Важливо провести відповідну інформаційну компанію серед населення щодо зміни ролі лікаря ПМД на роль агента сім'ї у питаннях профілактики та лікування. Вкрай необхідно організувати ефективну систему профілактики захворювань та громадського здоров'я через популяризацію спорту.

Реформа вторинної ланки медицини передбачає створення Мелітопольського госпітального округу і для її ефективного впровадження необхідно забезпечити активну діяльність Госпітальної ради, провести оптимізацію функцій щодо надання медичної допомоги між учасниками госпітального округу, визначити види та обсяги медичної допомоги, що будуть надаватись закладами охорони здоров'я вторинної ланки медицини та провести їх реорганізацію (в тому числі перепрофілювання) з врахуванням фінансових потреб на проведення відповідних заходів.

Стратегічна ціль С.2 Підвищення якості надання медичних послуг	
Оперативні цілі	Сфери реалізації проектів
С.2.1. Створення ефективної системи надання ПМД	<ul style="list-style-type: none"> – Створення ефективної структури та управління КНП «ЦПМСД» на принципі доступності. – Забезпечення кадрами, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів. – Осучаснення сервісу, орієнтованого на потреби пацієнта, запровадження стандартів клієнтського сервісу. – Впровадження електронних сервісів надання медичних послуг ПМД. – Покращення громадського здоров'я, профілактика захворювань – Ефективні зовнішні комунікації.
С.2.2. Розбудова ефективної мережі вторинної ланки медицини	<ul style="list-style-type: none"> – Створення лікарні інтенсивного лікування. – Створення централізованої лабораторії. – Створення лікувально-діагностичного центру. – Впровадження сучасного електронного управління закладами вторинної ланки медичної допомоги

С.2.3. Формування спроможної мережі установ Мелітопольського госпітального округу	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення діяльності Госпітальної ради. – Визначення маршрутів пацієнтів в межах госпітального округу. – Оптимізація функцій щодо надання медичної допомоги між учасниками госпітального округу, визначення видів та обсягу медичної допомоги, що має надаватись закладами охорони здоров'я. – Реорганізація (в тому числі перепрофілювання) закладів охорони здоров'я, оцінка фінансових потреб на проведення відповідних заходів. – Забезпечення сучасною матеріально-технічною базою мережі установ Мелітопольського госпітального округу.
---	--

Стратегічна ціль С 3. Формування сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста

Створення сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору передбачає комплексність розташування сучасних об'єктів та приміщень освіти, культури, спорту з урахуванням потреб людей з інвалідністю.

Це можливо забезпечити через гнучку об'ємно-планувальну структуру будівель закладів освіти, культури та спорту, цілісне художнє рішення фасадів та інтер'єру, комфортне та динамічне меблювання та обладнання усіх приміщень.

Освітній простір втілюється не як архітектурний чи дизайн-проект, а як складова єдиної концепції розвитку загального закладу середньої освіти (ЗЗСО), що включає педагогічні, соціальні, організаційні та фінансово-господарські питання. Лабораторії, майстерні та інші приміщення зі спеціальним обладнанням повинні мати стабільну просторову структуру, а класи та рекреації стають придатними до трансформації, перегруповання меблів, швидкої зміни робочих зон для роботи з цілим класом, в групах чи індивідуально, у спокої чи в русі.

Створення у ЗЗСО сучасного інклюзивного освітнього простору можливо лише через активну зацікавлену співпрацю широкої спільноти: управлінців та педагогів, учнів та їхніх батьків, науковців, проектувальників, громадських активістів. Його створення має відбуватись одночасно та у зв'язку з оновленням школи в цілому, із запровадженням нових педагогічних підходів, нових програм та навчальних планів, форм та методів роботи.

Сучасному освітянському колу треба бути готовими до нової ролі вчителів як наставників, модераторів і тьюторів. Необхідне навчання, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, обмін досвідом.

Місцями отримання освіти стають також інтернет, музеї, кіно, театри, наукові спільноти, сімейна освіта, оточення однолітків тощо. У цій мережі освітнього простору можливостей заклад освіти має стати об'єднуючим центром для всіх стейкхолдерів освіти, у тому числі закладів культури.

Заклади культури мають перетворюватися у нові креативні хаби, де митці, люди творчих професій, молодь знаходять себе та досягають успіху. Це платформи, де громадяни можуть вивчати мистецтво та творити самостійно, зустрічатися, співпрацювати та демонструвати свої таланти. Вони стають каталізаторами відродження, надаючи нові функції покинутим промисловим районам або незайнятим будівлям, а з ними приходять і супутні служби та креативні індустрії, які поєднують міську співпрацю та культуру із зацікавленими сторонами.

Створення міжкультурних діалогових платформ на базі закладів освіти та культури, організація заходів з міжкультурної тематики, проведення міжнародних і регіональних заходів з питань міжкультурного діалогу посилять унікальну особливість міста в збереженні інтеркультурного середовища.

Розбудова якісної спортивної інфраструктури та активізація регіональних та міжнародних змагань покращить привабливість міста для молоді та туристів із інших регіонів України та зарубіжжя.

Продовження заходів з освіти впродовж життя збереже статус переможця конкурсу, отриманого містом в 2018 році від ЮНЕСКО «Міста, що навчаються».

Стратегічна ціль С 3 Формування сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста	
Оперативна ціль	Сфера реалізації проєктів
С.3.1. Формування міжкультурної діалогової платформи	<ul style="list-style-type: none"> – Розробка Плану інтеркультурної інтеграції міста Мелітополя на 2021-2023 рр. – Створення міжкультурних діалогових платформ на базі закладів освіти та культури. – Підвищення рівня інтеркультурної компетентності молоді м. Мелітополя шляхом проведення круглих столів, науково-практичних конференцій та інформаційних сесій. – Проведення міжнародних і регіональних заходів міжкультурного діалогу.
С.3.2. Розбудова інфраструктури вражень	<ul style="list-style-type: none"> – Створення сучасних музеїв та мистецьких виставок, зокрема інтерактивних. – Розвиток фестивального туризму – проведення музичних, танцювальних, художніх, творчих фестивалів (Чері – фест на пленері, Черешнево тощо). – Проведення тематичних турнірів, фестивалів з інтелектуально-розважальних ігор, створення мережі «анті-кафе». – Створення театрального простору з літньою концертною залюю.
С.3.3. Підвищення ефективності мережі закладів освіти	<ul style="list-style-type: none"> – Оптимізація мережі закладів освіти м. Мелітополя. – Покращення матеріально-технічної бази навчальних закладів, осучаснення приміщень та обладнання, забезпечення доступності будівель для дітей з особливими потребами. – Забезпечення закладів загальної середньої та позашкільної освіти міста сучасною комп'ютерною, інформаційно-комунікаційною, та мультимедійною технікою, програмним забезпеченням, осучаснення комп'ютерних мереж у відповідності до вимог інноваційного освітнього простору. – Розширення інклюзивного середовища міста, створення інноваційних здоров'я зберігаючих умов для дітей з особливими потребами. – Створення сучасного батьківського лекторію. – Впровадження ділового менеджменту та ефективної системи мотивації педагогічного персоналу в сфері освіти міста.
С.3.4. Місто спортивних досягнень	<ul style="list-style-type: none"> – Проведення спортивних регіональних і міжнародних змагань – Створення сучасної шахової школи – Створення сучасних спортивних просторів, будівництво футбольних полів із штучним покриттям, спортивних залів
С.3.5. Розвиток мережі творчих центрів для дітей та молоді	<ul style="list-style-type: none"> – Трансформація публічних бібліотек у сучасні креативні, інформаційно-дозвілеві центри для кожного «Новітня бібліотека» – Створення модернових творчих просторів для розвитку дітей та молоді – Забезпечення функціонування і розвитку мережі пришкільних та профільних таборів – Розвиток молодіжних та дитячих клубів за інтересами, творчих майстерень та гуртків. – Розвиток школи естетичного виховання, Центрів дитячої творчості, палаців культури, закладів позашкільної освіти. – Розвиток дитячого аматорства
С.3.6. Запровадження освіти упродовж життя	<ul style="list-style-type: none"> – Моніторинг та оцінка Концепції «Місто, що навчається», коригування на підставі отримання результатів моніторингу. – Проведення на систематичній основі тренінгів та майстер-класів для дорослих. – Інституційна підтримка освіти впродовж життя.

Стратегічна ціль С 4. Забезпечення правопорядку та підвищення безпеки

Безпека громадян – найголовніша стратегічна ціль для громад України, у тому числі для міста Мелітополя. Тому запровадження безпекової діалогової платформи на базі партнерства міської ради, поліції та громадськості – це вже зовсім нова якість послуги, яку надають органи місцевого самоврядування.

Активний діалог в громаді започаткований на базі робочої групи з безпеки як дорадчо-консультативного органу та впровадження заходів із взаємодії поліції, ДСНС, ДМС з громадою на партнерських засадах надає змогу не тільки підвищити рівень охорони

громадського правопорядку в громаді, але й проводити профілактичну роботу запобігання правопорушень, боротьби із соціальними захворюваннями, підтримувати молодіжний рух, орієнтований на допомогу поліції в превентивній та профілактичній діяльності, відновлювати громадські формування для охорони громадського порядку.

У місті буде реалізовано комплексний підхід до забезпечення громадської безпеки та безпечної системи усіх видів транспорту на основі координації діяльності та поєднання сил міста та підрозділів безпеки.

Центральна частина міста, основні магістралі руху транспорту, об'єкти, які найбільше відвідуються громадянами, у тому числі, навчальні заклади, будуть охоплені системою відеоспостереження, та ефективним моніторингом результатів відеоспостереження. Моніторинг безпеки будуть здійснювати відповідні безпекові підрозділи.

- Ефективна система громадської безпеки – відеоспостереження;
- Активна безпекова діалогова платформа на базі партнерства міської ради, поліції та громадськості Молодіжний громадський рух як основа превентивної діяльності протидії правопорушенням та проявам асоціальної поведінки в громаді.

Стратегічна ціль С 4 Забезпечення правопорядку та підвищення безпеки	
Оперативна ціль	Сфера реалізації проєктів
С.4.1. Залучення громадськості до забезпечення правопорядку	<ul style="list-style-type: none"> – Налагодження ефективної міжвідомчої комунікації між поліцією, службою надзвичайних ситуацій та мешканцями міста для підвищення якості та рівня безпеки. – Залучення мешканців міста до вирішення питань безпеки.
С.4.2. Створення муніципального системи охорони правопорядку	<ul style="list-style-type: none"> – Розширення Загальноміської системи відеоспостереження шляхом встановлення на території міста додаткових відеокамер з метою підвищення рівня безпеки городян. – Обладнання будівель закладів дошкільної, загальної середньої освіти та позашкільної освіти внутрішньою протипожежною сигналізацією і системами оповіщення про пожежу, камерами відеоспостереження, встановлення систем автоматичної охоронної сигналізації. – Підвищення знань з питань безпеки дорожнього руху, виховання грамотного пішохода, скорочення випадків дорожніх пригод з участю дітей.

План дій з досягнення цілей за стратегічним напрямом розвитку С. Місто ефективного відкритого врядування та сучасних публічних послуг

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
Стратегічна ціль С.1 Формування ефективної політики партнерства в муніципальному управлінні			
С.1.1. Формування сучасної управлінської структури органу місцевого самоврядування	Мелітопольська міська рада, ІТ – відділ	Міський бюджет, міжнародна технічна допомога	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ефективна зовнішня комунікація міської ради із членами громади міста. 2. Громадськість долучена до прийняття рішень. 3. Запроваджено електронний кабінет мешканця Мелітополя. 4. Розроблено мобільний додаток для використання зворотного зв'язку із мешканцями.
С.1.2. Розбудова територіальних партнерств для забезпечення сталого розвитку	Міський голова, міська рада	Міжнародні донорські кошти, міський бюджет, ДФРР	<ol style="list-style-type: none"> 1. Створена Мелітопольська об'єднана територіальна громада. 2. Розроблені та реалізуються проєкти міжмуніципального співробітництва Мелітопольської міської ради та сусідніх сільських рад. 3. Укладені меморандуми, договори про співробітництво та спільну реалізацію проєктів Мелітопольської міської ради та сусідніх сільських рад.

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
С.1.3. Прозоре формування сучасної просторово-планувальної документації	Управління містобудування та архітектури виконавчого комітету Мелітопольської міської ради, спеціалізовані організації – розробники	Міський бюджет	1.Розроблена та актуалізована сучасна планувальна документація.
С.1.4. Залучення громадськості до управління містом, зокрема молоді	Мелітопольська міська рада, управління освіти, відділ культури, управління молоді та спорту Мелітопольської міської ради , МДПУ імені Б.Хмельницького Громадські організації	Міжнародні донорські кошти, міський бюджет, ДФРР	1.Впроваджені сучасні форми залучення молоді до організації й управління шкільним життям. 2.Створені умови для самореалізації молоді. 3.Затверджена загальноміська програма соціально-економічного розвитку вимушених переселенців та сімей учасників АТО/ООС. 4.Популяризація волонтерського руху. 5.Робота Молодіжного Парламенту Мелітополя. 6.Впроваджені нові практики партисипації у житлових районах м. Мелітополя . 7.Проведені Форуми, громадські слухання, тренінги, інші навчальні та публічні заходи за участю громадськості.
С.1.5. Підвищення якості та доступності адміністративних послуг	Міська рада, ЦНАП	Міжнародні донорські кошти, міський бюджет, ДФРР	1. Розширено та затверджено перелік адміністративних послуг . 2.Осучаснений комфортний простір прийому громадян в ЦНАП із маркуванням приміщень, доступністю для людей з інвалідністю. 3.Збудований двоповерховий Центр надання адміністративних послуг соціального характеру за адресою: вул. Чернишевського, 37, та створення єдиного «адміністративного простору» .
Стратегічна ціль С.2. Підвищення якості надання медичних послуг			
С.2.1. Створення ефективної системи надання первинної медичної допомоги (ПМД)	Міська рада, КНП ЦПМД, співробітники Центру СНІДу та Червоного Хреста, Національна служба здоров'я України	Міжнародні донорські кошти, міський бюджет, Національна служба здоров'я України	1.Створена ефективна спроможна мережа закладів первинної медичної допомоги. 2.Забезпечено матеріально-технічне оснащення закладів первинної медичної допомоги. 3.Впроваджено сучасний ефективний менеджмент в НКП ЦПМД, розроблена стратегія розвитку та фінансовий план. 4.Заклади первинної медичної допомоги забезпечені кваліфікованим медичним персоналом. 5.Створена мапа локалізації соціальних захворювань у місті. 6.Підготовлений методичний матеріал профілактики СНІДу, туберкульозу, тютюнопаління, алкоголізму та інших захворювань, що набули соціального значення. 7.Проведені навчальні заходи (лекції, тренінги) та підвищений рівень знань молоді щодо здорового способу життя .
С.2.2. Розбудова ефективної мережі вторинної ланки медицини	КУ «ТМО «Багатопрофільн а лікарня інтенсивних методів	Міський бюджет, міжнародні донорські кошти	1. Створена та оснащена сучасним обладнанням, меблями та транспортом лікарня інтенсивного лікування. 2. Приєднано до єдиного інформаційного простору заклади вторинної ланки медицини.

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
	лікування та швидкої медичної допомоги»; КНП «Мелітопольський міський пологовий будинок»; КУ «Центр первинної медико-санітарної допомоги №1»		3.Впроваджено електронне управління медичними послугами та медичну інформаційну систему. 4.Кваліфікований медичний персонал. 5.Створена сучасна централізована лабораторія, оснащена сучасним діагностичним обладнанням.
С.2.3. Формування спроможної мережі установ Мелітопольського госпітального округу	Госпітальна рада, заклади вторинної ланки медицини	Міський бюджет, міжнародні донорські кошти	1.Визначені маршрути пацієнтів у межах госпітального округу. 2.Визначені функції щодо надання медичної допомоги між учасниками госпітального округу. 3.Визначені види та обсяги медичної допомоги, що надають заклади охорони здоров'я вторинної ланки медицини. 4.Реорганізовані (в тому числі перепрофільовані) заклади охорони здоров'я вторинної ланки медицини..
Стратегічна ціль С.3. Формування сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста			
С.3.1. Формування міжкультурної діалогової платформи	Мелітопольська міська рада, відділ культури, управління освіти Мелітопольської міської ради, МДПУ імені Б.Хмельницького, національно-культурні товариства, танцювальні, музикальні колективи національних культур міста та районів (Приазовського, Приморського)	Міський бюджет, обласний бюджет, державний бюджет, міжнародні донорські кошти	1.Створені міжкультурні діалогові платформи на базі закладів освіти та культури. 2.Створена платформа для позитивного співробітництва між представниками громад української мережі інтеркультурних міст. 3.Налагоджене партнерство та комунікації представників національно-культурних товариств, різних релігійних конфесій, громадських організацій, волонтерів української мережі інтеркультурних міст. 4.Проведені семінари, круглі столи, молодіжні соціальні акції, презентації креативних практик, форуми, конкурси, фестивалі з інтеркультурної тематики. 5.Видані аудіо-, відео та друкована продукція кращих практик форм культурного самовираження етнічних спільнот Мелітопольщини. 6.Підготовлені та розміщені інформаційні матеріали у регіональних ЗМІ.
С.3.2. Розбудова інфраструктури вражень	Мелітопольська міська рада, управління молоді та спорту, відділ культури Мелітопольської міської ради, МДПУ імені Богдана Хмельницького, громадські організації та об'єднання, підприємці міста та регіону	Міський бюджет, міжнародні донорські кошти	1.Створені сучасні інтерактивні музеї. 2.Започатковані та проведені мистецькі виставки, майстер-класи, гала-концерти, фестивалі із залученням музичних, танцювальних, художніх, творчих колективів. 3.Започатковані на системній основі та проведені творчі концерти із залученням видатних музикантів, поетів, творчих груп. 4.Створений театральний простір з літньою концертною залюю. 5. На базі МДПУ ім. Богдана Хмельницького створена Ліга інтелектуальних ігор та створений Центр інтелектуального дозвілля.

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
С.3.3.Підвищення ефективності мережі закладів освіти	Мелітопольська міська рада, управління освіти, заклади освіти, громадські організації, Інклюзивно-ресурсний центр Мелітополя	Міський бюджет, міжнародні донорські кошти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оптимізована мережа закладів освіти м. Мелітополя з метою реалізації Перспективного плану розвитку мережі закладів загальної середньої освіти м. Мелітополя на період 2019-2023 років. 2. Створена якісна інфраструктура, осучаснені приміщення та обладнання, забезпечена доступність будівель навчальних закладів для дітей з особливими потребами. 3. Заклади освіти міста забезпечені сучасною комп'ютерною, інформаційно-комунікаційною, та мультимедійною технікою, програмним забезпеченням, осучаснення комп'ютерних мереж у відповідності до вимог інноваційного освітнього простору. 4. Організовані навчальні заходи для батьків (батьківські лекторії). 5. Організована система навчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах реалізації реформи «Нова українська школа» . 7. Створене інклюзивне середовище міста на базі закладів освіти та інноваційні здоров'яз берігаючі умови для дітей з особливими освітніми потребами.
С.3.4. Місто спортивних досягнень	Міська рада, управління молоді та спорту міської ради, Мелітопольський центр національних культур, кафедра туризму, кафедра ТМФВ і СД, Данська рада у справах переселенців, КЗ ДЮСШ	Міський бюджет, міжнародні донорські кошти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проведені спортивні регіональні і міжнародні змагання. 2. Створена якісна спортивна інфраструктура, реконструйовані спортивні майданчики, футбольні поля із штучним покриттям. 3. Обладнані сучасні спортивні зали. 4. Сучасна шахова школа.
С.3.5. Розвиток мережі творчих центрів для дітей та молоді	Мелітопольська міська рада, управління молоді та спорту, відділ культури, громадські організації та об'єднання, підприємці міста та регіону	Міський бюджет, міжнародні донорські кошти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Трансформовано публічні бібліотеки у сучасні креативні, інформаційно-дозвілеві центри. 2. Проведені молодіжні заходи, створено дитячі клуби за інтересами, творчі майстерні та гуртки, молодіжні ком'юніті-студії. 3. Створено мережу функціонуючих пришкольніх та профільних таборів. 4. Ефективно функціонують школа естетичного виховання, Центр юнацької та дитячої творчості, палаци культури . 5. Створено мережу творчих майстерень та гуртків, арт-просторів.
С.3.6. Запровадження освіти упродовж життя	Мелітопольська міська рада, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Б.Хмельницького Інклюзивно-ресурсний центр Мелітополя;	Міський бюджет, обласний та державний бюджет, міжнародні донорські кошти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Впроваджені якісні сервіси освітніх послуг для дорослого населення міста (в тому числі для соціально незахищених категорій) . 2. Розроблені та впроваджені актуальні освітні програми для дорослих . 3. Проведені інформаційні кампанії з популяризації цінності навчання впродовж життя. 4. Проведені свята, ярмарки, майстер-класи, інші навчальні та публічні заходи для дорослих.

Оперативна ціль	Координатор, відповідальний, партнери	Джерела фінансування	Очікувані результати
	дошкільні навчальні заклади та загальноосвітні заклади; громадські організації міста; учні та батьки		
Стратегічна ціль С 4. Забезпечення правопорядку та підвищення безпеки			
С.4.1. Залучення громадськості до забезпечення правопорядку	Міська рада, управління молоді та спорту, міське управління поліції, громадські організації	Міський бюджет, міжнародні донорські кошти	1. Організовано молодіжний громадський рух як основа превентивної діяльності протидії правопорушенням та проявам асоціальної поведінки в громаді. 2. Впроваджена безпекова діалогова платформа на базі партнерства міської ради, поліції, громадськості.
С.4.2. Створення муніципальної системи охорони правопорядку	Міська рада, управління освіти, Мелітопольський ВП ГУНП в Запорізькій області, громадські організації	Міський бюджет, міжнародні донорські кошти	1. Організовано охорону об'єктів муніципальної власності, співпраця із поліцією в охороні соціально важливих об'єктів. 2. Розширено систему відеоспостереження та інших технічних інструментів забезпечення громадського порядку. 3. Створено для дітей систему навчання правил дорожнього руху.

5. Стратегічна екологічна оцінка Стратегії

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку.

Одним з інструментів забезпечення збалансованості Стратегії розвитку міста Мелітополя стало застосування в процесі її розроблення стратегічної екологічної оцінки (СЕО). СЕО – це системний і запобіжний процес, що здійснюється з метою аналізу потенційного впливу на довкілля документів стратегічного характеру, а також з метою інтегрування результатів оцінки в процес прийняття рішень.

Стратегічна екологічна оцінка Стратегії здійснювалася за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади.

Під час роботи над Стратегією було створено окрему Робочу групу з проведення СЕО. В процесі роботи над документом приділялась увага оцінці екологічної ситуації в місті Мелітополі та оцінюванню потенційного впливу стратегічних і оперативних цілей на довкілля.

Для забезпечення виконання СЕО було проведено три засідання Робочої групи, яка:

- схвалила методологію проведення СЕО;
- провела SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті;
- проаналізувала тренди стану довкілля міста;
- провела аналіз відповідності цілей Стратегії регіональним екологічним цілям;
- здійснила експертну оцінку ймовірного впливу Стратегії на складові довкілля;
- підготувала рекомендації до стратегічних і оперативних цілей Стратегії та до окремих оперативних завдань Стратегії.

Робоча група з проведення СЕО співпрацювала з розробниками Стратегії, що дало можливість своєчасно передавати пропозиції, напрацьовані Робочою групою з СЕО, на розгляд розробників Стратегії та інтегрувати СЕО в процес розроблення Стратегії. Спільна робота надала можливість вільно обмінюватися інформацією та в робочому порядку вносити пропозиції та враховувати їх при підготовці Стратегії.

За підсумками СЕО було підготовлено Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку міста Мелітополя (Додаток 3), який містить такі висновки:

1. Стратегія розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року базується на принципі збалансованого розвитку, оскільки стратегічні напрями розвитку міста, визначені в ній, охоплюють економічну, екологічну та соціальну складові розвитку.
2. Екологічна ситуація на території міста характеризується відносною стабільністю показників. Разом з тим, наявність в місті промислових об'єктів, нераціональна структура промислового виробництва з високою концентрацією екологічно небезпечних виробництв, відсутність належних природоохоронних систем зумовлюють в Мелітополі підвищений рівень забруднення довкілля, дефіцит водних ресурсів.
3. Стратегія в цілому спрямована на зменшення техногенного впливу на довкілля. Цілі Стратегії узгоджуються з регіональними екологічними цілями, визначеними в «Стратегії розвитку Запорізької області на період до 2020 року».
5. Основним антропогенним чинником змін в місті залишається високий рівень розвитку підприємств машинобудування, будівельної індустрії, діяльність яких призводить до значного забруднення довкілля. Значними антропогенними чинниками є промислові й побутові відходи та забруднення поверхневих вод стічними водами.

6. Реалізація Стратегії не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох оперативних цілей Стратегії може призвести до покращення екологічної ситуації в місті.

7. Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

8. Моніторинг ефективності впровадження Стратегії за допомогою екологічних індикаторів є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме впровадження Стратегії, та необхідною передумовою забезпечення збалансованості розвитку міста. Необхідно передбачити регулярність збору моніторингових даних за визначеними екологічними індикаторами та їх постійний аналіз для належного врахування екологічної складової в процесі прийняття рішень щодо планування розвитку у майбутньому.

З огляду на зазначене можна стверджувати, що в цілому розроблення Стратегії розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року було проведено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням їх мінімізації. Реалізація Стратегії, за умови дотримання екологічних вимог, має сприяти зменшенню антропогенного навантаження на довкілля. Поєднання зусиль, спрямованих на розвиток бізнесу та створення креативного життєвого й гуманітарного простору розвитку людини, із зусиллями, спрямованими на енергоефективність і екобезпечний розвиток, забезпечуватиме розвиток Мелітополя як міста високої якості життя.

6. Узгодження основних положень Стратегії з іншими стратегічними документами регіону

Чинна стратегія Запорізької області до 2020 року передбачає рівномірний розвиток усієї її території з урахуванням особливостей економічного та соціального розвитку існуючої мережі поселень.

Мелітополь є одним із найбільших міст південно-західної частини Запорізької області, і в подальшому розвиватиметься як потужний чинник місцевого економічного розвитку. Місто та сусідні території являють собою конгломерат адміністративно-територіальних одиниць, які мають ознаки агломерації та розвиваються за відповідними принципами.

Розвиток міста та сусідніх територій буде забезпечений через впровадження технологій із створення на місцевому рівні доданої вартості від переробки сільгосппродукції, розвитку машинобудування, продукція якого використовується і на місцевому ринку, що забезпечуватиме сталість розвитку території області в цілому.

Структура Стратегії розвитку Запорізької області дещо відмінна від структури Стратегічного плану розвитку Мелітополя, однак корелюється з нею та відповідає основним засадам соціального та економічного розвитку області.

Схема стратегічних цілей Стратегії розвитку Запорізької області

Стратегічні цілі	Оперативні цілі
1. Запорізький край – регіон з високим рівнем та якістю життя населення	1.1. Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці
	1.2. Покращення стану здоров'я населення
	1.3. Удосконалення управління регіональним розвитком
	1.4. Забезпечення населення якісними житлово-комунальними послугами
2. Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом та інфраструктурою	2.1. Стимулювання залучення інвестицій
	2.2. Розвиток малого та середнього підприємництва
	2.3. Розвиток внутрішнього туризму
3. Запорізький край – регіон розвинутих сільських територій	3.1. Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції
	3.2. Підтримка зайнятості сільського населення
	3.3. Розвиток інфраструктури сільських територій
4. Запорізький край – регіон екологічної безпеки та збереження природних ресурсів	4.1. Енергоефективність та підтримка альтернативної енергетики
	4.2. Створення умов для поліпшення стану довкілля, розвиток природно-заповідної справи та екомережі

Схема відповідності Стратегічних цілей Стратегії розвитку Запорізької області та міста Мелітополя

Стратегічні цілі Стратегії розвитку Запорізької області на період до 2020 року	Оперативні цілі Стратегії розвитку м. Мелітополя до 2030 року											
	А1. Залучення інвестицій та інфраструктура підтримки розвитку бізнесу	А.2. Формування сприятливого бізнес-середовища та просування продукції на зовнішні ринки	А.3. Розвиток трудового потенціалу	А.4. Муніципальний маркетинг та розвиток туризму	В.1. Підвищення ефективності міської інфраструктури	В.2. Підвищення енергоефективності та безпечності житлового фонду	В.3. Покращення стану довкілля та екологічної безпеки міста	В.4. Привабливі безпечні публічні простори та транспортна інфраструктура.	С.1. Формування ефективної політики партнерства в муніципальному управлінні	С.2. Підвищення якості надання медичних послуг	С3. Формування сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста	С.4. Забезпечення правопорядку та підвищення безпеки
1. Запорізький край – регіон з високим рівнем та якістю життя населення										X	X	X
2. Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом та інфраструктурою	X						X					
3. Запорізький край – регіон розвинутих сільських територій		X						X				
4. Запорізький край – регіон екологічної безпеки та збереження природних ресурсів	X		X		X	X		X				

7. Моніторинг та оцінка впровадження Стратегії

Забезпечення реалізації стратегії вимагає політичної волі до запровадження змін, людських та фінансових ресурсів, необхідних для виконання всіх заходів і проектів, передбачених оперативними цілями Стратегічного плану розвитку.

Легітимізація документа передбачає його затвердження міською радою та подальшу імплементацію в плані реалізації Стратегії, інших планувальних документах.

Для забезпечення належного рівня відповідальності за реалізацію Стратегії, передбачається створення органу з моніторингу – Комітет з управління впровадженням Стратегії та систему індикаторів, які забезпечують підтвердження досягнення визначених стратегічних та оперативних цілей.

У даному розділі Стратегії представлено механізм моніторингу й оцінки її виконання та систему індикаторів (результатів) впровадження (кількісних та якісних показників).

Забезпечення реалізації Стратегії передбачає контроль за діяльністю учасників процесу - організацій, які беруть участь у процесі впровадження Стратегії.

Ця функція покладається на Комітет з управління впровадженням, створений за принципом гендерної збалансованості з представників органу місцевого самоврядування, громадськості, бізнесу (міський голова та його заступники, керівники управлінь і відділів міськвиконкому, приватні підприємці, представники об'єднань громадян).

Визначення до реалізації переліку проектів і заходів Стратегії мають належати виключно до компетенції Комітету з управління впровадженням. Саме Комітет з управління впровадженням Стратегії є відповідальним за забезпечення актуальності та реалістичності стратегічних і оперативних цілей та за їх досягнення.

У ході моніторингу та оцінки результативності Стратегії вирішуються такі завдання:

- контроль за реалізацією Стратегії в цілому;
- оцінка ступеню досягнення прогресу за стратегічними напрямками, виконання стратегічних і оперативних цілей, надання інформації для коригування цілей;
- підтримка в робочому стані системи стратегічного планування.

Моніторинг базується на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів і аналізі досягнення запланованих результатів.

Оцінка ґрунтуватиметься на розгляді та оцінці звітів з виконання стратегічного плану

Моніторинг результативності та ефективності впровадження Стратегії визначається досягненням визначених показників.

Маємо Індикатори досягнення стратегічного бачення; напрямів розвитку; стратегічних, оперативних цілей; виконання завдань і проектів. Можна обмежитись розробкою індикаторів досягнення Стратегічних цілей.

Рівні моніторингу:

1. Ефективність впровадження окремого проекту
2. Рівень досягнення стратегічних і оперативних цілей
3. Ступінь просування за стратегічними напрямками розвитку
4. Стан розвитку громади – досягнення стратегічного бачення

Фіксуються та аналізуються: а) ступінь виконання кожного завдання проектів; б) невиконані завдання, причини відхилення, пропозиції; в) дані за індикаторами, що відображають результат реалізації проектів; г) оцінка потреб у фінансуванні; д) пропозиції щодо вдосконалення діючої системи моніторингу.

Пропозиції з коригування Стратегії за стратегічними та оперативними цілями, проектами та завданнями можуть вноситися:

- членами Комітету з управління впровадженням Стратегії;
- депутатами міської ради;
- зацікавленими організаціями, установами, громадськими організаціями та мешканцями.

Члени Комітету з управління впровадженням Стратегії, мають забезпечити актуальність оперативних цілей, і завдань. Стратегічні цілі є переважно сталими величинами.

Комітет збирається з встановленою періодичністю (але не менше одного разу на півроку) для оцінки досягнутих результатів і внесення запропонованих змін. Проекти рішень щодо змін до Стратегії виносяться на розгляд міської ради.

Показники оцінки реалізації Стратегічного плану (Індикатори досягнення результату)

Показники досягнення результатів за напрямом цілей

А. Місто розвинутого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування	Доходи загального фонду бюджету об'єднаної територіальної громади (без трансфертів) на 1 особу
В. Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури	Обсяг споживання енергоносіїв на 1 кв метр площі в рік
С. Місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг	Зростання/зменшення населення Міграційний приріст/зменшення на 1000 жителів, осіб

Показники досягнення результатів стратегічних цілей

Стратегічний напрям А. Місто розвинутого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування	
Стратегічна ціль А1. залучення інвестицій та розвиток інфраструктури підтримки бізнесу	Обсяг капітальних інвестицій на 1 особу
Оперативні цілі	
А.1.1. Розвиток інженерної інфраструктури для бізнесу	- Протяжність побудованих у звітному році доріг з твердим покриттям місцевого значення.
А.1.2. Розвиток логістики	- Обсяг перевезених вантажів та пасажирів різними видами транспорту.
А.1.3. Створення якісних інвестиційних продуктів та умов для інвестування	- Відсоток фактично залучених інвестицій до загальних обсягів інвестиційних пропозицій в інвестиційних проектах, %.
А.1.4. Просування інвестиційного потенціалу міста	- Кількість розпочатих у місті «стартапів». - Кількість нових робочих місць, створених в усіх сферах діяльності.
Стратегічна ціль А.2. Формування сприятливого бізнес-середовища та створення умов для просування продукції місцевого виробника.	Кількість зареєстрованих суб'єктів ЄДРПУО
Оперативні цілі	
А.2.1. Розбудова регіональних економічних кластерів	- Кількість підприємств та установ, які об'єдналися в кластери.
А.2.2. Просування продукції місцевих виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках	- Обсяг експортних операцій до загального обсягу товарів та послуг - Площа підготовлених промислових (інвестиційних) площадок / зон, га

A.2.3. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу	- Кількість малих та середніх підприємств на 10 тис. осіб населення
Стратегічна ціль A.3. Розвиток трудового потенціалу	Кількість працездатного населення
Оперативні цілі	
A.3.1. Розбудова системи забезпечення підприємств міста кваліфікованими кадрами	- Кількість осіб, які пройшли підготовку/перепідготовку кадрів.
A.3.2. Поглиблення співпраці навчальних закладів та бізнесу	- Кількість студентів, які знайшли роботу на підприємствах міста.
A.3.3. Створення умов для розвитку бізнес здібностей серед молоді	- Кількість молоді, яка відвідує бізнес-інкубатори в місті.
Стратегічна ціль A.4. Муніципальний маркетинг та розвиток туризму	Кількість туристів
Оперативні цілі	
A.4.1. Розвиток туристичної інфраструктури	- Кількість місць в готелях міста. - Кількість створених туристичних просторів.
A.4.2. Створення унікальних туристичних продуктів	- Кількість туристів протягом року.
A.4.3. Маркетинг та просування туристичних можливостей і продуктів	- Динаміка залучених туристів до попереднього року.
Стратегічний напрям В. Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури	Рівень споживання енергоносіїв в розрахунку на метр квадратний площі закладів освіти, грн./м²
Стратегічна ціль В.1. Підвищення ефективності міської інфраструктури	Вартість послуг ЖКГ до середніх по Україні
Оперативні цілі	
V.1.1. Забезпечення ефективної енергетичної політики	- Темп зростання – зменшення енергоносіїв, спожитих у місті.
V.1.2. Підвищення енергоефективності будівель бюджетної сфери та об'єктів комунального господарства	- Кількість та площа будівель, які пройшли процес термомодернізації.
V.1.3. Підвищення енергоощадності системи тепlopостачання	- Кількість реконструйованих та модернізованих систем тепло забезпечення.
V.1.4. Сучасна та ресурсоефективна система водопостачання та водовідведення міста	- Обсяг видобутку питної води на одного мешканця, м ³ - Обсяг електроенергії, використаної на 1 м куб піднятої води
V.1.5. Створення ефективної системи вуличного освітлення	- Темп скорочення видатків на вуличне освітлення при високому рівні освітленості вулиць.
Стратегічна ціль В.2. Підвищення енергоефективності та безпечності житлового фонду	Економія енергетичних ресурсів в результаті впровадження енергоефективних заходів
Оперативні цілі	
V.2.1. Оптимізація ресурсо- та енергоспоживання житлової сфери	- Обсяг кредитних коштів, які використані
V.2.2. Формування системи підтримки ефективних власників житла	- Кількість створених ОСББ

Стратегічна ціль В.3. Покращення стану довкілля та екологічної безпеки міста	Відношення витрат екофонду на заходи з техногенного навантаження до загального обсягу витрат екофонду
Оперативні цілі	
В.3.1. Сприяння збереженню екосистеми міста	- Відсоток площі зелених насаджень до загальної площі міста - Площа облаштованих зон відпочинку та дозвілля на одного мешканця, га
В.3.2. Створення ефективної системи управління відходами	- Відношення розміщених твердих побутових відходів на полігоні до утворених, %
В.3.3. Підвищення екологічної свідомості мешканців міста	- Кількість проектів громадських ініціатив щодо покращення стану довкілля
Стратегічна ціль В.4. Привабливі безпечні публічні простори та транспортна інфраструктура.	Рівень задоволеності громадян благоустроєм міста
Оперативні цілі	
В.4.1. Створення сучасних зон дозвілля та відпочинку	- Площа зелених насаджень на одного мешканця. - Кількість міських публічних просторів.
В.4.2. Розбудова дорожньої інфраструктури	- Забезпеченість транспортних маршрутів критими зупинками, - % організованих паркувальних місць - Відсоток реконструйованих магістралей міста до загальної протяжності
В.4.3. Запровадження безпечного муніципального транспорту	- % пасажирських перевезень, які здійснюються муніципальним транспортом
Стратегічний напрям С. Місто ефективного відкритого врядування та сучасних публічних послуг	Капітальні видатки бюджету територіальної громади (без трансфертів) на 1 особу
Стратегічна ціль С.1. Формування ефективної політики партнерства в муніципальному управлінні	Кількість громад, які приєдналися до меморандумів (договорів) про співробітництво
Оперативні цілі	
С.1.1. Формування сучасної управлінської структури органу місцевого самоврядування	- Плинність кадрів в органах місцевого самоврядування - Рівень задоволеності громади діяльністю ОМС, %
С.1.2. Розбудова територіальних партнерств для забезпечення сталого розвитку.	- Кількість та обсяг спільно реалізованих проектів.
С.1.3. Прозоре формування сучасної просторово-планувальної документації	- Наявність актуальної містобудівної документації.
С.1.4. Залучення громадськості до управління містом, зокрема молоді	- Кількість працівників органів місцевого самоврядування віком до 30 років.
С.1.5. Підвищення якості та доступності адміністративних послуг	- Запровадження мобільних адміністративних послуг.
Стратегічна ціль С.2. Підвищення якості надання медичних послуг	Кількість захворювань в рік на 1000 осіб
Оперативні цілі	
С.2.1. Створення ефективної системи надання ПМСД	- Кількість укладених декларацій
С.2.2. Розбудова ефективної мережі вторинної ланки медицини	- Термін перебування особи в стаціонарі

С.2.3. Формування спроможної мережі установ Мелітопольського госпітального округу	- Зниження рівня захворюваності, %
Стратегічна ціль С.3. Формування інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста	Рівень доступності адміністративних будівель міста
Оперативні цілі	
С.3.1. Формування міжкультурної діалогової платформи	- Кількість міжкультурних заходів, проведених протягом року.
С.3.2. Розбудова інфраструктури вражень	- Кількість проведених фестивалів та творчих концертів.
С.3.3. Підвищення ефективності мережі закладів освіти	- Кількість учнів в установі до проектної потужності. - Час, який учні витрачають на дорогу до освітнього закладу.
С.3.4. Місто спортивних досягнень	- Кількість проведених регіональних та міських спортивних заходів - Кількість зайнятих призових місць в регіональних, національних та міжнародних спортивних змаганнях
С.3.5. Розвиток мережі творчих центрів для дітей та молоді	- Кількість квадратних метрів площі творчих центрів. - Кількість відвідувачів на рік.
С.3.6. Запровадження освіти упродовж життя	- Кількість робочих місць, створених у сфері підготовки/перепідготовки кадрів
Стратегічна ціль С.5. Забезпечення правопорядку та підвищення безпеки	Кількість правопорушень на 1000 населення.
Оперативні цілі	
С.4.1. Залучення громадськості до забезпечення правопорядку	- Кількість учасників добровільних утворень із захисту правопорядку.
С.4.2. Створення муніципальної системи охорони правопорядку	- Кількість зареєстрованих злочинів на 1000 мешканців

Додаток 1

Матеріали
до Стратегії розвитку
міста Мелітополь

Профіль

міста Мелітополя

м. Мелітополь, 2018 р.

Документ розроблено за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Уряду Канади. Зміст документу є виключною думкою авторів та не обов'язково відображає офіційну позицію Уряду Канади.

Проект ПРОМІС спрямовано на зміцнення муніципального сектору в Україні, впровадження ефективного демократичного управління та прискорення економічного розвитку шляхом підвищення спроможності українських міст у сфері демократизації врядування та місцевого економічного розвитку; створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу; підтримки процесу децентралізації та інтегрованого планування розвитку на місцевому, регіональному та національному рівнях.

www.pleddg.org.ua

Зміст

1. ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТА ТА РЕГІОНУ	5
1.1. <u>КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТА</u>	5
1.2. <u>ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОРГАН МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ</u>	7
1.3. <u>ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН І ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ</u>	7
1.4. <u>ІСТОРИЧНА ДОВІДКА ПРО МІСТО</u>	8
1.5. <u>КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ</u>	9
1.6. <u>КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТ-КОНКУРЕНТІВ</u>	13
2. ЗЕМЕЛЬНІ ТА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ	14
2.1. <u>ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ І ТЕРИТОРІЯ МІСТА</u>	14
2.2. <u>МІСТОБУДІВНІ ДОКУМЕНТИ</u>	15
2.3. <u>ПРИРОДНІ РЕСУРСИ</u>	16
2.4. <u>КЛІМАТИЧНІ УМОВИ</u>	17
3. НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВІ РЕСУРСИ	19
3.1. <u>ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ І ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ</u>	19
3.2. <u>ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ТА БЕЗРОБІТТЯ</u>	20
3.3. <u>ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ ТА ЗАРОБІТНА ПЛАТА</u>	22
4. ЕКОНОМІКА МІСТА	24
4.1. <u>СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</u>	24
4.2. <u>СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ ТА РОЗВИТОК ГОЛОВНИХ СЕКТОРІВ</u>	24
4.3. <u>РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ</u>	26
4.4. <u>ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ</u>	27
5. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ МІСТА	34
6. ФІНАНСОВА ІНФРАСТРУКТУРА ТА МЕРЕЖА ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ	39
7. ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА ТА ЗВ'ЯЗОК	41
8. ІНФРАСТРУКТУРА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ	43
8.1. <u>МЕРЕЖА ЗАКЛАДІВ ТОРГІВЛІ ТА ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ</u>	43
8.2. <u>ГОТЕЛЬНИЙ БІЗНЕС</u>	44
9. ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНА ТА ЕНЕРГЕТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА	45
9.1. <u>ЖИТЛОВИЙ ФОНД</u>	45
9.2. <u>КОМУНАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА ТА ІНЖЕНЕРНІ МЕРЕЖІ</u>	46
10. СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА МІСТА	49
10.1. <u>МЕРЕЖА ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ</u>	49
10.2. <u>МЕРЕЖА ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я</u>	53
10.3. <u>ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ</u>	55
11. СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	58

Перелік таблиць

ТАБЛИЦА 1.	Порівняння показників міста Мелітополя, Запорізької області, України (5
ТАБЛИЦА 2.	СТРУКТУРА ТА ЧИСЕЛЬНІСТЬ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ТА ЇЇ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ	7
ТАБЛИЦА 3.	Порівняння з містами-конкурентами	13
ТАБЛИЦА 4.	КАТЕГОРІЇ ТА ВИДИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ МІСТА	14
ТАБЛИЦА 5.	ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАЯВНОГО НАСЕЛЕННЯ, ОСІБ (НА 01 СІЧНЯ)	19
ТАБЛИЦА 6.	ПРИРОДНИЙ ТА МІГРАЦІЙНИЙ РУХ НАСЕЛЕННЯ, ОСІБ	19
ТАБЛИЦА 7.	РОЗПОДІЛ НАСЕЛЕННЯ ЗА ВІКОМ, ОСІБ	20
ТАБЛИЦА 8.	Рівні освіти серед населення у віці понад 18 років (2015 р.)	20
ТАБЛИЦА 9.	ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІНИ ЗАЙНЯТОСТІ (КІЛЬКІСТЬ ОСІБ)*	21
ТАБЛИЦА 10.	Зайнятість за видами діяльності	21
ТАБЛИЦА 11.	Рівень зареєстрованого безробіття та навантаження на одну вакансію	21
ТАБЛИЦА 12.	Зареєстровані безробітні за рівнем освіти	22
ТАБЛИЦА 13.	Середня заробітна плата за видами діяльності, грн	23
ТАБЛИЦА 14.	Зареєстровані суб'єкти господарської діяльності	24
ТАБЛИЦА 15.	Динаміка обсягів реалізованої продукції промислових підприємств м.	24
ТАБЛИЦА 16.	Найбільші роботодавці міста	25
ТАБЛИЦА 17.	Динаміка основних показників роботи малого бізнесу	26
ТАБЛИЦА 18.	Основні показники стану розвитку малого та середнього підприємництва	26
ТАБЛИЦА 19.	Основні показники розвитку інфраструктури підтримки бізнесу	27
ТАБЛИЦА 20.	Динаміка обсягів експортно-імпорتنних операцій підприємств міста Мелітополя	27
ТАБЛИЦА 21.	Обсяги експорту-імпорту товарів за 2017 рік	28
ТАБЛИЦА 22.	Товарна структура експорту-імпорту, тис. дол. США	28
ТАБЛИЦА 23.	Географічна структура експорту-імпорту, тис. доларів США	29
ТАБЛИЦА 24.	Структура прямих іноземних інвестицій за країнами походження	30
ТАБЛИЦА 25.	Об'єкти нерухомості, які можуть бути використані для підприємництва	30
ТАБЛИЦА 26.	Вільні земельні ділянки для потенційних інвесторів	32
ТАБЛИЦА 27.	Доходи бюджету, млн грн (сумарно)	34
ТАБЛИЦА 28.	Доходи міського бюджету на одного мешканця, грн	36
ТАБЛИЦА 29.	Структура видатків бюджету громади, млн грн	36
ТАБЛИЦА 30.	Найбільші платники податків у 2017 році, млн грн	37
ТАБЛИЦА 31.	Перелік та вартість реалізованих проектів за кошти державної субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів та ДФРР	37
ТАБЛИЦА 32.	Список банківських установ, розташованих на території міста Мелітополя	39
ТАБЛИЦА 33.	Перелік об'єктів інфраструктури підтримки бізнесу міста	40
ТАБЛИЦА 34.	Показники міських перевезень	41
ТАБЛИЦА 35.	Мережа закладів торгівлі та громадського харчування та побутового обслуговування	43
ТАБЛИЦА 36.	Можливості для розміщення гостей у готелях, пансіонатах, турбазах	44
ТАБЛИЦА 37.	Кількість гостей, осіб	44
ТАБЛИЦА 38.	Стан житлового фонду	45
ТАБЛИЦА 39.	Введення нового житла	45
ТАБЛИЦА 40.	Забезпеченість мешканців житлом	45
ТАБЛИЦА 41.	Водопостачання та водовідведення	46
ТАБЛИЦА 42.	Теплопостачання (на рік)	47
ТАБЛИЦА 43.	Електропостачання	48
ТАБЛИЦА 44.	Заклади дошкільної та загальної середньої освіти	49
ТАБЛИЦА 45.	Перелік та опис дошкільних та шкільних закладів	50
ТАБЛИЦА 46.	Випускники освітніх закладів: вищих, професійно-технічних	52

<u>ТАБЛИЦА 47.</u>	<u>ДИНАМІКА СТРУКТУРИ ЗАГАЛЬНО ОСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ М. МЕЛІТОПОЛЯ ..</u>	52
<u>ТАБЛИЦА 48.</u>	<u>РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ.....</u>	53
<u>ТАБЛИЦА 49.</u>	<u>МІСТКІСТЬ ЛІКАРЕНЬ СТАНОМ НА 2017 РІК.....</u>	54
<u>ТАБЛИЦА 50.</u>	<u>РІВЕНЬ ВІДВІДУВАННЯ ЛІКУВАЛЬНИХ УСТАНОВ</u>	54
<u>ТАБЛИЦА 51.</u>	<u>ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРИ</u>	55
<u>ТАБЛИЦА 52.</u>	<u>МІСТКІСТЬ СПОРУД КУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....</u>	55
<u>ТАБЛИЦА 53.</u>	<u>ВИКИДИ ШКІДЛИВИХ РЕЧОВИН В АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ, ТИС. Т.....</u>	58
<u>ТАБЛИЦА 54.</u>	<u>УТВОРЕННЯ ВІДХОДІВ І-ІІІ КЛАСІВ НЕБЕЗПЕКИ, ТИС. Т</u>	58
<u>ТАБЛИЦА 55.</u>	<u>ОБСЯГ ВИРОБЛЕНИХ ВІДХОДІВ ТА ВАРТІСТЬ УТИЛІЗАЦІЇ, ПЕРЕРОБКИ ТА ОЧИСТКИ</u>	59

Перелік рисунків

<u>Рис. 1.</u>	<u>ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ МЕШКАНЦІВ МІСТА (НАЯВНЕ НАСЕЛЕННЯ), ОСІБ.....</u>	19
<u>Рис. 2.</u>	<u>ДИНАМІКА ПРИРОДНОГО РУХУ НАСЕЛЕННЯ, ОСІБ</u>	19
<u>Рис. 3.</u>	<u>ДИНАМІКА МІГРАЦІЙНОГО РУХУ НАСЕЛЕННЯ, ОСІБ.....</u>	20
<u>Рис. 4.</u>	<u>ВІКОВА СТРУКТУРА НАСЕЛЕННЯ МІСТА У 2017 РОЦІ, %.....</u>	20
<u>Рис. 5.</u>	<u>СТРУКТУРА ЗАЙНЯТОСТІ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ, %.....</u>	21
<u>Рис. 6.</u>	<u>ДИНАМІКА СЕРЕДНЬОМІСЯЧНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ГРН</u>	22
<u>Рис. 7.</u>	<u>ДИНАМІКА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПІДПРИЄМСТВ МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ, МЛН ДОЛ. США.....</u>	27
<u>Рис. 8.</u>	<u>ДОХОДИ БЮДЖЕТУ, МЛН ГРН</u>	34
<u>Рис. 9.</u>	<u>ДИНАМІКА МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ 2013-2017 РР., МЛН ГРН.....</u>	35
<u>Рис. 10.</u>	<u>ПЛАТА (ПОДАТОК) ЗА ЗЕМЛЮ, МЛН ГРН</u>	35
<u>Рис. 11.</u>	<u>ДОХОДИ ВІД ВІДЧУЖЕННЯ НЕРУХОМОСТІ ТА ЗЕМЛІ, МЛН ГРН</u>	35
<u>Рис. 12.</u>	<u>ПОДАТОК НА НЕРУХОМІСТЬ, МЛН ГРН</u>	35
<u>Рис. 13.</u>	<u>АКЦИЗНИЙ ЗБІР, МЛН ГРН.....</u>	35
<u>Рис. 14.</u>	<u>ПОКАЗНИК КІЛЬКОСТІ ПЕРЕВЕЗЕНИХ ПАСАЖИРІВ, 2013-2017 РР.....</u>	41
<u>Рис. 15.</u>	<u>СУМАРНА ДОВЖИНА МАРШРУТІВ, КМ.....</u>	42
<u>Рис. 16.</u>	<u>ДИНАМІКА ЗМІНИ ПАСАЖИРООБОРОТУ.....</u>	42
<u>Рис. 17.</u>	<u>ПОКАЗНИК ЗАСЕЛЕНИХ БУДИНКІВ</u>	45
<u>Рис. 18.</u>	<u>ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ ДІТЕЙ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, ОСІБ.....</u>	49
<u>Рис. 19.</u>	<u>ЗАВАНТАЖЕНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ДІТЕЙ НА 100 МІСЦЬ)</u>	50
<u>Рис. 20.</u>	<u>ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ЛІКАРЯМИ НА 10 ТИС. МЕШКАНЦІВ</u>	53
<u>Рис. 21.</u>	<u>ДИНАМІКА КІЛЬКОСТІ СТАЦІОНАРНИХ ДЖЕРЕЛ ЗАБРУДНЕННЯ</u>	58

1. Характеристика міста та регіону

1.1. Коротка характеристика міста

Мелітополь – місто обласного значення, адміністративний центр Мелітопольського району Запорізької області, з населенням 153992 особи (на 1 січня 2018 р.). Розташоване місто на річці Молочній, біля Молочного лиману, що прилягає до Азовського моря. Походження назви міста Мелітополя: від грецького «Мелітос» – «медове місто».

Порівняння показників міста Мелітополя, Запорізької області, України (на 01 січня 2018 р.)

Регіони	Площа, км ²	Площа у % до загальної площі країни	Наявне населення, осіб	Населення у % до населення країни	Щільність населення, осіб/кв. км
Місто Мелітополь	49,66	0,008%	153992	0,37%	3101
Запорізька область	27183	4,503	1723171	4,07%	26,6
Україна	603628	100	42384403	100	70,22

Місто Мелітополь розташоване у південній частині Запорізької області. Відстань до обласного центру - 120 км.

Згідно з фізико-географічним районуванням місто розташоване в межах сухо-степової підзони Причорноморсько-Приазовського краю і відноситься до Присивасько-Приазовської низовинної області Нижньо-Молочанського фізико-географічного району. Близько 70% території міста розташовано на вододілі з середніми висотами 34-40 м над рівнем моря, решта - на крутому правому березі на схилі долини річки Молочної та її заплави. Відстань до узбережжя Азовського моря становить 50 -70 км.

Із загальної площі міста 3348 га території (близько 70%) зайняті житловими та промисловими будівлями.

Автомобільне сполучення: до Києва - 641 км; до Мінська - 1167 км; до Варшави - 1406 км; до Кишинєва - 607 км.

Місто має розгалужену систему транспортних комунікацій. Автомобільне сполучення забезпечують магістралі: з півночі на південь - Харків - Сімферополь, а з заходу на схід – Одеса-Ростов. Таким чином забезпечується міжнародне транспортне сполучення: дорога міжнародного значення Е58 Відень-Ужгород-Ростов-на-Дону та дорога міжнародного значення Е105 Кіркінес-С.Петербург-Москва-Харків-Ялта.

У комунальній власності перебуває 345,91 км вулично-дорожніх мереж, в т.ч. з твердим покриттям - 179,46 км. З них 311,3 км - дороги місцевого значення.

У місті розташована залізнична станція Мелітополь Придніпровської залізниці.

У місті існує вантажний аеродром. Відстань до найближчого міжнародного аеропорту в м. Запоріжжя - 120 км.

Міська промисловість ґрунтувалася на виробництві обладнання для сільського господарства.

Наприкінці ХІХ ст. у місті налічувалося близько 30 невеличких промислових підприємств. Проте Мелітополь розвивався переважно як торгове місто. Цьому сприяло прокладення у 1870-х роках Лозово-Севастопольської залізниці. Найбільшого значення набула торгівля хлібом, шкірою, вовною та іншими продуктами сільського господарства.

У 70 - 80 роках ХХ століття підприємства Мелітополя входили до машинобудівного комплексу України. Сучасний Мелітополь зберіг традиційний економічний уклад, однак на даному етапі підприємства скоротили обсяги продукції, змінили структуру економічних зв'язків.

Сучасний Мелітополь – центр машинобудування, харчової та легкої промисловості, розвинутий науково-промисловий центр на південному Сході України.

У місті Мелітополі здійснює активну господарську діяльність 932 підприємства, у т.ч.: промислових підприємств, з них: в галузі машинобудування - 128 підприємств; в харчовій промисловості — 25 підприємств; в легкій промисловості - 18 підприємств.

Основні види продукції: холодильні установки, компресори, кольорове литво, розподільники та гідроциліндри, автопідіймачі, технологічне обладнання, машини пляшкомиїні, машини фасовочні, цегла силікатна, збірний залізобетон, стінові матеріали, зварні металоконструкції, швейні вироби, хліб і хлібобулочні вироби, олія, шрот, мінеральна вода, безалкогольні напої, пиво, консерви, м'ясо, ковбасні вироби, масло тваринне.

Обсяг реалізованої продукції промислових підприємств міста Мелітополя за 2017 рік склав 4012,2 млн. грн., приріст до попереднього року склав 677,5 млн. грн. або 20,3%.

Основні види продукції промислових підприємств міста: обладнання, механізми, електротехнічне обладнання, алюміній і вироби з нього, чорні метали та вироби з нього, транспорт, жири, олія, шрот, готові харчові продукти, швейні вироби та ін.

Впродовж 2017 року спостерігається істотне зростання експортного потенціалу промислових підприємств міста.

Низка мелітопольських підприємств є відомими не тільки в Україні, а і в інших країнах світу. Серед цих підприємств - завод турбокомпресорів «Турбоком», єдине підприємство такого роду в Україні, що виготовляє турбокомпресори для всіх видів автомобілів та сільськогосподарської техніки, які виробляються на території СНД, Японії та ЄС. Підприємство має міжнародний сертифікат системи контролю якості ISO 9001:2008.

Таврійська ливарна компанія «ТАЛКО», маючи міжнародний сертифікат системи менеджменту якості DIN EN ISO 9001:2000, здійснює експортні поставки в Італію та Німеччину.

Карта експортних поставок компанії «Термоліт», яка здійснює виробництво індукційного ливарного та гриючого обладнання, налічує 16 країн.

Мелітопольський олійноекстракційний завод здійснює поставки до таких країн, як США, Іспанія, Корея, Китай, Індія, Нідерланди, Польща.

У соціальному сенсі Мелітополь традиційно розвивався як полікультурне середовище, відзначався мовною та релігійною толерантністю, 3 березня 2008 року Мелітополь є представником України у міжнародній програмі «Інтеркультурні міста», яка об'єднує 21 місто з усієї Європи. Ця програма Ради Європи має на меті налагодження та підтримання діалогів між нацменшинами і владою, встановлення доброзичливих відносин між самими меншинами

Сфера освіти міста представлена 26 дошкільними закладами, 22 загальноосвітніми закладами, 9 професійно-технічними освітніми закладами.

Сфера охорони здоров'я міста представлена установами - КУ «ТМО «Багато профільна лікарня інтенсивних методів лікування та швидкої допомоги» (в т.ч. 7 амбулаторій сімейної медицини), КУ «Мелітопольська міська лікарня №2» (в т.ч. 7 амбулаторій сімейної медицини), КУ «Мелітопольська дитяча лікарня», КУ «Центр первинної медичної допомоги №1», КУ «Центр первинної медичної допомоги №2». У місті також функціонують пологовий будинок, станція швидкої медичної допомоги, 2 поліклініки, а також стоматологічна поліклініка, психіатричний диспансер та протитуберкульозний диспансер, КУ «Мелітопольський центр профілактики і боротьби зі СНІДом», КУ «Мелітопольський онкологічний диспансер», КУ «Мелітопольська станція переливання крові».

Культурна спадщина міста представлена 4 пам'ятками монументального мистецтва, 19 пам'ятками історії місцевого значення, 3 пам'ятками археології, парк - пам'яткою садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення, 14 об'єктами архітектури міста, які мають історико-культурну цінність. У Мелітопольському районі розташований Державний історико-археологічний музей-заповідник «Кам'яна Могила».

Об'єкти культури міста представлені Палацами культури - ім. Т. Г. Шевченка, Залізничників, Мелітопольським міським краєзнавчим музеєм, етнографічним музеєм «Кале», Арт - галереєю «Арт - Хауз», кінотеатром «Перемога», оздоровчим центром «Вітамін», спортивним клубом «Терра-Спорт».

1.2. Інформація про орган місцевого самоврядування

Мелітопольська міська рада утворена в 1923 році. Загальна кількість депутатів Мелітопольської міської ради VII скликання – 42 особи.

Працюють постійні депутатські комісії:

- з питань бюджету та соціально-економічного розвитку міста (9 депутатів);
- з питань житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу, підприємництва, промисловості (9 депутатів);
- з гуманітарних питань, боротьби з корупцією, законності, регламенту, депутатської діяльності та етики (5 депутатів);
- з питань земельних відносин та комунальної власності територіальної громади (9 депутатів);
- з питань архітектури, будівництва, транспорту, зв'язку та регуляторної політики (7 депутатів).

Рішенням 31 сесії Мелітопольської міської ради від 17.05.2017 № 11 утворено виконавчий комітет Мелітопольської міської ради Запорізької області у кількості 17 (сімнадцять) осіб та затверджено його персональний склад.

Структура та чисельність Мелітопольської міської ради та її виконавчих органів

№ п/п	Посада	Чисельність
1	Міський голова	1
2	Перший заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради	1
3	Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради	4
4	Керуючий справами виконавчого комітету Мелітопольської міської ради	1
5	Секретар Мелітопольської міської ради	1
6	Відділ забезпечення роботи міської ради	3
	Разом	11
7	Структурні підрозділи виконавчого комітету	153,5
	Разом	164,5
8	Фінансове управління	25,5
9	Управління соціального захисту населення	98
10	Управління житлово-комунального господарства	19,5
11	Служба у справах дітей	13,5
12	Управління освіти	6
13	Відділ охорони здоров'я	5
14	Відділ культури	5
15	Управління молоді та спорту	10
16	Управління комунальною власністю	5
17	Відділ капітального будівництва	10,5
	Разом	198
	Всього	362,5

1.3. Інформація про об'єднання громадян і засоби масової інформації

Об'єднання громадян

У місті Мелітополь налічується 112 міських організацій політичних партій та 380 громадських організацій, 56 релігійних громад, 29 національно-культурних товариств.

Серед загального списку громадських організацій представлені як структурні утворення загальноукраїнських, так і організації, створені за ініціативи громадськості міста.

Найбільш активними є близько 30 громадських організацій міста. Основні напрями діяльності громадських організацій: культурно-просвітницька діяльність, патріотичне виховання, краєзнавча робота, допомога соціально-незахищеним верствам населення, волонтерська

допомога Збройним Силам України, військовослужбовцям-учасникам АТО та ООС, внутрішньо переміщеним особам, розвиток спорту тощо.

Важливе місце в громадському житті міста посідають національно-культурні товариства, благодійні організації патріотичного спрямування, волонтерські та ветеранські організації, які беруть активну участь у важливих подіях суспільно-політичного життя міста.

Засоби масової інформації

У Мелітополі існують різноманітні інститути публічного й відкритого поширення інформації, які разом становлять систему друкованих і електронних засобів масової інформації. Вони включають 5 новинних газет, 2 телеканали, близько 10 місцевих радіостанцій і міські інформаційні веб-сайти.

До друкованих засобів відноситься преса, а саме, газети «Мелітопольские ведомости», «Головна газета Мелітополя», «Новий день», «Наш город» і «Наdejда».

До електронних ЗМІ відносяться радіомовлення, зокрема, «Радио Шарманка», «Ретро FM», «Ера FM», «Хіт FM», «Стильне радіо», «Мелодія», «Радіо Шансон», «Ностальжи», «Перець FM»; телебачення: КП «ТРК «Мелітополь» і телерадіокомпанія «МТВ-ПЛЮС»; інтернет-ресурси: офіційний веб-сайт Мелітопольської міської ради, сайти міста Мелітополя «РИА Мелітополь», «МВ (Местные вести)», «Наш город», «0619.com.ua», «Мелітопольский уезд», «Мы за Мелітополь» та інші. Також до електронних ЗМІ відносяться соціальні мережі — офіційні сторінки прес-служби Мелітопольської міської ради та інших ресурсів у «Інстаграм» і «Фейсбук».

Друковані та електронні ЗМІ Мелітополя висвітлюють суспільно-політичні події як міста, так і Мелітопольського району, Запорізької області та України в цілому. Дві телекомпанії ретранслюють передачі центральних телеканалів, а також мають по кілька годин на добу власного ефірного часу, зайнятого телепередачами на місцеву тематику.

Також засоби масової інформації Мелітополя виконують важливу роль у підвищенні іміджу, привабливості та відкритості міста, його готовності до інновацій та партнерства, залучення туристів та нових мешканців. Так, ці інститути постійно розповсюджують інформацію про наявність яскравого культурного життя Мелітополя, масові суспільні заходи, розвиток міста у соціально-економічній, політичній, культурній сферах, діяльність міської влади, підприємств, установ, організацій тощо.

1.4. Історична довідка про місто

На місці сучасного Мелітополя протягом багатьох тисячоліть у південних степах, змінюючи один одного, жили різні кочові народи: скіфи (з VII століття до н. е.), гуни (з IV століття н. е.), авари (з VI століття), хазари (з VIII століття), печеніги (з X століття), половці (з XI століття), татари (з XIII століття). Численні артефакти скіфського періоду були виявлені в Мелітопольському кургані. Петрогліфи різних історичних епох (від XXIV-XXII століть до н. е. до XXII століть н.е.) збереглися на брилах пісковика на території унікальної пам'ятки історії і природи заповідника Кам'яна могила.

3 лютого 1784 року було створено Мелітопольський повіт, центром якого мало стати місто Мелітополь. Однак, через слабку заселеність краю місто так і не було засновано. Довгий час повіт зовсім не мав столиці, потім в 1796-1797 роках столицею був Токмак, а з 1801 року - Оріхів.

Місто було засновано у 1784 році. 2 лютого 1784 було видано указ про створення поселення на щойно завойованих землях Таврійської губернії. На місці нинішнього міста було розташоване невелике ногайське селище Кизил-Яр. У липні 1769 року російське військово-командування побудувало тут редут, в якому чергову службу несли запорізькі козаки. В цьому ж році виникло поселення на правому березі річки Молочної, в якому поселилися сім'ї козаків та відставних солдат. Свою сучасну назву місто отримало 7 січня 1842 року. Слободу віднесли до категорії міст та назвали Мелітополь на честь портового міста Меліта.

До кінця XIX століття «медове» місто активно розвивалося. І від початку існування стало торговим промисловим та навчальним центром для Приазов'я. Один із найперших

навчальних закладів - технічне училище, на місці якого тепер розташовується Таврійська державна агротехнічна академія.

У 1842 році поселення Новоолександрівка, яке розвивалося на території сучасного Мелітополя, була переведена в розряд міст, призначена центром Мелітопольського повіту і перейменована в Мелітополь. Місто стало швидко зростати, багато в чому завдяки своєму розташуванню на перехресті транспортних шляхів. Зміцнення ролі Мелітополя як торгового центру регіону особливо сприяла прокладення в 1874 році залізниці, що зумовило збільшення через місто транспортного потоку зерна і борошна, які поставляються на експорт.

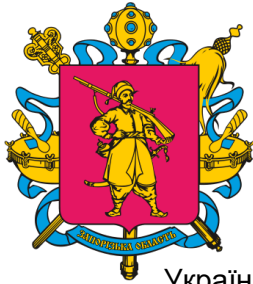
З кінця XIX століття в Мелітополі стала швидко розвиватися промисловість. Поряд з кустарними майстернями виникли такі великі на ті часи підприємства, як завод братів Классен з виробництва сільськогосподарського обладнання, завод Зафермана з виробництва нафтових двигунів, залізничне депо. У 1889 році в Мелітополі вже працювали 14 фабрик і заводів. У 1895 році вступила в дію перша електростанція.

У першій половині XX століття місто зазнало численних соціальних та економічних змін, однак ключові напрями розвитку залишалися незмінними.

В кінці 1950-х років на підприємствах міста був налагоджений випуск промислових холодильних установок, силових агрегатів для автомобіля «Запорожець» і іншої техніки. Другою важливою галуззю промисловості міста залишалася харчова промисловість, яка переробляла сільськогосподарську продукцію, що поставлялася аграрними підприємствами регіону. Якщо до війни центр Мелітополя був на перехресті вулиць Олександра Невського та Університетської, то після війни житлове будівництво стало вестися переважно у верхній, нагірній частині міста. У 1950-1980 роках нові райони з багатоповерховою забудовою виникли на Новому Мелітополі, Мікрорайоні, на проспекті Богдана Хмельницького і вулиці Героїв України.

У перше десятиліття української незалежності економіка Мелітополя пережила глибоку кризу. Підприємства міста значно знизили обсяги виробництва, а деякі зовсім зупинилися. Гостро постала проблема безробіття. Позитивні тенденції в економіці намітилися тільки на початку 2000-х років.

1.5. Коротка характеристика Запорізької області

Основні тенденції соціально-економічного розвитку області

У 2017 році соціально-економічний розвиток області характеризується відновленням позитивної динаміки промислового виробництва та зовнішньоекономічної діяльності, поліпшенням ситуації у будівельній галузі та у сфері залучення інвестиційних ресурсів, фінансової спроможності місцевих бюджетів, збільшенням рівня доходів населення.

За рейтинговою оцінкою економічного і соціального розвитку регіонів України, запровадженою Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, (за останніми офіційними даними Мінрегіону України) Запорізька область займає 3 місце в Україні за напрямками «Економічна ефективність» та «Інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця».

Соціально-економічний розвиток кожного регіону має свої особливості та відмінності. Одним з основних показників, що характеризує регіональний розвиток, є валовий регіональний продукт, який відображає ефективність функціонування економіки.

За останніми статистичними даними Запорізька область посідає 9 місце серед регіонів України за обсягом валового регіонального продукту, який склав 89,1 млрд. грн., а в розрахунку на одного мешканця – 5 місце та 50,6 тис. грн. відповідно.

Зважаючи на негативну динаміку в промисловості протягом 2012-2016 років, на яку припадає 40% валової доданої вартості, індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту за 2016 рік (за попередніми даними) склав 98,1% (по Україні – 102,3%), що відповідає 22 місцю серед регіонів України.

У загальному випуску товарів та послуг області понад 65% становить проміжне споживання. Це один із найвищих показників серед регіонів, який свідчить, що в структурі економіки

області значну питому вагу складають галузі сировинної спрямованості, що виробляють продукцію з низькою доданою вартістю, а також енергоємні. Крім того, аналіз структури економіки області та бюджетних надходжень свідчить, що обласна економіка має значну частину підприємств великого бізнесу, які у значній мірі залежать від кон'юнктури зовнішнього ринку.

Промисловість

Промисловий комплекс області забезпечує:

- 70,9% загального обсягу високовольтної апаратури в Україні,
- 28,4% – електроенергії,
- 38,4 % – сталі,
- 28,8% – прокату чорних металів,
- 18,8% – чавуну;
- 54,6% надходжень до місцевого бюджету області (2,7 млрд. грн. за січень-жовтень 2017 року);
- 139 тис. штатних працівників із середньою зарплатою 8166 грн.;
- 68% загального обсягу капітальних інвестицій області (6,9 млрд. грн. за січень-вересень 2017 року).

Запорізька область входить до складу провідних індустріальних регіонів України, стабільно посідаючи провідні місця за обсягом реалізованої промислової продукції, у т.ч. і в розрахунку на одного мешканця.

Загальний обсяг реалізованої промислової продукції склав 151,7 млрд. грн. (на 34,4 % більше, ніж у січні-жовті 2016 року), або 8,8% обсягу реалізації по Україні (3 місце серед регіонів).

У загальному обсязі реалізації найбільша питома вага припадає на підприємства металургії (38,4 % від загального обсягу), з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря реалізації промисловості області (23,2 %), машинобудування (11,8 %) та харчової промисловості (11,5 %).

У 2017 році в області після п'ятирічного падіння відновлено позитивну динаміку промислового виробництва, що в свою чергу є основою для подальшого підвищення соціальних стандартів.

Так, за підсумками січня-листопада 2017 року усі провідні галузі промисловості спрацювали з позитивною динамікою; найбільше зростання – у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції (на 34,6 %), а також постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (на 12,7 %).

Завдяки розширенню внутрішньої кон'юнктури та освоєнню нових зовнішніх ринків зростання в машинобудуванні склало 6,1 %, а в супутній галузі – металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування – на 4,6 %.

Крім того, збільшилися обсяги виробництва в галузі з текстильного виробництва, виробництва одягу та шкіри (на 13,3 %), виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (на 10,7 %); виробництва коксу та продуктів нафтопереробки (на 7,4%); добувній промисловості і розробленні кар'єрів (на 2,5 %). Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів залишилося на рівні січня-листопада 2016 року.

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників у промисловості за січень-жовтень 2017 року становила 8166 грн. та збільшилася у порівнянні з відповідним періодом 2016 року на 24,7 %, у т.ч. на підприємствах переробної промисловості – 7784 грн. (на 28,8 %), постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 10237 грн. (на 17,8 %).

За січень-вересень 2017 року прибутковими підприємствами промисловості, частка яких у загальній кількості становила 94,1 % (по Україні – 68,2 %), отримано 14,4 млрд. грн. прибутку. У порівнянні з відповідним періодом 2016 року сума прибутку збільшилась на 40,2 %, або на 4,1 млрд. грн.

Збитки збиткових підприємств склали 1,42 млрд. грн. та зменшилися у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року на 71,1 %, або на 3,5 млрд. грн., їх питома вага склала 33,2 % (за січень-вересень 2016 року – 34,7 %).

Необхідно відзначити, що незважаючи на складні умови та низку проблемних питань у промисловому комплексі області (зокрема: ще відчуваються наслідки скорочення експортних поставок на російський ринок та неповна завантаженість виробничих потужностей провідних підприємств області; збільшення цін на сировину та матеріали, енергоносії для промислових споживачів та інших складових собівартості продукції; непередбачуваність кон'юнктури на світових ринках та зниження світових цін на продукцію основних статей експорту) підприємства галузі продовжують опановувати нові ринки збуту, освоювати нові види продукції, впроваджувати нові технології та потужності, розширювати асортимент продукції. Зокрема у 2017 році на:

- ПАТ «Запоріжсталь» у рамках Програми технічного переобладнання основних фондів до 2017 року завершено реконструкцію доменної печі № 3 (з 2012 року підприємством направлено на модернізацію майже 9 млрд. грн.; комбінат став об'єктом з найбільшими обсягами інвестицій в Україні);
- АТ «Мотор Січ» на технічне переобладнання виробництва, впровадження новітніх технологій вкладено 2,3 млн. грн., на інвестиційну діяльність – 615,6 млн. грн.;
- ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат» на реалізацію заходів Стратегічної програми розвитку і технічної модернізації виробництва підприємства вкладено 4,1 млн. грн., на інвестиційну діяльність – 45,3 млн. грн.;
- ПрАТ «Запорізький залізорудний комбінат» введено в експлуатацію пусковий комплекс по видачі руди на поверхню з горизонту 1100 м продуктивністю 2,5 млн. т руди на рік (загальний обсяг інвестицій – 1,6 млрд. грн.).

Крім того, на інноваційно-інвестиційну діяльність КП «НВК «Іскра» вкладено 54,4 млн. грн., ПрАТ «Дніпроспецсталь» – 42,5 млн. грн., ПАТ «Запорізький завод феросплавів» – 35,7 млн. грн., ПАТ «Гідросила МЗТГ» – 28,1 млн. грн., ДП «ЗМКБ «Прогрес» – 21,1 млн. грн., ТОВ «Бердянський кабельний завод» – 16,2 млн. грн., ТОВ «Гірничодобувна компанія «Мінерал» – 8,5 млн. грн., ПрАТ «Запорізьке кар'єроуправління» – 4,2 млн. грн.

Енергетика

Запорізька область – єдина в Україні, на території якої виробляються всі види електроенергії. Усіма генеруючими підприємствами в області виробляється кожен четвертий кіловат електроенергії в країні.

Енергетичним комплексом області за січень-листопад 2017 року вироблено 40,4 млрд. кВт годин електроенергії, що на 15,4 % більше, ніж за січень-листопад 2016 року, у тому числі: ВП «Запорізька АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом» вироблено 31,3 млрд. кВт/год. (77,5 % до загального виробництва), ВП «Запорізька ТЕС» ПАТ «ДТЕК «Дніпроенерго» – 5,8 млрд. кВт/год. (14,3%) та філією «Дніпровська ГЕС» ПрАТ «Укргідроенерго» – 2,6 млрд. кВт/год. (6,5%).

За січень-вересень 2017 року підприємствами, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, та приватними домогосподарствами вироблено 618,7 млн. кВт. год., що на 2,3 % більше, ніж за аналогічний період 2016 року, в тому числі приватними домогосподарствами, у яких встановлені сонячні панелі, вироблено 184,7 тис. кВт. год. (у 6,7 рази більше).

З початку 2017 року Ботієвською вітроелектростанцією (далі – ВЕС), потужністю 200 МВт вироблено 502,0 млн. кВт. год. електроенергії. У Токмацькому районі сонячною електростанцією (потужністю 10 МВт) вироблено електроенергії 6,9 млн. кВт. год.

Компанія ТОВ «Вінд Пауер» ДТЕК продовжує роботи по будівництву двох ВЕС вітропарку «ДТЭК Приазовський» у Приморському та Приазовському районах.

Чернігівською селищною радою Запорізької області проводиться робота щодо залучення інвестора для будівництва парку сонячної електростанції потужністю 50 МВт.

Транспорт і зв'язок

Транспортна галузь одна із важливих галузей економіки області, яка має вагомий вплив на стан регіонального розвитку.

Транспортна система області включає: 1059,2 км залізничних доріг, з них 409,7 км – електрифіковано; 6986 км автомобільних доріг загального користування, з них 6830,2 км – з твердим покриттям; Запорізький аеропорт, Запорізький річковий порт та Бердянський морський торговельний порт.

У структурі транспортних перевезень найбільша частка перевезень пасажирів (53,6 %) належить автомобільному транспорту, вантажів (72,2 %) – залізничному.

За 11 місяців 2017 року послугами пасажирського транспорту скористалися 110,4 млн. пасажирів, що на 3,0 % менше, ніж за відповідний період 2016 року, у т.ч. залізничним транспортом – на 2,1 % менше. Негативний вплив мало підвищення тарифів на перевезення та цін на енергоносії.

Водночас, зросли обсяги пасажирських перевезень автомобільним транспортом – на 2,4 %, авіаційним – на 83,3 %, водним – на 40,7 %. Пасажиропотік збільшився на 5,6 % та становив 2056,2 млн. пас. км.

Протягом 11 місяців 2017 року всіма видами транспорту області перевезено 17,3 млн. тон вантажів, що на 5,6 % більше, ніж за відповідний період 2016 року, у т.ч. обсяги перевезень вантажів автомобільним транспортом зросли на 26,6 %, авіаційним – на 19,4%, водним – на 8,5%. Вантажообіг збільшився на 8,6 % та склав 8579,6 млн. т км.

За підсумками січня-вересня 2017 року отримано доходів від наданих послуг зв'язку в обсязі 1,4 млрд. грн., що на 3,1 % більше, ніж за січень-вересень 2016 року; обсяг реалізації послуг зв'язку населенню склав понад 1,0 млрд. грн. (на 8,6 % більше).

Агропромисловий комплекс

Аграрний сектор є важливою стратегічного галуззю економіки області, яка забезпечує продовольчу безпеку нашого регіону та зайнятість частини сільського населення.

У галузі створюється майже 15 % валової доданої вартості області (для порівняння – у 2012 році – 8,5 %) та зайнято майже 153 тис. працівників, що становить 22 % від загальної чисельності населення, зайнятого економічною діяльністю.

У сільськогосподарському виробництві задіяно 1880,0 тис. га ріллі, що складає 7 % від загальної площі ріллі України.

Питома вага Запорізької області в загальному обсязі виробництва продукції сільського господарства України становить 4,2 % (11 місце серед регіонів України).

Питома вага галузі рослинництва у загальному обсязі виробництва сільськогосподарської продукції регіону складає 82,0 %, тваринництва – 18,0 %.

Завдяки вирощуванню маржинальних культур рівень рентабельності від реалізації продукції рослинництва за 2016 рік склав 57,9 % (в Україні – 37,3 %). Рівень рентабельності від реалізації продукції тваринництва становив 2,3 % (в Україні – 7,7 %).

Область займає провідні позиції в державі з виробництва зернових культур (6 місце) та соняшнику (5 місце), а також щодо їх експорту на зовнішніх ринках. Обсяг експорту зернових та олійних культур області за січень-вересень 2017 року склав 134,6 млн. дол. США (на 28,6 % більше, ніж у січні-вересні 2016 року), що становить 2,2 % загального обсягу експорту зернових та олійних культур України (випереджаючи такі області, як Дніпропетровська, Харківська та Херсонська).

Будівельна діяльність

Будівельна галузь є однією із важливих галузей економіки, від якої залежить функціонування та розвиток суміжних галузей в області.

Основою будівельного комплексу області є близько 1000 будівельних підприємств та організацій, де зайнято – 3,8 тис. осіб, або 1 % від штатної чисельності працівників області.

Для забезпечення матеріальними ресурсами підприємств будівельного комплексу в області в наявності є основні виробничі потужності з випуску будівельних матеріалів, елементів збірних будівельних конструкцій тощо.

За питомою вагою в загальному обсязі будівельних робіт область посідає 11 місце в Україні, за темпом росту – 10 місце.

За характером будівництва обсяги робіт розподілились таким чином: роботи з нового будівництва, реконструкції та технічного переоснащення – 63,1 % від загального обсягу, решта – з капітального та поточного ремонтів (25,6 % та 11,3 % відповідно).

Моніторинг загальнодержавних статистичних даних за останні роки свідчить про низькі обсяги будівництва житла в області на фоні наявної потреби в ньому. Запорізька область разом з Донецькою, Луганською, Кіровоградською та Херсонською областями замикає рейтинг регіонів. Окрім необхідності в реновації житлового фонду, в області спостерігається низький рівень забезпеченості домогосподарств житловою площею. Особливої уваги

потребує питання забезпечення житлом пільгових категорій населення, таких як, інваліди, багатодітні сім'ї, учасники АТО, а також членів їх сімей, тимчасово переміщені особи, тощо.

Основними факторами, які негативно впливають на розвиток будівельної галузі є: низька платіжоспроможність населення; збільшення рівня витратності будівельних робіт через зростання цін на будівельно-монтажні роботи (зокрема, на 21,9 % у січні-листопаді 2017 року до грудня 2016 року), у тому числі внаслідок зростання цін на іншу неметалеву мінеральну продукцію (на 10,7 %) та металургійне виробництво (на 4,6 %); звуження попиту з боку підприємств реального сектору економіки.

Місто Мелітополь є частиною Запорізької області і економіка міста Мелітополя є частиною економіки Запорізької області, яка гармонійно інтегрована до усього регіону.

1.6. Коротка характеристика міст-конкурентів

Мелітополь є містом обласного значення, самостійною та самоврядною адміністративно-територіальною одиницею у складі Запорізької області. Мелітополь конкурує за людські та фінансові ресурси з містами Запорізької та Дніпропетровської областей.

Порівняння з містами-конкурентами

Показники	2016				2017			
	Мелітополь	Бердянськ	Нікополь	Павлоград	Мелітополь	Бердянськ	Нікополь	Павлоград
Територія, км ²	49,66	80,0	50,0	59,3	49,66	80,0	50,0	59,3
Населення	154,9	116,2	113,9	107,7	153,99	114,8	112,1	106,1
Зареєстровані безробітні	743	1647	-	-	620	1426	-	-
Середня заробітна плата	3727,73	3991,41	5157,16	3869,65	5446,30	5350,18	7103,0	6446,0

Головними конкурентами в економічному, науково-освітньому та культурному напрямках є місто Бердянськ Запорізької області, яке розміщено найближче до міста Мелітополя, а також міста Нікополь та Павлоград Дніпропетровської області. Не менш суттєвим конкурентом постає м. Маріуполь,

2. Земельні та природні ресурси

2.1. Земельні ресурси і територія міста

Згідно форми звітності 6-зем загальна площа земель м. Мелітополь становить 4246,0 га, однак багато територій міста на сьогодні відносяться до Мелітопольського району. Територія міста по обміру опорного плану складає 4975,0 га.

На підставі передбаченого проектом перспективного розвитку економіки, соціальної сфери, інженерно – транспортної інфраструктури міста, були визначені території, що потрібні для розміщення усіх видів міського будівництва, які складають 2886,0 га.

За рахунок внутрішньо міських ресурсів можливо використання 606,0 га і виникає необхідність включення в проектні межі міста ще 2280,0 га земель Мелітопольського району.

Крім того, до проектної межі міста включено ще 505,0 га забудованих земель, які безпосередньо межують з м. Мелітополь, з яких 55,0 га - це військове містечко, 250,0 га – території садибної забудови та 140,0 га – виробничі території, які на сьогодні знаходяться за межами міста. Таким чином проектна межа міста в порівнянні з обміром опорного плану збільшується на 2785,0 га за рахунок:

- земель Міністерства оборони - 85,0 га ;
- Семенівської сільської ради – 140,0 га;
- Новенської сільської ради – 2205,0 га;
- Костянтинівської сільської ради – 355,0 га.

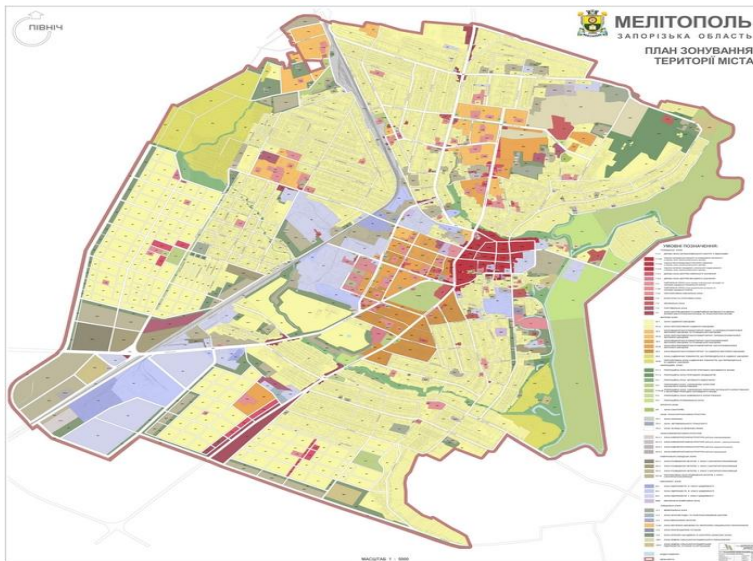
Територія міста в проектних межах складатиме 7760,0 га.

Категорії та види використання земель міста

№	Категорії земель та вид використання	Кількість власників і користувачів	Площа земель – всього, га	Землі с.-г. призначення, га	Забудовані землі, га
1	Громадяни, яким надані землі у власність і користування	43516	2577,1867	1637,7238	939,4629
2	Особисті підсобні господарства (державні акти старого зразка)	7624	468,7025	468,7025	
3	Ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку і господарських будівель (присадибні ділянки)	25507	1820,1594	1069,7700	750,3894
4	Ділянки для садівництва	1666	107,9141	99,1141	8,8000
5	Ділянки для гаражного будівництва	7242	36,1304		36,1304
6	Ділянки для городництва	4	0,1372	0,1372	
7	Ділянки для здійснення несільськогосподарської підприємницької діяльності	1473	144,1431		144,1431
8	Ділянки для сінокосіння та випасання худоби	X			
9	Заклади, установи, організації	615	638,5381	13,2000	625,3381
10	Промислові та інші підприємства	48	247,3959		247,3959
11	Підприємства та організації транспорту, зв'язку	15	144,2718		103,5018
12	Частини, підприємства, організації, установи, навчальні заклади оборони	10	7,0299		7,0299
13	Організації, підприємства і установи природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та	4	34,3351	0,1500	34,1851

	історико-культурного призначення				
14	Спільні підприємства, міжнародні об'єднання і організації з участю українських, іноземних юридичних та фізичних осіб	1	22,5635		22,5635
15	Підприємства, що повністю належать іноземним інвесторам	1	0,9121		0,9121
16	Землі запасу та землі, не передані у власність та постійне користування в межах населених пунктів (які не надані у тимчасове користування)	X	573,7669	13,8654	290,6609
17	Землі, не надані у власність або постійне користування в межах населених пунктів	X	57,9324		9,6918
18	Землі загального користування	X	515,8345	13,8654	280,9691
19	Крім того землі, не надані у власність та постійне користування в межах населених пунктів (які надані у тимчасове користування)	X	253,1378	7,6706	233,8869
20	Всього земель, які входять до адміністративно-територіальних одиниць	44210	4246,0000	1664,9392	2271,0502
21	ВСЬОГО ЗЕМЕЛЬ	X	4246,0000	1664,9392	2271,0502

2.2. Містобудівні документи

Генеральний план м. Мелітополя розроблений ДП Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «Діпромісто» ім. Ю.М. Білоконя на замовлення виконавчого комітету Мелітопольської міської ради згідно з договором від 27.10.2011 № 651-01-2011 відповідно до вимог ДБН Б.1.1-15:2012 «Склад та зміст генерального плану населеного пункту», пройшов громадське обговорення з 13.04.2016 р. по 13.05.2016 р. і експертизу державного підприємства «Укрдержбудекспертиза».

Рішенням 32 сесії Мелітопольської міської ради VII скликання від 26.06.2017 №7 «Про затвердження генерального плану міста Мелітополя» було затверджено Генеральний план міста Мелітополя та історико-архітектурний план з визначенням меж і режимів використання зон охорони пам'яток та історичних ареалів м. Мелітополя.

Проект встановлення Адміністративної межі міста Мелітополя було розроблено та затверджено рішенням виконкому Обласної ради народних депутатів Запорізької області від 12.08.1965 року № 529. Зазначений проект встановлення межі міста був погоджений з усіма суміжними землекористувачами, межові знаки встановлені на місцевості. Адміністративні межі міста були офіційно нанесено на Державні картографічні матеріали, у тому числі картографічні плани масштабу 1:2000, 1:5000, 1:10000. Затверджена площа складає 4966 га. У 1990 р. Обласним управлінням Держкомзему Запорізької області (Земельним управлінням обласної ради) без будь яких підстав до Державної статистичної звітності було внесено площа м. Мелітополь 4246 (різниця 720 га.)

Рішенням Мелітопольської міської ради Запорізької області від 26.06.2017 №7 затверджено Генеральний план міста. Згідно з Генеральним планом перспективна площа міста складає 7760,0 га. Станом на 01.01.2018 р. нова адміністративна межа міста не затверджена.

2.3. Природні ресурси

В адміністративних межах м. Мелітополь розташоване Мелітопольське родовище прісної води (питні підземні води). Мелітопольське родовище експлуатується для водопостачання міста з 1960 р. Схема розташування свердловин площинна, безсистемна. Відстань між свердловинами складає 250-1500 м.

Для централізованого водопостачання Мелітополя експлуатуються підземні води Мелітопольського й Ново-Пилипівського родовищ корисних копалин, що відносяться до водних об'єктів загальнодержавного значення та включені до Державного фонду родовищ корисних копалин. Ново-Пилипівське родовище знаходиться на відстані 12 км на північний схід від м. Мелітополь.

За складністю умов Мелітопольське та Ново-Пилипівське родовища підземних вод відносяться до групи родовищ дуже складної геологічної будови (3 група) відповідно до Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр. Живлення водоносних горизонтів обох родовищ відбувається за рахунок інфільтрації атмосферних опадів в області неглибокого залягання водовміщуючих порід на північному сході регіону та перетоку з інших водоносних горизонтів. Розвантаження здійснюється в Азовське море, річку Дніпро, через водовідлив на шахтному полі Південно-Білозірського залізрудного родовища та діючих водозаборів. Геологорозвідувальні роботи з переоцінки експлуатаційних запасів підземних вод Мелітопольського та Ново-Пилипівського родовищ корисних копалин виконані НВП «АКВА» в 2002 р. Отримані за результатами моделювання прогнозні показники зниження рівнів підземних вод у свердловинах Мелітопольського та Ново-Пилипівського родовищ менше максимально допустимого значення. Тобто, родовища спроможні віддавати розраховану на період експлуатації (25 років) кількість води без загрози вичерпання та суттєвої зміни якості.

Балансові експлуатаційні запаси питних підземних вод Мелітопольського родовища у кількості 21390 куб. м / добу і Ново-Пилипівського родовища у кількості 37600 куб. м / добу затверджені ДКЗ України в 2005 р. на розрахунковий термін 25 років (протоколи від 17.06.2005 № 981 та № 982). Матеріали звіту та протоколів дають змогу на законній підставі користуватися природним ресурсом загальнодержавного значення – питною водою, повноцінно планувати водопостачання міста з комунальних та відомчих водозаборів на 25 років та здійснювати ліцензування діяльності щодо користування надрами. Мелітопольське та Ново-Пилипівське родовища є підготовленими до подальшого промислового використання на базі затверджених запасів.

Поверхневі води в межах міста представлені річкою Молочною, що протікає околицею міста довжиною 10 км, та малопотужними струмками в гирловій частині Кізіярської та Піщанської балок, які впадають у річку Молочну. Річка відноситься до водоймищ 2 категорії. Падіння рівня води у річці незначне, що обумовлює її спокійну плавну течію із швидкістю близько 0,1 м/с. Живлення річки дощове та снігове, в меншій мірі – ґрунтове. Сучасний стан річки Молочної не сприятливий для повноцінного її функціонування. Вода річки Молочної непридатна для водопостачання, мінералізація її перевищує 3,0 г/л. Забрудненість її русла значно перевищує можливості цієї природної системи до самоочищення та самовідновлення. Тому цей водний об'єкт природного середовища міста найбільше потерпає від антропогенно-техногенного навантаження.

На території м. Мелітополь розташовано 8 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, з них 1 – загальнодержавного значення, 7 – місцевого значення.

1. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Парк ім. Горького», розташований в центральній частині міста по вул. Героїв України, 1 з загальною площею 31,87 га. Парк створений в 1927 р. Об'єктом ПЗФ парк оголошений згідно з Постановою Ради Міністрів України від 29.01.1960 № 105.

2. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк біля залізничної станції», оголошений об'єктом ПЗФ згідно з рішенням Запорізького облвиконкому від 25.09.1984 № 315 з затвердженою площею 5,5 га. Парк розташований в північно-західній частині міста біля залізничного вокзалу по вул. Чайковського.
 3. Заповідний об'єкт — ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Дуб черешчатий», який росте в «Парку біля залізничної станції», оголошено об'єктом ПЗФ згідно з рішенням Запорізького облвиконкому від 12.12.1979 № 533. Об'єкт представлений крупним солітером (поодиноке дерево дуба звичайного). Його показники: вік 130 р., діаметр стовбура 118 см, висота 19 м.
 4. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк зрошувального садівництва» створений штучно в 1905-1910 рр. Об'єктом ПЗФ парк оголошений згідно з рішенням Запорізького облвиконкому від 25.09.1984 № 315 з площею 5,0 га.
 5. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Лісопитомник» створений штучно у 50-х роках ХХ ст. для закріплення пісків в північно-східній частині міста й захисту його від пилових бур, які в той час дуже часто навесні приносилися вітрами східних румбів. Об'єктом ПЗФ парк оголошено згідно з рішенням Запорізької обласної ради від 25.12.2001 № 5 з площею 37,9 га. Згідно з рішенням Запорізької обласної ради від 09.04.2015 № 23, площу парку збільшено до 80,8876 га.
 6. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Студентський гай», створений згідно з рішенням Запорізької обласної ради від 09.04.2015 № 24. Парк знаходиться в промисловій зоні м. Мелітополя (Каховське шосе 8/2), яка характеризується високим рівнем шкідливих викидів з промислових машинобудівних підприємств і відсутністю місць для відпочинку населення. Парк займає площу 0,3872 га.
 7. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Алея Слави» загальною площею 1,0511 га розташований у центрі міста (вул. Паркова). Об'єктом ПЗФ парк оголошено згідно з рішенням Запорізької обласної ради від 09.04.2015 № 24.
 8. Ландшафтний заказник місцевого значення «Заплава річки Молочної», розташований в адміністративних межах Мелітополя (пров. Кримський), загальною площею 5,0 га, і створений згідно з рішенням Запорізької обласної ради від 27.08.2015 № 35.
- Загальна площа природно-заповідного фонду м. Мелітополь становить 127,75 га.

2.4. Кліматичні умови

Місто Мелітополь розташоване на території, що відноситься до II агрокліматичного району (дуже теплий та посушливий, з переважанням значень випарювання над кількістю опадів). Клімат території помірно-континентальний, з вираженими посушливо-суховійними явищами – типовий клімат південного й сухого степу.

Клімат даної місцевості формується під впливом морських повітряних мас, що приходять з Атлантичного та Північного Льодовитого океанів і трансформуються у континентальне помірне повітря. Арктичні повітряні маси, які приходять на територію з півночі та північного сходу, приносять похолодання, а тропічне повітря, що надходить у теплий період року, приносить посушливу погоду.

Траєкторія руху циклонів має напрям з заходу на схід. Кількість циклонів у середньому за рік складає 45, причому у зимовий період вони спостерігаються частіше. Територія міста розміщена на південь від смуги підвищеного тиску, у зв'язку з чим переважаючими вітрами у зимовий період є східні й північно-східні, а влітку частішають західні й північно-західні. Іноді спостерігаються затяжні посухи, що супроводжуються східними та південно-східними вітрами зі швидкістю 15-20 м/с і більше. Середня швидкість вітру коливається у межах 1,5-1,7 м/с. Найвища швидкість вітру (зимово-весняні місяці) у поєднанні з весняними заморозками і зимовими морозами призводить до вимерзання багатьох теплолюбних деревно-чагарникових насаджень.

Одним з найважливіших факторів формування клімату є сонячна радіація. Радіаційні умови визначаються географічною широтою місцевості та станом атмосфери, що залежить від

циркуляції в нижніх шарах останньої. Пряма сонячна радіація є основним джерелом тепла, інтенсивність якої становить $59,8 \text{ ккал/см}^2$. Річний прихід сонячної радіації становить 120 ккал/см^2 . Річна сума радіаційного балансу становить $51,1 \text{ ккал/см}^2$. Кількість годин сонячного світла, від чого залежить кількість тепла, змінюється від 2200 до 2300 год.

Середньорічна температура повітря коливається від $11,4^\circ\text{C}$ до $11,9^\circ\text{C}$. Зима коротка, м'яка, з частими потепліннями. У зимові місяці часто температура піднімається до $+15^\circ\text{C}$. Середня температура січня – $-1,6^\circ\text{C}$, липня – $+24,3^\circ\text{C}$. Абсолютний мінімум температур по метеостанції Мелітополь зафіксований на рівні -33°C , а абсолютний максимум становив $+41^\circ\text{C}$. Тривалість безморозного періоду у повітрі становить близько 200 днів.

Середньорічна кількість опадів становить 455 мм. Найменша кількість опадів спостерігається у березні-квітні (від 25 до 30 мм). Потім починається поступове збільшення опадів, яке триває до червня. Оподи фронтальні, випадають у вигляді дощу і снігу. Випадання опадів відмічається нерівномірністю та значними коливаннями показників, що призводить до нерівномірного зволоження ґрунтів. У літні місяці опади можуть носити зливовий характер, що провокує інтенсивність як процесів підтоплення, так і ерозійних.

Сніговий покрив встановлюється у третій декаді грудня, а сходить – у першій декаді березня. Висота снігового покриву 3-5 см, тривалість – 25-35 днів.

Температурний режим ґрунтів в значній мірі визначає характер розподілу забруднюючих речовин у довкіллі міста. Восени забруднюючі компоненти, що накопичилися на поверхні ґрунтів та сніговому покриві, з талими водами поступають у річну систему. В літній період у вигляді складних розчинів вони інфільтруються на поверхню ґрунтових вод та у випадку їх слабого захисту поступають і в більш глибокі водоносні горизонти.

В морфологічному відношенні територія Мелітополя розташована в межах Причорноморської низовини і являє собою хвилясту рівнину, що розрізана яружно-балочною сіткою. Близько 70% території міста лежить на вододілі з середніми висотами 35-40 м, решта – розташована на крутому схилі долини р. Молочної та її заплави. Хвиляста рівнина полого знижується на схід території, у бік р. Молочної, що протікає у межах міста. Абсолютні відмітки території коливаються від 22 до 40 м гіпсографічного рівня, а на сході та південно-східних ділянках сягають до 4-6 м (мінімальні відмітки відносяться до заплави р. Молочної). Коливання висот між підвищеною вододільною та низинною частиною міста складає близько 30 м. На півночі територію Мелітополя пересікає балка Кізіярська, а на півдні – Піщанська, по руслу яких здійснюється дренаж поверхневих дощових, зливових і талих вод.

В схемі ландшафтного районування місто знаходиться у степовому ландшафтному регіоні. Територія має високий ступінь перетворення господарчою діяльністю природного рельєфу та природно-ландшафтного комплексу взагалі. Ландшафт степової зони, де розташоване місто Мелітополь, характеризується самим високим коефіцієнтом перетворюваності – 7,79. Високе ландшафтно-антропогенне перетворення території міста обумовлене високим рівнем трансформації степового ландшафту процесами урбанізації.

У геологічному відношенні поверхня вкрита неогеновими відкладами кайнозойської групи, представленими піщаними та глинистими відкладами Куяльницького ярусу потужністю 80-90 м. Глибина кристалічного фундаменту сягає 550-600 м. Четвертинні відклади представлені еолово-делювіальними відкладами та алювіальними відкладами нерозчленованих III та IV надзаплавних терас, перекритих лесовими товщами.

ґрунтові води залягають на невеликій глибині, що створює проблему підтоплення міста.

У сучасному динамічному розвитку міста як складної природно-соціально-економічної геосистеми мають місце екзогенні геоморфологічні процеси:

- Підтоплення, що пов'язані з підвищенням ґрунтових вод в межах понижень рельєфу та із змінами гідрогеологічної ситуації у Мелітополі і на суміжних територіях.
- Зсувні процеси виникають на схилах, створених внаслідок розчленування міської поверхні геоморфологічними процесами.

3. Населення та трудові ресурси

3.1. Чисельність населення і демографічна ситуація

В останні роки в місті спостерігається ускладнення демографічної ситуації. Якщо станом на 1 січня 2014 р. чисельність наявного населення складала 156859 осіб, то на 1 січня 2018 р. – 153992 осіб.

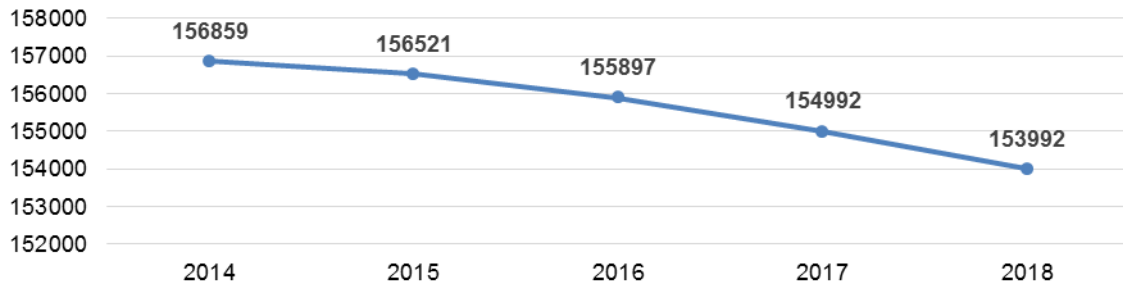

Рис. 1. Динаміка чисельності мешканців міста (наявне населення), осіб

Демографічна ситуація міста відтворює регіональну демографічну ситуацію.

Чисельність наявного населення, осіб (на 01 січня)

Регіони	2014	2015	2016	2017	2018
Місто Мелітополь	156859	156521	155897	154992	153992
Мелітопольський район	50100	50000	49700	49434	49008
Запорізька область	1775800	1765900	1753600	1739488	1723171

Основною причиною зменшення чисельності населення залишається його природне скорочення та негативний міграційний рух.

Природний та міграційний рух населення, осіб

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Народжені	1574	1745	1464	1460	1362
Померлі	2023	2231	2244	2249	2189
Природний приріст	- 449	- 486	- 780	- 789	- 827
Прибулі	1296	1824	1700	337	*
Вибулі	926	1676	1544	453	*
Сальдо міграції	+ 370	+ 148	+ 156	- 116	*
Загальне збільшення (зменшення)	- 79	- 338	- 624	- 905	- 827

* дані відсутні

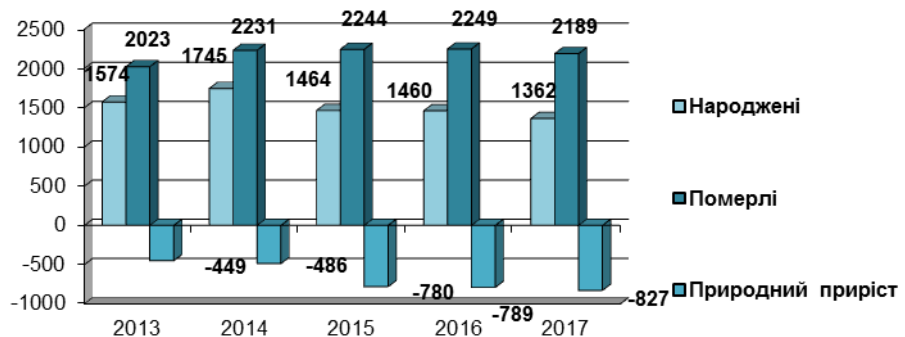

Рис. 2. Динаміка природного руху населення, осіб

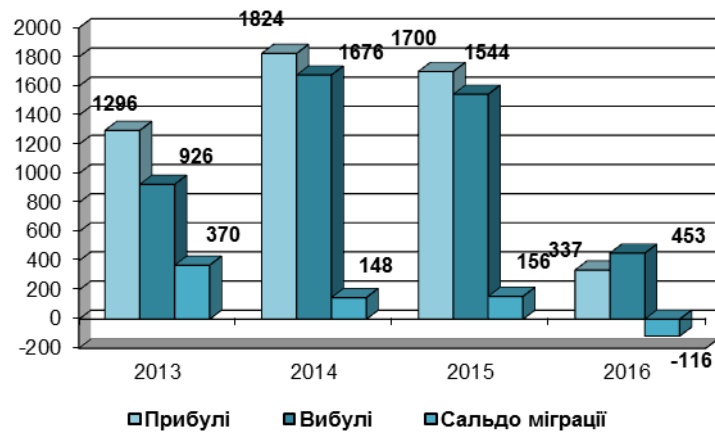

Рис. 3. Динаміка міграційного руху населення, осіб

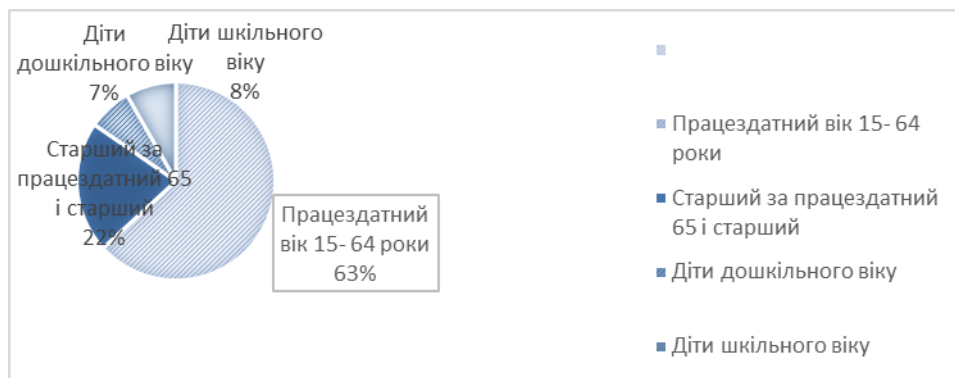

Рис. 4. Вікова структура населення міста у 2017 році, %

Розподіл населення за віком, осіб

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Населення у віці:					
Молодшому за працевдатний	24111	24043	23955	23816	23673
Працевдатному	99085	98832	98453	97879	97291
Старшому за працевдатний	33663	33646	33489	33297	33028
Діти дошкільного віку	11168	11139	11096	11031	10964
Діти шкільного віку	12943	12904	12859	12785	12709

Рівні освіти серед населення у віці понад 18 років (2015 р.)

Показники	Кількість, осіб	% до загальної кількості населення
Повна загальна середня (виключено базова загальна середня)	148675	95,0
Професійно-технічна	26300	16,8
Базова вища	43040	27,5
Повна вища	33650	21,5

Рівень освіти населення міста досить високий. Майже половина населення мають базову вищу та повну вищу освіту.

3.2. Зайнятість населення та безробіття

Кількість зайнятого населення збільшилася у 2017 р. порівняно з 2016 р. на 939 осіб. Цей факт вказує на пожвавлення місцевої економіки.

На відміну від міста в цілому у Запорізькій області навпаки кількість зайнятого населення у 2017 р. зменшилася порівняно з 2016 р. з 543781 осіб до 466031 осіб. Така ж тенденція спостерігається в цілому по Україні, кількість зайнятого населення зменшилася і у 2017 р. склала 16223,5 тис. осіб.

Загальні тенденції зміни зайнятості (кількість осіб)*

Регіони	2013	2014	2015	2016	2017
Місто Мелітополь	39113	38692	36188	33745	34684
Мелітопольський район	8217	7993	9150	9429	7587
Запорізька область	-	470988	454979	466031	453781

Зайнятість за видами діяльності

Галузі та види діяльності	2015		2016		2017	
	місто	область	місто	область	місто	область
Сільське господарство, мисливство, лісове та рибне господарство	1896	26521	1724	26131	693	24044
Промисловість	6013	126874	6118	124138	6804	125193
Будівництво	196	20579	197	9341	254	9677
Оптова й роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з їх ремонту	7878	45091	8086	49847	8637	50417
Готелі та ресторани	294	4496	293	4423	344	4736
Транспорт і зв'язок	2818	19905	500	18174	413	18091
Фінансова діяльність	157	5669	155	5386	155	6181
Операції з нерухомістю, послуги юридичним особам	144	5555	151	5685	148	7208
Державне управління	2667	59335	2204	71124	2233	57778
Освіта	5828	30356	5805	30526	5773	30714
Охорона здоров'я та соціальна допомога	4381	48406	4351	48526	4321	48340
Колективні, громадські та особисті послуги	184	12846	190	11527	171	11813
Сфера послуг, у тому числі ІТ	839	4875	824	4636	964	4695
Інші види діяльності	2893	44471	3147	56567	3774	54894

Найбільша занятість населення спостерігається у сфері торгівлі, промислового секторі, державному управлінні, у сфері освіти та охорони здоров'я.

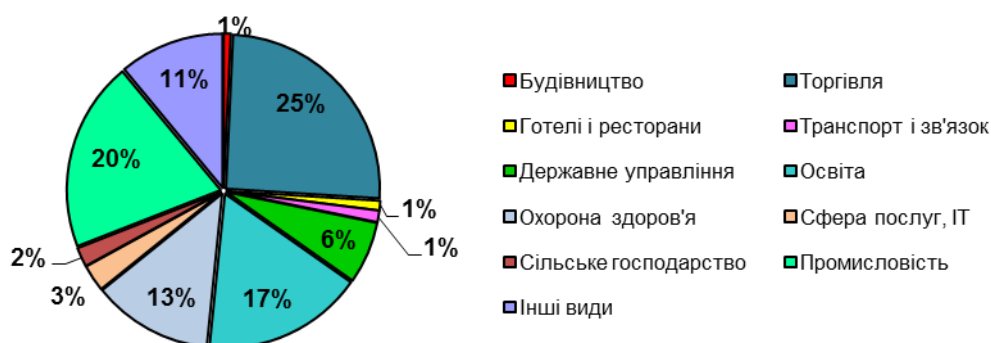

Рис. 5. Структура зайнятості за видами діяльності, %

Рівень зареєстрованого безробіття та навантаження на одну вакансію

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Рівень зареєстрованого безробіття* (у % до економічно активного населення працездатного віку)					
Місто Мелітополь					
Запорізька область	2,1	2,2	2,8	2,6	2,2
Кількість безробітних на одну вакансію (чисельність зареєстрованих безробітних, поділена на					

кількість вакантних робочих місць)					
Місто Мелітополь	15	791	520	124	19
Запорізька область	24	86	185	46	26

Станом на 01.01.2018 р. на обліку у міському Центрі зайнятості перебувало 620 безробітних, в т. ч. 24 особи – учасники АТО, 8 осіб – переселенці з Донецької та Луганської областей, 5 осіб з інвалідністю, отримали допомогу по безробіттю – 531 безробітний. 155 осіб, які перебували на обліку, було звільнено за скороченням штату. Масового скорочення штатних працівників протягом 2017 р. не відбувалося, на 2018 р. не передбачається.

Протягом 2017 р. скористались послугами міського центру зайнятості 4630 осіб, в т. ч. 3272 безробітних, що на 7% менше від минулорічного показника (3522 безробітних).

В загальній чисельності безробітних питома вага жінок складає 61,2% (2002 особи), молоді віком до 35 років – 40% (1308 осіб), осіб старше 45 років – 33% (1083 особи), осіб, які потребують соціального захисту – 26,5% (866 осіб), інвалідів – 1% (32 особи).

Зареєстровані безробітні за рівнем освіти

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Повна загальна середня	723	752	737	517	556
Професійно-технічна	1353	1375	1226	967	855
Базова вища	1005	993	981	765	667
Повна вища	1509	1652	1589	1221	1175

Чисельність працевлаштованих за направленням служби зайнятості за 2017 р. становить 2561 особу (на 9,5% більше від минулорічного показника), в т. ч. безробітних 1593 осіб, з них особи які потребують соціального захисту – 395 осіб, осіб з інвалідністю – 19, учасники АТО – 24, ВПО – 14 осіб. Працевлаштовано за направленням служби зайнятості на нові робочі місця з відшкодуванням роботодавцю фактичних витрат єдиного внеску – 76 осіб, (185,4% від минулорічного показника), у т. ч. ВПО – 7 осіб, особи, які потребують соціального захисту – 27 осіб, з них осіб з інвалідністю – 4, учасники АТО – 1, особи передпенсійного віку – 22 особи. Протягом 2017 року одноразову виплату допомоги по безробіттю для зайняття підприємницькою діяльністю отримали 9 безробітних.

Ситуація на ринку праці міста характеризується постійним попитом на кваліфікованих робітників: слюсар-ремонтник, електрогазозварник, оператор верстатів з програмним керуванням, налагоджувальник верстатів і маніпуляторів з програмним керуванням, токарь, слюсар-інструментальник, фрезерувальник.

Рівень охоплення безробітних заходами активної підтримки складає 69,3%. Рівень працевлаштування безробітних за направленням центру зайнятості складає 49,5%.

3.3. Доходи населення та заробітна плата

Середньомісячна заробітна плата, нарахована на одного штатного працівника за 2017 р. склала 5446,30 грн., що становить 146% до відповідного періоду минулого року.

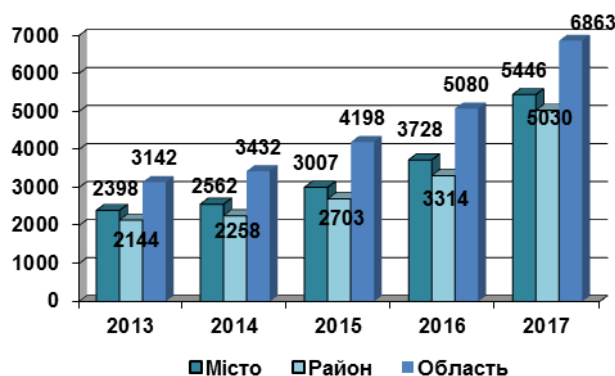

Рис. 6. Динаміка середньомісячної заробітної плати штатних працівників, грн

Найбільша заробітна плата в секторі промисловості, в сфері державного управління, освіти, найменша – в сфері торгівлі, готельному та ресторанному бізнесі.

Середня заробітна плата за видами діяльності, грн

Галузі та види діяльності	2015		2016		2017	
	місто	область	місто	область	місто	область
Сільське господарство, мисливство, лісове та рибне господарство	2074,0	2889,3	1896,7	3621,7	3577,9	5253,8
Промисловість	2522,2	5907,1	3091,1	6903,3	4450,2	9059,0
Будівництво	1977,1	9119,2	2536,5	4279,0	3535,5	6289,3
Оптова й роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з їх ремонту	1815,9	2649,4	2296,3	2935,8	3704,7	4244,1
Готелі та ресторани	1546,6	2066,3	1721,1	2428,5	3320,4	3806,6
Транспорт і зв'язок	4550,6	3436,5	1779,2	4570,4	3367,8	5084,1
Фінансова діяльність	3794,9	4920,1	4095,9	5454,4	5551,0	7493,0
Операції з нерухомістю, послуги юридичним особам	2052,0	2739,4	2520,4	3094,4	4070,0	4827,5
Державне управління	3517,2	4557,4	5795,4	5803,3	7721,5	8803,0
Освіта	3231,6	4860,5	3827,8	5674,0	5921,3	8501,9
Охорона здоров'я та соціальна допомога	3068,7	3805,1	3753,1	4960,5	5483,8	6105,5
Колективні, громадські та особисті послуги	1681,1	3378,7	2084,7	3248,7	3840,0	4876,5
Сфера послуг, у тому числі ІТ	1662,2	4075,9	2003,6	4764,2	3456,2	5904,7
Інші види діяльності	2928,5	5813,7	3365,3	8349,0	4677,2	11311,7

4. Економіка міста

4.1. Суб'єкти господарської діяльності

Кількість суб'єктів ЄДРПОУ у місті у динаміці за останні п'ять років збільшується. Кількість фізичних осіб підприємців зменшилась. За даними відділу реєстрації виконавчого комітету Мелітопольської міської ради, станом на 01.01.2018 у місті зареєстровано всього – 10610 суб'єктів підприємницької діяльності, з них юридичних осіб – 2620, фізичних осіб-підприємців – 7990.

Зареєстровані суб'єкти господарської діяльності

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Усі суб'єкти ЄДРПОУ:	17268	15678	16135	12097	10610
з них СПД - юридичні особи *	2043	2071	2241	2537	2620
з них малі підприємства	769	780	780	709	-
Фізичні особи	15225	13607	13894	9560	7990

* Усі суб'єкти із статусом юридичної особи

Станом на 01.07.2018 у м. Мелітополі зареєстровано всього 10731 суб'єктів підприємницької діяльності, з них: юридичних осіб – 2666, фізичних осіб-підприємців – 8065.

На підприємствах міста кількість зайнятих працівників становить 12846 осіб, у т.ч. на середніх підприємствах зайнято 8476 осіб, на малих – 4370 осіб, з них на мікропідприємствах – 1635 осіб.

4.2. Структура економіки та розвиток головних секторів

Активну господарську діяльність в Мелітополі здійснюють 850 підприємств, в т.ч. 175 промислових підприємств, з них:

- в галузі машинобудування – 116 підприємств;
- в харчовій промисловості – 25 підприємств;
- в легкій промисловості – 15 підприємств;
- інші галузі промисловості – 19 підприємств.

Основні види продукції промислових підприємства міста: обладнання, механізми, електротехнічне обладнання, алюміній і вироби з нього, чорні метали та вироби з нього, транспорт, жири, олія, шрот, готові харчові продукти, швейні вироби.

В місті функціонує фірмова мережа підприємств-товаровиробників, в якій продукція реалізується за цінами виробника: ТОВ «Лідер» (20 об'єктів), ТОВ КФ «Фантазія» (5), ТОВ «Агро-Сервіс» (14), ПАТ «Мелітопольський м'ясокомбінат» (26), ТОВ «Мелітопольський хлібокомбінат» (14), ФОП Костриба – ТМ «Дельфін» (4 павільйони і 6 місць з реалізації пастеризованого молока із спеціалізованих ємностей), ТОВ «Мелітопольська черешня» (9 місць реалізації фруктів), ПП «Молокозавод-ОЛКОМ» (2 місця з реалізації пастеризованого молока із спеціалізованих ємностей).

Динаміка обсягів реалізованої продукції промислових підприємств м. Мелітополь

Показники	2015	2016	2017	2018 (прогноз)
Обсяг реалізованої продукції промислових підприємств м. Мелітополя, млн грн	2732,1	3334,7	3972,0	4766,4
Темп приросту / зменшення, %	35,7	22,0	19,1	20,0

Найбільші роботодавці міста

Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність працівників у 2017р.
ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «АГРОПРОМИСЛОВА КОМПАНІЯ»	Розведення свиней	620
ПАТ «ГІДРОСИЛА МЗТГ»	Виробництво гідравлічного та пневматичного устаткування	520
ТОВ «РУСЛАН-КОМПЛЕКТ»	Виробництво електричного освітлення	458
КП «ВОДОКАНАЛ» МЕЛІТОПОЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	Забір очищення та постачання води	421
ТОВ «БІОЛ»	Лиття легких кольорових металів	416
ПАТ «МЕЛІТОПОЛЬГАЗ»	Розподілення газоподібного палива через місцеві трубопроводи	378
ТОВ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ОЛІЙНОЕКСТРАКЦІЙНИЙ ЗАВОД»	Виробництво олії та тваринних жирів	344
КП «ЖИТЛОМАСИВ» МЕЛІТОПОЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	Комплексне обслуговування об'єктів	337
ТОВ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКІ ТЕПЛОВІ МЕРЕЖІ»	Постачання пари, гарячої води та кондиціонованого повітря	322
ПАТ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ»	Виробництво м'яса	321
ПП «МОЛОКОЗАВОД-ОЛКОМ»	Перероблення молока, виробництво масла та сиру	320
ТОВ «ГІДРОСИЛА-ТЕТІС»	Виробництво гідравлічного та пневматичного устаткування	273
ПАТ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ КОМПРЕСОР»	Виробництво інших pomp і компресорів	215
ТОВ «АРІС»	Виробництво сухарів і сухого печива	213
ПП «ПРОФМАШ»	Виробництво гідравлічного та пневматичного устаткування	200
ТОВ «ТАРА»	Виробництво підшипників, зубчастих передач, елементів механічних передач і приводів	194
ТОВ «ВКФ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКА ЧЕРЕШНЯ»	Вирощування зерняткових і кісточкових фруктів	168
ДП МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ЗАВОД «ГІДРОМАШ»	Лиття легких кольорових металів	162
ТОВ «ЛІДЕР»	Виробництва хліба та хлібобулочних виробів	131
ТОВ «АГРО-СЕРВІС»	Виробництво борошномельно-круп'яних продуктів	116
ТОВ «МПІ-АГРО»	Виробництво виробів із пластмас	112
КП «МЕЛІТОПОЛЬЖИТЛОСЕРВІС» МЕЛІТОПОЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого майна	107
ТОВ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ АВТОГІДРОАГРЕГАТ»	Виробництво інших вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів	107
ТОВ «ФАРМАЦЕВТИЧНА КОМПАНІЯ «ФАРМЕКС»	Роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах	106
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДЛІВНІСТЮ «АВТОПРИВОД»	Неспеціалізована оптова торгівля	106
ТОВ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ЗАВОД ПІДШИПНИКІВ КОВЗАННЯ»	Виробництво двигунів і турбін	95
КП «ЧИСТОТА» МЕЛІТОПОЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	Діяльність з прибирання	91

4.3. Розвиток малого та середнього бізнесу

Підприємства малого та середнього бізнесу відіграють важливу роль в економіці міста. За даними Головного управління статистики в Запорізькій області (інформація за результатами 2016 р.) в місті Мелітополі на 10 тис. осіб населення є 46 малих підприємств. В місті діють 749 підприємств, у тому числі: 40 – середніх, 709 – малих, з них 591 - мікропідприємство.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) на 01.01.2018 року склав 5749091,3 тис. грн. На середні підприємства припадає 68,7%, малі – 31,3%, мікропідприємства – 12,4% від загального обсягу реалізованої продукції по м. Мелітополю.

Частка надходжень від суб'єктів малого підприємництва до місцевого бюджету склала 37,7% в загальному обсязі надходжень.

Кількість найманих робітників на підприємствах міста – 12647 осіб, у т.ч. на середніх підприємствах – 8473 особи, на малих підприємствах – 4174 особи, з них на мікропідприємствах – 1452 особи.

Динаміка основних показників роботи малого бізнесу

Показники	2013	2014	2015	2016
Кількість малих підприємств на 10 000 населення	49	49	49	46
Середньорічна кількість найманих працівників, осіб	5283	5158	4103	4203
Питома вага зайнятих на малих підприємствах (% до населення в працездатному віці)	5,7	5,5	4,5	4,5
Питома вага середньорічної зайнятості на малих підприємствах в загальній кількості найманих працівників, %	36,9	38,6	35,2	35,03
Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) малих підприємств, млн грн	982,7	1145	1613	1746,4
Питома вага продукції малих підприємств в загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг), %	32,1	32,9	28,1	31,9

Основні показники стану розвитку малого та середнього підприємництва

№ п/п	Показники	станом на 01.01.2018 р.
1	Кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва, одиниць:	10610
	Підприємств – всього	749
	у т.ч. середніх	40
	малих,	709
	з них – мікро	591
	фізичних осіб – підприємців	7990
2	Чисельність зайнятих в секторі МСП (включаючи фізичних осіб-підприємців)	12846
3	Частка малих і середніх підприємств міста у загальному обсязі реалізованої продукції, %	31,3
4	Частка надходжень від суб'єктів МСП до бюджетів усіх рівнів, %	37,2
5	Кількість зареєстрованих фермерських господарств, одиниць	7

У місті широко розвинена мережа торгових підприємств, об'єктів ресторанного господарства та сфери послуг. Станом на 01.04.2018 в місті налічується 1489 об'єктів торгівлі (торговельні центри, супермаркети, магазини, відділи, аптеки, АЗС та АГЗП, кіоски, торговельні павільйони), в тому числі 134 об'єкти оптової торгівлі.

Також функціонує: 147 підприємств ресторанного господарства (ресторани, кафе, бари, кафетерії, кулінарії, їдальні, шкільні їдальні та їдальні у ВУЗах, буфети тощо), 16 змішаних та продовольчих ринків і торговельних майданчиків, з них: 2 оптово-роздрібних, 345 об'єктів сфери послуг, в тому числі: близько 70 перукарень, 15 автостоянок, 19 станцій технічного обслуговування, 15 готелів, стоматологічні кабінети, салони краси та масажні центри, лазні та сауни, швейні майстерні, ательє та інші об'єкти).

Основні показники розвитку інфраструктури підтримки бізнесу

№ п/п	Показник щокварталу	станом на 01.01.2018 р.
1	Кількість об'єктів інфраструктури підтримки МСП, одиниць:	35*
	бізнес-центри	1
	бізнес-інкубатори	2
	інвестиційні фонди і компанії	1
	інноваційні фонди і компанії	2
	інформаційно-консультативні установи	9
2	Громадські об'єднання суб'єктів підприємництва, одиниць	3
3	Координаційні ради з питань підприємництва	1
4	Інформація про результати проведених заходів:	х
	кількість проведених навчальних семінарів, тренінгів	146
	кількість учасників	2420
	кількість проведених форумів, засідань круглих столів, конференцій	34
	Загальна площа приміщень, переданих підприємцям в оренду, м кв.	1302,5

* Вказано діючі об'єкти інфраструктури, які визначено під час проведення протягом IV кварталу моніторингу об'єктів інфраструктури

Значної уваги у місті приділяється запровадженню навчання основам та практики підприємництва, яку здійснюють 6 навчальних закладів. Перепідготовку й підвищення кваліфікації кадрів підприємництва запроваджено у чотирьох навчальних закладах міста.

4.4. Зовнішньоекономічна та інвестиційна діяльність

Зовнішня торгівля підприємств міста в 2012-2017 рр. характеризується стабільністю. Лише в 2013 р. мало місце зниження обсягів торгівлі на 13% від 106 млн дол. США у 2012 році до 92 млн дол. США у 2013 р. Слід відзначити, що падіння обсягів властиве як експорту, так імпорту. В 2014 р. обсяги експорту та імпорту впали ще на 3% у порівнянні з попереднім періодом.

Динаміка обсягів експортно-імпортних операцій підприємств міста Мелітополя

Показники	2015	2016	2017	2018 (прогноз)
Обсяг експорту продукції підприємств, млн дол. США	77,9	64,4	80,0	89,6
Темп приросту / зменшення експорту, %	- 0,8	- 17,3	24,2	12,0
Приріст / зменшення експорту, млн дол. США	- 0,6	-13,5	15,6	9,6
Обсяг імпорту продукції підприємств, млн дол. США	13,1	15,0	16,9	18,8
Темп приросту / зменшення імпорту, %	11,9	14,5	12,7	11,2
Приріст / зменшення імпорту, млн дол. США	1,4	1,9	1,9	1,9

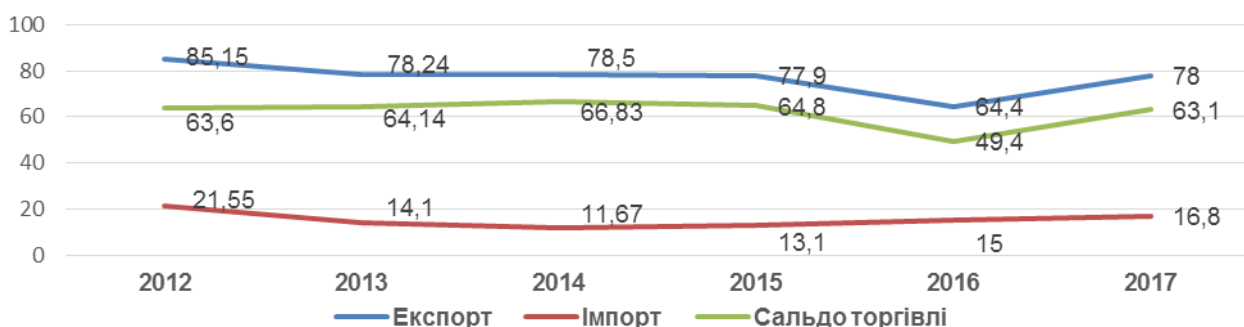

Рис. 7. Динаміка зовнішньої торгівлі підприємств міста Мелітополя, млн дол. США

Обсяги експорту-імпорту товарів за 2017 рік

Регіони	Експорт			Імпорт		
	Кількість підприємств	Вартість, тис. дол. США	% до загального обсягу	Кількість підприємств	Вартість, тис. дол. США	% до загального обсягу
Запорізька область		2980	100,0		1325	100,0
Місто Мелітополь	59	78	2,6	59	16,8	1,3

В 2012-2017 рр. зовнішня торгівля міста формується за рахунок експорту, обсяги якого в 4-6 разів перевищують обсяги імпорту. Імпортні поставки є незначними, але мають регулярний характер. Для зовнішньої торгівлі міста властиве високе позитивне сальдо без особливо значущих коливань від 63,6 млн дол. США у 2012 р. до 63,1 млн дол. США в 2017 р.

Товарна структура експорту-імпорту, тис. дол. США

А. Експорт

Види продукції	2013	2014	2015	2016	2017
Живі тварини, продукти тваринного походження	-	-	-	189,1	2596,8
Продукти рослинного походження	-	132,4	23827,2	1021,3	1398,2
Жири та олії тваринного або рослинного походження	13683,2	22379,8	8068,1	19174,1	21935,2
Готові харчові продукти	5623,7	5808,5	4590,0	4499,1	4467,6
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	536,9	1123,7	1196,3	1131,2	1004,5
Полімерні матеріали, пластмаси та каучук	-	-	-	903,0	1229,9
Меблі	1664,1	1116,3	906,3	429,1	1628,7
Недорогоцінні метали та вироби з них	9522,9	9006,1	8510,1	7633,7	8808,0
Механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення звуку	31309,9	26903,1	20656,1	20858,3	24675,4
Транспортні засоби та шляхове обладнання	10856,6	8038,2	7119,6	7460,3	9198,6
Друковані	1573,9	1753,7	1323,8	1258,0	1117,1
Інше	3471,8	2246,1	1656,9	786,0	351,8
Всього	78243,0	78507,9	77854,4	65343,2	78411,8

В. Імпорт

Види продукції	2013	2014	2015	2016	2017
Живі тварини, продукти тваринного походження	263,3	304,5	-	-	-
Продукти рослинного походження	-	-	232,7	240,9	224,8
Жири та олії тваринного або рослинного походження	-	-	1262,1	-	-
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	1308,2	1413,8	1820,9	2333,3	2489,6
Полімерні матеріали, пластмаси та каучук	1212,5	1265,1	1444,6	2489,0	1757,2
Текстиль та вироби з текстилю	996,5	239,5	135,2	186,6	130,3
Недорогоцінні метали та вироби з них	3059,6	3089,0	4129,8	4423,6	5567,3
Механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення звуку	2036,0	3000,2	2202,5	3732,0	4586,6
Транспортні засоби та шляхове обладнання	1944,2	585,4	196,5	311,5	321,2
Меблі	2136,0	1028,1	731,8	-	-
Інше	1151,7	748,0	906,1	1671,8	1696,7
Всього	14108,0	11673,6	13062,2	15388,7	16773,7

Традиційно структуру експорту формують 5 товарних груп, обсяги яких не зазнають різних коливань. Це такі товари:

- жири та олії тваринного або рослинного походження (28%);
- механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини (31,5%);
- транспортні засоби та шляхове обладнання (11,7%);
- недорогоцінні метали та вироби з них (11,2%);
- готові харчові продукти (5,7%).

Основу імпорту міста в 2012-2017 рр. формують такі товарні групи:

- недорогоцінні метали та вироби з них (33,19%);
- механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини (27,34%);
- продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (14,8%);
- полімерні матеріали, пластмаси та каучук (10,4%).

Географічна структура експорту–імпорту, тис. доларів США

Країни та регіони	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт – всього	78243,6	78507,9	77584,4	64365,4	78411,8
Країни СНД (без Росії)	16834,3	14561,2	11369,5	9874,7	16689,5
Росія	37131,6	31837,3	24796,2	25637,4	29113,7
Країни ЄС	8110,2	8732,7	18984,0	9129,1	10811,7
США та Канада	70,2	1706,7	474,2	5,0	70,3
Країни Близького Сходу та Туреччина	3860,3	8166,4	6468,1	1210,7	5377,6
Індія, Китай, Шрі-Ланка	8313,1	10216,3	1263,0	12508,0	4431,4
Малайзія	1025,4	349,4	260,7	1473,6	4843,4
Країни Африки	1969,0	301,0	7076,3	734,7	1806,3
Грузія	47,9	99,2	306,2	535,5	2127,6
Інші	881,6	2537,7	6586,2	3256,7	3140,3
Імпорт – всього	14108,0	11673,6	13062,2	15004,3	16773,7
Країни СНД (без Росії)	221,3	66,4	131,9	379,9	267,7
Росія	2749,0	1750,0	4014,2	2119,8	2980,2
Країни ЄС	6599,7	5375,0	5477,7	3990,2	6580,6
США та Канада	169,0	708,4	-	-	44,1
Країни Близького Сходу та Туреччина	859,2	876,6	766,6	1301,7	1094,4
Індія, Китай, Шрі-Ланка	2961,5	1796,9	2223,3	5270,9	4950,2
Малайзія	0,6	-	-	-	76,6
Грузія	-	-	-	-	6,3
Інші	547,7	1100,3	448,5	1941,8	773,6

Основні країни експорту: Росія, Казахстан, Білорусь. До країн Європи та Азії здійснювались поставки як продукції машинобудування, так і жирів та олій тваринного або рослинного походження.

Екстраполяція даних щодо географічного розподілу українського експорту за товарними групами-лідерами на загальносвітові дані щодо імпортерів цих товарів демонструє, що українськими експортерами частково освоєні ринки лідерів-імпортерів жирів та олій рослинного та тваринного походження, якими є Китай, Індія та США. Одночасно з аналізу видно, що надалі залишається багато ринків не освоєних українськими виробниками, як, наприклад, Нідерланди, Франція, Туреччина, Малайзія, Бельгія, Японія та ін. інші.

Аналіз товарної групи (машини та устаткування) продемонстрував, що експортні поставки зазначеної продукції здійснюються далеко не до країн-лідерів імпорту. Більше 90% українських експортних поставок здійснюється до Російської Федерації. Українськими підприємствами не здійснювались поставки до Індії (питома вага у світовій торгівлі в 2015 році – 12%), Китаю (9%), США (7%), Нідерландів (5%), Італії (5%) та Німеччини (5%). Це обумовлюється тим, що переважна більшість підприємств цієї галузі виробляє продукцію, що

користується попитом в країнах колишнього СРСР чи в країнах, що перебували під економічно-технічним впливом СРСР.

Прямі іноземні інвестиції

Структура прямих іноземних інвестицій за країнами походження, тис. дол. США

Країни	2017
Всього	454,4
Велика Британія	*
Нідерланди	*
Російська Федерація	5,1
Китай	*
Литва	*
Туреччина	*

* статистичні дані відсутні

Інформація про нерухоме майно територіальної громади

Об'єкти нерухомості, які можуть бути використані для підприємницької діяльності

Адреса, стислий опис, призначення	Власник	Площа, кв. м
м. Мелітополь, вул. Гетьманська, 137; вбудоване нежитлове приміщення	Кісса Дмитро Олександрович	40,20
м. Мелітополь, майдан Перемоги, 2; нежитлове приміщення № 7	Приватне підприємство «БЮРО-ПЛЮС»	73,50
м. Мелітополь, майдан Перемоги, 2; нежитлове приміщення № 7	Приватне підприємство «БЮРО-ПЛЮС»	206,30
м. Мелітополь, вул. Гетьманська, 109; комплекс будівель	Приватне підприємство «Астурус Юг»	1086,80
м. Мелітополь, прос. 50-річчя Перемоги, 17/1; нежитлове приміщення	Захарова Галина Євгенівна	7,90
м. Мелітополь, просп. Б. Хмельницького, 53; нежитлове приміщення	ФОП Хілініченко Валерій Георгійович	326,9
На правах оренди		
м. Мелітополь, майдан Перемоги, 4; вбудовані нежитлові приміщення	Громадська організація «Спортивно-танцювальний клуб «Гілея-Денс»	91,1
вул. Брів-ла-Гайард, 19; вбудовані нежитлові приміщення	ФОП Нетяга Максим Геннадійович	13,0
м. Мелітополь, вул. Сопіна, 200 (НБК № 16); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	4,00
м. Мелітополь, вул. Гризодубової, 37А (ДНЗ № 99); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	7,5
м. Мелітополь, вул. Вишнева, 84 (ЗОШ № 13); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	6,90
м. Мелітополь, вул. Монастирська, 185 (ЗОШ № 6); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	8,30
м. Мелітополь, вул. Кізіярська, 48; вбудовані нежитлові приміщення	ФОП Бабаніна Елеонора Пилипівна	100,0
м. Мелітополь, вул. Івана Алексєєва, 7; вбудоване нежитлове приміщення	Бірюк Світлана Володимирівна	24,2
м. Мелітополь, вул. Гвардійська, 40/1; спеціалізоване майно (котельня для опалення об'єктів соціальної сфери)	Товариство з обмеженою відповідальністю «Мелітопольські теплові мережі»	
м. Мелітополь, вул. Генерала Петрова, 69а (ЗОШ № 24); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	13,90
м. Мелітополь, вул. Інтеркультурна, 400 (ДНЗ № 39); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	8,70
м. Мелітополь, вул. Брів-ла-Гайард, 17 (ДНЗ № 44); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	7,7
м. Мелітополь, вул. Гризодубової, 54 (ЗОШ № 15); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	7,3
м. Мелітополь, вул. Григорія Чухрая, 29	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	3,4

(ЗОШ № 1); нежитлове приміщення		
м. Мелітополь, вул. Чайковського, 50/2; будівля з прибудовою	Релігійна організація «Мелітопольська мусульманська релігійна община «Іраде»	121,3
м. Мелітополь, вул. Івана Алексєєва, 7; вбудоване нежитлове приміщення	ФОП Нощенко Наталія Вікторівна	12,1
м. Мелітополь, просп. 50-річчя Перемоги, 58; вбудоване нежитлове приміщення	Бондаренко Микола Ілліч	4,5
м. Мелітополь, вул. Гвардійська, 26/1 (ДНЗ № 8); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	4,0
м. Мелітополь, вул. Інтеркультурна, 141 (ДНЗ № 47); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	9,0
м. Мелітополь, бульв. 30-річчя Перемоги, 16А (ДНЗ № 9); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	8,0
м. Мелітополь, вул. Гризодубової, 53 (ДНЗ № 40); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	9,2
м. Мелітополь, вул. Гвардійська, 5/1 (ЗОШ № 2); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	4,0
м. Мелітополь, вул. Дружби, 187 (ДНЗ № 48); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	9,5
м. Мелітополь, вул. Будівельна, 73 (ДНЗ № 5); нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	8,3
м. Мелітополь, вул. Героїв України, 41А; частина будівлі	Бутенко Світлана Вікторівна	39,7
м. Мелітополь, просп. 50-річчя Перемоги, 36/1; вбудоване нежитлове приміщення	ПАТ Акціонерний комерційний банк «Індустріалбанк»	1,50
м. Мелітополь, вул. М. Грушевського, 21-23; вбудовані нежитлові приміщення	Товариство з обмеженою відповідальністю «Зірка-М»	92,0
м. Мелітополь, вул. Садова, 35а (ЗНЗ № 24); вбудоване нежитлове приміщення та обладнання	Товариство з обмеженою відповідальністю «Комбінат шкільного харчування»	208,6
м. Мелітополь, вул. Генерала Петрова, 69а; вбудоване нежитлове приміщення та обладнання	Товариство з обмеженою відповідальністю «Комбінат шкільного харчування»	180,2
м. Мелітополь, майдан Перемоги, 4; вбудоване нежитлове приміщення	ФОП Глинянська Ірина Валеріївна	98,7
м. Мелітополь, майдан Перемоги, 4; вбудоване нежитлове приміщення	Молодіжне об'єднання громадян міського спортивного танцювального клубу «Райдуга»	98,7
м. Мелітополь, вул. Жуковського, 4; будівля, частина вбудованого приміщення	Благодійна організація «Благодійний фонд «Все можливо»	614,6
м. Мелітополь, вул. Жуковського, 4; двоповерхова будівля	Товариство з обмеженою відповідальністю «АНТ АГРОСЕРВІС»	1116,3
м. Мелітополь, вул. Жуковського, 4; вбудовані нежитлові приміщення	Товариство з обмеженою відповідальністю «АНТ АГРОСЕРВІС»	227,2
м. Мелітополь, вул. Жуковського, 4; вбудоване нежитлове приміщення	ФОП Чувалов Олександр Миколайович	277,9
м. Мелітополь, вул. М. Грушевського, 27; вбудовані нежитлові приміщення	ФОП Булгаков Андрій Володимирович	121,7
м. Мелітополь, вул. Гризодубової, 54; будівля (частина підвалу)	Громадська організація «Спортивний клуб боротьби Мелітополь»	169,7
м. Мелітополь, вул. Осипенко, 96; вбудовані нежитлові приміщення	Південно-Східне міжрегіональне управління з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції	46,6
м. Мелітополь, вул. Чернишевського, 28; нежитлові приміщення	Приватне підприємство «Логістика-Мелітополь»	43,8
м. Мелітополь, вул. Чернишевського, 28; нежитлові приміщення	Приватне підприємство «Візіт-М»	138,8
м. Мелітополь, майдан Перемоги, 3; вбудоване нежитлове приміщення	Громадська організація «Міжрайонна спілка учасників АТО»	38,0
м. Мелітополь, вул. Гагаріна, 1; вбудовані нежитлові приміщення	Благодійна організація «Запорізький обласний благодійний фонд «МАРІАМ»	62,4

м. Мелітополь, вул. Червонофлотська, 77; частина житлової будівлі-гуртожитку	Державний навчальний заклад «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»	2004,6
м. Мелітополь, вул. Брив-ла-Гайард, 6; вбудоване нежитлове приміщення	КУ «Центр первинної медико-санітарної допомоги № 2» Мелітопольської міської ради	25,6
м. Мелітополь, вул. Героїв України, 33/1; вбудовані нежитлові приміщення	Управління молоді та спорту Мелітопольської міської ради	76,0
м. Мелітополь, вул. М. Грушевського, 21-23; нежитлове приміщення	Товариство з обмеженою відповідальністю «С-ТРОНГІЯ»	458,0
м. Мелітополь, вул. М. Грушевського, 21-23; вбудоване нежитлове приміщення	Товариство з обмеженою відповідальністю «ДА-ПРОФІС»	30,4
м. Мелітополь, вул. М. Грушевського, 21-23; вбудоване нежитлове приміщення	Товариство з обмеженою відповідальністю «ДА-ПРОФІС»	49,80
м. Мелітополь, вул. М. Грушевського, 21-23; будівлі з прибудовою	Товариство з обмеженою відповідальністю «Зірка-М»	231,90
м. Мелітополь, вул. Пушкіна, 95; комплекс будівель та споруд	Територіальне управління Державної судової адміністрації України в Запорізькій області	2093,9
м. Мелітополь, вул. Інтеркультурна, 58; нежитлове приміщення (підвал)	ФОП Зінченко Володимир Олександрович	231,6
м. Мелітополь, вул. Героїв Сталінграду, 2/1; комплекс будівель та споруд	ФОП Іванова Олена Олександрівна	66,1
м. Мелітополь, вул. Інтеркультурна, 72/1; частина комплексу будівель та споруд	ФОП Ковбаса Роман Олегович; ФОП Рубцов Костянтин Володимирович	333,60
м. Мелітополь, вул. Григорія Чухрая, 29; вбудоване нежитлове приміщення	Громадська організація «Мелітопольська студія бального танцю «Денс Холл»	72,50
м. Мелітополь, вул. Івана Алексєєва, 30; вбудовані нежитлові приміщення	Товариство з обмеженою відповідальністю «Еліна плюс»	16,70
м. Мелітополь, вул. Івана Алексєєва, 7; вбудовані нежитлові приміщення	Товариство з обмеженою відповідальністю «Водно-оздоровчий комплекс «Розмарин»	576,10
м. Мелітополь, вул. Жуковського, 4; частина комплексу будівель та споруд	Товариство з обмеженою відповідальністю «Прометей-2000»	381,30
м. Мелітополь, вул. Жуковського, 4; 3/50 частки комплексу будівель та споруд	Товариство з обмеженою відповідальністю «Прометей-2000»	235,40
м. Мелітополь, вул. Гетьманська, 112/2; комплекс (автостоянка)	ФОП Фокарді Олексій Коррадович	11,30
м. Мелітополь, майдан Перемоги, 3; Гараж № 9	Яневич Андрій Костянтинович	17,00
м. Мелітополь, вул. Івана Алексєєва, 7; частина вбудованого нежитлового приміщення	ФОП Левадна Лариса Йосипівна	7,60
м. Мелітополь, вул. Гагаріна, 7а; комплекс (автостоянка)	ФОП Білецький Ігор Петрович	9,20
м. Мелітополь, вул. Вакуленчука, 30; вбудовані нежитлові приміщення	Управління освіти Мелітопольської міської ради	123,40
м. Мелітополь, вул. Осипенко, 96; вбудовані нежитлові приміщення	Громадська організація «Центр «Побратим»	125,10
м. Мелітополь, просп. Б.Хмельницького, 49; вбудоване нежитлове приміщення	ФОП Кравченко Володимир Леонідович	8,70
м. Мелітополь, вул. Осипенко, 96; вбудоване нежитлове приміщення	Центр дитячої та юнацької творчості Мелітопольської міської ради	15,40

Вільні земельні ділянки для потенційних інвесторів

№	Тип ділянки	Площа ділянки, га	Адреса ділянки	Власник ділянки	Вид цільового призначення ділянки
1	Greenfield	1,5707	вул. Гетьмана Сагайдачного, 200	громада	оптова торгівля

2	Greenfield	0,40	вул.Шмідта,116/8	громада	розміщення та експлуатація виробничих приміщень
3	Greenfield	0,0248	вул. Лесі Українки, 77/2	громада	Магазин
4	Greenfield	0,068	вул. Беляєва (біля № 68)	громада	будівництво та обслуговування багатоквартирного житлового будинку
5	Greenfield	0,066	вул. Чкалова (біля № 31)	громада	будівництво та експлуатація АЗС
6	Greenfield	1,40	вул. Шмідта (біля № 116/8)	громада	проєтування, будівництва та розміщення виробничих будівель та споруд)
7	Brownfield	0,1	вул. Інтеркультурна, 77, 1 поверх	*	*
8	Brownfield	0,1	вул. Інтеркультурна, 77, 2 поверх	*	*
9	Brownfield	невідомо	вул. Індустріальні, 59	*	*
10	Brownfield	26	вул. Д. Донцова, 15	*	*
11	Brownfield	невідомо	Каховське шосе, 17 (за межами міста)	*	*
12	Brownfield	1,45	вул. Героїв України, 210/1	*	*
13	Brownfield	0,7	вул. Героїв України, 210	*	*
14	Brownfield	0,4	вул. Героїв України, 145/1	*	*
15	Brownfield	0,2	вул. Героїв України, 210	*	*
16	Brownfield	0,005	вул. Героїв України, 210	*	*
17	Brownfield	0,6	вул. Героїв України, 211	*	*
18	Brownfield	0,3	вул. Героїв України, 212	*	*
19	Brownfield	0,2	вул. Героїв України, 213	*	*
20	Brownfield	невідомо	вул. Героїв України, 139	*	*
21	Brownfield	невідомо	вул. Героїв України, 139	*	*
22	Brownfield	невідомо	вул. Героїв України, 139	*	*
23	Brownfield	невідомо	вул. Героїв України, 139	*	*
24	Brownfield	невідомо	вул. О. Невського, 24	*	*

* інформація відсутня

5. Фінансовий стан та бюджет міста

Організація бюджетного процесу в місті здійснюється відповідно до Конституції України, Бюджетного кодексу України, Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік та інших законодавчих актів. У Мелітополі забезпечується висока ефективність фінансової політики, дотримуються норми чинного законодавства у цій сфері, забезпечується оперативність прийняття та реалізації управлінських рішень. Доходи бюджету м. Мелітополя формуються за рахунок податкових та неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом, цільових фондів та трансфертів. Темпи зростання доходів бюджету міста (без урахування трансфертів) протягом 2014-2017 рр. були високими та перевищували загальнодержавні показники. Рівень бюджетної забезпеченості (співвідношення обсягу доходів бюджету міста в розрахунку на одного мешканця до середнього показника по місцевих бюджетах в цілому (без урахування трансфертів) також зростав, але залишався невисоким у порівнянні з іншими містами країни. За результатами виконання бюджету в 2015 р. становило 59,9%, в 2016 р. – 61,4%, в 2017 р. – 63,2%.

В умовах бюджетної децентралізації відбуваються структурні зміни як у кількості податків і зборів, що спрямовуються до місцевих бюджетів, так і у відсотковому значенні податкових надходжень до загального обсягу бюджету.

Доходи бюджету, млн грн (сумарно)

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Податок з доходів фізичних осіб	112,4	118,2	113,1	169,0	256,1
Єдиний податок	29,8	31,7	32,1	46,7	68,4
Доходи від відчуження нерухомості та землі	2,0	1,0	2,1	0,8	6,3
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	0,3	0,5	1,0	1,0	0,6
Місцеві податки та збори	31,5	33,3	60,3	94,4	125,2
Плата (податок) за землю	22	21,4	25,2	40,8	44,4
Податок на нерухомість	0	0	1,9	6,5	11,8
Акцизний збір	0	0	52,5	73,2	84,2
Інші місцеві податки та збори	1,5	1,6	1,1	0,4	0,6
Податкові надходження разом	136,2	141,3	226,1	337,6	466,1
Дохід від оренди комунального майна	2,4	1,6	0,9	0,9	1,0

Збільшується значення для бюджету міста податку з доходів фізичних осіб (2013 р. – 33,24% у загальному обсязі власних надходжень, 2017 р. – 54,0%). Місцеві податки та збори у 2013 р склали 23,1%, а у 2017 році – 27%.

Характерними для Мелітополя є нижчий (на 28,9% у 2016 р. та на 23,3% у 2017 р.) за середній по країні рівень середньомісячної заробітної плати за умов залежності доходної частини бюджету міста від надходжень податку з доходів фізичних осіб.

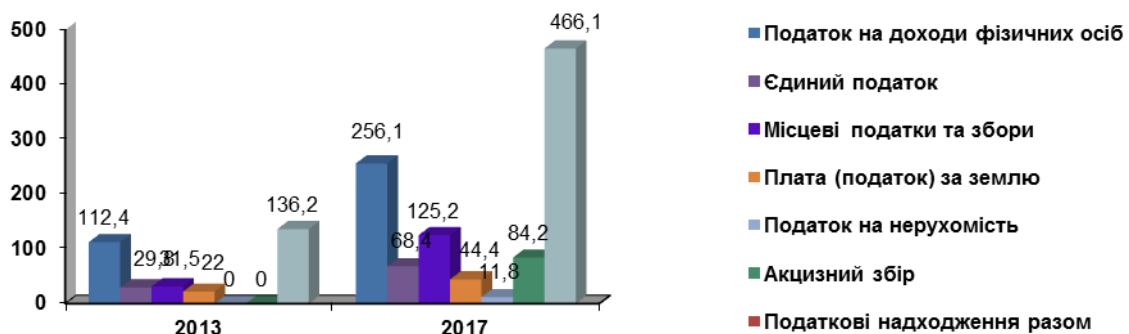

Рис. 8. Доходи бюджету, млн грн

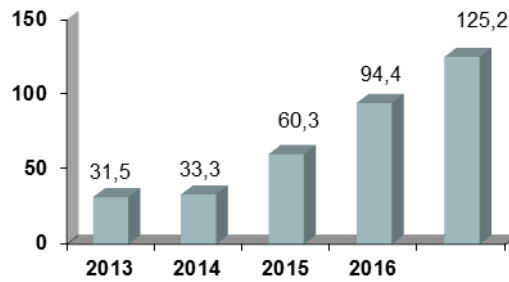

Рис. 9. Динаміка місцевих податків та зборів 2013-2017 рр., млн грн

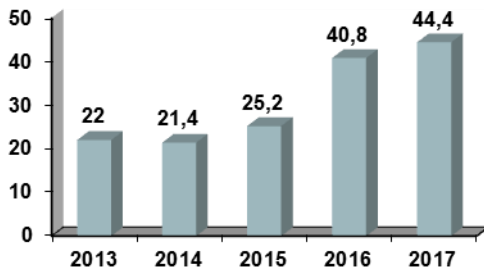

Рис. 10. Плата (податок) за землю, млн грн

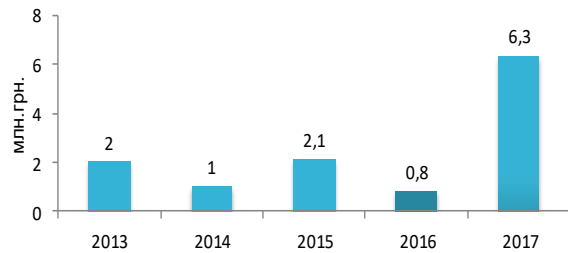

Рис. 11. Доходи від відчуження нерухомості та землі, млн грн

В Мелітополі спостерігається зростання надходжень до місцевого бюджету від відчуження нерухомості та землі.

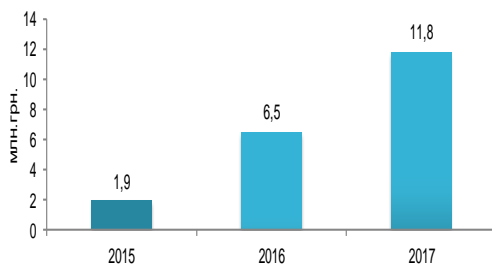

Рис. 12. Податок на нерухомість, млн грн

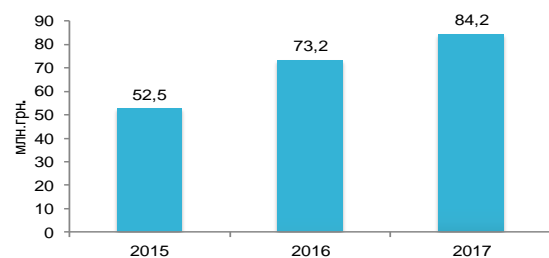

Рис. 13. Акцизний збір, млн грн

Загалом, за даними Рейтингового звіту MLTP 001-001 про визначення кредитного рейтингу м. Мелітополя у 2018 р. (http://www.credit-rating.ua/img/files/reports/report_49B26858-F55C-424C-85B4-60D87317C316.pdf) він є нижчим (на 28,9% у 2016 р. та на 23,3% у 2017 р.) за середній по країні за:

- рівнем середньомісячної заробітної плати (питома вага від надходжень податку з доходів фізичних осіб в доходах загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів становить 53,6%);
- високою потребою в залученні додаткового фінансування, в тому числі на відновлення об'єктів міської інфраструктури та житлово-комунального господарства;
- впливом негативних чинників на фінансовий ринок і невисокою діловою активністю в окремих секторах економіки, що негативно впливає на потенціал зростання й платоспроможність економічних суб'єктів.

Загалом фінансова система міста характеризується високими темпами зростання доходної частини бюджету (135,5% у 2015 році, 144,9% у 2016 р. та 138,2% у 2017 р.), зокрема в результаті позитивного впливу бюджетної та податкової реформ, диверсифікацією господарського комплексу міста та помірним рівнем концентрації надходжень до бюджету за основними платниками податків та інших обов'язкових платежів.

Доходи міського бюджету на одного мешканця, грн

Регіони	Всього	Податок на доходи фізичних осіб	Податок на прибутки підприємств	Місцеві податки та збори	Плата (податок) за землю	Податкові надходження разом
2013 р.						
Місто Мелітополь	1750,2	715,92	1,69	9,51	140,29	867,7
2017 р.						
Місто Мелітополь	5764,59	1652,25	3,94	807,83	286,57	3007,58
У середньому по містах Запорізької області	10544,4	2960,37	47,83	1559,48	989,35	4956,23

Основними джерелами доходної частини бюджету міста у 2018 р. залишається податок на доходи фізичних осіб, податок на майно (в тому числі орендна плата за землю та земельний податок з юридичних і фізичних осіб), єдиний та акцизний податки, трансферти. Бюджетом міста було передбачено помірні темпи зростання обсягу податкових надходжень до показників минулого періоду (на 10,8%), що буде забезпечено збільшенням надходжень податку на доходи фізичних осіб (на 12,5%).

Станом на 01.01.2018 р. прями або гарантовані борги міської ради відсутні, однак спостерігається помірний рівень запланованого зростання боргового навантаження бюджету.

Структура видатків бюджету громади, млн грн

Статті видатків	2018 (прогноз)
Заробітна плата	323,1
Нарахування на оплату праці	71,2
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	10,5
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	0,2
Продукти харчування	32,7
Оплата послуг (крім комунальних)	45,3
Видатки на відрядження	0,8
Оплата теплопостачання	30,7
Оплата водопостачання та водовідведення	2
Оплата електроенергії	17,1
Оплата природного газу	7,4
Оплата інших енергоносіїв	0,3
Дослідження і розробки, окремі заходи розвитку по реалізації державних (регіональних) програм	0,2
Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку	202,8
Обслуговування внутрішніх боргових зобов'язань	0,5
Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	30,5
Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів	0,9
Інші виплати населенню	510,1
Інші поточні видатки	0,5
Придбання обладнання і предметів довгострокового користування	18,9
Капітальне будівництво (придбання) житла	0,4
Капітальне будівництво (придбання) інших об'єктів	0,5
Капітальний ремонт інших об'єктів	109,4
Реконструкція та реставрація інших об'єктів	52,5
Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	43,8
Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів	0,9
Капітальні трансферти населенню	0,25
Надання кредитів підприємствам, установам, організаціям	0,2
Нерозподілені видатки	3,0
Всього	1516,6

Значна частина бюджету міста використовується на виплати населенню міста (33,63%), при чому капітальні видатки складають лише 19,71%.

Для бюджету міста характерним є помірний рівень концентрації джерел наповнення доходної частини загального фонду як за основними галузями, так і основними платниками податків.

Надходження кожного з основних платників не перевищували 6% доходної частини загального фонду бюджету міста (без урахування трансфертів).

Найбільші платники податків у 2017 році, млн грн

Назва	Сплачено ПДФО	Акциз	Плата за землю	Податок на нерухомість
ТОВ «ТК Мегаполіс – Україна»	1,1	24,8	0	0
ПАТ «Мелком»	2,3	0	1,5	0,057
ТОВ «Гідросила-Тетіс»	4,1	0	0	0
ПАТ «Олійноекстракційний завод»	4,5	0	0,5	0,026
ПАТ «Мелітопольгаз»	4,6	0	0,059	0,075
ТОВ «Тара»	5,0	0	0,2	0
ТОВ «АТБ-маркет»	5,6	8,3	0	0,2
ЗАТ ЗАЗ	5,9	0	1,4	0,007
ПАТ «Гідросила МЗТГ»	6,5	0	1,7	0,007
МДПУ	7,8	0	0,02	0
КУ Станція швидкої медичної допомоги	8,6	0	0	0
ТДАТУ	9,9	0	0,02	0
ВПТ «Запоріжжяобленерго»	10,6	0	0,2	0,08
Управління освіти ММР ЗО	31,5	0	0,03	0
Філія Придніпровської залізниці	43,4	0	1,1	0,1
ПАТ «Укрзалізниця»				

Суттєва залежність бюджету від окремих основних платників податків відсутня. Відповідно, чутливість доходної частини бюджету міста до економічних ризиків є помірною. Рівень самостійності бюджету достатній, залежність від базової дотації незначна.

Мелітопольська міська рада стабільно залучає додаткові ресурси на розвиток території за рахунок державної субвенції на соціально-економічний розвиток та ДФРР.

Перелік та вартість реалізованих проектів за кошти державної субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів та ДФРР

Назва	Рік	Сума, тис. грн	Коментар (що досягнуто завдяки проекту)
Державна субвенція на соціально-економічний розвиток регіонів			
Капремонт вітражів ДЮСШ №1	2013	92,0	Економія енергоресурсів, природне освітлення
Капремонт вітражів ДЮСШ №3	2013	97,7	
Капремонт системи опалення відокремленої будівлі інфекційного корпусу по вул. Кізіярській, 48	2013	188,7	Економія енергоресурсів
Придбання сучасного медичного обладнання для клініко-біохімічної лабораторії	2013	321,2	Більш якісні аналізи для населення, скорочення терміну виробу аналізів
Капремонт м'якої покрівлі будівлі поліклініки № 3 по вул. Індустріальній, 89	2013	41,0	
Капітальний ремонт НВК №16	2013	151,0	
Навчально-виховний комплекс № 9, II корпус (дошкільний заклад) вул. Держинського, 412-а – реконструкція інженерних мереж, обладнання харчоблоку	2013	272,5	Більш якісне харчування дітей дошкільного віку
Будівництво блочно-модульної котельні по вул. Лютневій, 237/3	2013	1278,5	Економія енергоресурсів
Капітальний ремонт пр. Б. Хмельницького (від вул. Гетьмана Сагайдачного до вул. Героїв України)	2017	10000,0	Підвищення якості дорожнього покриття
Придбання апарату для штучної вентиляції легень, 2 одиниці для КУ «Мелітопольська міська лікарня № 2» Мелітопольської міської ради	2017	1475,0	Більш якісне медичне обслуговування населення міста
Придбання монітору пацієнта, 6 одиниць для КУ «Мелітопольська міська лікарня № 2» Мелітопольської міської ради	2017	900,0	Більш якісне медичне обслуговування населення міста
Придбання дефібрилятора-монітора для КУ «Мелітопольська міська лікарня № 2»	2017	250,0	Більш якісне медичне обслуговування

Мелітопольської міської ради			населення міста
Придбання портативного УЗД-сканера для КУ «Мелітопольський пологовий будинок» Мелітопольської міської ради	2017	900,0	Більш якісне медичне обслуговування населення міста
Придбання апарату для штучної вентиляції легень для КУ «Мелітопольський пологовий будинок» Мелітопольської міської ради	2017	1475,0	Більш якісне медичне обслуговування населення міста
Придбання медичного обладнання для операційного блоку комунальної установи «Територіальне медичне об'єднання «Багато профільна лікарня інтенсивних методів лікування та швидкої медичної допомоги» Мелітопольської міської ради, проспект Б. Хмельницького, 46/9	2017	3000,0	Більш якісне медичне обслуговування населення міста
Придбання медичного обладнання для операційного блоку КУ «Мелітопольський міський пологовий будинок» Мелітопольської міської ради, вул. Кізірська, 37	2017	2000,0	Більш якісне медичне обслуговування населення міста
Кошти Державного фонду регіонального розвитку			
Реконструкція центральних очисних споруд КП «Водоканал» Мелітопольської міської ради (преаератор №1, первинний відстійник № 2, аеротенк №2)	2016	14846,0	Знаходиться на корегуванні
КУ «Стадіон «Спартак» ім. О. Олексенка» ММР ЗО – реконструкція північного крила західної трибуни	2017	12182,8	Проведення змагань державного значення

Протягом 2017 р. видатки зазначених джерел використовувалися на проекти, спрямовані на покращення доріг місцевого значення, на переоснащення закладів охорони здоров'я (7 проектів), розвиток інженерної інфраструктури міста та реконструкцію стадіону.

Структура видаткової частини бюджету за економічною класифікацією характеризується зростанням у 2017 р. питомої ваги капітальних видатків до 12,4% Рейтинговий звіт (MLTP 001-001) – місто Мелітополь 11 (10,7% у 2016 р.), що відповідає високому рівню, порівняно з іншими містами України. Питома вага захищених статей в обсязі видатків загального фонду бюджету скоротилась, але залишається високою.

6. Фінансова інфраструктура та мережа підтримки бізнесу

Фінансова інфраструктура

Фінансова інфраструктура міста представлена філіями практично усіх найпотужніших банківських установ країни. Є практика співпраці банківських установ з Мелітопольською міською радою в частині реалізації державних програм. Більшість банківських установ мають програми підтримки малого та середнього бізнесу.

Список банківських установ, розташованих на території міста Мелітополя

Назва	Адрес	Телефон
А-Банк	м. Мелітополь, вул. Шмідта, 6	(0800) 50-08-09
Альфа-банк	м. Мелітополь, вул. Героїв України, 40	(0800) 50-20-50
Індустріалбанк	м. Мелітополь, вул. Михайла Грушевського, 24	(0619) 42-16-77 (0800) 50-35-35
Креді Агріколь Банк	м. Мелітополь, пр. Хмельницького, 22	(0800) 30-55-55 (0619) 42-16-69
МетаБанк	м. Мелітополь, вул. Шмідта, 2	(0800) 30-10-38
ОТП Банк	м. Мелітополь, пр. Богдана Хмельницького, 39	(0619) 44-09-27 (0800) 30-00-50
Ощадбанк	м. Мелітополь, вул. Героїв України, 65	(06192) 44-02-39 (0800) 21-08-00
ПриватБанк	м. Мелітополь, пр. Богдана Хмельницького, 46Б	3700
Промінвестбанк	м. Мелітополь, вул. Олександра Довженко, 14	(0619) 42-66-04 (0800) 21-51-61
ПУМБ	м. Мелітополь, вул. Фрунзе, 19	(044) 290 7 290 (096) 290 7 290 (050) 290 7 290
Райффайзен Банк Аваль	м. Мелітополь, вул. Бєляєва, 57-а	(044) 490 8888
ТАСКОМБАНК	м. Мелітополь, пр. Б. Хмельницького, 42	(0619) 44-00-32 (0619) 42-45-22
Укргазбанк	м. Мелітополь, вул. Гризодубової, 55	(06192) 5-01-91 (0800) 30-90-00
Укрексімбанк	м. Мелітополь, вул. Олександра Невського, 24/1	(0619) 44-01-56 (0800) 50-44-50
УкрСіббанк	м. Мелітополь, пр.50-річчя Перемоги, 21	(0619) 422 830

Банки з державною часткою в статутному капіталі, такі як «Укргазбанк», «Ощадбанк», «Приватбанк» беруть участь у реалізації державних програм з підтримки малого та середнього бізнесу, впровадження ресурсоощадного господарювання.

Більш доступними є кредитні ресурси – це близько сорока кредитних сервісів, однак, як і в цілому по країні, відсоткові ставки є досить значними і даний ресурс характеризується задоволенням потреб у споживчих кредитах.

Практика кредитних спілок не є поширеною в місті.

Мережа підтримки малого та середнього бізнесу

Інфраструктура підтримки малого та середнього бізнесу є досить розгалуженою. В місті діють три бізнес-інкубатори. Утворені переважно в результаті реалізації проектів МТД, вони створені як у вищих навчальних закладах – Бізнес-інкубатор Таврійського державного аграрного університету, або діють як самостійні установи (Бізнес-інкубатор «Ліфт, Бі»). Учасниками можуть бути жителі Мелітополя і району, які можуть користуватися всіма послугами «Бізнес-інкубатор» (робоче місце, технічне забезпечення, забезпечення відповідним обладнанням, можливість використовувати конференц зал для просування свого бізнесу).

Також в місті успішно працює мережа бізнес-центрів та консультаційних установ, ціла низка

навчальних центрів.

Перелік об'єктів інфраструктури підтримки бізнесу міста

Назва	Адрес	Телефон
«Кар'єра» - учбовий центр	пр. Богдана Хмельницького, 70, каб. 403	+38 (096) 580-00-14; +38 (063) 215-55-76
Бізнес-центр ООО МТД Рефма	пр. 50 річчя Перемоги, 22	+38 (0619) 6-57-72
«Mir» мовний учбовий центр	пл. Перемоги, 3	+38 (098) 498-11-17
Центр правового захисту «Акцент плюс»	пл. Перемоги, 3 (оф. 602)	+38 (097) 664-51-34 +38 (093) 066-14-93
«Авва» учбовий центр	ул. Шмідта, 13	+38 (0619) 43-81-39
«Лигион» оренда офісів	пр. Б. Хмельницького, 70	+38 (0619) 43-11-57
Учбовий центр «Альфа-курси»	пр. Богдана Хмельницького, буд 70	+38 (050) 480-76-66, +38 (097) 365-65-65
«Авилон» агентство нерухомості	р. Богдана Хмельницького 72	+38 (067) 980-89-89; +38 (050) 606-64-27
«Пріоритет» – юридична фірма	вул. Героїв Сталінграда, 3	+38 (0619) 44-01-75; +38 (0619) 44-87-51
«Горком» – юридична громадська організація	вул. Чернишевського, 39	+38 (0619) 44-84-56
«Захист Бізнесу» юридична консультація	вул. Ярослава Мудрого, 17	+38 (0619) 42-37-78
«Захист» юридична фірма	вул. Гризодубової, 50	+38 (0619) 41-41-75
«Право» юридична контора	вул. Героїв України, 40	+38 (067) 613-97-00
Мелітопольське експертно-технічне агентство нерухомого майна	пл. Перемоги 3, офіс 102	+38 (0619) 44-05-06
«Меценат» НПФ	вул. Гетмана Сагайдачного, 29/1	+38 (0619) 42-25-96
Бізнес-інкубатор «Ліфт»	вул. Гетьманська, 109	+38 097 056-96-29
Бізнес-інкубатор (БІ)	вул. Ярослава Мудрого 11/2	+38 098 237-25-16
Бізнес-інкубатор ТГАТУ	вул. Грушевського, 5, каб. 17	

7. Транспортна інфраструктура та зв'язок

Загальне управління та контроль за процесами надання транспортних послуг і послуг зв'язку здійснює відповідний підрозділ Мелітопольської міської ради у межах міста Мелітополя.

Міжміське сполучення

Перевезення пасажирів і вантажів здійснюється різними видами транспорту. Мелітополь має розвинену транспортну інфраструктуру, до якої входить мережа автомобільних доріг та залізничних шляхів, вокзали та станції.

Загальна довжина автомобільної мережі в межах м. Мелітополя складає біля 345 км, у т. ч. з асфальтовим покриттям 167 км, з ґрунтовим – 165,5 км, з щебеним – 7,5 км та близько 5,0 км з іншим покриттям (бетон, бруківка). Автомобільні дороги довжиною 106 км потребують виконання ремонтних робіт.

Через місто проходять дві основні магістралі державного значення М-14 Одеса-Новоазовськ та М-18 Харків-Сімферополь. Через територію міста прокладена залізнична колія та працює залізнична станція Придніпровська залізниця. В місті наявні два об'єкти транспортної інфраструктури, що призначені для надання послуг з перевезення перевізникам та пасажиром автомобільним транспортом на міжміських та приміських маршрутах загального користування. Це два автовокзали: міжміська автостанція № 1 та приміська автостанція № 2.

Громадський транспорт міста

Усю територію міста охоплює розгалужена мережа автобусних маршрутів загального користування. До складу цієї мережі включено 35 міських автобусних маршрутів загального користування, перевезення на яких відповідно до укладених договорів на перевезення пасажирів на міських автобусних маршрутах загального користування в Мелітополі здійснюється 374 транспортними засобами.

Показники міських перевезень

Показники міських перевезень	2013	2014	2015	2016	2017
Перевезено пасажирів, тис. од.	21694,1	22171,4	19335,2	19026,1	18325,2
Сумарна довжина маршрутів, км	817,1	817,1	766,6	746,2	746,2
Кількість маршрутів, од.	38	38	36	35	35
Пасажирооборот, млн. пас.-км	17,7	18,1	14,8	14,1	13,6

З 2015 р. спостерігається скорочення довжини маршрутів (на 71 км) та їх кількість (на 3 маршрути).

Рис. 14. Показник кількості перевезених пасажирів, 2013-2017 рр.

Також спостерігається незначне скорочення обсягу пасажироперевезень, починаючи з 2014 р., у т. ч. через відтік населення та збільшення кількості індивідуального автотранспорту.

З метою покращення потреб мешканців у наданні транспортних послуг на території м. Мелітополя договорами на перевезення пасажирів на міських автобусних маршрутах загального користування. Заплановано у разі необхідності оновлення транспортних засобів до рівноцінних сучасного виробництва. Наразі транспортні послуги надають приватні підприємства. Також, органами місцевого самоврядування м. Мелітополя проводиться

попередня робота щодо придбання в 2018 р. автобусів та запуску на території міста Мелітополя міського комунального транспорту, який заплановано ввести на один міський автобусний маршрут. Загальна запланована потужність вказаного транспорту складає приблизно 2500-3000 тис. пасажирів

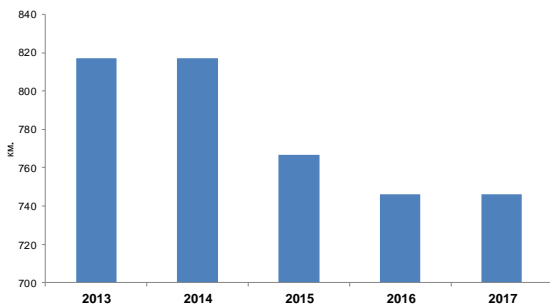

Рис. 15. Сумарна довжина маршрутів, км

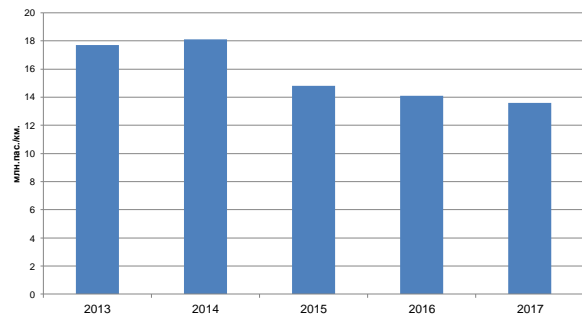

Рис. 16. Динаміка зміни пасажирообороту

Таксомоторні перевезення легковими автомобілями за вимогою пасажирів в межах території міста здійснюють 4 радіослужби таксі: «Пан-таксі», «Таврія-таксі», «Алекс-таксі», «Економ-таксі».

Розвиток мережі зв'язку

В Мелітополі представлені усі види сучасних комунікаційних технологій та сервісів.

Поштовий зв'язок

На території міста працює Центр поштового зв'язку №4 Запорізької дирекції ПАТ «Укрпошта», який розміщений у 16 відділеннях та надає мешканцям послуги з пересилання усіх видів поштових відправлень, посилок та документів, розповсюдження періодичних видань, приймання різних видів платежів тощо. Також, свої транспортні та логістичні послуги у сервісі експрес-доставки документів, вантажів, посилок та іншого для фізичних та юридичних осіб надають логістичні центри «Нова пошта», яка має в межах міста 10 відділень, «Делівері», «Автолюкс Експрес Пошта», «Ін тайм», транспортна компанія «SAT».

Телебачення

У місті функціонує мережа телебачення та радіомовлення. Мешканців міста забезпечують інформацією 2 місцеві телерадіокомпанії «МТВ-Плюс» та «ТРК-Мелітополь», декілька ефірних FM-радіостанцій, розгалужена мережа кабельного телебачення інтернет провайдера «Воля», «Київстар», транслюється близько 32 загальнонаціональних та регіональних каналів телебачення суспільного мовлення.

Інтернет

Послуги швидкісного мобільного інтернету нового покоління 3G або 4G стали доступними абонентам Київстар, VODAFONE, LIFECCELL. Декілька років на території міста існує покриття безкоштовного інтернету «ДоброWiFi», до якого може під'єднатися кожен, що бажає, мешканець або гість Мелітополя, зокрема в лікарнях, біля громадських зупинок та вокзалів, а також в інших місцях міста, де є підключення до Wi-Fi зони. Компанією LIFECCELL в місті проводяться роботи з підключення швидкісного мобільного інтернету 4,5G на базі нових технологій LTE Advanced Pro.

У галузі зв'язку свої послуги надає Мелітопольський комбінований центр телекомунікацій №536 Запорізької філії ПАТ «Укртелеком». Послуги забезпечення мешканців мобільним зв'язком забезпечують мобільні оператори Київстар, VODAFONE (MTC), LIFECCELL. Інтернет провайдери Інтертелеком, Воля, Медіана, Фринет, Radiocom, Квазар Лінк, DATAGROUP, що діють на території міста, надають можливість усім соціальним верствам населення та підприємствам доступні різноманітні послуги користування інтернетом та інтернет-телебаченням.

8. Інфраструктура торгівлі та послуг

Згідно з Генеральним планом м. Мелітополя існуючий стан мережі продовольчих та непродовольчих товарів, аптек, ринкових комплексів значно перевищує нормативні показники. За даними Генерального плану в місті Мелітополі не вистачає місць в підприємствах громадського харчування (на 14% менше необхідної норми), робочих місць в підприємствах побутового обслуговування (на 84% менше необхідної норми), місць в готелях (на 71% менше необхідної норми).

8.1. Мережа закладів торгівлі та громадського харчування

В місті широко розвинута мережа фірмових закладів торгівлі: 9 магазинів ТОВ «АТБ-маркет», 3 магазини мережі «Сільпо-Фуд», 11 магазинів «Ветеран», 8 магазинів «Харчі» та 5 магазинів «Скорпіон».

Достатньо розвинута фірмова торговельна мережа місцевих товаровиробників, а саме: 14 торговельних об'єктів ТОВ «Мелітопольський хлібокомбінат», 14 торговельних об'єктів ТОВ «Агро-Сервіс», 20 торговельних об'єктів ТОВ «Лідер», 26 торговельних об'єктів ПАТ «Мелітопольський м'ясокомбінат», 5 торговельних об'єктів ТОВ «Фантазія».

Мережа закладів торгівлі та громадського харчування та побутового обслуговування

Установи, підприємства, споруди	Загальна потреба	Потреба за нормативом	Фактично	Необхідне розширення
Магазини продовольчих та непродовольчих товарів, кв. м торгової площі	36110	37970	69040	Ні
Аптеки, одиниць	30	34	75	Ні
Ринкові комплекси, кв. м торгової площі	6280	6280	68037	Ні
Підприємства ресторанного господарства, місце	6280	6392	5495 8772	897 ні
Підприємства побутового обслуговування населення, робочих місць	1413	1637	260 1300	1377 337
Готелі, місць	754	754	215 255*	539 499

За інформацією управління з розвитку підприємництва, промисловості та захисту прав споживачів:

- кількість місць в підприємствах ресторанного господарства перевищує необхідну норму на 2380 посадочних місць, або на 37%;
- кількість робочих місць в підприємствах сфери побутового обслуговування менше необхідної норми на 337, або на 20,5%;
- кількість місць у готелях менше необхідної норми на 499, або на 66%.

Підприємства ресторанного господарства, побутових послуг та аптечні заклади міста Мелітополя здебільше розташовані на центральних вулицях міста та в спальних мікрорайонах, одночасно з тим, у приватному секторі та віддалених мікрорайонах відзначається недостатня кількість аптек та об'єктів побутового обслуговування.

Станом на 01.01.2018 р. в місті налічується 1483 об'єктів роздрібно торгівлі (у т. ч. магазини, відділи, кіоски, аптеки, АЗС), 134 об'єкти оптової торгівлі, 147 підприємств ресторанного господарства (ресторани, кафе, бари, кафетерії, кулінарії, їдальні та їдальні у ВУЗах, буфети тощо), 16 змішаних та продовольчих ринків і торговельних майданчиків, з них 2 оптово-роздрібних, 345 об'єктів сфери послуг у тому числі перукарні, салони краси та масажні центри, стоматологічні кабінети, автостоянки, станції технічного обслуговування, сауни, швейні майстерні, ательє та інші об'єкти.

8.2. Готельний бізнес

У місті відчувається потреба у розвитку готельного господарства. За інформацією управління з розвитку підприємництва, промисловості та захисту прав споживачів кількість місць у готелях менше необхідної норми на 499, або на 66%.

Можливості для розміщення гостей у готелях, пансіонатах, турбазах

Заклад	Кількість ліжок	Річна заповнюваність
«Башня»	7	50
«Планета МТФ»	7	30
«Ліра»	36	33
«Сім зірок»	7	20
«Воронцовський»	49	70
«Lord»	25	5
«Мелітополь»	готель на ремонті	
«Гостинний двір»	11	30
«Отель»	7	30
«Діана»	інформація відсутня	
«Південний»	29	20
«Атриум»	12	50
«TRIO»	14	50
«Дубрава»	51	5
Всього	255	

Сертифікацію та оцінювання готелю здійснюють органи із сертифікації, що призначаються Мінекономрозвитку для виконання у державній системі сертифікації УкрСЕПРО робіт із сертифікації (Пункт 3 в редакції Постанови КМ№ 830 від 05.09.2012). Категорії мелітопольським готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), не встановлено.

Іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), у тому числі мотелям, пансіонатам, будинкам відпочинку, туристичним базам, кемпінгам, категорія встановлюється за рівнем обслуговування в них (перший, другий, третій, четвертий та відповідно п'ятий рівні).

Кількість гостей, осіб

Регіони	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Запорізька область	54415	39010	30922	40376	47675

9. Житлово-комунальна та енергетична інфраструктура

9.1. Житловий фонд

У Мелітополі ринок надання послуг з обслуговування житла знаходиться у стані формування. Основна кількість будинків залишаються на балансі КП «Житловий масив». Комунальне підприємство отримало 7 лотів з 9 на обслуговування житлового фонду.

Також на ринок увійшли харківська компанія «ФАКРО-буд», ТОВ «Місто для людей-Сервіс».

До обслуговування неорганізованих будинків в Мелітополі, нові керуючі компанії приступили з 1 січня 2018 р. Середній розмір тарифу становить 2,50 грн, то максимальний тариф буде 4,14 грн за метр квадратний, а мінімальний – 3,20 грн. Найбільше доведеться платити мешканцям малоповерхових будинків, а саме 4,17 грн за квадратний метр.

Стан житлового фонду

Показники	2012	2017
Заселені будинки разом	66856	69642
у тому числі індивідуальні будинки	22390	22847
Житловий фонд, тис. кв. м загальної площі	3899231,09	3785661,26
% помешкань, підключених до комунального водопостачання	84	88
% помешкань, підключених до комунального газопостачання	81	83
% помешкань, підключених до комунальної системи каналізації	49	52
% помешкань, підключених до центрального опалення	56	58

Помешкання – квартира або індивідуальний будинок

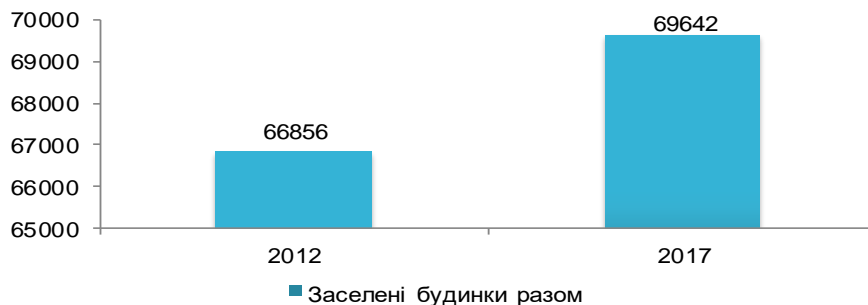

Рис. 17. Показник заселених будинків

Введення нового житла

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Новозбудовані житлові будинки разом	-	-	-	-	9	9
у тому числі індивідуальні будинки	-	-	-	-	7	7
Середній розмір нового помешкання, м ²	-	-	-	-	120	120

Забезпеченість мешканців житлом

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Забезпеченість житлом 1 кв. м на особу по місту	13,65	13,65	13,65	13,65	13,65
Забезпеченість житлом 1 кв. м на особу по області	13,65	13,65	13,65	13,65	13,65
Забезпеченість житлом 1 кв. м на особу по Україні	13,65	13,65	13,65	13,65	13,65

9.2. Комунальна інфраструктура та інженерні мережі

Місто відзначається високою потребою в залученні додаткового фінансування, в тому числі на відновлення об'єктів міської інфраструктури та житлово-комунального господарства.

Житлово-комунальному господарству м. Мелітополя, як і для переважної більшості міст України, притаманний високий рівень зношеності основних засобів (зокрема, житлового фонду та будівель бюджетних установ), об'єктів інженерної та транспортної інфраструктури міста. Міська влада щороку виділяє кошти на фінансування заходів у сфері житлово-комунального господарства та проводить роботу у напрямку поліпшення надання послуг та зменшення енергоспоживання. Міська влада приєдналась до Угоди мерів у 2014 році та розробила План дій зі сталого енергетичного розвитку.

З метою реалізації важливих для міста проектів у сфері підвищення енергоефективності Мелітопольська міська рада проводить підготовчу роботу щодо залучення кредитних коштів та співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями. Протягом аналізованого періоду відбувся поетапний перегляд тарифів на комунальні послуги відповідно до постанов Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Рівень оплати населення за житлово-комунальні послуги перевищував середні показники багатьох міст країни, проте за деякими видами послуг був нижчим за 100%. Обсяг заборгованості населення за житлово-комунальні послуги (без урахування послуг із постачання електричної енергії та газопостачання) у розрахунку на 1 мешканця відповідав низькому рівню боргу.

Водопостачання та водовідведення

Водопостачання м. Мелітополя здійснюється двома водозаборами Мелітопольським та НовоПилипівським.

Мелітопольський водозабір:

- 4 насосні станції водопостачання (ВНС № 1, 2, 3, ВНС по вул. Гвардійській). На території насосних станцій знаходяться 11 накопичувальних резервуарів чистої питної води загальним обсягом 4300 м³;
- 27 діючих артезіанських свердловин;
- 25 підвищувальні насосні станції, що встановлені для стабільного водопостачання 9-ти поверхових і вище житлових будинків.

Ново-Пилипівський водозабір:

- 2 насосні станції водопостачання (ВНС № 4, 5). На території насосних станцій знаходяться 4 накопичувальних резервуара чистої питної води загальним обсягом 14000 м³;
- 9 діючих артезіанських свердловин.

КП «Водоканал» відповідно до наявних потужностей може подати місту близько 32 тис. м³/доб. питної води. Якість питної води відповідає ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною». Питна вода в м. Мелітополі не потребує додаткової обробки. Водопостачання міста здійснюється цілодобово.

За останні 5 років протяжність мережі водопостачання та водовідведення зросла усього на 3,37 км, а споживання питної води скоротилося, як громадському секторі, так і на підприємствах з централізованої системи, однак не виключається споживання із несанкціонованих свердловин.

Водопостачання та водовідведення

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Протяжність мереж водопостачання, км	420,0	420,0	420,0	422,3	422,37
Протяжність мереж водовідведення, км	166,9	166,9	166,9	166,9	167,29
Споживання питної води, тис. м ³ – всього, у тому числі:	4897,6	4790,4	4450,3	4495,1	4608,7
- населення	3745,6	3733,5	3494,5	3526,2	3585,4
- підприємства	1152,0	1056,9	955,8	968,9	1023,3

Запаси води в Ново-Пилипівському і Мелітопольському водозаборах вивчалися спеціалізованою організацією і згідно з протоколами засідання колегії Державної комісії України про запаси корисних копалин при Міністерстві екології природних ресурсів від 17 червня 2005 року № 981 і 982 на розрахунковий термін 25 років балансові експлуатаційні запаси підземних вод Ново-Пилипівського водозабору складають 37,6 тис. м³/добу, по Мелітопольському водозабору – 21,4 тис. м³/добу. Таким чином, загальний показник становить 59,0 тис. м³/добу.

Водопостачання м. Мелітополя виконується цілодобово.

На балансі КП «Водоканал» обліковується 10 насосних станцій каналізації проектною продуктивністю 60,0 тис. м³/добу, а також центральні очисні споруди повної біологічної очистки, продуктивністю – 63,0 тис. м³/добу. ЦОС містить механічну очистку на решітках, пісковловлювачах і первинних відстійниках, біологічну очистку в аеротенках, вторинних відстійниках, обробку опадів у мулоущільнювачах, знезараження хлоруванням, а також станцію біологічного очищення продуктивністю – 2,1 тис. м³.

Центральні очисні споруди м. Мелітополя будувалися в кінці 1970 років і введені в експлуатацію в 1983 році. Якість очищених стоків, аналіз яких проводиться щоденно, знаходиться в межах допустимих норм.

Загальна протяжність мереж каналізації – 166,90 км, у тому числі:

- головних колекторів – 19,6 км;
- вуличних каналізаційних мереж – 73,6 км;
- внутрішньоквартальних і внутрішньодворових мереж – 73,7 км.

Протягом 2016 – 2017 рр., використовуючи кошти місцевих бюджетів. Та кошти підприємства ведеться робота з оновлення систем водопостачання та водовідведення.

Теплопостачання

Теплопостачання (на рік)

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Протяжність мереж, км	61,92	59,64	59,64	62,05	62,13
Опалення, Гкал - всього, у тому числі:	203469,68	196339,4	168654,91	175608,86	156596,22
- населення	161458,36	157506,06	137800,64	144035,35	129999,08
- підприємства	42011,32	38833,34	30854,27	31573,51	26597,14
Проектна потужність	142437607	147133090	144109547	143544220	140800787

Дані з теплопостачання дозволяють зробити висновок щодо тенденції до скорочення споживання як жителями, так і суб'єктами господарювання.

Газопостачання

Газопостачання (на рік)

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Протяжність мереж, км	1292,1	1293,01	1304,42	1304,95	1434,07
Споживання газу, тис. м ³ - всього, у тому числі:			74276,694	75915,295	68311,987
- населення	-	-	41085,665	40920,527	36375,03
- підприємства	-	-	33191,029	34994,768	31936,957
Проектна потужність	332	331	332	332	332

Електропостачання**Електропостачання (на рік)**

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Протяжність мереж, км	1459,256	1459,256	1459,256	1459,256	1459,256
Споживання електроенергії, МВт-год - всього, у тому числі:	342008,6	344007,1	333427,3	344245,5	337732,5
- населення	148491,1	154130,8	145702,6	146193,2	141699,0
- підприємства	193517,5	189876,3	187724,7	198102,3	196033,5
Проектна потужність	118,695	118,825	119,34	120,375	121,235

Протяжність мереж електропостачання протягом досліджуваного періоду залишилася незмінною. Споживання електроенергії населенням скоротилося за цей же період на 5%, а підприємства навпаки, наростили споживання на 1,3%.

Система вуличного освітлення міста

Станом на 01.01.2018 системою вуличного освітлення м. Мелітополя охоплено 100% магістральних вулиць та приватного сектору, з урахуванням внутрішньодворових територій, цей показник становить 85%.

Кількість світлоточок – більше 10000, однак переважна більшість вимагає заміни на більш економічні. Практично усі об'єкти вуличного освітлення забезпечення багатотарифними лічильниками.

На сьогодні кількість встановлених багатотарифних лічильників становить 133 од., що складає 100% необхідної потреби.

Загальна протяжність повітряних ліній становить 326,5 км (переважна більшість з яких – провід А25-А35).

Електропостачання

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Протяжність мереж, км	1459,256	1459,256	1459,256	1459,256	1459,256
Споживання електроенергії, МВт-год - всього					790

10. Соціальна інфраструктура міста

Фінансування установ бюджетної сфери (освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, культури й мистецтва, фізичної культури і спорту) є основним напрямом видатків місцевого бюджету. Починаючи з 01.01.2015 р. дві найбільші за обсягами видатків галузі бюджетної сфери (освіта та охорона здоров'я) фінансуються як за рахунок доходів бюджету міста, так і відповідних субвенцій з державного бюджету. При цьому частка міста в сумарному обсязі фінансування зазначених галузей зростає.

10.1. Мережа закладів освіти

Місто має розгалужену мережу закладів дошкільної та загальноосвітньої освіти: навчання проводиться у 20 школах, із яких 3 гімназії, 1 навчально-виховний комплекс та 1 вечірня школа, а для дошкільнят відкрито 26 дитячих садків.

Загальна кількість педагогічних працівників в закладах дошкільної, загальної, позашкільної освіти складає 1839 осіб. Щорічно педпрацівники підвищують свою педагогічну майстерність шляхом проходження курсів підвищення кваліфікації.

Заклади дошкільної та загальної середньої освіти

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість закладів дошкільної освіти, од.	26	26	27	27	27
Кількість дітей в закладах дошкільної освіти, осіб	5924	5970	5908	5946	5865
Завантаженість закладів дошкільної освіти (дітей на 100 місць)	146	148	140	132	131
Кількість закладів загальної середньої освіти, од.	23	23	23	23	22
Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти, осіб	12732	13198	13423	13851	14044
Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти, осіб	1040	1028	1037	1041	1045

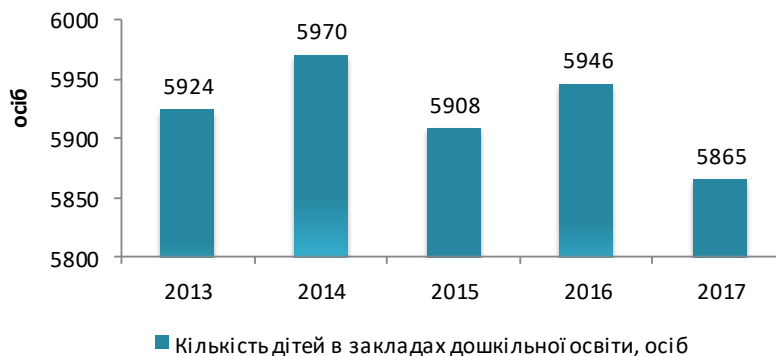

Рис. 18. Динаміка чисельності дітей в закладах дошкільної освіти, осіб

Усі дитячі садки мають завантаженість вище 120%. Ця тенденція зберігатиметься не менше, ніж чотири наступних роки відповідно до демографічних прогнозів, однак поступово окреслюється тенденція до скорочення навантаження.

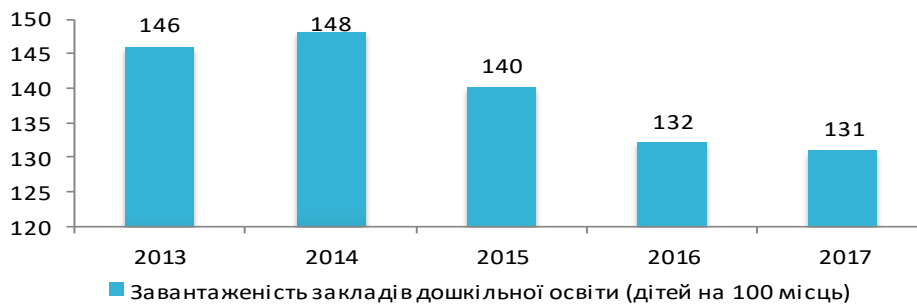

Рис. 19. Завантаженість закладів дошкільної освіти (дітей на 100 місць)

Перелік та опис дошкільних та шкільних закладів

Назва та місце розміщення	Рік побудови / капремонту	Проектна потужність	Наповненість
ДНЗ № 1 імені 8 Березня санаторного типу Мелітопольської міської ради; проспект Б. Хмельницького, 49	1961	115	173
ДНЗ № 2 «Казка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Героїв Сталінграда, 129	1985	250	209
ДНЗ № 5 «Перлинка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Будівельна, 73	1963	170	258
ДНЗ № 6 «Дзвіночок» загального типу Мелітопольської міської ради; вул. Байбулатова, 20	1955	75	113
ДНЗ № 8 «Зірочка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Гвардійська, 26/1	1989	280	242
ДНЗ № 9 «Лелеченя» загального типу Мелітопольської міської ради; бульвар 30 років Перемоги, 16-а	1981	205	277
ДНЗ № 14 «Теремок» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Ярослава Мудрого, 10а	1984	217	290
ДНЗ № 17 «Дюймовочка» загального типу Мелітопольської міської ради; вул. Шмідта, 3	1961	70	131
ДНЗ № 20 «Зайчик» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; просп. Б.Хмельницького, 62	1963	185	184
ДНЗ № 21 «Вербонька» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Ломоносова, 153-а	1963	104	125
ДНЗ № 24 «Ластівка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Робоча, 59	1964	127	165
ДНЗ № 26 «Світанок» загального типу Мелітопольської міської ради; пров. Сєдовцев, 4	1966	110	132
ДНЗ № 29 «Золотий півник» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Олеся Гончара, 111	1967	197	222
ДНЗ № 30 «Світлячок» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Петра Дорошенка, 92	1968	179	285
ДНЗ № 36 «Берізка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Гетьманська, 73-б	1972	102	136
ДНЗ № 38 «Попелюшка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; бульвар 30 років Перемоги, 20-а	1972	192	236
ДНЗ № 39 «Чебурашка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Інтеркультурна, 400	1974	220	277
ДНЗ № 40 «Калинонька» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Гризодубової, 53	1974	150	179
ДНЗ № 41 «Барвінок» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Гоголя, 136-а	1976	220	201
ДНЗ № 43 «Сонечко» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Олеся Гончара, 45	1976	217	281
ДНЗ № 44 «Веселка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Брив-ла-Гайард, 17	1977	184	279

ДНЗ № 46 «Віночок» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Інтеркультурна, 412-а	2015	220	291
ДНЗ № 47 «Берізка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Інтеркультурна, 141	1979	220	255
ДНЗ № 48 «Ведмедик» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Дружби, 187	1980	192	253
ДНЗ № 49 «Горобинка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Белякова, 105-а	1982	222	264
ДНЗ № 78 «Вогник» загального типу Мелітопольської міської ради; вул. Гетьмана Сагайдачного, 272/1	1980	110	139
ДНЗ № 99 «Зірочка» комбінованого типу Мелітопольської міської ради; вул. Гризодубової, 37-а	1970	217	278
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 1 Мелітопольської міської ради; вул. Ярослава Мудрого, 13	1978 1968 філія	1176	823
Мелітопольська загальноосвітня школа I ступеня № 2 Мелітопольської міської ради; вул. Гвардійська, 5/1	1968	400	192
Мелітопольська загальноосвітня школа I ступеня № 3 Мелітопольської міської ради; вул. Фролова, 42	1998	350	373
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 4 Мелітопольської міської ради; вул. Пушкіна, 77	1996	1668	1001
Ліцей № 5 Мелітопольської міської ради; вул. Байбулатова, 12	1957	550	534
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 6 Мелітопольської міської ради; вул. Монастирська, 185	1965	964	513
Мелітопольська загальноосвітня школа I – III ступенів № 7 Мелітопольської міської ради; вул. Інтеркультурна, 400-а	1981	1176	1005
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 8 Мелітопольської міської ради; вул. Михайла Оратовського, 147	1953 старий корпус; 1976 новий корпус	1004	620
Ліцей №9 Мелітопольської міської ради; вул. Гагаріна, 9-а	1975	300	261
Ліцей № 10 Мелітопольської міської ради; вул. Івана Алексєєва, 3	1946	196	399
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 11 Мелітопольської міської ради; Петра Дорошенко, 38	1936 2018 капремонт	940	552
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 13 Мелітопольської міської ради; вул. Вишнева, 84	1937	700	507
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 14 Мелітопольської міської ради; вул. Гризодубової, 49	1972	1109	840
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 15 Мелітопольської міської ради; вул. Гризодубової, 54	1974	1320	897
Мелітопольський навчально-виховний комплекс № 16 Мелітопольської міської ради; вул. Сопіна, 200	1988	1568	1353
Загальноосвітня школа I ступеня № 17 Мелітопольської міської ради; вул. Робоча, 59	1964	300	310
Ліцей № 19 Мелітопольської міської ради; вул. Ломоносова, 151	1953	460	595
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 20 Мелітопольської міської ради; вул. Серова, 62-а	1967	962	420
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 22 Мелітопольської міської ради; 2-й провулок Лютневий, 32	1939	450	460
Мелітопольська спеціалізована школа I-III ступенів № 23 Мелітопольської міської ради; вул. Гетьмана Сагайдачного, 262	1907 2018 капремонт	960	481
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 24 Мелітопольської міської ради; вул. Садова, 47	1961 1963 філія	1380	1324
Мелітопольська спеціалізована школа I-III ступенів № 25 Мелітопольської міської ради; вул. Гетманська, 93	1963	520	586

Загалом у 18 загальноосвітніх навчальних закладах функціонують 48 класів з профільним навчанням, у яких здобувають освіту 1183 учні 10-11-х класів. З метою допрофільної підготовки учнів у 18 навчальних закладах функціонує 133 класи з поглибленим вивченням окремих предметів, де навчаються 3842 школяра.

Випускники освітніх закладів: вищих, професійно-технічних

Тип, назва навчального закладу	2013	2014	2015	2016	2017
Професійно-технічні					
ДНЗ «Мелітопольський багатoproфільний центр професійно-технічної освіти»	-	-	-	-	212
ДНЗ «Мелітопольський будівельний центр професійно-технічної освіти»	131	165	165	152	-
ДНЗ «Мелітопольський професійний лицей залізничного транспорту»	168	175	184	75	-
ДНЗ «Мелітопольське вище професійне училище»	-	-	-	-	298
ДНЗ «Мелітопольське вище професійне училище»	144	103	129	159	-
ДНЗ «Мелітопольський торгово-професійний лицей»	129	155	101	124	-
ДНЗ «Мелітопольський професійний лицей»	135	151	97	94	-
Вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації					
Відокремлений структурний підрозділ «Мелітопольський коледж Таврійського державного агротехнологічного університету»	222	204	179	159	150
Державний вищий навчальний заклад «Мелітопольський промислово-економічний коледж»	191	213	211	205	177
Комунальний вищий навчальний заклад «Мелітопольський медичний коледж» Запорізької обласної ради	211	239	228	214	199
Комунальний заклад «Мелітопольське училище культури» Запорізької обласної ради	54	60	56	57	35
Мелітопольський коледж Відкритого міжнародного університету «Україна»				9	10
Вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації					
Таврійський державний агротехнологічний університет	2452	2011	1872	1877	1958
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	1526	1310	1275	1114	1053
Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій Університету «Україна»	236	147	130	74	99
Економіко-гуманітарний факультет Запорізького національного університету	357	236	150	167	83
Всього	5956	5169	4777	6496	4274

Укладено Угоду про наукове співробітництво з Інститутом педагогіки Національної академії педагогічних наук України.

Другий рік у НВК № 16 та Г № 19 реалізується науково-педагогічний проект «Інтелект України».

Динаміка структури загальноосвітніх навчальних закладів м. Мелітополя

Рік	Кількість ЗНЗ	Кількість класів	з них		Кількість учнів	з них		
			спеціальні	Інклюзивні		1-4 кл.	5-9 кл.	10-11 кл.
2015	23	484	1	-	13454	5944	6146	1364
2016	23	498	2	1	13851	6111	6344	1396
2017	22	506	3	4	14044	6205	6608	1231
2018	22	520	4	6	14670	6495	6875	1300

У системі початкової освіти міста впродовж року здійснювалася цілеспрямована підготовка до впровадження з 2018 року Концепції «Нова українська школа».

До початку 2018/2019 н. р. всі вчителі міста, які працюватимуть у перших класах, повинні пройти відповідне навчання.

Тісна співпраця педагогів з ВНЗ, зокрема з Мелітопольським педагогічним університетом, набуває якісно нових продуктивних форм: участь у сумісних методичних заходах, науково-педагогічних конференціях, семінарах, форумах тощо.

У 2017 році значно покращилася матеріально-технічна база загальноосвітніх навчальних закладів за рахунок придбання комп'ютерів (94 шт.) та мультимедійної техніки (24 комплектів – дошка, проектор, ноутбук).

Середньо спеціальну освіту надають 11 закладів міста, зокрема:

- Мелітопольський медичний коледж
- Мелітопольське училище культури
- Мелітопольський державний промислово-економічний технікум
- Технікум гідромеліорації та механізації сільського господарства

Вищу освіту в Мелітополі можна здобути у двох закладах освіти (обидва IV рівня акредитації): Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького та Таврійському державному агротехнологічному університеті.

10.2. Мережа закладів охорони здоров'я

Медичне обслуговування мешканців міста забезпечують 6 лікувально-профілактичних закладів, що підпорядковуються Мелітопольській міській раді, в тому числі територіальне медичне об'єднання до складу якого входять 4 лікарні на 615 ліжок (лікарня № 1, лікарня № 2, дитяча та інфекційна лікарня), пологовий будинок на 110 ліжок, лікарня планового лікування на 40 ліжок, стоматологічна поліклініка та два центри первинної медико-санітарної допомоги. В місті функціонує 16 сімейних амбулаторій з запровадженням поетапного переходу на медичне обслуговування населення на засадах сімейної медицини. Крім того, медична допомога мешканцям міста надається в 6 лікувально-профілактичних закладах обласного підпорядкування.

Ресурсне забезпечення закладів охорони здоров'я міста Мелітополя

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість ліжок в закладах охорони здоров'я	885	885	925	765	765
Забезпеченість ліжковим фондом на 10000 населення	56,4	56,4	59,1	49,1	49,4
Кількість фізичних осіб лікарів	403	409	409	406	405
Забезпеченість лікарями на 10000 населення	25,7	26,1	26,2	26,1	26,2

Відбувається поступове скорочення забезпеченості ліжковим фондом населення міста.

Рис. 20. Забезпеченість лікарями на 10 тис. мешканців

З 2013 р. у місті триває реформа первинної медичної допомоги. Основною метою перетворень є поліпшення якості та доступності медичної допомоги, покращення профілактичної роботи, наближення лікаря первинної ланки до місця проживання пацієнтів.

Для досягнення зазначених результатів в місті збільшено кількість амбулаторій до 16. В структурі ЦПМСД № 1 функціонує 7 амбулаторій, в ЦПМСД № 2 – 9 амбулаторій. Таким чином покращився рівень забезпеченості амбулаторіями та зменшилося навантаження на одну амбулаторію в ЦПМСД № 2 з 13560 мешканців до 10837. Проте з причини відсутності вільних приміщень до теперішнього часу не вирішено питання відкриття амбулаторії у районі старого центру міста.

Складною залишається ситуація з укомплектованістю штатних посад лікарів первинної ланки фізичними особами. Показник укомплектованості лікарями первинної ланки в 2017 р. становив – 64,5%, з них пенсійного віку – 44%.

Загальна потужність стаціонарів міста складає 765 ліжок, в тому числі 653 цілодобового перебування та 112 ліжок денного перебування. Відповідно забезпеченість населення стаціонарними ліжками складає 49,4 на 10 тис. населення, що значно менше ніж по Запорізькій області та по Україні в цілому. Стаціонарна допомога надається за 21 профілем, включаючи 5 профілів дитячих ліжок та 3 профілі акушерсько-гінекологічних ліжок. Середньорічна зайнятість ліжка складає 343,6 ліжко-днів на рік.

Місткість лікарень станом на 2017 рік

№	Лікувальна установа	Кількість ліжок
1	КУ «ТМО «Багатопрофільна лікарня інтенсивних методів лікування та швидкої медичної допомоги» ММР ЗО	615
	Відокремлений підрозділ лікарня № 1	320
	Відокремлений підрозділ лікарня № 2	120
	Відокремлений підрозділ дитяча лікарня	75
	Відокремлений підрозділ інфекційна лікарня	100
2.	КУ «Міська лікарня планового лікування» ММР ЗО	40
3.	КУ «Мелітопольський міський пологовий будинок» ММР ЗО	110

Амбулаторно-поліклінічну медичну допомогу надають 3 лікувально-профілактичних закладів та консультативно-діагностичні відділення стаціонарних заклади міста, планова потужність яких розрахована на 2971 відвідувань у зміну.

Рівень відвідування лікувальних установ

№	Лікувальна установа	Кількість відвідувань у зміну
1	КУ «Центр первинної медико-санітарної допомоги № 1» ММР ЗО Сімейні амбулаторії №№ 1-7	737
2	КУ «Центр первинної медико-санітарної допомоги № 2» ММР ЗО Сімейні амбулаторії №№ 8-16	755
3	КНП «Мелітопольська міська стоматологічна поліклініка» ММР ЗО	250

Система охорони здоров'я м. Мелітополя знаходиться на етапі реформування первинного та вторинного рівнів надання медичної допомоги в рамках реалізації загальнодержавної концепції реформування, переходу на нову модель фінансування галузі та поліпшення надання медичних послуг мешканцям міста.

Формування госпітального округу

Створення госпітальних округів здійснюється на основі поєднання принципів безпеки та якості медичної допомоги, своєчасності доступу до медичної допомоги та економічної ефективності.

Відповідно до розпорядження КМУ від 22.03.2017 № 201-р до складу Мелітопольського госпітального округу входить 8 територіально-адміністративних одиниць:

- місто Мелітополь;
- Мелітопольський район;
- Якимівський район;
- Веселівський район;
- Веселівська об'єднана територіальна громада;
- Приазовський район;

- Гірсівська об'єднана територіальна громада;
- Ботіївська об'єднана територіальна громада.

Орієнтовна численність населення майбутнього Мелітопольського госпітального округу становить біля 291 тис. осіб, тому планується створення багатопрофільної лікарні інтенсивного лікування II рівня.

10.3. Заклади культури та спорту

Заклади культури

Споруда	Скільки відвідувачів вміщує	Події чи заходи, що викликають найбільший приплив гостей
Дитяча музична школа № 1	300	Концерти та конкурси
Дитяча школа мистецтв	240	<ul style="list-style-type: none"> ○ Обласні, регіональні, міські конкурси та фестивалі різного рівня; ○ Новорічні спектаклі
Палац культури залізничників Відділу культури Мелітопольської міської ради	750 – Велика зала 250 – Мала зала учасників самодіяльності та їх батьків – 400	Новорічні свята, звітні концерти колективів художньої самодіяльності Палацу культури, дитячі розважальні заходи, гастрольні заходи, День Європи, День матері, інклюзивні заходи та заходи для людей з обмеженими можливостями, тиждень відчинених дверей, заходи для людей похилого віку, шоу-програми для молоді.
Мелітопольський міський краєзнавчий музей	300	Театралізована екскурсія «жива історія», історичні квести, Європейська ніч музеїв, Museum Ethno Fest, зустрічі в рамках освітньо-патріотичної програми та святкові заходи до: дня Соборності, дня матері, Міжнародного дня музеїв, дня Європи, дня захисту дітей, дня міста, дня козацтва, дня Революції Гідності, дня волонтера.
Палац культури ім. Т.Г. Шевченка	720	Концерти, спектаклі, фестивалі, КВК, урочисті події.
Центральна міська бібліотека ім. М. Ю. Лермонтова	50	Презентації, тренінги, семінари, конкурси, вечори-зустрічі.
Центральна дитяча бібліотека ім. А. Гайдара	70	Презентації, тренінги, семінари, конкурси, вечори-зустрічі.
Бібліотека – філія ім. М. Горького	90	Презентації, тренінги, семінари, конкурси, вечори-зустрічі.
Бібліотека – філія ім. М. Маяковського	30	Презентації, тренінги, семінари, конкурси, вечори-зустрічі.
Бібліотека – філія ім. Т. Шевченко	30	Презентації, тренінги, семінари, конкурси, вечори-зустрічі.

У місті добре розвинений дитячий та юнацький спорт: діють дві спортивні школи та велика кількість клубів. Місто має унікальне приміщення шахової школи.

Місткість споруд культурно-спортивного призначення

Споруда	Скільки відвідувачів вміщує	Події чи заходи, що викликають найбільший приплив гостей
Комунальний заклад «Дитячо-юнацька спортивна школа № 1» Мелітопольської міської ради (вул. Героїв України, 42)	400	Відкритий традиційний турнір з боксу, пам'яті тренерів В.А. Хатіна та Г.Г. Ушакова (травень-червень)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з волейболу серед дівчат (лютий)
		Відкритий турнір з волейболу, присвячений пам'яті спортсменів-волейболістів в міста Мелітополя серед ветеранів (березень)
		Відкритий турнір з волейболу, пам'яті Героя Радянського Союзу Миколи Опришка (грудень)

		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя зі стрибків на акробатичній доріжці (березень)
		Всеукраїнський турнір зі стрибків на акробатичній доріжці (квітень)
		Відкритий турнір зі стрибків на акробатичній доріжці , присвячений Дню захисту дітей (травень-червень)
		Відкритий Кубок міста Мелітополя зі стрибків на акробатичній доріжці та спортивної акробатики (листопад)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з кіокушинкайкан карате (квітень-травень)
		Обласна спартакиада серед міст, сільських районів та ОТГ з волейболу (березень)
Комунальний заклад «Дитячо-юнацька спортивна школа № 1» Мелітопольської міської ради (вул. Героїв України, 53)	200	Відкритий турнір-меморіал з шахів Віктора та Дмитра Сичових (березень)
		Відкритий турнір-меморіал з шахів Григорія Куліка (квітень)
		Відкритий турнір зі швидких шахів, присвячений пам'яті почесного громадянина міста Мелітополя В. Тимошенка та з нагоди святкування Дня машинобудівника та Дня міста (вересень)
		Чемпіонат Запорізької області з шахів серед дітей, юнаків та молоді (березень)
		Обласна спартакиада серед міст, сільських районів та ОТГ з шашок (березень)
		Змагання «Мама, тато, я – спортивна сім'я» в рамках обласної спартакиади серед міст, сільських районів та ОТГ (квітень)
Комунальний заклад «Дитячо-юнацька спортивна школа № 3» Мелітопольської міської ради (вул. Ломоносова, 199)	500	Турнір-меморіал І.М. Захарі з баскетболу, присвячений Дню визволення міста Мелітополя від німецько-фашистських загарбників (жовтень)
		Всеукраїнський турнір з боротьби вільної «Кубок Мелітополя» серед чоловіків та жінок (червень)
		Міжнародний традиційний турнір з гандболу серед юнаків, присвячений пам'яті Героя Радянського Союзу Л.М. Боброва (січень)
		Відкритий турнір з гандболу «Кришталевий м'яч» серед юнаків (лютий)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з гандболу серед юнаків (квітень)
		Відкритий «Кубок Мелітополя» з гандболу серед юнаків, присвячений Дню міста Мелітополя (вересень)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з художньої гімнастики, присвячений Дню Соборності України (січень)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з художньої гімнастики «НАТАЛІЯ» (березень)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з художньої гімнастики (березень)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з художньої гімнастики «Золота фея» (квітень)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з художньої гімнастики «Черешенька», присвячений Дню захисту дітей (червень)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з художньої гімнастики, присвячений Дню міста (вересень)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з художньої гімнастики «Афродіта» (жовтень)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з художньої гімнастики «Зірки Таврії» (листопад)
		Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з художньої гімнастики «Сніжинка» (грудень)
		Відкритий Кубок з годзюрю карате «Таврія» (листопад)
Відкритий чемпіонат міста Мелітополя з кіокушин карате серед дітей, юнаків та дівчат, присвячений Дню Перемоги (травень)		

		Всеукраїнський турнір з футболу «Зимовий Кубок Скали» (січень)
		Чемпіонат міста Мелітополя з флорболу (лютий-червень)
		Відкритий турнір з футболу серед ветеранів пам'яті воїна - інтернаціоналіста підполковника С. Петішина, присвячений річниці виводу військ СРСР із Афганістану (лютий)
		Чемпіонат України з гандболу серед юнаків
		Чемпіонат України з баскетболу ВЮБЛ (дівчата, юнаки)
Комунальна установа «Стадіон «Спартак ім. О. Олексенка» Мелітопольської міської ради (вул. Героїв України, 33/1)	3000	Турнір з футболу серед юнаків, присвячений Всесвітньому Дню здоров'я (квітень)
		Турнір з футболу серед юнацьких команд, присвячений Дню Перемоги (травень)
		Турнір з баскетболу серед юнаків, дівчат та молоді, присвячений Дню Перемоги (травень)
		Турнір з волейболу, присвячений Дню Перемоги(травень)
		Чемпіонат міста Мелітополя з футболу (квітень-листопад)
		Чемпіонат Запорізької області з футболу серед аматорських команд (квітень-листопад)
		Турнір з футболу серед юнацьких команд, присвячений Дню фізичної культури і спорту (вересень)
		Кубок міста Мелітополя з футболу (жовтень-листопад)

11. Стан навколишнього природного середовища

Аналіз стану навколишнього середовища м. Мелітополь за допомогою біоіндикації показує, що екологічна ситуація на його території загалом добра. Але у таких місцях, як завод «Гідросила МЗТГ» та університет ТГАТУ результати досліджень опосередковано свідчать про формування екологічних ризиків унаслідок забруднення атмосферного повітря та ґрунту. Зменшити їх вплив можна за допомогою створення спеціальних насаджень із бузку, липи та сосни, які адаптовані до міського забруднення.

Особливістю техногенних впливів на повітряний басейн міста є його переважне забруднення пересувними джерелами, однак в цілому ці показники суттєво відрізняються від загальнообласних:

- стаціонарні: 245,9 по Запорізькій області, та 0,6 по місту Мелітополю.
- Пересувні: 107,1 по Запорізькій області та 8,7 по місту Мелітополю у 2013 році.

Далі спостерігаємо незначне зниження показників.

Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря, тис. т

Регіони	2013	2014	2015	2016	2017
Стаціонарні джерела					
Місто Мелітополь	0,6	0,9	0,9	0,5	0,48
Мелітопольський район	0,4	0,3	0,4	0,2	0,18
Запорізька область	245,9	206,7	193,7	167,0	180,9
Пересувні джерела					
Місто Мелітополь	8,7	7,7	7,1	-	-
Мелітопольський район	3,1	2,5	2,1	-	-
Запорізька область	107,1	89,9	76,7	-	-

*- з 2016 року дані щодо викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел викидів відсутні, у зв'язку зі зміною форми статистичної звітності: виключенням даної позиції зі звітів 2 тп-повітря.

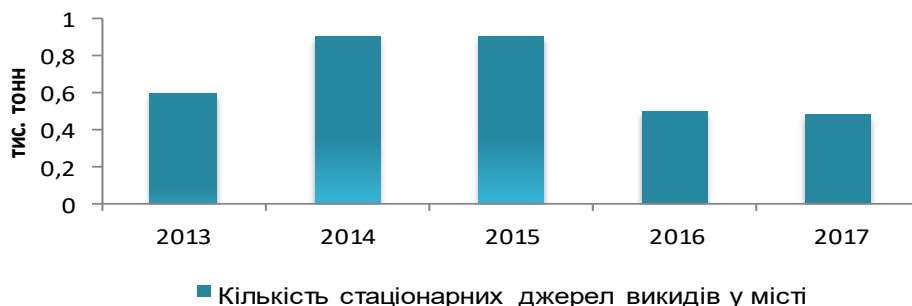

Рис. 21. Динаміка кількості стаціонарних джерел забруднення

Утворення відходів I-III класів небезпеки, тис. т

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Місто Мелітополь всього	Дані відсутні	Дані відсутні	0,38	Дані відсутні	Дані відсутні
в т. ч. у спеціально відведених місцях або об'єктах	-	-	-	-	-
Мелітопольський район всього	-	-	-	-	-
в т. ч. у спеціально відведених місцях або об'єктах	-	-	-	-	-
Запорізька область всього	19,8	16,6	19,0	16,0	17,5
в т. ч. у спеціально відведених місцях або об'єктах (видалено)	16,8	11,0	13,1	10,0	10,9

Обсяг вироблених відходів та вартість утилізації, переробки та очистки за 2017 рік

Тип відходів	Кількість, т	Вартість, тис. грн.
Змішані побутові відходи (захоронення)**	43700	5989,52 (137,06 грн. за 1т)
Відходи, що піддаються компостуванню	-	-
Сміття з вулиць***	1303,73	178,689
Інші пластмаси**	7400	Витрачено коштів на переробку та сортування – 12 тис. грн. Зароблено коштів-72,795 тис. грн.
Скло	Дані відсутні	Дані відсутні
Інші відходи, що не піддаються компостуванню	Дані відсутні	Дані відсутні
Цегла	Дані відсутні	Дані відсутні
Електротехнічні відходи	Дані відсутні	Дані відсутні
Фарби, смоли, клеї	Дані відсутні	Дані відсутні
Стічні води, тис. м ³ (очистка)	3683,7122	41,898

** - за даними КП «Мелітополькомунтранс» Мелітопольської міської ради.

*** - за даними КП «Чистота» Мелітопольської міської ради.

На території міста є чотири парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва: державного значення – «Парк імені Горького» та місцевого значення: «Парк залізничників», «Лісопитомник», «Парк зрошувального садівництва».

Додаток 2

Матеріали
до Стратегії розвитку
міста Мелітополя

Звіт про результати опитування представників бізнесу міста Мелітополя

м. Мелітополь, 2018 р.

Документ розроблено за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Уряду Канади. Зміст документа є виключною думкою авторів та не обов'язково відображає офіційну позицію Уряду Канади.

Проект ПРОМІС спрямовано на зміцнення муніципального сектору в Україні, впровадження ефективного демократичного управління та прискорення економічного розвитку шляхом підвищення спроможності українських міст у сфері демократизації врядування та місцевого економічного розвитку; створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу; підтримки процесу децентралізації та інтегрованого планування розвитку на місцевому, регіональному та національному рівнях.

www.pleddg.org.ua

Зміст

ВСТУП	5
1. МЕТОДОЛОГІЯ	5
2. ОСНОВНІ ВИСНОВКИ	6
3. ЗАГАЛЬНИЙ СТАН БІЗНЕСУ ГРУПИ ОБСТЕЖЕНИХ ПІДПРИЄМСТВ	8
3.1. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВ.....	8
3.2. Чинники, що впливають на розміщення підприємств.....	8
3.3. Ринки збуту підприємств.....	9
3.4. ПЕРешКОДИ для розвитку бізнесу	10
4. ТРУДОВІ РЕСУРСИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	11
5. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	11
6. ОЦІНКА ПОСЛУГ, ЩО НАДАЮТЬСЯ ОРГАНАМИ ВЛАДИ	12
7. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ЕКОНОМІКИ В МАЙБУТНЬОМУ	14
8. ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА БІЗНЕС-КЛІМАТУ У МІСТІ	15

Перелік рисунків

Рис. 1. СТРУКТУРА ПІДПРИЄМСТВ ЗА КІЛЬКІСТЮ ПРАЦЮЮЧИХ, %.....	8
Рис. 2. Чинники, що зумовлюють розміщення бізнесу у місті, %.....	9
Рис. 3. СТРУКТУРА РИНКІВ ЗБУТУ ТА РІВЕНЬ ЕКСПОРТНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ, %.....	9
Рис. 4. СТРУКТУРА РИНКІВ ЗБУТУ ТА РІВЕНЬ ЕКСПОРТНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ, %.....	9
Рис. 4. Чинники, що справляють негативний вплив на розвиток бізнесу, %	10
Рис. 5. Оцінка якості робочої сили.....	11
Рис. 7. Оцінка послуг, що надаються органами місцевої влади, %.....	12
Рис. 8. Роль місцевої влади в економічному розвитку і сприянні бізнесу	13
Рис. 9. Головні напрямки для забезпечення розвитку місцевої економіки, %	14
Рис. 10. Головні сектори економіки міста	15
Рис. 11. Загальні враження про місцевий бізнес-клімат, %	15

Вступ

У серпні 2018 року було проведено опитування думки підприємців та керівників підприємств – представників великого, середнього та малого бізнесу міста Мелітополя. Опитування підприємців у Мелітополі – місті з унікальною структурою економіки, де середні підприємства мають широкі міжнародні зв'язки та суттєво впливають на місцевий економічний розвиток, є невід'ємною складовою стратегічного планування. Курс на збереження діючого бізнесу, його всебічну підтримку передбачає постійний діалог між органами місцевого самоврядування та підприємцями. Особливістю структури економіки міста Мелітополя є з одного боку, високий рівень диверсифікації, з іншого – машинобудування залишається важливою ланкою в системі економічної інтеграції міста в українську та європейську економіку.

Метою опитування є отримання корисної та достовірної інформації для членів Робочої групи з розробки Стратегії розвитку міста стосовно думки тих, хто здійснює інвестиції та створює робочі місця у місті.

Результати опитування є джерелом інформації для розуміння потреб бізнесу, визначення умов, за яких бізнес готовий продовжувати діяльність саме у цьому місті.

Опитування відбувається за стандартним опитувальником, розробленим представниками проекту ПРОМІС. Це дає змогу порівнювати умови ведення бізнесу в різних містах України.

Запитання опитувальника стосуються впливу внутрішніх та зовнішніх чинників на діяльність підприємств, оцінювання умов ведення бізнесу на території міста, послуг, які надаються органами влади та місцевого самоврядування. Також опитування дає змогу вивчити рівень стабільності місцевих бізнесів, характер їх діяльності, структуру збуту, а також визначити ключові проблеми умов ведення бізнесу, окреслити коло завдань для місцевого самоврядування щодо підтримки та збереження місцевого бізнесу, покращення умов для інвестування.

Звіт про результати опитування підприємців відображає узагальнені результати опитування бізнесової спільноти міста, відображає бачення підприємців щодо ключових напрямів розвитку економіки, а також завдань органів місцевого самоврядування для покращення умов ведення бізнесу. Звіт сприятиме плануванню та впровадженню проектів, які найбільше відповідають очікуванням представників місцевої бізнес-спільноти, загальному покращенню місцевого бізнес-клімату.

Висловлюємо вдячність усім представникам підприємств та підприємцям, котрі поділилися своїми думками та надали корисну інформацію, яка використовуватиметься для розробки Стратегії розвитку міста.

1. Методологія

Сучасні засади місцевого самоврядування ґрунтуються на принципах компліментарності, взаємодії усіх складових урбаністичного середовища. Стратегічне планування передбачає безпосередню участь у процесі представників різних секторів територіальної громади.

Опитування проводиться шляхом інтерв'ю, обов'язкових відповідей учасників на усі запитання опитувальника. Опитувальники обробляють незалежні експерти, а консолідована інформація викладена в даному Звіті, який відображає думку представників ділових кіл міста відносно узгодження напрямів розвитку, визначення пріоритетних для розвитку галузей економіки та бачення завдань для органів місцевого самоврядування з метою збереження та розвитку бізнесу, співпраці для забезпечення сталості території.

Шляхом інтерв'ювання було заповнено 44 анкети. Серед опитуваних як юридичні так і фізичні особи-підприємці:

- мікробізнес (підприємці та підприємства з кількістю найманих працівників до 10 осіб) – 15 підприємств;
- малі підприємства (з кількістю працівників до 50 осіб) – 12 підприємств;

- середній бізнес (понад 51 працівник) – 11 підприємств;
- великий бізнес (понад 250 працівників) – 6 підприємств.

У Звіті зведено узагальнені відповіді представників юридичних та фізичних осіб-підприємців, що працюють на території міста Мелітополя. Для отримання якомога повніших і відвертіших відповідей, респондентів запевнили, що Звіт не міститиме посилань на конкретні підприємства, а інформація в анкетах є конфіденційною.

Опитування 44 представників місцевого бізнесу висвітлює тенденції, характерні для умов ведення бізнесу у м. Мелітополі, а структура опитаних відповідає структурі економіки міста. **Серед 44 опитаних – 29 респондентів чоловічої статі, решта 15 – жіночої статі.** Суб'єкти підприємницької діяльності – учасники опитування репрезентують частину міської економіки, є джерелом створення нових робочих місць, надходжень до міського бюджету та створення регіонального валового продукту на території міста.

Звіт не є абсолютним відображенням думки бізнесової спільноти міста, однак допомагає визначити тенденції та тренди для розвитку міста.

2. Основні висновки

- 1) Основна частина підприємств міста створена після 1990 року. Отже середня тривалість розвитку бізнесу м. Мелітополя не менше 18 років, що є ознакою сталості бізнес-середовища.
- 2) Основними чинниками розміщення підприємств респонденти визначили характерні ознаки: наявність кваліфікованої робочої сили вказали (53% респондентів); достатня кількість споживачів (49%), наявність у місті важливих постачальників сировини та компонентів для розвитку бізнесу (37%); територіальне розташування й транспортне сполучення (25,5%); вартість землі та нерухомості, яка є прийнятна для бізнесу (17,6%); є група галузей, споріднених за профілем підприємства (11,8%). Важливо, що майже 8% респондентів відзначили базу для наукових досліджень. **Жінки – респонденти мали такий самий розріз відповідей.**
- 3) Основними перешкодами для діяльності, які найбільш негативно впливають на розвиток бізнесу, респонденти назвали: витрати на енергію – 50% респондентів, нестача кваліфікованої робочої сили – 50%, внутрішня конкуренція – 36,4%, втрата ринків збуту – 34,1%, витрати на матеріали та комплектуючі – 22,7%, вартість робочої сили – 20,5%, недоступність фінансування – 18,2%, адміністративний тиск з боку органів влади – 13,6%. **Жінок – респондентів також більше турбували витрати на енергію, нестача кваліфікованої робочої сили та витрати на матеріали та комплектуючі.**
- 4) Збут товарів, робіт і послуг підприємствами-респондентами, які взяли участь у опитуванні, здійснюється в межах області (36,4%), в інших областях України (28,2%). Решта товарів і послуг реалізується в країні СНД (23%), інші країни Європи та світу – 12,4%. Такий високий рівень експортної орієнтації забезпечується в основному крупним та середнім бізнесом. Малі підприємства, у т. ч. мікробізнес, орієнтовані переважно на внутрішній ринок. **Жінки респонденти зазначили про наступний розподіл експорту: у межах області – 55,%, інші області України – 16,4%, до країн СНД – 24,6%, інші країни Європи та світу – 3,5%.**
- 5) Представники підприємств, які взяли участь у опитуванні, відзначали, що у 2017 р. на цих підприємствах було зайнято 3530 осіб, що складає 12% від загальної чисельності працюючих на підприємствах і організаціях міста, у т. ч. жінок 1362 осіб. **В загальній чисельності персоналу опитаних респондентів жінки складають: на мікро підприємствах 45%, на малих підприємствах – 31%, на середніх – 44%, на крупних – 34%. Найбільше жіноча праця задіяна в секторі торгівлі, легкої промисловості та побутового обслуговування, відпочинку та дозвілля від 80 до 100%.**
- 6) Респонденти оцінюють якість робочої сили: на «відмінно» – 17% респондентів, «добре» – 49%, «задовільно» – 29%, «погано» – 5%. **Жінки - респонденти мали такий самий розріз оцінок.**

- 7) Частина респондентів (43% опитаних) зазначають, що готові інвестувати у розширення бізнесу, або розглядають таку можливість вже протягом 2018-2020 рр. Загальний обсяг зазначених респондентами інвестицій, які вони планують вкласти в розширення свого бізнесу в місті Мелітополі у 2018-2020 рр. складає 90250 тис. грн. При цьому підприємства планують створити додатково 554 робочих місця. Підприємства планують модернізацію або вдосконалення існуючих споруд та технологій, здебільшого на постійній основі. Якщо ці цифри виявляться реальними, це, безперечно допоможе зростанню місцевої економіки.
- Жінки – респонденти зазначили про обсяг інвестицій в обсязі 750 тис.грн. та створення 80 нових робочих місць.**
- 8) Сприйняття міста як місця для ведення бізнесу у більшості опитаних позитивне. Два респондента оцінили місто як «відмінне» для ведення бізнесу. На «добре» місто оцінили 17 підприємців, 21 – «задовільно», 1 респондент – «погано».
- 9) Підприємці вказали на сильні сторони міста з точки зору ведення бізнесу: традиції співпраці підприємств міста з іншими машинобудівними центрами, налагоджені ланцюги виробництва між підприємствами металообробки та виробництва виробів з металів. Підприємці відзначають досить вигідне, з точки зору логістики, розташування міста; розвинуті транспортні комунікації; наявність освітньої інфраструктури та можливості отримувати технічну освіту, здійснювати перепідготовку кадрів; наявність робочої сили та технічних кадрів; підприємницьку активність населення, його порівняно високу купівельну спроможність.
- 10) Також підприємці відзначають можливості для розвитку міста; сприятливий бізнес-клімат; ефективність управління містом, співпрацю місцевої влади з бізнесом; відкритість влади, розуміння й підтримку в питаннях розширення бізнесу; впровадження енергоефективних технологій у місті. З точки зору доступу до ринків збуту відзначається можливість для подальшого розвитку сільгоспмашинобудування та попиту на товари сільгоспмашинобудування; можливості для розвитку сільськогосподарської переробки.
- Жінки – респонденти звернули увагу також на необхідності моніторингу якості бізнес-послуг та створення бізнес-центрів, допомога в просуванні продукції підприємств міста за кордон, підтримка стартапів.**
- 11) Слабкі сторони міста з точки зору ведення бізнесу: наростаюча проблема з наявністю робочої сили достатньої кваліфікації, погіршення логістики через окупацію частини території України, віддаленість міста від аеропортів; наявність блокувань, слабка інформаційна підтримка місцевого виробника (потрібна ширша ярмаркова, виставкова діяльність, інформування підприємців); слабка підтримка влади в пошуку іноземних партнерів. Підприємці відзначають загальне пониження інвестиційної привабливості через близькість до зони збройного конфлікту; відсутність доступних кредитних коштів; наявність бізнесу, який працює в тіні, що створює недоброзичливу конкуренцію; пониження експортних можливостей бізнесу через втрату частини ринків (Росія, Крим), негативна трудова міграція, відтік кваліфікованих кадрів; бюрократизм; екологічне навантаження особливо в літній період; подорожчання комунальних послуг. Суттєвою слабкою стороною більшість підприємців вважає доступ до енергетичних ресурсів: невелика потужність електричних мереж, наявність монополістів з енергопостачання, неможливість підключення до енергоспоживання. Серед проблем адміністративного характеру відзначається довгі процедури оформлення землі, дефіцит земельних ділянок для оренди.
- 12) Респонденти вважають недостатньо ефективною роботу органів місцевого самоврядування для розвитку бізнесу, в таких сферах, як: гарантування безпеки та правопорядку (16 респондентів дало оцінку «погано»), місцеві програми відшкодування відсотків за кредитами на реалізацію бізнес-планів (11 респондентів оцінили на «погано»), оренда/відчуження комунального майна (7 оцінок «погано»), розвиток міської інфраструктури (6 оцінок «погано»), прозорість тендерних процедур (5 оцінок «погано»).
- 13) Респонденти, маючи змогу вибирати з запропонованих напрямів розвитку міста, які мають бути відображені в Стратегії його розвитку, надали перевагу таким напрямам:

розвиток промислового виробництва – 55%; створення умов для залучення інвестицій – 43%; енергоефективність – 22%; безпека та правопорядок – 21,6%; розбудова бізнес-інфраструктури – 19,6%. **Жінки респонденти мали таку ж саму думку.**

- 14) До перспективних галузей економіки для майбутнього економічного розвитку міста представники бізнесу віднесли: машинобудування та металообробка – 70%; харчова та переробна промисловість – 45%; агробізнес – 41%; енергоефективність та альтернативна енергетика – 32%; транспорт, логістика – 23%. **Жінки респонденти мали таку ж саму думку.**

3. Загальний стан бізнесу групи обстежених підприємств

3.1. Економічна характеристика підприємств

Учасники опитування – це представники бізнесів, які мають тривалу історію розвитку: 4 підприємства мають вік більше 50 років, 33 підприємства працюють більше 10 років, 7 підприємств та підприємців – мають історію менше 10 років.

Значна частина групи опитаних підприємств – це мікропідприємства – 15 СПД, представництво малих підприємств – 12 суб'єктів, середніх підприємств – 11, крупних підприємств – 6.

Серед опитаних респондентів 15 жінок, серед яких 4 представляли мікропідприємства, 4 - малі підприємства, а 5 – середні підприємства.

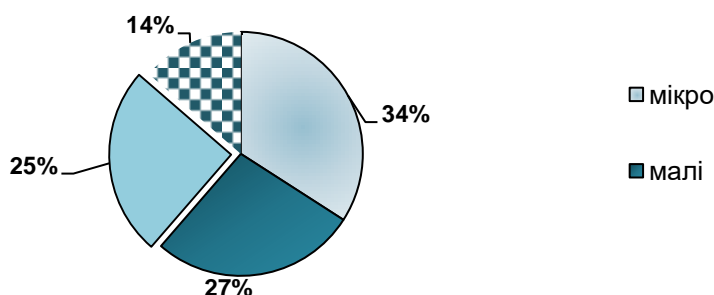

Рис. 1. Структура підприємств за кількістю працюючих, %

Загал опитаних респондентів представляє такі основні сфери підприємницької діяльності: машинобудування (30%), торгівля (27%), виробництво продуктів харчування (11%), проектування, консалтинг (9%), транспортне обслуговування (9%), сільське господарство (7%), комунальне обслуговування (7%), легка промисловість (5%), будівництво та виробництво будівельних матеріалів (5%), дозвілля, розваги (5%).

Жінки – респонденти більшою частиною представляли підприємства торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування та сфери відпочинку та розваг. Виробництво харчової продукції, легка промисловість, сільське господарство, охорона здоров'я, транспортне обслуговування, будівництво та виробництво будівельних матеріалів були представлені відповідями однієї підприємниці або представниці підприємства.

3.2. Чинники, що впливають на розміщення підприємств

Респондентам було задане запитання про чинники, які є найбільш важливими для розвитку їх бізнесу, тобто ті, які впливають на розміщення підприємства саме в даному місті.

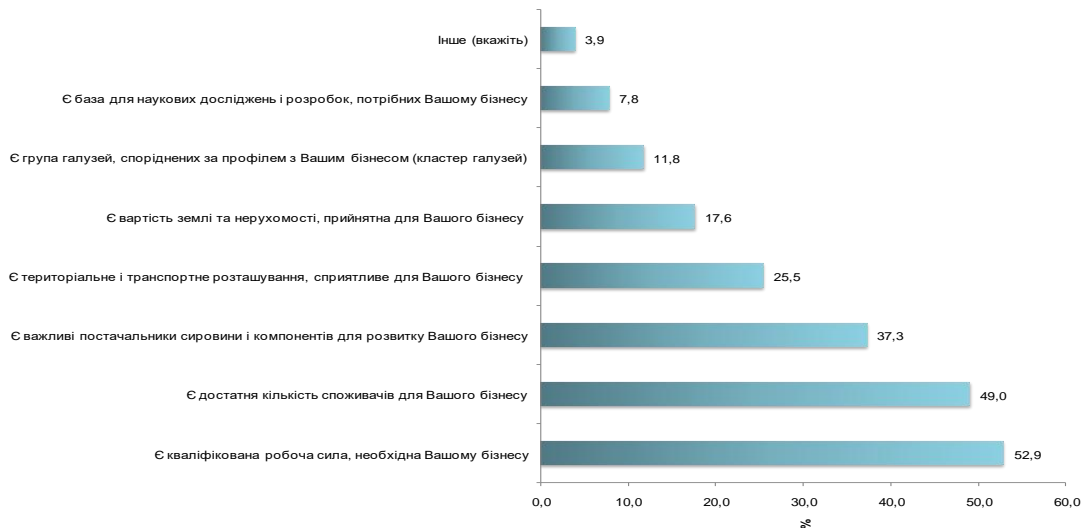

Рис. 2. Чинники, що зумовлюють розміщення бізнесу у місті, %

На наявність кваліфікованої робочої сили вказали 53% респондентів; на достатню кількість споживачів – 49%, на наявність у місті важливих постачальників сировини й компонентів для розвитку бізнесу – 37%; територіальне розташування й транспортне сполучення – 25,5%; вартість землі та нерухомості, яка є прийнятна для бізнесу – 17,6%; є група галузей, споріднених за профілем підприємства – 11,8%. Важливо, що майже 8% відзначили наявність бази для наукових досліджень. **Жінки і чоловіки мали однаковий погляд на дане питання.**

3.3. Ринки збуту підприємств

Збут товарів, робіт та послуг підприємствами-респондентами, які взяли участь у опитуванні, здійснюється в межах області (36,4%), в інших областях України (28,2%). Решта товарів та послуг реалізується в країні СНД (23%), інші країни Європи та світу – 12,4%.

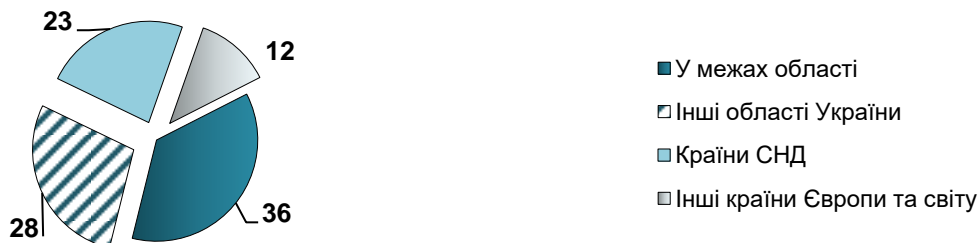

Рис. 3. Структура ринків збуту та рівень експортної орієнтації підприємств, %

Високий рівень експортної орієнтації досягається за рахунок середніх та великих підприємств. Малі підприємства, у тому числі мікробізнес, зорієнтовані в основному на внутрішній ринок та країни СНД.

Рис. 4. Структура ринків збуту та рівень експортної орієнтації малих підприємств, %

Жінки респонденти зазначали про наступний розподіл експорту: у межах області – 55,%, інші області України – 16,4%, до країн СНД – 24,6%, інші країни Європи та світу – 3,5%.

3.4. Перешкоди для розвитку бізнесу

На запитання про перешкоди для діяльності респонденти відповіли, що найбільш негативно впливають: витрати на енергію – 50%, нестача кваліфікованої робочої сили – 50%, внутрішня конкуренція – 36,4%, втрата ринків збуту – 34,1%, витрати на матеріали та комплектуючі – 22,7%, вартість робочої сили – 20,5%, недоступність фінансування – 18,2%, адміністративний тиск з боку органів влади – 13,6%.

Жінок – респондентів також більше турбували витрати на енергію, нестача кваліфікованої робочої сили та витрати на матеріали та комплектуючі.

Рис. 4. Чинники, що справляють негативний вплив на розвиток бізнесу, %

На діяльність всіх опитаних респондентів негативно впливають такі чинники як витрати на енергію, нестача робочої сили, а вплив інших факторів має деякі відмінності в залежності від розміру підприємства за кількістю працівників.

Таблиця 1. Вплив негативних чинників на роботу бізнесу в м. Мелітополя, %

Малі та мікропідприємства		Крупні та середні підприємства	
Витрати на енергію	31,8	Витрати на енергію	18,2
Нестача кваліфікованої робочої сили	29,5	Нестача кваліфікованої робочої сили	20,5
Внутрішня конкуренція	25,0	Внутрішня конкуренція	11,4
Втрата ринків збуту	20,5	Втрата ринків збуту	13,6
Вартість робочої сили	15,9	Вартість робочої сили	2,3
Витрати на матеріали, комплектуючі	9,1	Витрати на матеріали, комплектуючі	13,6
Іноземна конкуренція	6,8	Іноземна конкуренція	11,4
Недоступність фінансування	6,8	Недоступність фінансування	11,4
Адміністративний тиск з боку органів влади	6,8	Адміністративний тиск з боку органів влади	6,8
Низький рівень співпраці влади та бізнесу	4,5	Низький рівень співпраці влади та бізнесу	4,5
Обмеження, пов'язані із захистом довкілля	4,5	Обмеження, пов'язані із захистом довкілля	2,3
Неякісні адміністративні послуги	4,5	Неякісні адміністративні послуги	0
Застарілі засоби виробництва	2,3	Застарілі засоби виробництва	4,5
Місцевий бізнес клімат	0	Місцевий бізнес клімат	4,5

4. Трудові ресурси та їх використання

Структура підприємств-респондентів за чисельністю працівників у 2017 році становить:

- Кількість мікро підприємств (кількість працівників до 10 осіб) – 15.
- Кількість малих підприємств серед опитаних (кількість працівників до 50 осіб) – 12.
- Кількість середніх підприємств серед опитаних (50 – 250 осіб) – 11.
- Кількість крупних підприємств (понад 250 осіб) – 6.

На опитаних підприємствах у 2017 р. зайнято 3530 осіб, у т. ч. жінок 1362 осіб. Розподіл підприємств за чисельність зайнятих у 2017 р. наведено у таблиці 2.

Таблиця 2. Структура респондентів за чисельністю працівників у 2017 р.

Типи підприємств	Кількість	Працівники, всього	у т. ч. жінки
Мікро підприємства (до 10 осіб)	15	80	36
Малі (до 50 осіб)	12	300	93
Середні (понад 51 особа)	11	1650	720
Крупні (понад 250)	6	1500	513
Всього	44	3530	1362

В загальній чисельності персоналу опитаних респондентів жінки складають: на мікро підприємствах 45%, на малих підприємствах – 31%, на середніх – 44%, на крупних – 34%.

Найбільше жіноча праця задіяна в секторі торгівлі, легкої промисловості та побутового обслуговування, відпочинку та дозвілля від 80 до 100%.

Респонденти оцінили якість робочої сили підприємств: на «відмінно» – 17% респондентів, «добре» – 49%, «задовільно» – 29%, «погано» – 5%.

Нестача висококваліфікованої робочої сили є проблемою для більшості підприємств. Труднощі вже сьогодні відчувають 23 підприємства.

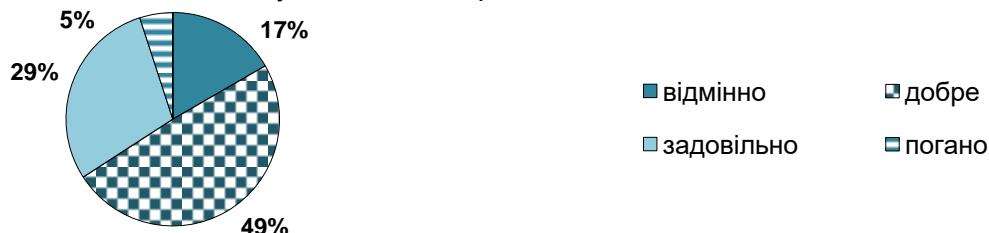

Рис. 5. Оцінка якості робочої сили

Підприємства відчувають дефіцит високо кваліфікованих спеціалістів за такими напрямками: керуючий компанією, конструктори, інженери, економісти, дизайнери, маркетологи, інженери, менеджери ЗЕД, агрономи, спеціалісти ІТ, технологи меблевого виробництва, робочих професій. Значною проблемою є підбір кваліфікованих працівників для галузі машинобудування та металообробки, зокрема таких як: токарі, фрезерувальники, сверловщики, заливальники, формувальники, слюсарі. Сфера легкої промисловості та обслуговування потребує спеціалістів таких професій як швачки, продавці, пекарі, комірники, тістоміси, укладальники, спеціалісти з виробництва меблів, електромонтери, механізатори, водії, спеціалісти з ремонту холодильного устаткування, електрики, продавці зі знанням касового апарату, оператори станків з ЧПУ.

Жінки наголошували на нестачі продавців, швачок, дизайнерів, пекарів, тістомісильників та інших робочих спеціальностей.

5. Інвестиційна діяльність підприємств

Респонденти зазначають, що готові інвестувати у розширення бізнесу вже протягом 2018-2020 рр. Деякі планують вкладення інвестицій протягом 2018 року.

Загальний обсяг зазначених респондентами інвестицій, які вони планують вкласти в розширення свого бізнесу в місті Мелітополі у 2018-2020 рр. складає 90250 тис. грн. При цьому підприємства планують створити додатково 554 робочих місця.

Мікропідприємства планують вкласти в розширення бізнесу лише 50 тис. грн і створити 4 робочих місця. Малі підприємства – 23700 тис. грн. та створити 50 робочих місць.

Позитивним елементом місцевого економічного зростання є те, що більшу частину інвестицій в розширення виробництва планує здійснити середній бізнес – 26500 тис. грн та створити 195 робочих місць та крупний бізнес – 40000 тис. грн при цьому запланована кількість створення додаткових робочих місць 305.

Підприємства планують модернізацію або вдосконалення існуючих споруд і технологій, здебільшого на постійній основі. Якщо ці цифри виявляться реальними, це, безперечно допоможе зростанню місцевої економіки. Розглядаючи інвестиційні плани підприємств міста Мелітополя, слід зазначити, що три підприємства з опитаних, наприклад, планують інвестувати – від 15000 тис. грн до 35000 тис. грн.

Жінки – респонденти зазначили про обсяг інвестицій в обсязі 750 тис.грн. та створення 80 нових робочих місць.

6. Оцінка послуг, що надаються органами влади

Респондентам було також запропоновано оцінити якість муніципальних послуг за шкалою від 1 до 4 (1 = відмінно, 4 = погано).

Найбільш суттєвими, на думку респондентів, проблемами та більше усього негативних оцінок отримали такі послуги як: гарантування безпеки та правопорядку (16 респондентів дало оцінку «погано»), місцеві програми відшкодування відсотків за кредитами на реалізацію бізнес-планів (11 оцінок «погано»), оренда / відчуження комунального майна (7 оцінок «погано»), розвиток міської інфраструктури (6 оцінок «погано»), прозорість тендерних процедур (5 оцінок «погано»).

Жінки – респонденти оцінили більш негативно оцінили «прозорість тендерних процедур» та гарантування безпеки та правопорядку (4 оцінки «погано»), а також «місцеві програми відшкодування відсотків за кредитами на реалізацію бізнес-планів» (3 оцінки).

Позитивних оцінок «добре» та «задовільно» в сукупності найбільше отримали такі послуги як: збір та вивезення сміття – 34, встановлення ставок місцевих податків та зборів – 33, надання дозволів і погоджень – 32.

Рис. 7. Оцінка послуг, що надаються органами місцевої влади, %

Позитивних оцінок «відмінно» та «добре» в сукупності найбільше отримали такі послуги як: діяльність Центру надання адміністративних послуг – 33, збір і вивезення сміття – 29.

Жінки – респонденти також поділяють цю думку.

Підприємців запитали також про роль місцевої влади в економічному розвитку й сприянні бізнесу, а також запросили оцінити запропоновані послуги за наступними критеріями: 1 – повністю згодні, 2 – скоріше згодні, 3 – скоріше незгодні, 4 – повністю незгодні. Респонденти активно підтримують всі з запропонованих послуг.

Рис. 8. Роль місцевої влади в економічному розвитку і сприянні бізнесу

Найбільш важливими завданнями для влади респонденти вважають:

- розвиток міської інфраструктури (дороги, мережі електро-, водо-, газопостачання);
- надання якісних адміністративних послуг, зокрема електронних;
- розвиток робочої сили;
- прозорі механізми використання комунального майна;
- покращення доступу до інформації;
- створення Центрів послуг для бізнесу;
- підтримка підприємців – початківці (розвиток бізнес-інкубаторів);
- фінансові стимули для розвитку бізнесу.

Перші три позиції займають чільне місце в рейтингу. Незначна кількість респондентів сумнівається в доцільності залучення місцевої влади до створення центрів підтримки бізнесу та фінансових стимулів для бізнесу.

На запитання «Що ще влада може зробити для розвитку бізнесу?», підприємці запропонували:

- співпрацю з ОТГ з метою просування продукції;
- створення інвестиційних майданчиків та індустріальних парків, їх маркетинг;
- програму будівництва гуртожитків для робітників і заохочення їх переїхати до Мелітополя з інших населених пунктів та окупованих територій;
- підтримка владою кластерів у сфері металообробки та машинобудування.

Жінки – респонденти звернули увагу також на необхідності моніторингу якості бізнес-послуг та створення бізнес-центрів, допомога в просуванні продукції підприємств міста за кордон, підтримка стартапів.

7. Напрями розвитку місцевої економіки в майбутньому

Респонденти, маючи змогу вибирати із запропонованих напрямів розвитку лише три найважливіші, які мають бути відображені в Стратегії розвитку міста, розподілили свій вибір таким чином:

- Розвиток промислового виробництва – 55%;
- Створення умов для залучення інвестицій – 43%;
- Енергоефективність – 22%;
- Безпека та правопорядок – 21,6%.
- Розбудова бізнес-інфраструктури 19,6%

Рис. 9. Головні напрями для забезпечення розвитку місцевої економіки, %

Щодо найбільш перспективних для майбутнього економічного зростання галузей економіки міста Мелітополя респонденти дали відповіді:

- Машинобудування та металообробка – 70%;
- Харчова та переробна промисловість – 45%;
- Агробізнес – 41%;
- Енергоефективність та альтернативна енергетика – 32%;
- Транспорт, логістика – 23%.

Рис. 10. Головні сектори економіки міста

Лідуючі у рейтингу сектори економіки є притаманними сучасній структурі економіки міста. Слід також відзначити, що сумарно агробізнес і харчова й переробна промисловість переважають над традиційним для міста машинобудуванням.

Жінки респонденти мають таку ж саму думку стосовно напрямів розвитку міста та пріоритетних галузей економіки.

8. Загальна оцінка бізнес-клімату у місті

Респондентам запропонували висловити свої загальні враження про місто як місце для ведення бізнесу та оцінити його за такими критеріями: 1 – відмінно, 2 – добре, 3 – задовільно, 4 – погано, 5 – немає думки.

Два респондента оцінили місто як місце для ведення бізнесу на «відмінно». На «добре» місто оцінили 17 підприємців, 21 – «задовільно», 3 респондент – «погано».

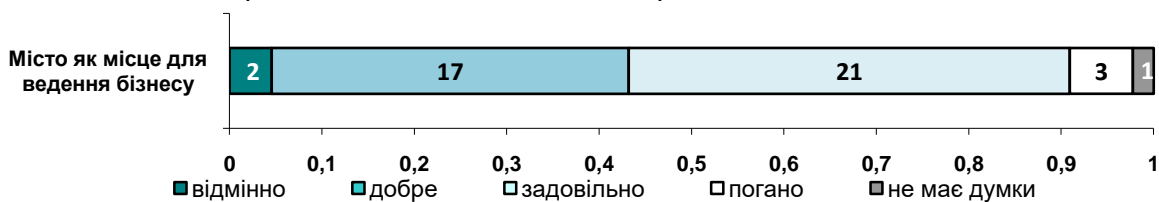

Рис. 11. Загальні враження про місцевий бізнес-клімат, %

Серед найважливіших «сильних» сторін міста з точки зору ведення бізнесу підприємці виокремили такі, як:

- налагоджені ланцюги виробництва у традиційній галузі машинобудування та металообробки;
- вигідне географічне розташування міста, розвинуті транспортні комунікації;
- сприятливий бізнес-клімат;
- наявність освітньої інфраструктури та можливості отримувати технічну освіту, перепідготовку кадрів;
- наявність робочої сили та технічних кадрів;
- ефективність управління містом, співпраця місцевої влади з бізнесом;
- активність населення;
- енергоефективність міста, розвинута інфраструктура;

- відкритість влади, розуміння й підтримка в питаннях розширення бізнесу;
- розвиток сільгоспмашинобудування та попиту на його продукцію;
- можливості для розвитку сільськогосподарської переробки.

Серед основних «слабких» сторін міста з точки зору ведення бізнесу підприємці зазначили:

- нестача кваліфікованої робочої сили, низький фаховий рівень працюючих;
- погіршилася логістика у зв'язку з окупацією частини території України;
- наявність бізнесу, який працює в тіні;
- відсутня активна ярмаркова діяльність міста;
- близькість до зони конфлікту, наявність блокувань, закритий доступ до Криму;
- низька експортна орієнтованість бізнесу;
- негативна трудова міграція, відтік кваліфікованих кадрів;
- низька купівельна спроможність населення;
- відділене місто від аеропортів;
- слабка інформованість бізнесу, бюрократизм;
- екологічне навантаження особливо в літній період;
- подорожчання комунальних послуг;
- невелика потужність електричних мереж, наявність монополістів з енергопостачання, неможливість підключення до енергоспоживання;
- відсутність доступних кредитних коштів;
- слабка підтримка влади в пошуку іноземних партнерів;
- слабка робота правоохоронних органів;
- довгі процедури оформлення землі, дефіцит земельних ділянок для оренди.

Підприємці надали пропозиції щодо подальшого розвитку міської інфраструктури та розширення соціальних, адміністративних послуг, а саме:

- Запровадити якісну фінансову підтримку для малого та середнього бізнесу – програму по відшкодуванню відсоткових ставок за кредитами;
- Підтримують створення логістичних центрів;
- Пропонують привести у відповідність підготовку кадрів до запитів підприємств, покращити підготовку спеціалістів технічного напрямку,
- Супроводження виведення бізнесу на нові ринки;
- Інформування про кращі підприємства, тренінги для активних підприємців;
- Покращення законодавчої бази для діяльності комунальних підприємств, інформування бізнесу по залученню додаткових ресурсів;
- Пільгове оподаткування за створення робочих місць,
- Спростити підключення до електромереж, енергетичне забезпечення при розширенні виробництва;
- Доступ до придбання нових технологій, обладнання, зменшення кількості перевірок;
- Запровадити страхове медичне обслуговування.

Підприємці висловлюють надію на продовження діалогу та бажання, щоб їх відповіді було взято до уваги. **Жінки респонденти мають таку ж саму думку.**

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року

м. Мелітополь, 2019 р.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку міста Мелітополя до 2030 року розроблено за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади.

Зміст документу є виключною думкою авторів та не обов'язково відображає офіційну позицію Міністерства міжнародних справ Канади.

Проект ПРОМІС спрямований на: зміцнення муніципального сектору в Україні; впровадження ефективного демократичного управління та прискорення економічного розвитку шляхом підвищення спроможності українських міст у сфері демократизації врядування та місцевого економічного розвитку; створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу; підтримку процесу децентралізації та інтегрованого планування розвитку на місцевому, регіональному й національному рівнях.

www.pleddg.org.ua

Зміст

ВСТУП.....	4
1. МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ СЕО.....	5
2. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ.....	9
3. ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В МІСТІ МЕЛІТОПОЛЬ.....	16
3.1. Ключові екологічні проблеми міста.....	16
3.2. SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті.....	17
3.3. Аналіз трендів стану довкілля.....	18
4. АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ ЦІЛЕЙ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНИМ ЕКОЛОГІЧНИМ ЦІЛЯМ.....	23
5. ОЦІНКА ВПЛИВУ СТРАТЕГІЇ НА ДОВКІЛЛЯ.....	25
5.1. Можливі чинники змін антропогенного та природного характеру.....	25
5.2. Ймовірний вплив стратегії на складові довкілля.....	25
6. РЕКОМЕНДАЦІЇ СЕО.....	29
7. ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГУ ФАКТИЧНОГО ВПЛИВУ СТРАТЕГІЇ НА ДОВКІЛЛЯ.....	31
8. ВИСНОВКИ.....	333
ДОДАТОК 1. СПИСОК УЧАСНИКІВ РОБОЧОЇ ГРУПИ ЗІ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ	

Вступ

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка стратегій, планів і програм дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування. Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння інтеграції екологічних факторів у підготовку планів і програм з метою забезпечення збалансованого (сталого) розвитку.

В Україні створені передумови для імплементації процесу СЕО, пов'язані з розвитком стратегічного планування та національної практики застосування екологічної оцінки.

Стратегічна екологічна оцінка Стратегії розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року здійснювалася за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Уряду Канади. Для проведення СЕО було створено Робочу групу з СЕО.

1. Методологія проведення СЕО

Методологія ґрунтується на досвіді проведення в Україні стратегічної екологічної оцінки стратегій регіонального розвитку. У 2013–2014 рр. СЕО за цією методологією проводилася для Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року та Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року за сприяння проектів міжнародної технічної допомоги «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» (Проект РЕОП) і «Місцевий економічний розвиток міст України» (Проект МЕРМ), що впроваджувалися відповідно Конференційною радою Канади та Федерацією канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Уряду Канади.

Під час розробки Стратегії розвитку міста Мелітополя та Плану її реалізації використано методологію, яка складається з 6 логічних етапів:

- 1) Організація роботи зі стратегічного планування;
- 2) Аналіз середовища та факторів розвитку територіальної громади;
- 3) Визначення місії, бачення, сценаріїв і напрямів розвитку громади;
- 4) Розробка планів дій (Плану реалізації Стратегії);
- 5) Громадське обговорення та ухвалення Стратегії та Плану її реалізації;
- 6) Моніторинг і впровадження Стратегії.

З метою досягнення відповідності процесів стратегічного планування та стратегічної екологічної оцінки методологія проведення СЕО також складається з шести етапів.

Етап 1. Підготовчий

1.1. Ухвалення рішення про проведення СЕО. На даний момент в Україні не визначена законодавча процедура проведення СЕО. Тому рішення щодо проведення СЕО може бути прийнято міським головою чи міською радою.

1.2. Створення Робочої групи з СЕО та забезпечення її постійної взаємодії з усіма розробниками Стратегії. Робоча група формується з представників органів влади та місцевого самоврядування, експертів з охорони довкілля, науковців, представників громадськості та інших заінтересованих сторін. Робочій групі має бути забезпечений вільний доступ до інформації та можливість надавати коментарі й рекомендації розробникам стратегії.

1.3. Визначення кола органів влади, які братимуть участь у консультаціях. СЕО передбачає необхідність проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я, яким має бути надана можливість прокоментувати проект стратегії та звіт про СЕО.

1.4. Визначення кола заінтересованих сторін і необхідного ступеня залучення громадськості до консультацій та участі. Успішна й ефективна участь громадськості є важливою для успіху СЕО. Відповідно до Протоколу про СЕО громадськості мають бути надані можливості для участі в СЕО. Проект стратегії та звіт про СЕО мають бути своєчасно доведені до відома громадськості. Заінтересованій громадськості повинна бути надана можливість висловити свою думку щодо проекту стратегії, плану або програми, а також щодо звіту про СЕО. До громадськості в процесі СЕО слід звертатися якомога раніше, а в ідеалі – на момент формування Робочої групи з СЕО. Участь громадськості на цьому ранньому етапі буде свідчити про суспільний інтерес до СЕО, підвищить прозорість процесу СЕО, забезпечить можливість виявлення потенційного конфлікту цінностей різних соціальних груп, а також гарантуватиме, що важливі для громадськості питання будуть розглянуті під час визначення сфери охоплення СЕО. В процесі визначення кола заінтересованих сторін слід звернути увагу на соціальні групи, які потенційно можуть постраждати від погіршення стану довкілля, і на тих, для кого збереження довкілля є одним з основних видів діяльності (науковці, представники громадських екологічних організацій, освітяни).

1.5. Інформування громадськості. Вимоги щодо інформування громадськості сформульовані в ст. 5 «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція). Інформування громадськості є важливою складовою на усіх етапах СЕО. На підготовчому етапі необхідно проінформувати про початок процесу СЕО та формування Робочої групи з СЕО.

Етап 2. Визначення сфери охоплення СЕО

2.1. Визначення ключових екологічних проблем. Огляд екологічних проблем необхідний для того, щоб допомогти зосередити СЕО на тих складових довкілля, які є важливими для міста. Наступні питання можуть допомогти у визначенні пріоритетності екологічних проблем: 1) Які проблеми є найдавнішими та найбільш значущими в місті? 2) Які зміни відбуваються в довкіллі? 3) Якою є історія та витоки цих проблем? Група з СЕО має визначити головні екологічні проблеми міста на основі наявних аналітичних матеріалів. Рейтинг цих проблем може бути визначений шляхом експертного опитування членів Робочої групи з СЕО, а також більш широкого соціологічного опитування.

2.2. Визначення просторових і часових меж оцінки. Просторовий масштаб оцінки має охоплювати природні, соціально-економічні та культурні ресурси та взаємозв'язки між ними, а також практику землекористування, на яку може потенційно вплинути будь-який з розроблених альтернативних сценаріїв.

2.3. Проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я щодо того, яка інформація має бути включена до звіту про СЕО.

Етап 3. Оцінка екологічної ситуації на території міста

3.1. Збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників. Необхідно визначити складові довкілля (як екологічні, так і соціально-культурні), на яких буде зосереджено увагу СЕО. Важливо визначити ключові показники, які характеризують стан складових довкілля (наприклад, показники якості води, показники стану здоров'я населення тощо). Ці показники дадуть можливість особам, котрі приймають рішення, оцінити зміни у довкіллі, зосередивши увагу на тих параметрах, які реагуватимуть на зміни і створюватимуть зворотний зв'язок, а також на тих параметрах, моніторинг яких буде ефективним. Зібрана інформація дасть можливість оцінити поточний стан довкілля.

3.2. Проведення SWOT-аналізу з точки зору екологічної ситуації. SWOT-аналіз дає можливість виявити сильні і слабкі сторони екологічної ситуації в місті, а також можливості й загрози, які впливатимуть на екологічну ситуацію. Виявлення загроз сприятиме оцінці їхнього впливу на довкілля, а визначення можливостей сприятиме пошуку шляхів зменшення впливу планованої діяльності на довкілля.

3.3. Проведення аналізу трендів стану довкілля. Якісна оцінка екологічних проблем розвитку міста в минулому (з наголосом на головні тенденції та очікувані проблеми) є основою для початку розроблення документації з СЕО. В багатьох випадках 50% і більше загального часу на проведення СЕО витрачається саме на визначення базового рівня стану довкілля. Разом з тим, такий аналіз дозволяє оцінити альтернативи пропонованій стратегії розвитку міста, обумовлені об'єктивними тенденціями зміни стану довкілля.

Етап 4. Проведення СЕО (оцінка запропонованих заходів щодо впливу на довкілля та відповідність регіональним екологічним цілям)

4.1. Оцінка ступеню врахування регіональних екологічних цілей в стратегічних і оперативних цілях Стратегії. Група з СЕО оцінює ступінь врахування природоохоронних регіональних цілей в рамках пропонованої стратегії розвитку. Для цього використовуються екологічне законодавство, регіональні стратегічні документи та екологічні програми.

4.2. Проведення консультацій з громадськістю щодо екологічних цілей. Результати оцінки ступеню врахування регіональних екологічних цілей слід обговорити з громадськістю для того, щоб зібрати зауваження та пропозиції і врахувати їх в документації з СЕО.

4.3. Визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру. Чинники змін у місті можуть бути антропогенними або природними. До чинників змін відносять також регіональну політику та управлінські дії. Зміни екологічної ситуації в місті часто обумовлені синергетичною взаємодією економічних, адміністративних, демографічних і соціально-культурних чинників, а також рівнем розвитку промисловості, сільського господарства, науки і технологій. Чинниками змін можуть бути розширення або скорочення певних галузей економіки (гірничодобувна промисловість, енергетика, сільське господарство, переробна промисловість, лісове господарство тощо); зміна моделей міського та сільського розвитку; розширення або звуження взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом і громадськими організаціями; зміни чисельності населення в місті; зміни у практиці землекористування тощо. Важливо також виокремити чинники локального рівня і чинники, пов'язані з регіональними, національними та глобальними впливами. Чинники більш високого рівня часто пов'язані з національною політикою та міжнародними угодами, спрямованими, наприклад, на збалансований розвиток, збереження біорізноманіття, протидію зміні клімату.

4.4. Проведення оцінки впливу Стратегії на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення. У випадку, коли у Стратегії передбачаються конкретні заходи і проекти, що мають територіальну прив'язку, група з SEO оцінює вплив пропонованих заходів на складові довкілля (вплив на атмосферне повітря, воду, ґрунти, природні ресурси, флору і фауну), а також на стан здоров'я та добробут населення (небезпека для здоров'я населення, соціально-економічні наслідки, поводження з відходами, транспорт, розвиток інфраструктури, естетичні характеристики території, використання ландшафтів для рекреаційних цілей тощо). У випадку, коли неможливо чітко визначити територіальну прив'язку конкретних заходів і проектів, оцінка впливів стратегії ґрунтується на експертній оцінці членів робочої групи з SEO. Для оцінки впливу можуть бути використані контрольні переліки, а також матриці взаємодій, конфліктів і синергізмів. При цьому оцінюються прямі, непрямі, другорядні, сукупні, синергетичні, короткотермінові, тимчасові та довготривалі впливи.

Етап 5. Розроблення документації з SEO та передача на затвердження

5.1. Підготовка звіту про SEO та рекомендацій щодо запобігання, скорочення або пом'якшення потенційних негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть бути результатом реалізації Стратегії. Усі етапи проведення SEO мають знайти своє відображення у звіті про SEO. На основі проведеного аналізу група з SEO готує рекомендації щодо запобігання, скорочення або пом'якшення потенційних негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть бути результатом реалізації Стратегії. Під час розроблення стратегій розвитку міст досить рідко розглядаються альтернативні стратегії. Частіше використовується більш гнучкий підхід, що передбачає аналіз різноманітних сценаріїв в межах стратегії, який дозволяє розглядати різноманітні сценарії розвитку в усій їх багатоманітності. Тому на основі запропонованих рекомендацій можна розробити один або кілька альтернативних сценаріїв реалізації Стратегії.

5.2. Обговорення документації, збір і врахування пропозицій заінтересованих органів влади та громадськості. Обговорення документації з SEO є суттєвою складовою SEO, оскільки це дозволяє не лише ознайомити громадськість з результатами SEO, а й зібрати пропозиції заінтересованих органів влади та громадськості до Стратегії. Заінтересовані органи влади можуть оцінити правильність організації процесу SEO та оцінити якість документації з SEO.

5.3. Розроблення остаточного проекту документації з SEO та передача в міську раду для розгляду та ухвалення. Група з SEO забезпечує врахування у звіті про SEO рекомендацій заінтересованих органів влади та громадськості (громадських організацій). Невраховані рекомендації також мають бути відображені в документації з SEO з поясненням причин неврахування. Звіт про SEO передається органам влади для розгляду та ухвалення. Загалом, рекомендації SEO мають бути максимально враховані в кінцевому варіанті Стратегії. Розробники Стратегії мають зазначити, які рекомендації були враховані, а які – ні і чому.

5.4. *Забезпечення доступу громадськості до розробленої документації.* Розроблена документація з СЕО має розміщуватися на веб-сайті міської ради поряд із затвердженою стратегією розвитку міста.

Етап 6. Моніторинг фактичного впливу впровадження Стратегії на довкілля

6.1. *Створення системи моніторингу та оцінки впливу Стратегії на довкілля.* Документація з СЕО має містити пропозиції щодо організації системи моніторингу впливу впровадження Стратегії на довкілля. Ця система має враховувати той факт, що планування розвитку – це поступовий процес, який залежить від розроблення та схвалення Стратегії, відбору проектів і програм з її реалізації, моніторингу фактичного впливу та запуску нового циклу планування. СЕО має бути складовою частиною усіх цих етапів планування. У зв'язку з цим, хід реалізації Стратегії необхідно контролювати з врахуванням: 1) показників, які характеризують виконання природоохоронних заходів під час реалізації Стратегії; 2) результатів ОВНС окремих проектів, які виконуватимуться в рамках Стратегії. Результати такого моніторингу необхідно буде враховувати під час оновлення Стратегії або підготовки нових стратегічних документів.

6.2. *Утворення робочого органу з моніторингу впливу Стратегії на довкілля.* Для моніторингу впливу Стратегії на довкілля має бути створений робочий орган. Цей орган може функціонувати у складі робочої групи з моніторингу стратегії. До його складу можуть увійти члени робочої групи з СЕО, а також представники громадськості. Робочий орган з моніторингу має забезпечити доступ громадськості та органів влади до результатів моніторингу.

2. Стратегія розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року

Бажана «траєкторія» розвитку, що має привести громаду міста до стратегічного бачення (див. вставку 1) складається з низки стратегічних напрямів розвитку (рис. 1). Стратегічні напрями на бажаній «траєкторії» розвитку вказують на шляхи досягнення саме цього стратегічного бачення. Кожен зі стратегічних напрямів конкретизується у стратегічних і оперативних цілях. Для кожної оперативної цілі розроблені завдання та сфери реалізації проектів (табл. 1).

Вставка 1

Стратегічне бачення розвитку міста Мелітополя

Мелітополь – відкрите місто для підприємницької успішності, інноваційний сервісний та логістичний центр Північного Приазов'я, готовий до міжнародної співпраці. Територія для розвитку точного експортно орієнтованого машинобудування. Інноваційний центр переробної та харчової промисловості, заснованих на новітніх технологіях, забезпечених високопрофесійними кадрами.

Модерновий та привабливий здоров'я зберігаючий, інклюзивний міський простір, що створює можливості для успішного розвитку особистості: освіти, спорту, міжкультурного діалогу. «Зелена перлина» українських степів, місто креативних індустрій та туризму, комфортне для людей різних культур.

Стратегічні напрями розвитку		
А. Місто розвинутого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування	В. Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури	С. Місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг
Стратегічні цілі		
А.1. Залучення інвестицій та інфраструктура підтримки розвитку бізнесу	В.1. Підвищення ефективності міської інфраструктури	С.1. Формування ефективної політики партнерства в муніципальному управлінні
А.2. Формування сприятливого бізнес-середовища та просування продукції на зовнішні ринки	В.2. Підвищення енергоефективності та безпечності житлового фонду	С.2. Підвищення якості надання медичних послуг
А.3. Розвиток трудового потенціалу	В.3. Покращення стану довкілля та екологічної безпеки міста	С.3. Формування сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста
А.4. Муніципальний маркетинг та розвиток туризму	В.4. Привабливі безпечні публічні простори та транспортна інфраструктура	С.4. Забезпечення правопорядку та підвищення безпеки

Рис. 1. Схема Стратегії розвитку міста Мелітополя

Таблиця 1. Стратегічні напрями, стратегічні й оперативні цілі та оперативні завдання Стратегії розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року

Оперативна ціль	Завдання та сфери реалізації проєктів
Стратегічний напрям розвитку А. Місто розвинуеного бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування	
<i>Стратегічна ціль А.1. Залучення інвестицій та інфраструктура підтримки розвитку бізнесу</i>	
А.1.1. Розвиток інженерної інфраструктури для бізнесу	<ul style="list-style-type: none"> - Сприяння розвитку інфраструктури для відновлюваної енергетики. - Забезпечення транспортування електроенергії в інвестиційно - перспективних районах. - Розбудова інженерних мереж в інвестиційно привабливих районах міста.
А.1.2. Розвиток логістики	<ul style="list-style-type: none"> - Створення логістичних центрів. - Розбудова мережі транспортних магістралей в інвестиційно перспективних районах міста та прилеглих територій на засадах міжмуніципального співробітництва. - Розбудова регіонального аеропорту. - Формування розвинуеної логістичної мережі, в тому числі об'їзної дороги.
А.1.3. Створення якісних інвестиційних продуктів та умов для інвестування	<ul style="list-style-type: none"> - Підтримка проєктів державно-приватного партнерства. - Розвиток техно-, та індустріальних парків. - Підготовка інвестиційних ділянок типу «браунфілд» та «грінфілд». - Створення інвестиційного порталу. - Створення умов для розміщення містобудівного кадастру у вільному доступі. - Забезпечення вільного доступу до інвестиційних ресурсів. - Розроблення та врахування критеріїв екологічної безпечності інвестиційних проєктів під час підготовки та відбору інвестиційних пропозицій. - Проведення комплексної еколого-містобудівної реабілітації «браунфілдів» для поліпшення екологічного стану міста, покращення естетичних якостей міського середовища та його мікроклімату.
А.1.4. Просування інвестиційного потенціалу міста	<ul style="list-style-type: none"> - Інституційне супроводження залучення інвестицій. - Оцінка інвестиційної привабливості міста та її презентація. - Проведення інформаційних кампаній щодо інформування про можливості інвестування на території Мелітопольської міської ради.
<i>Стратегічна ціль А 2. Формування сприятливого бізнес-середовища та просування продукції на зовнішні ринки</i>	
А.2.1. Розбудова регіональних економічних кластерів	<ul style="list-style-type: none"> - Інформаційна та координаційна підтримка кластерів та інших форм кооперації МСП. - Створення машинобудівного та агропромислового кластерів.
А.2.2. Просування продукції місцевих виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках	<ul style="list-style-type: none"> - Інформаційна, адміністративна та наукова підтримка місцевого виробника. - Комерціалізація наукових досліджень. - Налагодження співпраці з міжнародними бізнес-асоціаціями та ТПП з розвитку бізнесу. - Маркетингова підтримка місцевих виробників. - Створення "Офісу розвитку бізнесу та експорту".
А.2.3. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу	<ul style="list-style-type: none"> - Впровадження інформаційної онлайн служби для підприємців з можливістю отримання переліку всіх необхідних дозволів та ліцензій для відкриття різних видів бізнесу (віртуальний бізнес-центр). - Сприяння розвитку підприємництва (вкл соціальне) з залученням жінок, молоді, представників національних меншин, та залученням кращих практик інтеркультурних міст Програми РЕ - Менторська підтримка розвитку МСП. - Розвиток Агенції місцевого розвитку для сприяння розвитку екологічно дружнього («зеленого») малого та середнього бізнесу.

Оперативна ціль	Завдання та сфери реалізації проектів
Стратегічна ціль А 3. Розвиток трудового потенціалу	
А.3.1. Розбудова системи забезпечення підприємств міста кваліфікованими кадрами	<ul style="list-style-type: none"> - Моніторинг регіонального ринку праці. - Адаптація освітніх програм закладів професійної (професійно-технічної), вищої освіти до вимог бізнесу. - Розвиток бази виробничих практик закладів професійної (професійно-технічної), вищої освіти. - Удосконалення системи перепідготовки кадрів у співпраці з районним центром зайнятості. - Розвиток дуальних систем навчання між ВНЗ та суб'єктами господарювання. - Покращення навичок співробітників МСП-експортерів. - Проведення тренінгів для представників МСБ з питань «зеленого» бізнесу, енергоменеджменту, альтернативної енергетики та збалансованих моделей споживання і виробництва
А.3.2. Поглиблення співпраці навчальних закладів та бізнесу	<ul style="list-style-type: none"> - Проведення Днів відкритих дверей підприємств. «Днів професій», «Ярмарок вакансій» тощо. - Підтримка студентських бізнес-інкубаторів у навчальних закладах міста. - Поглиблення співпраці міської влади, бізнесу та вищих навчальних закладів. - Співпраця установ освітніх округів з ВНЗ, підприємствами, стажування та екскурсії на підприємства.
А.3.3. Створення умов для розвитку бізнес здібностей серед молоді	<ul style="list-style-type: none"> - Формування мережі муніципальних молодіжних коворкінг-центрів. - Створення «Майстерні старт-апів» з акцентом на перспективні та інноваційні галузі. - Проведення конкурсів молодіжних бізнес-проектів. - Розвиток бізнес-інкубаторів, бізнес-акселераторів і технологічних парків. Студентських бізнес-інкубаторів.
Стратегічна ціль А 4. Муніципальний маркетинг та розвиток туризму	
А.4.1. Розвиток туристичної інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> - Означення логістичних і туристичних об'єктів, рекреаційних локацій міста. - Формування туристично - привабливих просторів. - Інституційна підтримка розвитку туризму.
А.4.2. Створення унікальних туристичних продуктів	<ul style="list-style-type: none"> - Створення туристичних об'єктів. - Створення унікальних сертифікованих туристичних маршрутів, в тому числі екологічних. - Підтримка садівничого туризму. - Розвиток зеленого туризму.
А.4.3. Маркетинг та просування туристичних можливостей і продуктів	<ul style="list-style-type: none"> - Проведення промоційних кампаній. - Створення додатків для персональних пристроїв з метою отримання інформації про місто. - Інституційна підтримка маркетингу та брендингу туристичних можливостей регіону.
Стратегічний напрям В. Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури	
Стратегічна ціль В.1. Підвищення ефективності міської інфраструктури	
В.1.1. Забезпечення ефективної енергетичної політики	<ul style="list-style-type: none"> - Запровадження повного циклу енергомоніторингу. - Запровадження ефективного муніципального енергоменеджменту. - Актуалізація Плану дій сталого енергетичного розвитку (ПДСЕР).
В.1.2. Підвищення енергоефективності будівель бюджетної сфери та об'єктів комунального господарства	<ul style="list-style-type: none"> - Формування системи енергоаудиту. - Термомодернізація будівель установ бюджетної сфери. - Облаштування будинків сонячними колекторами для підігріву води.

Оперативна ціль	Завдання та сфери реалізації проєктів
В.1.3. Підвищення енергоощадності системи тепlopостачання	<ul style="list-style-type: none"> – Підвищення енергоефективності об'єктів тепlopостачання. – Будівництво котелень на альтернативних видах палива. – Реконструкція та модернізація систем тепlopозабезпечення.
В. 1.4. Сучасна та ресурсоефективна система водопостачання та водовідведення міста	<ul style="list-style-type: none"> – Реконструкція та оптимізація системи водопостачання та водовідведення, Новопилипівського водозабору. – Встановлення ресурсоефективного та енергоощадного обладнання для підйому, розподілу води, водовідведення та водопостачання. – Реконструкція центральних очисних споруд міста.
Стратегічна ціль В.2. Підвищення енергоефективності та безпечності житлового фонду	
В.2.1. Оптимізація ресурсо- та енергоспоживання житлової сфери	<ul style="list-style-type: none"> – Створення діалогової та освітньої платформи з питань енергоефективності (День енергії, акції енергозбереження, освітні заходи). – Забезпечення споживачів засобами обліку теплової енергії.
В.2.2. Формування системи ефективних власників житла	<ul style="list-style-type: none"> – Інформування населення щодо можливостей реалізації проєктів у рамках державної програми «Тепла оселя» та державного фонду енергоефективності. – Інформаційна, фінансова підтримка впровадження ресурсоефективних технологій ОСББ. – Підтримка будівництва пілотних енергоефективних (пасивних) будівель.
Стратегічна ціль В.3. Покращення стану довкілля та екологічної безпеки міста	
В.3.1. Сприяння збереженню екосистеми міста	<ul style="list-style-type: none"> – Облаштування парків і скверів. – Інтегрування водойм в міський простір, облаштування водоохоронних зон, озеленення прибережних захисних смуг. – Озеленення міста. Збільшення кількості сучасних зелених зон та інсталяцій. – Заходи по боротьбі з карантинними рослинами. – Впровадження сучасних технологій очищення стічних вод. – Відновлення гідрологічного режиму річки Молочної, струмка Кізіярського.
В.3.2. Створення ефективної системи управління відходами	<ul style="list-style-type: none"> – Формування сучасної та ефективної міської політики поводження з ТПВ. – Проведення досліджень, вивчення морфологічного складу ТПВ. – Впровадження ефективної системи сортування та переробки побутових відходів. – Рекультивация полігону із будівництвом сміттєпереробного комплексу. – Запобігання утворенню стихійного накопичення відходів.
В.3.3. Підвищення екологічної свідомості мешканців міста	<ul style="list-style-type: none"> – Інтеграція екологічної та кліматичної складової в освітній простір міста. – Проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо роздільного збирання ресурсоцінних компонентів побутових відходів (соціальна реклама, телепередачі тощо) – Екоосвіта, екологічні акції. – Проведення масово-роз'яснювальної роботи серед жителів міста, особливо дітей молодшого віку, учнів і молоді, щодо енергозбереження та запобігання змінам клімату.
Стратегічна ціль В.4. Привабливі безпечні публічні простори та транспортна інфраструктура	
В.4.1. Створення сучасних зон дозвілля та відпочинку	<ul style="list-style-type: none"> – Доступні та відкриті міські публічні простори (площі, сквери, дворові території багатоповерхових будинків і т.д.). – Розширення мережі доступних публічних просторів. – Облаштування доступних Fi-Wi зон. – Ревіталізація публічних просторів шляхом створення тематичних, мистецьких, клубних публічних просторів, в тому числі в незатребуваних промислових зонах міста. – Будівництво басейну. – Розширення мережі спортивних майданчиків з обладнанням, стадіонів.

Оперативна ціль	Завдання та сфери реалізації проєктів
В.4.2. Розбудова дорожньої інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> – Розбудова безпечної інфраструктури для дорожнього руху. – Оптимізація системи паркування. – Підвищення доступності транспортної інфраструктури маломобільних груп населення. – Запровадження для дітей освітніх програм з безпеки руху, створення майданчиків безпеки в школах та дитсадках. – Капітальний ремонт мосту. – Капітальний ремонт доріг у тому числі з удосконаленням покриття з ґрунтового на асфальтоване.
В.4.3. Запровадження безпечного муніципального транспорту	<ul style="list-style-type: none"> – Створення комунального підприємства з надання транспортних послуг. – Розробка системи управління громадським транспортом. – Оновлення зручних зупинок, орієнтованих на потреби споживачів. – Запровадження електронного квитка. – Запровадження GPS- навігації для усіх транспортних засобів, створення «розумних зупинок». – Розвиток системи сполучення сусідніх районів та міста.
Стратегічний напрям С. Місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг	
<i>Стратегічна ціль С 1. Формування ефективної політики партнерства в муніципальному управлінні</i>	
С.1.1. Формування сучасної управлінської структури органу місцевого самоврядування	<ul style="list-style-type: none"> – Кадрове забезпечення виконання функцій місцевого самоврядування в умовах реалізації секторальних реформ. – Впровадження гнучких систем проектного менеджменту в управління. – Впровадження систем електронного документообігу, горизонтальних комунікацій в підрозділах ОМС, електронних баз даних. – Впровадження електронних систем голосування, електронної демократії.
С.1.2. Розбудова територіальних партнерств для забезпечення сталого розвитку	<ul style="list-style-type: none"> – Визначення та реалізація спільних з сусідніми населеними пунктами проєктів розвитку, міжмуніципальне співробітництво. – Розробка спільної концепції розвитку агломерації (субрегіону). – Інституційне забезпечення розвитку агломерації (субрегіону). – Формування об'єднаної територіальної громади.
С.1.3. Прозоре формування сучасної просторово-планувальної документації	<ul style="list-style-type: none"> – Розробка та оновлення планувальної документації. – Зміна зовнішнього вигляду існуючих будівель: проєкти «Арт-Інтервенція».
С.1.4. Залучення громадськості до управління містом, зокрема молоді	<ul style="list-style-type: none"> – Створення системи комунікації з громадою (комунікаційна стратегія, електронні стрічки, стенди, громадські обговорення, платформи публічного діалогу). – Запровадження гендерних підходів у залученні громадськості до прийняття рішень. – Підтримка громадських та молодіжних ініціатив на конкурсній основі. – Запровадження гендерно орієнтованого бюджетування. – Розвиток волонтерського руху. – Підтримка та адаптація членів громади, що зазнали стресів, соціальна адаптація та інтеграція з громадою вимушених переселенців та учасників ООС та їх сімей. – Створення електронних громадських платформ (електронні петиції, громадський бюджет). – Запровадження інструментів відкритого врядування.
С.1.5. Підвищення якості та доступності адміністративних послуг	<ul style="list-style-type: none"> – Покращення якості надання адміністративних та соціальних послуг на базі прозорих офісів. – Розбудова інфраструктури надання соціальних послуг. – Визначення стратегії розвитку системи соціальних послуг згідно з потребами населення.

Оперативна ціль	Завдання та сфери реалізації проєктів
Стратегічна ціль С 2. Підвищення якості надання медичних послуг	
С.2.1. Створення ефективної системи надання ПМД	<ul style="list-style-type: none"> – Створення ефективної структури та управління КНП «ЦПМСД» на принципі доступності. – Забезпечення кадрами, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів. – Осучаснення сервісу, орієнтованого на потреби пацієнта, запровадження стандартів клієнтського сервісу. – Впровадження електронних сервісів надання медичних послуг ПМД. – Покращення громадського здоров'я, профілактика захворювань – Ефективні зовнішні комунікації.
С.2.2. Розбудова ефективної мережі вторинної ланки медицини	<ul style="list-style-type: none"> – Створення лікарні інтенсивного лікування. – Створення централізованої лабораторії. – Створення лікувально-діагностичного центру. – Впровадження сучасного електронного управління закладами вторинної ланки медичної допомоги
С.2.3. Формування спроможної мережі установ Мелітопольського госпітального округу	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення діяльності Госпітальної ради. – Визначення маршрутів пацієнтів в межах госпітального округу. – Оптимізація функцій щодо надання медичної допомоги між учасниками госпітального округу, визначення видів та обсягу медичної допомоги, що має надаватись закладами охорони здоров'я. – Реорганізація (в тому числі перепрофілювання) закладів охорони здоров'я, оцінка фінансових потреб на проведення відповідних заходів. – Забезпечення сучасною матеріально-технічною базою мережі установ Мелітопольського госпітального округу.
Стратегічна ціль С 3. Формування сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста	
С.3.1. Формування міжкультурної діалогової платформи	<ul style="list-style-type: none"> – Розробка Плану інтеграції міста Мелітополя на 2021-2023 рр. – Створення міжкультурних діалогових платформ на базі закладів освіти та культури. – Підвищення рівня інтеграції молоді м. Мелітополя шляхом проведення круглих столів, науково-практичних конференцій та інформаційних сесій. – Проведення міжнародних і регіональних заходів міжкультурного діалогу.
С.3.2. Розбудова інфраструктури вражень	<ul style="list-style-type: none"> – Створення сучасних музеїв та мистецьких виставок, зокрема інтерактивних. – Розвиток фестивального туризму – проведення музичних, танцювальних, художніх, творчих фестивалів (Чері – фест на пленері, Черешнево тощо). – Проведення тематичних турнірів, фестивалів з інтелектуально-розважальних ігор, створення мережі «анти-кафе». – Створення театрального простору з літньою концертною залюю.
С.3.3. Підвищення ефективності мережі закладів освіти	<ul style="list-style-type: none"> – Оптимізація мережі закладів освіти м. Мелітополя. – Покращення матеріально-технічної бази навчальних закладів, осучаснення приміщень та обладнання, забезпечення доступності будівель для дітей з особливими потребами. – Забезпечення закладів загальної середньої та позашкільної освіти міста сучасною комп'ютерною, інформаційно-комунікаційною, та мультимедійною технікою, програмним забезпеченням, осучаснення комп'ютерних мереж у відповідності до вимог інноваційного освітнього простору. – Розширення інклюзивного середовища міста, створення інноваційних здоров'я зберігаючих умов для дітей з особливими потребами. – Створення сучасного батьківського лекторію. – Впровадження ділового менеджменту та ефективної системи мотивації педагогічного персоналу в сфері освіти міста.
С.3.4. Місто спортивних досягнень	<ul style="list-style-type: none"> – Проведення спортивних регіональних і міжнародних змагань – Створення сучасної шахової школи – Створення сучасних спортивних просторів, будівництво футбольних полів із штучним покриттям, спортивних залів

Оперативна ціль	Завдання та сфери реалізації проєктів
С.3.5. Розвиток мережі творчих центрів для дітей та молоді	<ul style="list-style-type: none"> – Трансформація публічних бібліотек у сучасні креативні, інформаційно-дозвілеві центри для кожного «Новітня бібліотека» – Створення модернових творчих просторів для розвитку дітей та молоді – Забезпечення функціонування і розвитку мережі пришкільних та профільних таборів – Розвиток молодіжних та дитячих клубів за інтересами, творчих майстерень та гуртків. – Розвиток школи естетичного виховання, Центрів дитячої творчості, палаців культури, закладів позашкільної освіти. – Розвиток дитячого аматорства
С.3.6. Запровадження освіти упродовж життя	<ul style="list-style-type: none"> – Моніторинг та оцінка Концепції «Місто, що навчається», коригування на підставі отримання результатів моніторингу. – Проведення на систематичній основі тренінгів та майстер-класів для дорослих. – Інституційна підтримка освіти впродовж життя.
Стратегічна ціль С 4. Забезпечення правопорядку та підвищення безпеки	
С.4.1. Залучення громадськості до забезпечення правопорядку	<ul style="list-style-type: none"> – Налагодження ефективної міжвідомчої комунікації між поліцією, службою надзвичайних ситуацій та мешканцями міста для підвищення якості та рівня безпеки. – Залучення мешканців міста до вирішення питань безпеки.
С.4.2. Створення муніципальної системи охорони правопорядку	<ul style="list-style-type: none"> – Розширення Загальноміської системи відеоспостереження шляхом встановлення на території міста додаткових відеокамер з метою підвищення рівня безпеки городян. – Обладнання будівель закладів дошкільної, загальної середньої освіти та позашкільної освіти внутрішньою протипожежною сигналізацією і системами оповіщення про пожежу, камерами відеоспостереження, встановлення систем автоматичної охоронної сигналізації. – Підвищення знань з питань безпеки дорожнього руху, виховання грамотного пішохода, скорочення випадків дорожніх пригод з участю дітей.

3. Оцінка екологічної ситуації в місті Мелітополь

3.1. Ключові екологічні проблеми міста

Екологічна ситуація на території міста характеризується відносною стабільністю показників. Разом з тим, на території міста спостерігається забруднення і замулення поверхневих водотоків, забруднення атмосферного повітря транспортом, перевантаження Мелітопольського міського полігону твердих побутових відходів, недостатній рівень озеленення міста, незадовільний технічний стан очисних споруд, каналізаційних насосних станцій, зношеність технологічного обладнання, незадовільний технічний стан (руйнування) колекторів міської каналізаційної системи.

Забруднення поверхневих водотоків

Поверхневі води в межах міста представлені річкою Молочною, що протікає околицею міста довжиною 10 км, та двома струмками — Кізіярським і Піщанським, які впадають у річку Молочну.

Через високе і тривале техногенне навантаження поверхневі водні об'єкти міста обмілили і мають значний рівень бактеріального і хімічного забруднення. Основними факторами забруднення поверхневих вод є інтенсивне скидання стічних вод, замулення водних об'єктів, відсутність в багатьох притоках річки Молочної постійного водотоку, антисанітарний стан балок, витік каналізаційних колекторів.

Скид неочищених або недостатньо очищених зворотних вод є результатом незадовільного технічного стану очисних споруд, каналізаційних насосних станцій, зношеності технологічного обладнання, незадовільного технічного стану (руйнування) колекторів міської каналізаційної системи. З кожним роком зростає відсоток зносу каналізаційних мереж, а роботи з планової заміни проводяться недостатньо швидкими темпами. Зростає кількість аварійних ситуацій. Дощові, талі та дренажні стоки від підприємств і з території міста потрапляють в струмки, р. Молочну та р. Ташенак.

Сучасний стан річки Молочної несприятливий для повноцінного її функціонування. Вода річки Молочної непридатна для водопостачання, її мінералізація перевищує 3,0 г/л. Забрудненість річки значно перевищує її можливості до самоочищення та самовідновлення. Тому цей водний об'єкт міста найбільше потерпає від антропогенно-техногенного навантаження.

Забруднення повітря

Основними проблемами в сфері забруднення повітря, притаманними Мелітополю, є:

- наявність застарілих технологій виробництва та обладнання;
- відсутність ефективних методів очистки газоподібних забруднюючих речовин (окислів азоту, сірки та вуглецю), що надходять від обладнання, яке працює на твердому, газоподібному та рідкому видах палива, а також через аераційні ліхтарі;
- забруднення повітря викидами від автомобільного транспорту;
- спалювання відходів, гілля та листя в приватному секторі.

Перевантаження Мелітопольського міського полігону ТПВ

Мелітопольський міський полігон твердих побутових відходів є єдиним місцем з видалення ТПВ у м. Мелітополі. Полігон ТПВ знаходиться на землях Новенської сільської ради Мелітопольського району і функціонує з 1963 року. Площа полігону становить 21,97 га.

Щорічно на полігоні ТПВ розміщується від 40 до 48 тисяч тон відходів. Обслуговує полігон комунальне підприємство «Мелітополькомунтранс» Мелітопольської міської ради.

Проблеми існуючих зелених насаджень

Одна з основних екологічних проблем міста пов'язана з незадовільним станом зелених насаджень загального користування (парків і скверів), а також необхідністю збереження і розвитку існуючих зелених зон. Актуальними проблемами озеленення міських територій є:

- відсутність державних актів на право користування земельними ділянками, що ускладнює вирішення питань з утримання, охорони і захисту зелених насаджень;
- ущільнення забудови, влаштування доріг, інших інженерних мереж та споруд за рахунок територій об'єктів зеленого господарства;
- наявність випадків знесення зелених насаджень без нарахування і внесення їх відбудовної вартості;
- наявність фактів невиконання вимог з оформлення необхідних документів на знесення зелених насаджень, що приводить до необґрунтованого та незаконного їх знесення;
- нестача коштів для оновлення існуючих зелених насаджень та насадження нових,
- неналежний догляд та обмеженість ремонтів і реконструкції зелених насаджень у зв'язку із практикою залишкового фінансування на утримання зелених насаджень;
- необхідність оснащення підприємств, які надають послуги з догляду за зеленими насадженнями міста, машинами і механізмами, засобами малої механізації, добривами і хімікатами для підживлення та захисту зелених насаджень, обладнанням по переробці (утилізації) рослинних відходів для недопущення їх спалювання;
- втрата декоративності, збільшення сухостійних, ушкоджених хворобами і шкідниками дерев, забур'янення газонів, зменшення площ квіткового оформлення.

3.2. SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті

Робочою групою з проведення CEO був виконаний SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті Мелітополь, узагальнені результати якого наведені в табл. 2.

Таблиця 2. SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті Мелітополь

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Багатогалузевий та диверсифікований господарський комплекс (машинобудування, харчова та легка промисловість) • Вдале розміщення міста – транзитно-логістичний центр • В межах міста розташоване Мелітопольське родовище прісної води • Сформована культура підприємництва, розроблено відповідні цільові програми • Близькість сировинної бази для виробництва харчової продукції • Центр виробництва саджанців фруктових та декоративних рослин • Наявність Плану дій зі сталого енергетичного розвитку • На території міста розташовано 8 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, з них один – загальнодержавного значення 	<ul style="list-style-type: none"> • Забруднення та замулення поверхневих водотоків (річка Молочна, струмки) • Відсутність ефективної системи поводження з ТПВ • Перевантаження Мелітопольського міського полігону ТПВ • Незадовільний технічний стан очисних споруд і каналізаційних насосних станцій • Високий рівень фізичного зносу об'єктів міської інфраструктури та житлово-комунального господарства • Незадовільний технічний стан (руйнування) колекторів міської каналізаційної системи • Підтоплення селітебних районів Мелітополя ґрунтовими водами в межах понижень рельєфу • Недосконала система громадського транспорту

Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Стимулювання енергоефективності у виробництві та житлово-комунальній сфері • Використання альтернативних джерел енергії • Значний кліматичний і технологічний потенціал для впровадження сонячної енергетики • Впровадження енергоощадних технологій • Подальший розвиток екологічного управління • Можливість отримання кредитів від міжнародних фінансових установ 	<ul style="list-style-type: none"> • Політична нестабільність та воєнні дії на сході України • Продовження економічної стагнації через політичну кризу на сході України • Зростання кількості аварійних ситуацій через зношеність комунальної інфраструктури • Зростання рівня забруднення водних об'єктів внаслідок неефективної системи очищення стічних вод • Зростання рівня захворюваності внаслідок забруднення довкілля

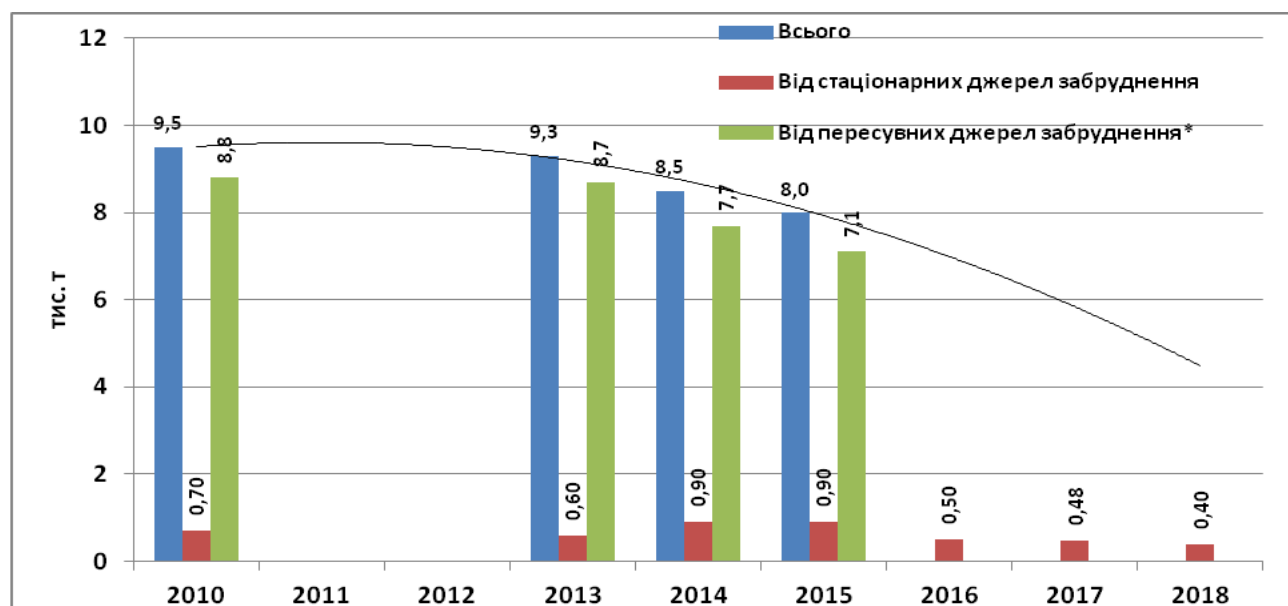
3.3. Аналіз трендів стану довкілля

Відповідно до «Екологічного паспорту Запорізької області за 2017 рік» найбільш екологічно небезпечними підприємствами (найбільшими забруднювачами) м. Мелітополя є ПАТ «Мелітопольський м'ясокомбінат», ПП «Молокозавод - ОЛКОМ», ПП «Пивзавод Діміорс» та КП «Водоканал».

Аналіз стану навколишнього середовища м. Мелітополя за допомогою біоіндикації показує, що екологічна ситуація на його території загалом добра. Але у таких місцях, як завод «Гідросила МЗТГ» та університет ТГАТУ результати досліджень опосередковано свідчать про формування екологічних ризиків унаслідок забруднення атмосферного повітря та ґрунту. Зменшити їх вплив можна за допомогою створення спеціальних насаджень із бузку, липи та сосни, які адаптовані до міського забруднення.

Атмосферне повітря

Забруднення атмосферного повітря у місті обумовлено викидами забруднюючих речовин від стаціонарних і пересувних джерел забруднення. Особливістю техногенних впливів на повітряний басейн міста є його переважне забруднення пересувними джерелами (рис. 2). Загалом спостерігається незначне зниження кількості викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря.

* з 2016 р. дані щодо викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел викидів відсутні у зв'язку зі зміною форми статистичної звітності: виключенням даної позиції зі звітів 2 тп-повітря

Джерело: Інформація Головного управління статистики у Запорізькій області

Рис. 2. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в місті Мелітополь у 2010-2017 роках

Основними шкідливими речовинами, які надходять від стаціонарних і пересувних джерел в атмосферне повітря, є оксид вуглецю (CO), діоксид азоту (NO₂), діоксид сірки (SO₂), леткі органічні сполуки. З усього спектру забруднюючих речовин, що надходять в атмосферу, регулярно враховуються і контролюються тільки викиди підприємств. В місті обліковується 40 підприємств, що мають викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел, які звітують за формою 2ТП-повітря.

За останні роки удосконалення механізмів обліку, нормування та лімітування викидів, впровадження газифікації приватного сектору та промислової частини міста, дало поступове зниження валових викидів.

Відповідно до результатів санітарно-гігієнічного моніторингу якості атмосферного повітря на всій території м. Мелітополя, який проводиться Відокремленим підрозділом Мелітопольського міського відділу державної установи «Запорізький обласний лабораторний центр МОЗ України», починаючи з 2014 р., в місті не зафіксовано жодних перевищень встановлених нормативів. Зокрема, у 2018 р. було досліджено 411 проб атмосферного повітря (у т. ч. на пил – 80 проб, діоксид азоту – 87 проб, аміак – 24 проби, ангідрид сірчистий – 69 проб, оксид вуглецю – 87 проб, сірководень – 20 проб, солі важких металів – 14 проб, фенол – 11 проб, формальдегід – 12 проб, фтористі сполуки газоподібні – 3 проби). Відхилень від норми не встановлено.

Стан водних ресурсів

Господарсько-питне водопостачання м. Мелітополь повністю здійснюється за рахунок підземних вод Мелітопольського та Ново-Пилипівського родовищ. 25 підприємств, розташованих у межах фактичної забудови міста, мають 135 свердловин на 4-х водоносних горизонтах (бучацький, сарматський, тортонський, крейдяний). Забір підземних прісних вод у м. Мелітополі складає: 6,824 млн м³, а споживання – 4,934 млн м³.

Станом на 01.01.2019 р. забір питної води з Мелітопольського родовища здійснюється 27 робочими артезіанськими свердловинами, в тому числі бучацького горизонту – 17 шт., сарматського горизонту – 10 шт.

Водоносний горизонт бучацьких відкладів є цільовим для водопостачання м. Мелітополь. Статичний рівень води в свердловинах водозабору встановлюється на глибині: нижня частина міста – 78,4-81,4 м від поверхні землі; нагірна частина міста – 93,3-115,0 м від поверхні землі. Мінералізація води змінюється від 743,4 мг/дм³ (північно-східна частина м. Мелітополя) до 1461,0 мг/дм³ (південно-західна границя водозабору), середня – 1072,2 мг/дм³.

Вода сарматського водоносного горизонту має підвищену мінералізацію і жорсткість. Для питного водопостачання непридатна. Підземні води цього горизонту використовуються для виробничо-технічних потреб підприємств міста, зрошення земель, а також для господарсько-питного водопостачання після змішування з водами бучацького горизонту.

Балансові експлуатаційні запаси питних підземних вод Мелітопольського родовища у кількості 21390 м³/добу і Ново-Пилипівського родовища у кількості 37600 м³/добу затверджені ДКЗ України в 2005 р. на розрахунковий термін 25 років (протоколи від 17.06.2005 № 981 та № 982).

У 2018 р. згідно плану соціально-гігієнічного моніторингу було проведено дослідження води питної у 36 артезіанських свердловинах, 6 водопровідних насосних станціях, 25 підкачуючих водопровідних насосних станціях, 180 колонках загального користування. За санітарно-хімічними показниками (сухий залишок, хлориди, сульфати) 24 проби води питної з артсвердловин не відповідали вимогам ДСанПіНу 2.2.4-171-10. За мікробіологічними показниками в артсвердловинах відхилень не встановлено. Вказані відхилення є характерними для сарматського водоносного горизонту і фіксуються кожен рік.

Екологічний стан поверхневих водних об'єктів міста формується під антропогенним впливом суб'єктів господарювання. Загальна кількість стічних вод, що скидаються в поверхневі водойми, становить: 3,89 млн м³ на рік. Очищення міських каналізаційних стоків здійснюється на центральних очисних спорудах і на станції біологічного очищення стічних вод КП

«Водоканал» Мелітопольської міської ради Запорізької області. Якість очищення задовільна, у межах дозволених гранично допустимих скидів. Але технічні можливості очисних споруд не дозволяють очистити стоки до гранично допустимих концентрацій водойм рибогосподарського призначення. У 2018 р. суттєвого скорочення скиду забруднених зворотних вод у водні об'єкти не відбулося через погіршення якості очищення стічних вод. У 2018 р. КП «Водоканал» Мелітопольської міської ради відведено у р. Молочна 3,8 млн м³ недостатньо очищених зворотних вод.

Моніторинг стану забруднення річки Молочної та струмків Кізіярського та Піщанського здійснюється ВП "Мелітопольський міський відділ ДУ „Запорізький обласний лабораторний центр МОЗ України” та відділом аналітично-лабораторного контролю Державної екологічної інспекції у Запорізькій області.

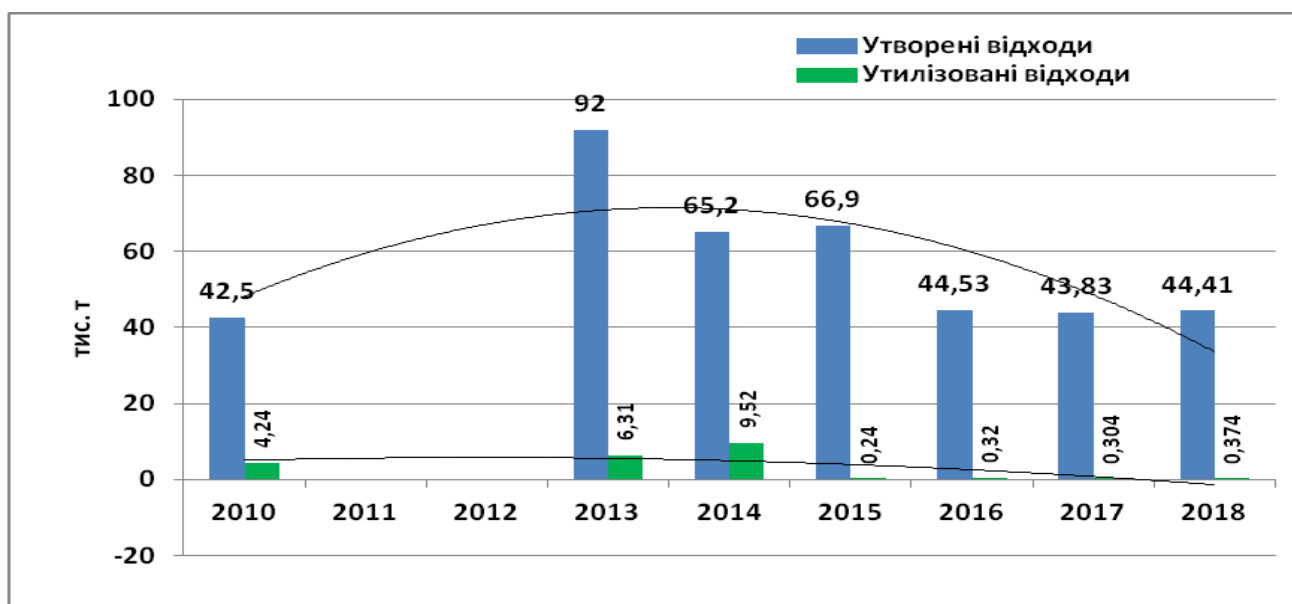
У 2018 р. були проведені дослідження води р. Молочна на санітарно-хімічні та мікробіологічні показники в 4 точках (міський пляж, тубдиспансер, 500 м вище ЦОС, 500 м нижче ЦОС). Всі 18 проб води р. Молочна не відповідали вимогам Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів, затверджених наказом МОЗ України від 19.06.96 N 173, за показниками сухий залишок, хлориди, сульфати, залізо. За мікробіологічними показниками Державним санітарним правилам не відповідали 4 проби води. Незадовільна якість води за мікробіологічними показниками може бути причиною виникнення інфекційних хвороб, які передаються водним шляхом (вірусний гепатит А, дизентерія, холера, тощо).

Наповнення води в річці та струмках визначається інтенсивністю атмосферних опадів. В останні роки кліматичні особливості регіону міняються, а разом з ними змінюються й особливості випадання опадів. Очікується, що при загальному потеплінні кількість опадів на південному сході України може зменшитися і привести до збільшення ризику засух. Внаслідок цього може погіршитися стан річки та струмків.

Відходи

У м. Мелітополі відходи представлені, в основному, побутовим сміттям, яке утворюється у процесі життєдіяльності населення, прибирання міських територій, приміщень, установ, підприємств, закладів, об'єктів сфери обслуговування, а також промисловими відходами, що утворюються суб'єктами господарювання у процесі виробництва продукції.

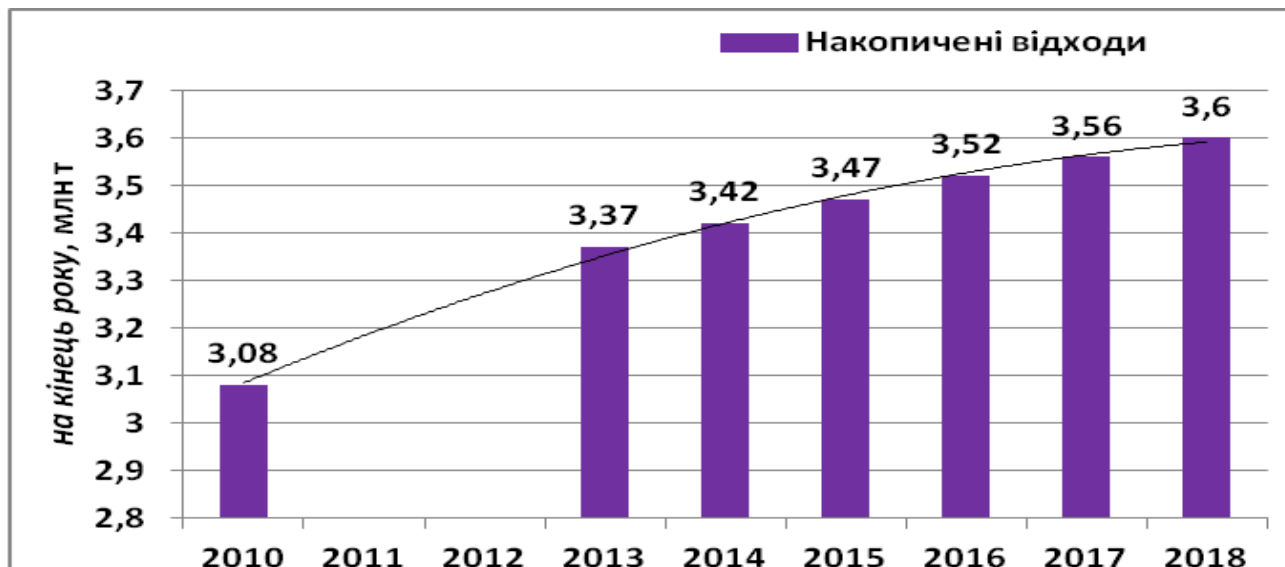
Динаміка утворення та утилізації відходів I-IV класів небезпеки в місті Мелітополь представлена на рис. 3. Можна відзначити, що відбуваються коливання обсягів утворення відходів та їх утилізації.

Джерело: Інформація Головного управління статистики у Запорізькій області

Рис. 3. Динаміка утворення та утилізації відходів I-IV класів небезпеки в місті Мелітополь

Загальний обсяг накопичених відходів невинно зростає, але темпи зростання уповільнюються (рис. 4).

Джерело: Інформація Головного управління статистики у Запорізькій області

Рис. 4. Динаміка наявних накопичених відходів I-IV класів небезпеки у м. Мелітополь

У Схемі санітарного очищення міста Мелітополя, затвердженій рішенням виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області від 10.03.2016 № 40/1, визначені основні напрямки стратегічного розвитку сфери поводження з побутовими відходами у місті, розроблені основні проектні рішення і заходи для цієї сфери на наступні 5-25 років, визначені норми надання послуг з вивезення побутових відходів, замірів фактичних обсягів накопичення твердих побутових відходів, об'єктів їх утворення, вмісту цінних компонентів вторсировини в ТПВ. Всі заходи щодо поводження з побутовими відходами у м. Мелітополі здійснюються згідно з Схемою та відповідають директивам ЄС та стратегії розвитку цієї сфери в Україні.

Збирання відходів здійснюють всі підприємства, установи та організації м. Мелітополя. ТПВ розміщуються на Мелітопольському міському полігоні ТПВ, який працює в режимі перевантаження. Суб'єкти господарювання виконують часткове сортування, а саме: збирають та здають на заготівельні пункти вторинну сировину — папір, скло, поліетиленову плівку, металобрухт. Збирання ТПВ у м. Мелітополі здійснюється в контейнери, розміщені на спеціально відведених та обладнаних площадках для збору відходів. Вивіз відходів з житлового фонду та від суб'єктів підприємницької діяльності згідно з рішенням виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області від 13.07.2017 № 132/2 здійснюється ТОВ «Умвельт-Мелітополь».

Мелітопольський міський полігон твердих побутових відходів є єдиним місцем з видалення ТПВ у м. Мелітополі. Полігон ТПВ знаходиться на землях Новенської сільської ради Мелітопольського району і функціонує з 1963 року. Площа полігону становить 21,97 га. Щорічно на полігоні ТПВ розміщується від 40 до 48 тис. тон відходів. Обслуговує полігон комунальне підприємство «Мелітополькомунтранс» Мелітопольської міської ради.

Зелені насадження

Зелені насадження відіграють дуже важливу роль у структурі сучасного міста. Рослинність забезпечує комфортність умов проживання людей у місті, регулює (в певних межах) газовий склад повітря і ступінь його забрудненості, утворює тінь, знижує вплив шумового фактору, регулює температурний режим та інші кліматичні характеристики міських територій, є джерелом естетичного відпочинку населення.

Загальна площа зелених насаджень Мелітополя становить 2318,6 га, у тому числі: насадження загального користування (парки, сквери, бульвари, братські кладовища, інші) – 226,5 га, насадження спеціального користування (парки обмеженого користування – 1 та 2

відділення Інституту зрошувального садівництва, санітарно-захисні, меліоративні смуги, дослідницькі ділянки шкіл та Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, вищих навчальних закладів, інші) – 2092,1 га.

Територія існуючих зелених насаджень в місті є недостатньою. Площа ландшафтно-рекреаційних зон міст оцінюється згідно з нормативами ДБН 360-92, відповідно до яких рекомендована частка зелених територій по відношенню до загальної площі міста повинна становити не менше 60%. Озеленення міста не задовольняє цій умові. Показник озеленення міста (кількість насаджень загального користування на 1 мешканця) становить 12,8 м²/ос. при нормі 22 м²/ос.

При розгляді динаміки зміни ситуації за останні роки можна констатувати, що сьогодні в сфері зеленого будівництва в місті існує ряд негативних тенденцій. Спостерігається втрата статусу деяких парків і скверів у зв'язку з незадовільним станом благоустрою їх територій, загальне старіння і відмирання зелених насаджень.

Слід також зазначити, що для забезпечення сприятливого екологічного та санітарного стану міста, збереження здоров'я і зменшення захворюваності людей на алергійні хвороби є необхідність боротьби з карантинними рослинами та бур'янами шляхом скошування, виривання з коренем, виловування їх поблизу садіб і офісів, на прилеглих і закріплених територіях.

Природоохоронні території міста

На території м. Мелітополя розташовано 8 об'єктів природно-заповідного фонду України (табл. 3) загальною площею 129,6959 га, що складає 2,61% заповідності території (площа міста 4966 га).

Таблиця 3. Перелік об'єктів ПЗФ, розташованих на території м. Мелітополя

№	Назва об'єкта ПЗФ	Статус	Площа, га	Яким документом створений, оголошений
1.	Парк ім. Горького	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	31,87	Постанова Ради Міністрів України від 29.01.1960 № 105
2.	Парк біля залізничної станції	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	5,5	Рішення Запорізького облвиконкому від 25.09.1984 № 315
3.	Дуб черешчатий, який росте в «Парку біля залізничної станції»	Ботанічна пам'ятка природи		Рішення Запорізького облвиконкому від 12.12.1979 № 533
4.	Парк зрошувального садівництва	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	5,0	Рішення Запорізького облвиконкому від 25.09.1984 № 315
5.	Лісопитомник	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	80,8	Рішення Запорізької обласної ради від 25.12.2001 №5, рішення Запорізької обласної ради від 09.04.2015 № 23
6.	Студентський гай	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	0,39	Рішення Запорізької обласної ради від 09.04.2015 № 24
7.	Алея Слави	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	1,05	Рішення Запорізької обласної ради від 09.04.2015 № 24
8.	Заплава річки Молочної	Ландшафтний заказник місцевого значення	5,0	Рішення Запорізької обласної ради від 27.08.2015 № 35

4. Аналіз відповідності цілей Стратегії регіональним екологічним цілям

Регіональні екологічні цілі для Запорізької області визначені у Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року (див. вставку 2).

Вставка 2

СТРАТЕГІЯ регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року

Стратегічна ціль 4. Запорізький край – регіон екологічної безпеки та збереження природних ресурсів.

Оперативна ціль 4.1. Енергоефективність та підтримка альтернативної енергетики

4.1.1. Підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами

4.1.2. Розвиток альтернативної енергетики

Оперативна ціль 4.2. Створення умов для поліпшення стану довкілля, розвиток природно-заповідної справи та екомережі

4.2.1. Створення умов для поліпшення стану водного та повітряного басейнів

4.2.2. Мінімізація негативного впливу відходів на довкілля та здоров'я населення

4.2.3. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного розмаїття області

4.2.4. Формування екологічної культури мешканців області, забезпечення участі громадськості у розв'язанні екологічних проблем

Робоча група з СЕО провела аналіз відповідності цілей Стратегії регіональним екологічним цілям (табл. 4).

Таблиця 4. Аналіз відповідності цілей Стратегії регіональним екологічним цілям

Регіональні екологічні цілі	Стратегічні напрями Стратегії розвитку міста Мелітополя до 2030 року		
	А. Місто розвинутого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування	В. Місто ресурсоефективної та безпечної інфраструктури	С. Місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг
1. Підвищення енергоефективності	+	++	0
2. Альтернативна енергетика	+	++	0
3. Поліпшення стану водного та повітряного басейнів	0	++	0
4. Поводження з відходами	0	++	0
5. Збереження біорізноманіття	0	+	0
6. Формування екологічної культури мешканців області	+	+	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

++ – цілі Стратегії добре узгоджені з регіональними екологічними цілями

+ – цілі Стратегії та регіональні екологічні цілі принципово узгоджуються, проте не узгоджені в стратегії. Необхідно тісніше пов'язати цілі на наступних етапах планування та/або на рівні заходів

0 – цілі Стратегії та регіональні екологічні цілі нейтральні по відношенню одні до одних

- – цілі Стратегії та регіональні екологічні цілі не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей стратегії та регіональних екологічних цілей

-- – цілі Стратегії та регіональні екологічні цілі принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, сформовані на уточнення цієї цілі Стратегії

Стратегічний напрям А «Місто розвинутого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування» спрямований на створення сприятливого бізнес-середовища, розвиток інженерної інфраструктури для бізнесу, створення якісних інвестиційних продуктів і умов для інвестування, розвиток трудового потенціалу. Цілі цього напрямку принципово узгоджуються з регіональними екологічними цілями 1, 2 і 6 та є нейтральними по відношенню до регіональних екологічних цілей 3-5. Неврахування екологічних вимог в процесі розвитку бізнесу може знизити його конкурентоспроможність, оскільки для багатьох країн характерним є підвищений попит на екологічно чисту продукцію. Для більш повного узгодження стратегічного напрямку А з регіональними екологічними цілями доцільно включити:

- в оперативну ціль А.1.3 – завдання із розроблення критеріїв екологічної безпеки інвестиційних проектів і застосування цих критеріїв під час підготовки та відбору інвестиційних пропозицій;
- в оперативну ціль А.1.3 – завдання з проведення комплексної еколого-містобудівної реабілітації «браунфілдів» для поліпшення екологічного стану міста, покращення естетичних якостей міського середовища та його мікроклімату;
- в оперативну ціль А.2.3 – завдання зі сприяння розвитку екологічно дружнього («зеленого») малого та середнього бізнесу;
- в оперативну ціль А.3.1 – завдання з проведення тренінгів для представників малого і середнього бізнесу з питань «зеленого» бізнесу, енергоменеджменту, альтернативної енергетики та збалансованих моделей споживання і виробництва.

Метою стратегічного напрямку В «Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури» є підвищення енергоефективності та ресурсоефективності усіх сфер життєзабезпечення міста створення умов для відновлення й збереження екосистеми міста та створення безпечної міської інфраструктури. Тому цілі 1-4 цього напрямку добре узгоджуються з регіональними екологічними цілями. Для більш повного узгодження стратегічного напрямку В з регіональними екологічними цілями включити:

- в оперативну ціль В.3.3 – завдання щодо проведення масово-роз'яснювальної роботи серед жителів міста, особливо дітей молодшого віку, учнів і молоді, щодо енергозбереження та запобігання змінам клімату.

Стратегічний напрям С «Місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг» спрямований на формування сучасної управлінської структури, покращення громадського здоров'я, формування інноваційних інклюзивних просторів освіти, створення міжкультурних діалогових платформ. Цілі цього напрямку є нейтральними по відношенню до регіональних екологічних цілей 1-5 і принципово узгоджуються з регіональною екологічною ціллю 6. Для більш повного узгодження стратегічного напрямку С з регіональними екологічними цілями варто підсилити еколого-управлінську та еколого-просвітню складову цього напрямку і включити:

- в оперативну ціль С.1.1 «Управління організаційною ефективністю» – завдання щодо підвищення рівня обізнаності керівників підприємств і жителів міста з питань охорони довкілля та екологічної безпеки;
- в оперативну ціль С.1.4 «Залучення громадськості до управління містом, зокрема молоді» – завдання зі створення системи залучення жителів міста до розв'язання екологічних проблем;
- в оперативну ціль С.1.4 «Залучення громадськості до управління містом, зокрема молоді» – завдання з підтримки громадських екологічних ініціатив, в тому числі молодіжних.

5. Оцінка впливу Стратегії на довкілля

5.1. Можливі чинники змін антропогенного та природного характеру

Антропогенними чинниками змін у Мелітополі є розвиток промислових підприємств у галузях машинобудування, харчової та легкої промисловості, діяльність яких призводить до забруднення довкілля. Функціонування підприємств і муніципальної інфраструктури також пов'язано з використанням значних обсягів водних ресурсів та енергоносіїв.

Для зменшення ваги цих чинників змін (для зменшення рівня забруднення довкілля та забезпечення стабільного і безпечного енергопостачання міста) в Стратегії визначено стратегічний напрям розвитку В «Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури», спрямований на забезпечення ефективної енергетичної політики та збереження екосистеми міста. Належна реалізація цього напрямку сприятиме зменшенню антропогенного навантаження на довкілля.

Стратегічний напрям розвитку А «Місто розвиненого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування» спрямований на створення сприятливого бізнес-середовища, залучення інвестицій та розвиток трудового потенціалу. Реалізація цього напрямку розвитку не має призводити до значного негативного впливу на довкілля. Разом з тим, розвиток бізнесу та залучення інвестицій без належного врахування екологічних вимог може бути значним чинником змін антропогенного характеру.

Значним антропогенним чинником є тверді побутові відходи, а також їх розміщення та переробка. Реалізація оперативної цілі В.3.2 «Створення ефективної системи управління відходами» має сприяти зменшенню ваги цього чинника.

Важливим антропогенним чинником є замулення та забруднення поверхневих водотоків, що пов'язано з недостатньо ефективною роботою очисних споруд і незадовільним станом каналізаційних мереж. Зменшенню скидів забруднюючих речовин у річки та струмки міста мають сприяти оперативні завдання, спрямовані на впровадження сучасних технологій очищення стічних вод, облаштування водоохоронних зон, озеленення прибережних захисних смуг та підтримання сприятливого гідрологічного режиму р. Молочна та струмків.

Одним з найважливіших чинників змін природного характеру, що можуть вплинути на розвиток міста, є зміна клімату. Зі зменшенням ваги цього чинника пов'язана стратегічна ціль В.1 «Підвищення ефективності міської інфраструктури», спрямована на запровадження системи муніципального енергоменеджменту та реалізацію заходів з енергоефективності. Ця ціль має сприяти зменшенню споживання паливно-енергетичних ресурсів, що в свою чергу є запорукою зменшення шкідливих викидів в атмосферу, в тому числі викидів вуглекислого газу.

На екологічну ситуацію може вплинути демографічний чинник, оскільки в останні роки в місті спостерігається ускладнення демографічної ситуації. Тому дуже важливим є стратегічна ціль С.3 «Формування сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста», реалізація якого має призвести до поліпшення якості життя мелітопольців, що в перспективі має сприяти покращенню демографічної ситуації.

5.2. Ймовірний вплив Стратегії на складові довкілля

Робоча група з СЕО здійснила експертну оцінку ймовірного впливу Стратегії на складові довкілля відповідно до контрольного переліку, наведеного в табл. 5.

Таблиця 5. Оцінка ймовірного впливу Стратегії на довкілля відповідно до контрольного переліку

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
Повітря				
1. Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?			•	
2. Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?			•	+
3. Погіршення якості атмосферного повітря?			•	+
4. Появу джерел неприємних запахів?			•	
5. Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			•	
Водні ресурси				
6. Збільшення обсягів скидів у поверхневій воді?			•	
7. Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?			•	+
8. Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?			•	
9. Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			•	
10. Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?			•	+
11. Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			•	
12. Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?			•	
13. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?			•	+
14. Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод?			•	
15. Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?			•	
16. Забруднення підземних водоносних горизонтів?			•	
Відходи				
17. Збільшення кількості утворених твердих побутових відходів?		•		+
18. Збільшення кількості утворених чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?			•	
19. Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?			•	
20. Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?			•	+
21. Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			•	
Земельні ресурси				
22. Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?			•	
23. Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			•	
24. Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?			•	
25. Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?			•	
26. Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?			•	
27. Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад?			•	
Біорізноманіття та рекреаційні зони				
28. Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у			•	

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
безпосередній близькості або на їх території тощо)?				
29. Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			•	
30. Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому?			•	
31. Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			•	
32. Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?			•	+
33. Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?			•	+
34. Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			•	
Населення та інфраструктура				
35. Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?			•	
36. Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?			•	
37. Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків?		•		+
38. Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?		•		+
39. Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?			•	
40. Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			•	+
Екологічне управління та моніторинг				
41. Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			•	
42. Погіршення екологічного моніторингу?			•	
43. Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			•	
44. Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?			•	+
Інше				
45. Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?			•	
46. Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?			•	
47. Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?			•	+
48. Суттєве порушення якості природного середовища?			•	+
49. Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			•	
50. Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямиий або опосередкований вплив на добробут людей?			•	

На основі експертних оцінок, представлених в табл. 5, можна зробити такі висновки щодо ймовірного впливу Стратегії на довкілля:

Вплив на атмосферне повітря. В результаті реалізації Стратегії не передбачається збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та погіршення його стану. Можливе, навіть, зменшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел і

покращення якості атмосферного повітря внаслідок створення мережі міського електротранспорту та облаштування міста велодоріжками.

Вплив на водні ресурси. Стратегія не передбачає створення підприємств, діяльність яких призведе до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Тому реалізація Стратегії не має призвести до погіршення стану водних ресурсів. Разом з тим, Стратегія містить оперативну ціль В.3.1 «Сприяння збереженню екосистеми міста» і відповідні оперативні завдання, реалізація яких має призвести до покращення якості поверхневих вод внаслідок очищення стічних вод та до поліпшення гідрологічного режиму річки Молочна та струмка Кізіярського.

Відходи. Місто характеризується значним рівнем утворення і накопичення великих обсягів промислових і побутових відходів. Реалізація цілі В.3.2 «Створення ефективної системи управління відходами» має сприяти зменшенню обсягів утворення ТПВ, а також рекультивациі полігону та будівництву сміттєпереробного комплексу.

Вплив на земельні ресурси. Внаслідок реалізації Стратегії не передбачається змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози.

Вплив на біорізноманіття та рекреаційні зони. В Стратегії не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття. Натомість реалізація оперативної цілі В.3.1 «Сприяння збереженню екосистеми міста» має сприяти озелененню міста та зростанню кількості сучасних зелених зон.

Вплив на культурну спадщину. Реалізація Стратегії не має призводити до негативного впливу на наявні об'єкти історико-культурної спадщини. Разом з тим, реалізація оперативних цілей С.3.1 «Формування міжкультурної діалогової платформи» має сприяти збереженню історико-культурної спадщини.

Вплив на населення та інфраструктуру. Стратегія не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення міста. Може мати місце вплив на транспортну систему, оскільки планується розбудова автомагістралей Мелітопольського району. Разом з тим, планується розвиток дорожньої інфраструктури, який передбачає створення безпечної системи дорожнього руху, оптимізацію системи паркування, облаштування міста вело- та пішохідними доріжками.

Екологічне управління, моніторинг та інше. Стратегія не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки. Разом з тим, реалізація стратегічної цілі В.1 «Підвищення ефективності міської інфраструктури» має сприяти зменшенню споживання палива та енергії.

Кумулятивний вплив. Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Таким чином, реалізація Стратегії розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох оперативних цілей Стратегії може призвести до покращення екологічної ситуації в місті.

6. Рекомендації СЕО

Даний розділ був сформований на основі пропозицій, наданих членами Робочої групи з проведення Стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року. Ці пропозиції, які наведені в табл. 6 мають бути розглянуті розробниками Стратегії та за можливістю враховані. Робочою групою запропоновано ряд оперативних завдань, реалізація яких може сприяти поліпшенню екологічної ситуації в місті.

Під час розробки Стратегії була налагоджена тісна співпраця між Робочою групою з проведення Стратегічної екологічної оцінки та розробниками Стратегії.

Таблиця 6. Врахування пропозицій Робочої групи з СЕО до Стратегії розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року

Напрямок, ціль	Пропозиції Робочої групи	Стан врахування
Стратегічний напрям А. «Місто розвиненого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування»		
Стратегічна ціль А.1. Залучення інвестицій та інфраструктура підтримки розвитку бізнесу		
А.1.3. Створення якісних інвестиційних продуктів та умов для інвестування	<u>Додати завдання:</u> Розроблення критеріїв екологічної безпечності інвестиційних проектів і застосування цих критеріїв під час підготовки та відбору інвестиційних пропозицій	Додано завдання: Розробка та врахування критеріїв екологічної безпечності інвестиційних проектів під час підготовки та відбору інвестиційних пропозицій
	<u>Додати завдання:</u> Проведення комплексної еколого-містобудівної реабілітації «браунфілдів» для поліпшення екологічного стану міста, <u>Додати завдання:</u> Розроблення критеріїв екологічної безпечності інвестиційних проектів покращення естетичних якостей міського середовища та його мікроклімату	Враховано
Стратегічна ціль А.2. Формування сприятливого бізнес-середовища та просування продукції на зовнішні ринки		
А.2.3. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу	<u>Додати завдання:</u> Сприяння розвитку екологічно дружнього («зеленого») малого та середнього бізнесу	Враховано
Стратегічна ціль А.3. Розвиток трудового потенціалу		
А.3.1. Розбудова системи забезпечення підприємств міста кваліфікованими кадрами	<u>Додати завдання:</u> Проведення тренінгів для представників МСБ з питань «зеленого» бізнесу, енергоменеджменту, альтернативної енергетики та збалансованих моделей споживання і виробництва	Враховано
Стратегічна ціль А.4. Муніципальний маркетинг та розвиток туризму		
А.4.2. Створення унікальних туристичних продуктів	До завдання «Створення унікальних сертифікованих туристичних маршрутів» додати слова «... в тому числі екологічних»	Враховано
	<u>Додати завдання:</u> Розвиток зеленого туризму	Враховано

Стратегічний напрям В. «Місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури»		
Стратегічна ціль В.1. Підвищення ефективності міської інфраструктури		
В.1.1. Забезпечення ефективної енергетичної політики	<u>Додати завдання:</u> Впровадження заходів і проектів Плану дій зі сталого енергетичного розвитку (ПДСЕР)	Враховано
Стратегічна ціль В.3. Покращення стану довкілля та екологічна безпека міста		
В.3.1. Сприяння збереженню екосистеми міста	<u>Додати оперативну ціль:</u> Поліпшення екологічного стану річок і водойм міста	В ціль В.3.1 додано завдання: Поліпшення гідрологічного режиму та екологічного стану річки Молочної
	<u>Додати завдання:</u> Збільшення площі зелених насаджень міста	Додано завдання: Збільшення кількості сучасних зелених зон і інсталяцій
В.3.3. Підвищення екологічної свідомості мешканців міста	<u>Додати завдання:</u> Проведення масово-роз'яснювальної роботи серед жителів міста, особливо дітей молодшого віку, учнів і молоді, щодо енергозбереження та запобігання змінам клімату	Враховано
Стратегічний напрям С. Місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг		
Стратегічна ціль С.1. Формування ефективної політики партнерства в муніципальному управлінні		
С.1.1. Управління організаційною ефективністю	<u>Додати завдання:</u> Підвищити рівень обізнаності керівників підприємств і жителів міста з питань охорони довкілля та екологічної безпеки	Враховано
С.1.4. Залучення громадськості до управління містом, зокрема молоді	<u>Додати завдання:</u> Створення системи залучення жителів міста до розв'язання екологічних проблем	Враховано
	<u>Додати завдання:</u> Підтримка громадських екологічних ініціатив, в тому числі молодіжних	Враховано
Стратегічна ціль С.3. Формування сучасного інклюзивного культурного, освітнього та спортивного простору міста		
С.3.5. Підвищення ефективності мережі закладів освіти	В завдання «Забезпечення впровадження інноваційних навчальних програм: «Нова українська школа» «Інтелект нації» й інших інноваційних навчальних програм» додати програму «Освіта для сталого розвитку»	Враховано
	<u>Додати завдання:</u> Розроблення для навчальних закладів міста програм екологічної освіти та освіти для збалансованого (сталого) розвитку	Враховано

7. Організація моніторингу фактичного впливу Стратегії на довкілля

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Стратегії. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Стратегії, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Протокол про СЕО встановлює необхідність здійснення моніторингу значного впливу на довкілля, у тому числі здоров'я населення, від реалізації затвердженого плану або програми (ст. 12). Результати моніторингу мають бути доведені до відома природоохоронних органів і органів охорони здоров'я, а також громадськості.

Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію плану або програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, що план або програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Організація моніторингу вимагає визначення того, хто повинен здійснювати моніторинг, хто повинен забезпечувати доступ до результатів, що має бути предметом моніторингу, яка інформація повинна оприлюднюватися (безпосередні дані вимірювань або результати їх аналізу), де слід здійснювати моніторинг, з якою періодичністю і протягом якого часу, коли слід оприлюднити результати, які методи моніторингу та поширення інформації слід використовувати.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО.

Для організації моніторингу у Стратегії пропонується створити Комітет з управління впровадженням. До складу Комітету мають входити представники органу місцевого самоврядування, громадськості і бізнесу (міський голова та його заступники, керівники управлінь і відділів міськвиконкому, приватні підприємці, представники об'єднань громадян).

Підсумки моніторингу підводяться один раз на рік у вигляді річних звітів.

Фіксуються та аналізуються: а) ступінь виконання кожного завдання проєктах; б) невиконані завдання, причини відхилення, пропозиції; в) дані за індикаторами, що відображають результат реалізації проєктів; г) оцінка потреб у фінансуванні; д) пропозиції щодо вдосконалення діючої системи моніторингу.

Моніторинг базується на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів та аналізі досягнення запланованих результатів. Система запропонованих в Стратегії індикаторів включає еколого-економічні та екологічні індикатори:

- економія бюджетних коштів в результаті впровадження енергоефективних заходів;
- економія енергетичних ресурсів в результаті впровадження енергоефективних заходів;
- обсяги коштів МТД, кредитів, інвестиційних ресурсів фінансових установ в проєкти енергоефективності, залучені містом;
- обсяги коштів залучених населенням в рамках «теплих кредитів»;
- зменшення / збільшення обсягів викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними та пересувними джерелами забруднення;
- обсяг фінансування заходів з охорони навколишнього природного середовища;
- кількість осіб, залучених до заходів з екологічної освіти.

Кількість екологічних індикаторів можна розширити шляхом використання таких індикаторів, для яких є моніторингові дані (див. табл. 7).

Таблиця 7. Екологічні індикатори для моніторингу виконання Стратегії

№	Індикатор
Забруднення повітря	
1.	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин (оксид вуглецю, пил, діоксиди азоту та сірки) в атмосферне повітря
Водні ресурси	
2.	Обсяги забору та використання прісної води
3.	Обсяги скидання очищених і недостатньо очищених зворотних вод у водні об'єкти
4.	Якість води у р. Молочна і струмках
Озеленення	
5.	Рівень озеленення території міста
Відходи	
6.	Обсяги утворення ТПВ на території міста
7.	Обсяги утилізованих промислових відходів
8.	Обсяги накопичених промислових відходів
Здоров'я населення	
9.	Рівень захворюваності населення міста

8. Висновки

1. Стратегія розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року базується на принципі збалансованого розвитку, оскільки стратегічні напрями розвитку міста, визначені в Стратегії, охоплюють економічну, екологічну і соціальну складові розвитку.

2. Екологічна ситуація на території міста характеризується відносною стабільністю показників. Разом з тим, на території міста спостерігається забруднення і замулення поверхневих водотоків, забруднення атмосферного повітря транспортом, перевантаження Мелітопольського міського полігону твердих побутових відходів, недостатній рівень озеленення міста, незадовільний технічний стан очисних споруд, каналізаційних насосних станцій, зношеність технологічного обладнання, незадовільний технічний стан (руйнування) колекторів міської каналізаційної системи.

3. Аналіз тенденцій змін стану довкілля в місті вказує на незначне зниження кількості викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря, погіршення якості очищення зворотних вод, зростання забруднення поверхневих водотоків, коливання обсягів утворення і утилізації відходів. Загальні обсяги накопичених відходів I-IV класів небезпеки зростають, але темпи зростання уповільнилися.

4. Стратегія в цілому спрямована на зменшення техногенного впливу на довкілля. Цілі Стратегії узгоджуються з регіональними екологічними цілями, визначеними в «Стратегії розвитку Запорізької області на період до 2020 року».

5. Антропогенними чинниками змін у Мелітополі є розвиток промислових підприємств у галузях машинобудування, харчової та легкої промисловості, діяльність яких призводить до забруднення довкілля. Значним чинником змін антропогенного характеру може бути розвиток бізнесу та залучення інвестицій, якщо не будуть дотримані екологічні вимоги. Значним антропогенним чинником є тверді побутові відходи, а також їх розміщення та переробка. Важливим антропогенним чинником є замулення та забруднення поверхневих водотоків, що пов'язано з недостатньо ефективною роботою очисних споруд і незадовільним станом каналізаційних мереж. Одним з найважливіших чинників змін природного характеру, що можуть вплинути на розвиток міста, є зміна клімату. На екологічну ситуацію може вплинути демографічний чинник, оскільки в останні роки в місті спостерігається ускладнення демографічної ситуації.

6. Реалізація Стратегії розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох оперативних цілей Стратегії може призвести до покращення екологічної ситуації в місті.

7. Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

8. Моніторинг ефективності впровадження Стратегії за допомогою екологічних індикаторів є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Стратегія, та необхідною передумовою забезпечення збалансованості розвитку міста. Необхідно передбачити регулярність збору моніторингових даних за визначеними екологічними індикаторами та їх постійний аналіз для належного врахування екологічної складової в процесі прийняття рішень щодо планування розвитку у майбутньому.

З огляду на зазначене можна стверджувати, що в цілому розроблення Стратегії розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року було проведено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням їх мінімізації. Реалізація Стратегії за умови дотримання екологічних вимог має сприяти зменшенню антропогенного навантаження на довкілля.

Додаток 1. Список учасників Робочої групи з проведення стратегічної екологічної оцінки

№ з/п	ПІБ	Посада
1.	Федоров Іван Сергійович	Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, голова робочої групи
2.	Прийма Сергій Миколайович	Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради
3.	Серова Світлана Вікторівна	Заступник начальника управління стратегічного розвитку міста виконавчого комітету Мелітопольської міської ради
4.	Григорович Олександра Валеріївна	Начальник відділу муніципального маркетингу та туризму управління стратегічного розвитку міста виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
5.	Громико Олексій Сергійович	Начальник відділу з благоустрою та екології виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
6.	Саприкіна Лариса Олександрівна	Начальник відділу охорони здоров'я Мелітопольської міської ради Запорізької області
7.	Склярів Роман Васильович	Завідувач Відокремленого підрозділу "Мелітопольський міський відділ ДУ „Запорізький обласний лабораторний центр МОЗ України” (за згодою)
8.	Бойко Наталія Іванівна	Консультант зі стратегічного планування проекту ПРОМІС (за згодою)
9.	Копмаль Олена Василівна	Заступник начальника відділу з благоустрою та екології виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
10.	Марушевський Геннадій Борисович	Консультант з питань охорони довкілля проекту ПРОМІС (за згодою)
11.	Оленковська Лариса Павлівна	Консультант проекту ПРОМІС (за згодою)
12.	Воровка Володимир Петрович	Завідувач кафедри екологічної безпеки та раціонального природокористування Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, доктор географічних наук, директор ПП «Центр екологічного управління» (за згодою)
13.	Демченко Віктор Олексійович	завідувач Міжвідомчою лабораторією моніторингу екосистем Азовського моря Одеського філіалу Інституту біології південних морів ім. О.О. Ковалевського та Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького, доктор біологічних наук, науковий співробітник ПП «Центр екологічного управління» (за згодою)
14.	Сіохін Валерій Дмитрович	Директор Науково-навчального центру „Біорізноманіття” Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького, керівник громадської екологічної організації „Лагуна” (за згодою)
15.	Мовчан Сергій Іванович	Голова Басейнової ради річок Приазов'я
16.	Барабоха Наталія Миколаївна	Начальник наукового відділу Приазовського національного природного парку

Додаток 4. Склад робочої групи з розробки Стратегії

Керуючий склад робочої групи	
Мінько Сергій Анатолійович	- Мелітопольський міський голова, голова робочої групи
Рудакова Ірина Володимирівна	- перший заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, заступник голови робочої групи
Бельчев Максим Павлович	- секретар Мелітопольської міської ради
Федоров Іван Сергійович	- заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керівник окремого напрямку роботи
Бойко Світлана Олександрівна	- заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керівник окремого напрямку роботи
Прийма Сергій Миколайович	- заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керівник окремого напрямку роботи, заступник голови робочої групи
Судаков Ігор Ігорович	- заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керівник окремого напрямку роботи
Доломан Наталя Вікторівна	- директор департаменту документально-організаційного забезпечення
Серова Світлана Вікторівна	- заступник начальника управління стратегічного розвитку міста, секретар робочої групи
Члени робочої групи	
Чабан Яна Володимирівна	- начальник фінансового управління
Донець Ірина Федорівна	- начальник управління соціального захисту населення
Котлов Дмитро Геннадійович	- начальник управління комунальною власністю
Чернишова Олена Юріївна	- заступник начальника управління освіти
Тегімбаєв Олексій Борисович	- начальник управління житлово-комунального господарства
Ткаченко Григорій Анатолійович	- начальник відділу капітального будівництва
Саприкіна Лариса Олександрівна	- начальник відділу охорони здоров'я
Жорняк Андрій Миколайович	- начальник управління молоді та спорту
Семікін Михайло Олександрович	- начальник відділу культури
Захарчук Юрій Вікторович	- начальник управління соціально-економічного розвитку міста
Григорович Олександра Валеріївна	- начальник відділу муніципального маркетингу та туризму управління соціально-економічного розвитку міста
Фурсова Ірина Олександрівна	- начальник управління з розвитку підприємництва, промисловості та захисту прав споживачів
Бесперстова Олена Вікторівна	- начальник управління містобудування та архітектури

Беліков Михайло Анатолійович	- заступник начальника управління з внутрішньої політики, взаємодії з правоохоронними органами та з питань запобігання, виявлення корупції і зв'язку з громадськістю
Громико Олексій Сергійович	- начальник відділу з благоустрою та екології
Кучеркова Галина Анатоліївна	- начальник відділу транспорту та зв'язку
Обрезанов Олег Андрійович	- директор КП «Мелітопольський міський парк культури і відпочинку ім. Горького»
Шарій Геннадій Петрович	- директор КП «Градпроект»
Крахмалов Ілля Сергійович	- директор КУ «Агенція розвитку Мелітополя»
Єрмоленко Дмитро Олександрович	- директор КП «Мелітопольськомунтранс»
Немченко Сергій Миколайович	- директор КП «Водоканал»
Ялсукова Олена Олексіївна	- директор ТОВ «Мелітопольські теплові мережі»
Орлов Андрій Володимирович	- доцент кафедри соціології, кандидат філософських наук, старший науковий співробітник лабораторії соціологічних досліджень Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького (за згодою)
Афанасьєва Людмила Василівна	- директор центру соціологічних досліджень Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького (за згодою)
Радева Марина Миколаївна	- директор Мелітопольського інституту державного та муніципального управління „Класичного приватного університету” (за згодою)
Маслов Михайло Борисович	- генеральний директор ТОВ «МПІ — Агро» (за згодою)
Пшеничний Олександр Вікторович	- генеральний директор ТОВ «ТАЛКО» (за згодою)
Бандура Миколай Пилипович	- директор ТОВ «Агро-сервіс» (за згодою)
Сакун Владислав В'ячеславович	- депутат Мелітопольської міської ради Запорізької області, голова комісії з питань бюджету та соціально-економічного розвитку міста (за згодою)
Фендич Анатолій Олександрович	- депутат Мелітопольської міської ради Запорізької області, голова комісії з питань житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу, підприємництва, промисловості (за згодою)
Гневковський Павло Станіславович	- депутат Мелітопольської міської ради Запорізької області, голова комісії з питань земельних відносин та комунальної власності територіальної громади (за згодою)
Касярум Сергій Олександрович	- депутат Мелітопольської міської ради Запорізької області, голова комісії з питань архітектури, будівництва, транспорту, зв'язку та регуляторної політики (за згодою)
Тимофеев Павло Анатолійович	- депутат Мелітопольської міської ради Запорізької області (за згодою)

Шанін Геннадій Іванович	- член виконавчого комітету, директор ПАТ "Мелавтотранс" (за згодою)
Коноваленко Анастасія Сергіївна	- керівник Бізнес-інкубатору на базі Таврійського державного агротехнологічного університету (за згодою)
Орешков Едуард Іванович	- керівник громадської організації "Інноваційно-технологічний кластер "АГРОБУМ" (за згодою)
Надикто Володимир Трохимович	- керівник громадської організації "Інноваційний технологічний кластер "Сільськогосподарське машинобудування" (за згодою)
Карман Сергій Вікторович	- керівник громадської організації "Інновації та соціально-економічні ініціативи" (за згодою)
Славова Ірина Михайлівна	- депутат Мелітопольської міської ради Запорізької області, керівник громадської організації "ЦеГрін" Таврія" (за згодою)
Окружна Тетяна Олександрівна	- керівник громадської організації "Комітет молодіжних організацій Мелітополя" (за згодою)
Леонтьєва Ольга Олександрівна	- керівник Мелітопольської волонтерської групи «Патріот» (за згодою)